PRIRUČNIK KATOLIČKE AKCIJE

PREKO 1938

MONS. VJEKOSLAV CIVARDI

PRIRUČNIK KATOLIČKE AKCIJE

PREVEO

SVEĆ. JOSO FELICINOVIĆ



PREKO

Broj: 1270/AA 1937.

Imrimatur!

Biskupski Ordinarijat

Šibenik, 18. III. 1937.

† Fr. Jeronim
biskup, adm. ap.

M. P.

DICI I MILJENICI HRVATSKOG NARODA

VELEZASLUŽNIM KRIŽARIMA

PIONIRIMA KATOLIČKE AKCIJE

I

ŠIRITELJIMA KRISTOVOG KRALJEVSTVA

MIRA, LJUBAVI SOCIJALNE PRAVDE,

BEDEMU PROTIV KOMUNIZMA

U NAŠOJ DRAGOJ HRVATSKOJ

P.

PREVODILAC

DRŽAVNO TAJNIŠTVO NJ. SVETOSTI.

Vatikan, 23. Rujna 1933.

Mnogopoštovani Gospodine!

Veoma rado sam predao u časne ruke Sv. Oca oba sveska Vašega «Priručnika Katoličke Akcije» u sedmom izdanju.

Veseli me što Vam mogu javiti, da je Njegovu Svetost na osobiti način obradovao Vaš sinovski poklon.

Takvo je djelo, koje doista logičnim prikazivanjem načela, na kojima se temelji Katolička Akcija i korisnim razlaganjem praktičnih uputa za osnivanje i život organizacija, od kojih je sastavljena Katolička Akcija, svijetli i sigurni putokaz. Kao što je to djelo već u prošlosti poslužilo, da se bolje upozna i razvije apostolat, tako će biti i u buduće zgodno i potrebito za sve one, koji budu razvijali ovu blagotvornu djelatnost.

Sveti Otac međutim želeći, da Vaše uvaženo i već dosta rašireno djelo unese nove i jake kontribute za širenje Katoličke Akcije, koja je Papi tako mila, punim Vam srcem podijeljuje Apostolski Blagoslov.

Čast mi je ovom prigodom, da Vam izrazim moje iskreno i duboko poštovanje.

Vašeg poštovanog Gospodstva odani

† Josip Pizzardo
Naslov. Nadb. Niceje

Mnogopošt. Gospodin
Mons. Vjekoslav Civardi — Roma

Uvod prevodioca.

Rekao je Preuz. Pizzardo, da je Katolička Akcija neka vrst nove Križarske vojne. Katolicizmu prijeti nova velika pogibelj jača i šira nego što je bila provala Turaka: komunizam.

Kao što su u srednjem vijeku Pape zvali katoličke svjetovnjake na obranu Kršćanstva, tako isto danas sv. Otac zove članove Katoličke Akcije, da miroljubivim oružjem, pod vodstvom crkvene hierarhije, zaustave novu pogibelj za vjeru, za obitelj, za civilizaciju.

Sotona ne miruje. On neprestano traži po svijetu saveznike protiv Boga i njegove Crkve. Do jučer je napadao Crkvu u ime znanosti: danas to oružje više ne vrijedi pa je našao drugo. Danas nastoji da fanatizira mase ljepotom komunističke ideje.

Filozofski sadržaj komunizma je čisto materijalistički i bezvjerski. On je zakleti neprijatelj vjere i kršćanske civilizacije — pa i kada pruža svoju pomirbenu desnicu katoličkim radnicima. U Francuskoj to čini očito iz taktičkih motiva. Poznato je, da se boljševizam uzdržava u sovjetskoj Rusiji jedino terorizmom i s milijonima ljudi u koncetracionim logorima. Radničke mase demoralizirane su od lajcizma, alkohola i putenosti, a ekonomska kriza, koju oni najviše osjećaju, stvara u njima želju velikih socijalnih promijena, da obore današnje kapitalističko društvo, koje ih provocira svojim luksusom, sebičnim uživanjem i time, što ne vrši socijalnu dužnost prema nižima.

Katolička Akcija mora da u svakom narodu, pa i kod Hrvata, da ostrani sve one razloge, koji pomažu razvitku komunizma. Mora da suprostavi zabludi istinu, mora da odgaja vjerski i ćudoredno sve staleže; potrebnima mora da osigura kruh za život, razvijajući sve one socijalne institucije, po kojima se provađa pravda na svijetu po naukama velikih socijalnih enciklika, a kršćanska ljubav mora da sve obuhvati u jedno kolo, gledajuć u svakom nevoljniku Krista koji trpi. Bez solidne socijalne formacije odgoj svećenstva je nepotpun, a Katolička Akcija je opet veliko novo pomagalo da se Krist povrati masama.

Ovo su razlozi koji me potakoše da prevedem jednu od najboljih priručnika o Katoličkoj Akciji od Mons. Civardi-ja, agilnog urednika velevrijedne rimske revije za duhovnike Kat. Akcije u Italiji, „*L'Assistente Ecclesiastico.*"

Ovaj hrvatski prevod po želji Mons. Civardia je sastavljen po potpunom osmom talijanskom izdanju ali sam iskoristio u ovom prevodu sve što je nadodano u novom devetom izdanju. Dakle ima sve one nove nauke, koje su nam u ovom pitanju došle sa Petrove stolice.

Mons. Civardi imao je uvijek pred očima da hoda po putevima Katoličke Akcije kako ju je označio nepogrešivi Učitelj svijeta: Papa. Zato sve što pisac tvrdi u ovoj knjizi, to on i dokazuje sa citatima Papinih riječi i pisama, jer su Pape jedini i pravi zakonodavci Katoličke Akcije.

Priručnik je doživio dvije velike sreće, za koje valja Bogu zahvaliti: Odobrenje sv. Oca i raširenost ovog Priručnika po svijetu, jer je ovaj naš prevod već četrnaesti po redu na stranim jezicima.

Ovu utješivu pojavu treba najviše tome pripisati, što mnogi narodi nastoje imitirati Katoličku Akciju, kako ju je zamislio i kako je provađa sv. Otac Pio XI. u Italiji.

„Sa svih strana — rekao je Papa Pio XI. — gleda se na gibanje Talijanske Katoličke Akcije, kao na onu, koja je najbliža Svetoj Stolici. Stoga slijedi, da katolici Talijani nose veliku i časnu odgovornost. Neka zato nastoje provesti je i sačuvati je". Ove papine riječi, rečene talijanskim duhovnicima 14. prosinca 1924, vrijede još više danas.

Mons. Civardi je rado dao dozvolu za prevod knjige na hrvatski jezik, „zadovoljan ako bude njegova knjiga postigla da nešto dobra proširi među katoličkim hrvatskim narodom". Preuz. biskup krčki Mons. Srebrnić piše mi: Pripravite za tisak knjigu Civardi: Manuale di azione cattolica. Ona će svima samo koristiti . . . jer je Katolička Akcija stalnim predmetom brige Sv. Oca Pape u Rimu."

Moj prevod sam *posvetio Križarima,* uzdanici organiziranog katolicizma u hrvatskom narodu, jer su oni prvi pošli onim putem, koji ova knjiga pokazuje: *putem papinske Katoličke Akcije.*

Uspjeh je našeg dragog pokojnika Dr. Ivana Merz, da je Orlovstvo potpuno i bezuslovno prihvatilo načela i ustrojstvo Katoličke Akcije i stalo je sustavno provoditi u svojim redovima. Time je bila fronta probijena kod Hrvata pa, jer je Orlovstvo ustrajalo, to su ta načela sve više bila naglašavana i sve više prodirala među organizirane katolike, jer su ih isticali i naši Biskupi, te je sam Papa Pijo XI. u svečanoj audijenci hrvatskih orlova 18. IX. 1925. naročito *pozvao orlove, da: „budu oduševljeni za onu Katoličku Akciju, od koje*

Papa sve očekuje za preporod pojedinaca, obitelji, društva i cijelog svijeta".

To je bio jak oslon Dru Merzu da ustraje u svom nastojanju, da preko Orlova još jače zasadi među Hrvatima pravu papinu Katoličku Akciju. Križari, pod vodstvom dičnog Dra Ivana Protulipca kao i duhovnici, koji su se oslobodili starog posvijetovnjačenja i politiziranja, uveli su preko Crkve duhovnike u Križarskim društvima i time je svećenik dobio položaj, koji mu pripada po ustanovi Crkve.

Križari! ostanite vjerni načelima Katoličke Akcije, kako je hoće Papa. Budite i dalje ona idealna papina vojska, koja proučava papine enciklike te ih se drži u svom radu za formaciju članstva i za vanjski apostolat.

Katolička Akcija je suradnja svjetovnjaka u hierarhijskom apostolatu Crkve. Treba dakle da budete vi, osobito kao svetovnjaci, točno u nju upućeni.

Ova knjiga, preporučena od Pape Pija XI. točno će vas uputiti i protumačiti će vam Katoličku Akciju. Proširite je svuda, a osobito je uvedite u sva bratstva.

Zajedno sa V. K. B. želim, da ovaj priručnik, *postane Križarski priručnik Katoličke Akcije,* a dobro će doći i *svećenicima* za pastoralni rad u našim organizacijama kao i *bogoslovima,* kojima sv. Otac toliko stavlja na srce, da se upoznadu još za teoloških nauka sa Katoličkom Akcijom.

Neka *Božansko Srce* i *Marija Kraljica Apostola* blagoslove ovu knjigu, prevedenu u svrhu proširenja Božjeg Kraljevstva u našem narodu, koji je dobio naziv *„predziđe kršćanstva".*

Bog živi!

Sveć. Joso Felicinović
prosvjetni referent V. K. B.

u Pagu, na blagdan Sv. Josipa 1937.

Uvod

Potreba poznavanja Katoličke Akcije.

Za sve je one, koji se, bilo iz dužnosti, bilo iz ljubavi posvećuju Katoličkoj Akciji, potrebno, da je prije svega temeljito upoznaju i da steknu prave pojmove o njoj.

1 — Čovjek ne može željeti, htjeti, ni ljubiti ono što ne pozna.

Prema ovom se psihološkom zakonu (stari su govorili: *nil volitum quin praecognitum)* upravlja svaki ljudski rad, a pogotovo ono djelovanje, koje se nazivlje Katoličkom Akcijom.

O Katoličkoj Akciji imade još mnogo predrasuda i krivih pojmova usprkos tome, što su Pape više puta iznosili jasne pouke o njoj. Brojni su još oni, koji nemaju pojma o biti, svrhama i oznakama Katoličke Akcije. Ima ih pak, koji je poznaju samo, po onome što su čuli o njoj i to od osoba, koje ju ne vole i koje su joj možda čak i neprijatelji. Posljedica toga je ta, da ti ljudi miješaju Katoličku Akciju s politikom ili s kojim drugim svetovnim djelovanjem. Doista je Katolička Akcija kod mnogih katolika još nepoznata, dok je pak kod drugih iskrivljena. Stoga, ako hoćemo da *provodimo* pravu Katoličku Akciju, treba da se najprije mi sami upoznamo s njom u njenoj pravoj biti, s onakvom kakva jest, prema uputama i načelima danima od sv. Stolice, da se ne bi možda i njoj dogodilo ono, što se događalo katoličkoj vjeri u prvo

doba kršćanstva — kako piše apologeta Tartulijan— „samo joj jedno treba: da se je ne osuđuje prije no što se je upozna.“ (Apol. pogl. I).

2 — Vjernici treba da upoznaju Katoličku Akciju i da njeno dostojanstvo bude sačuvano od ljudskih mana i slaboća.

Najsvetija i najplemenitija nauka može biti iskrivljena od onih, koji je šire pa se to može dogoditi i nauci Katoličke Akcije. Tko se upozna sa sadržajem, programom i ciljevima nauke Katoličke Akcije onakve, kakvu uči sv. Stolica, tj. učeća Crkva, taj će je cijeniti i ljubiti, makar oni, koji je šire i neimali sve one vrline, koje bi trebali da imaju. Ko dobro pozna „Kodeks“ i znade, da je cilj svakog članka pravednost, taj ne će zapaliti Kodeks, ako slučajno koji sudac, makar i zlonamjerno, osudi pravednika ili oslobodi krivca.

3 — Za svakoga se organiziranog katolika traži da dobro pozna Katoličku Akciju.

Vojnički reglermenti naređuju novacima teorijsku pouku o organizaciji vojske. To je razborito. Jer čovjek, kao razumno biće, prirodno osjeća potrebu, da upozna pravila i programe one organizacije, kojoj pripada. Svaki organizirani katolik je vojnik Krista Kralja u svijetu. Ta vojska mira, sastavljena od raznih organizacija, — ima svoje zapovjednike, svoje zastave, posebnu taktiku i ciljeve. Stoga je pametno i potrebno, da i svaki organizirani katolik bude poučen, kako je organizirana i kako funkcionira ta vojska, u koju je on ušao. Ta je pouka potrebita i zato, da u njemu oživi ljubav prema organizaciji, kojoj pripada. Ta će mu pouka biti korisna u odgoju savjesti, ona će mu organizacijski formirati duh, takav duh, kakav treba da ima svaki svijesni član organizacije. Organizaciju

se ljubi i spremno se je na najveće žrtve za nju istom onda, kad se je dobro i temeljito upozna.

4 — Vođe i duhovnici društava Katoličke Akcije trebaju po dužnosti svoje struke da budu dobro upućeni u nju.

Pohvalno bi pak bilo, da vodstva katoličkih društava održe predavanja, održavaju teorijske, praktične i tehničke tečajeve o Katoličkoj Akciji tako, da ona budu dobro poznata svim članovima. Jer bez tog poznavanja društva Katoličke Akcije ne žive nego životare. Mnogo više ćemo ljubiti Katoličku Akciju, ako budemo svi, vođe i članovi, imali u vidu ne samo društvo, u kojem mi radimo, nego i sva ostala društva Katoličke Akcije, koja sva sačinjavaju jednu harmoničnu cjelinu, — kao udovi tijela — sa istim nadnaravnim ciljem: obnoviti društvo u Kristu. (1).

5 — Proučavanje Katoličke Akcije potrebno je i zbog toga, jer je to savremena potreba, u koliko se život u mnogome promijenio.

Svijetski rat izmijenio je mnoge stvari kao i ljude, osobito na polju politike i ekonomije pa je imao odjeka i na polju Katoličke Akcije. U nekoliko su se godina mnoge stvari radikalno promijenile. Nestali su neki novi tipovi društava. Nekoja su pak društva, koja su u prošlosti bila glasovita, potpuno iščezla; druga su se opet izmijenila. Među ovim društvima porodili su se neki novi odnošaji, nove orijentacije. Nije čudo dakle, ako se neka naša — braća po vjeri i radu — premda stari i iskusni, osjećaju bez orijentacije.

---

(1). U pismu o Katoličkoj Akciji, što ga je sv. Otac Pio XI. (14. veljače 1934.) upravio biskupima Kolumbije naglasuje se: *„da uzmognu svećenici biti dobro poučeni o biti i zadaći Katoličke Akcije, potrebno je, da se tim poučavanjem započne već u višim razredima Sjemeništa.“*

Potrebito je stoga, da ponovno proučimo program i sustav mirotvorne vojske, kojoj pripadamo i da marljivo pratimo neizbježivu evoluciju.

Što treba da znademo o Katoličkoj Akciji.

1. — O Katoličkoj Akciji treba znati:

a) opće i teoretske poglede (što je, što hoće, bit, odnošaj i t. d.)

b) povjesni razvitak u staro doba i u sadašnjosti.

c) Tehniku i praksu (kako je organizirana, na što i kako djeluje)

Katolička Akcija traži dakle *teoretsku, povjesnu,* a onda *praktičnu* nauku.

Teorija nam pokazuje ideju; *povijest* nam kaže, kako se je rodila i razvijala u prošlosti; *praksa,* kako se realizira u sadašnjosti.

Ovaj priručnik prenosi *teoriju,* onda nešto *povijesti,* a radi posebnih prilika kod nas Hrvata, izostavlja opisivanje *prakse.*

2. — Opći i teoretski pogledi Katoličke Akcije najmanje se mijenjaju tokom vremena i zbog promjena u društvu, jer su takvi već po svojoj biti i jer su utvrđeni svečanim papinskim spisima.

Katolička se Akcija može teoretski proučavati na dva načina: *sama u sebi, i u odnošajima sa drugim društvima* i njihovim djelovanjem.

Zato se i ovaj svezak sastoji od dva dijela:

Prvi dio: *Katolička Akcija sama u sebi.*

Drugi dio: *Katolička Akcija u (svojim) odnošajima.*

3. — U prvom dijelu ove knjige poučavaćemo: *pojam, cilj, apostolat, oblik i potrebu* Katoličke Akcije. U drugom dijelu poučavaćemo odnošaje Katoličke Akcije sa *crkvenom hijerarhijom,* sa *svećenstvom,* sa drugim *vjerskim* društvima, i *politikom* i sa *ekonomsko — socijalnim* organizacijama.

I DIO

Katolička Akcija u sebi

POGLAVLJE I.

Pojam Katoličke Akcije

I.

Značenja ovoga imena.

Katolička Akcija je ime, koje može da ima više značenja. Zato treba, prije nego pređemo na samu *stvar,* da odredimo pojam *imena.* Tako ćemo izbjeći nesporazumcima.

Djelatnost i institucija.

1. Katolička Akcija u svojem najobičnijem značenju nije ništa drugo, doli *djelo usklađeno prema načelima katoličke vjere.* No ovime se još izričito ne misli na pojam *apostolata.*

U širem smislu, Katolička Akcija može značiti ne samo *djelo u skladu, već djelo u korist katoličke vjere.* U ovome je izričito uključen pojam *Apostolata.*

Mi ga tako shvaćamo.

2. Pod smislom „Katoličke Akcije“ ne podrazumijeva se samo *apostolska djelatnost* već i one *institucije i organizacije,* po kojima se ova djelatnost razvija.

U stvari se apostolat Katoličke Akcije, kako ćemo odmah vidjeti, razvija u kolektivnom i organiziranom obliku i po tome se ostvaruje po nekim institucijama (1).

Nekoji će nam primjeri osvijetliti pojam.

Kad kažem: „*Katolička je Akcija dužnost svećenika i svjetovnjaka*“ uzimam riječi u prvobitnom vjernom značenju t. j. *djelatnosti*. Kada pak kažem: „Katolička je Akcija bila u zadnjim godinama uređena u Hrvatskom narodu od našeg episkopata“, podrazumijevam time očito *instituciju, organizam*. Koji put pak ova riječ Katolička Akcija može imati jedno i drugo značenje kao n. p. u ovom slučaju: „*Katolička Akcija je potreba naših dana.*“

Uži i širi smisao.

1. Da izbjegnemo nesporazumcima, potrebno je, da imamo pred očima drugu temeljnu razliku.

Katolička se Akcija može shvatiti u užem i širem smislu.

Da Katolička akcija bude u širem smislu, dovoljno je, da neka organizacija ili djelo ima bilo *koju apostolsku svrhu* i da bude *odobrena od Crkvene Vlasti*. Tako

---

(1) U Apostolskoj poslanici „Quae Nobis“ kardinalu Bertramu, breslavskom biskupu (12. studenoga 1928.), piše Papa Pijo XI. „*Katolička se Akcija ne sastoji samo u tome, da ljudi teže za vlastitom kršćanskom savršenošću, što je najprvo i najsavršenije, nego nju povrh toga sačinjava onaj istinski apostolat, koji je zajednički svim katolicima sviju staleža. Oni treba da su u svome mišljenju i radu usko povezani kao izvjesnim središnjicama prave nauke i mnogostrukog djelovanja, koja su pravilno i zakonito osnovana, uređena i koja prati i štiti autoritet biskupa*“.

Po ovim se riječima vidi da *apostolat*, ako se hoće da bude provađan od mnogih, mora da se konkretizira u nekim *središnjicama nauka* i *djelovanja*.

n. pr. ako radimo oko širenja *dobre štampe*, ako osnivamo odgojno *kazalište ili kino*, ako nastojimo da se *ne psuje*, ako radimo za javno *ćudoređe*.

2. *U užem smislu*, a to je *prava Katolička Akcija*, sastoji se od one organske koordinacije društava, u kojima svjetovnjaci djeluju u *svakovrsnom apostolatu kao pomoćnici Crkvene Hierarhije*. Ne samo da treba te ovaj svjetovnjački apostolat ima odobrenje Crkvene Vlasti, već mora da se vrši po *njezinom posebnom ovlaštenju, da bude pod njezinom neposrednom ovisnosti, i da pravila budu po njezinoj volji i od nje odobrena.*

Ovakova Katolička Akcija može se nazvati *službenom* jer je *službena Crkva* hoće i priznaje i drži je kao svoju svetinju.

Njoj pripadaju muška i ženska, omladinska i djevojačka društva, koja se nazivaju društvima Katoličke Akcije.

Kad se govori o Katoličkoj Akciji bez posebnih oznaka, misli se uvijek na Katoličku Akciju u užem smislu.

Što nas uči Papa.

1. Ovo se razlikovanje temelji na samoj stvari i uz to je izričito potvrđeno u nekim savremenim papinskim dokumentima.

U pismu Kardinala Državnog Tajnika upućenom generalnom predsjedniku talijanske Katoličke Akcije, gospodinu Ciriaci (30. ožujka 1930.), nalaze se ove riječi: „Osim Katoličke Akcije u *pravom smislu* riječi, ima i drugih institucija, društava, inicijativa, koja sa divnim različitim sredstvima nastoje oko povećavanja asketskog odgoja, pobožnosti, osobito apostolata molitve, mnogostručnim radom na polju kršćanskog mi-

losrđa, vršeći time široki i uspješni osobni i društveni apostolat. Sva pak imaju različiti društveni uređaj i program. *Po tome se baš razlikuju od prave organizacije Katoličke Akcije. I ako se ova društva i djelovanje bez dalnjega ne mogu nazvati društvima i djelovanjima Katoličke Akcije, ipak se mogu i moraju nazvati pravim, i od Providnosti poslanim, vjernim pomoćnim silama.*"

Sveti Otac Pijo XI. u govoru održanom Marijinim Kongregacijama istoga dana (30. ožujka 1930.), upozoravajući na ono pismo, kaže: „Sva gori spomenuta dobra djelovanja *nijesu strogo uzeta djelovanja službene Katoličke Akcije*: One samo mogu nego i moraju pomagati inicijative središnjice Katoličke Akcije".

2. U pismu argentinskom episkopatu o Katoličkoj Akciji (4. veljače 1931.), sv. Otac opetuje ovu razdiobu, kada piše: „Osim ove velike institucije, koja bi se mogla nazvati *službenom* Katoličkom Akcijom, postoje među Vama i druga društva, kojima je cilj da ožive pobožnost, odgajaju vjerski i djeluju dobrotvorno i karitativno. Nekom zgodom Mi smo ova društva nazvali *korisnim pomagalima* Katoličke Akcije, jer u mnogim ciljevima ona odgovaraju Katoličkoj Akciji te mogu i moraju da joj pruže dobro spremna i radina lica".

Cilj je ovome Priručniku da prikaže Katoličku Akciju u *strogom smislu*. Čitaoc će lako razumijeti, da se mnoge stvari, o kojima se piše u ovome djelu, mogu odnositi na Katoličku Akciju u opće (1).

---

(1) U IX. poglavlju o *Katoličkoj Akciji i pomoćnim društvima*, biti će ova razlika potpunije razjašnjena; uz to ćemo proučiti odnose između Katoličke Akcije i tih pomoćnih društava.

II

Bitni osnovi

Klasična definicija Pape Pija XI.

1. Papa Pijo XI. je definirao Katoličku Akciju „*sudioništvo svjetovnjaka u hierarhijskom apostolatu Crkve*". Sam je sveti Otac ustvrdio, da je ova definicija dana „*promišljeno, dapače može se reći ne bez Božjeg nadahnuća*" (1).

Drugom prigodom je još izrazitije kazao: „*Zaista nam je Duh Božji nadahnuo ovakvu definiciju*" (2).

Stvarno ona mu je nadahnuta po knjigama Bogom nadahnutim, jer nam to sveti Otac povjerava dok tvrdi „*da je uzeo instiktivno definiciju Katoličke Akcije*" iz pisma sv. Pavla, odonud, gdje on govori o svjetovnim osobama, koji s njime rade na širenju Evanđelja: „quae mecum laboraverunt in Evangelio" (Phil., IV, 3) (3).

I doista, u ovim su riječima Apostola sadržani svi elementi papinske definicije; a ova pak sadržava sve bitne elemente Katoličke Akcije. Prema tome je ovo savršena definicija prema ispravnim logičnim pravilima (4).

---

(1) Govor radnicama Ženske Mladeži Tal. Kat. Ak. (19. ožujka 1927).

(2) Govor katoličkim sveučilištarcima latinske Amerike (28. prosinca 1933).

(3) Govor skupini svećenika latinske Amerike (21. veljače 1936).

(4) U govoru upraviteljima K. A. u Rimu (19. travnja 1931.), nakon izrečene definicije, nadovezuje Sv. Otac: „*U ovo malo riječi sadržano je mnogo toga, mnogo smisla, sve ono, što treba da sadržava jedna definicija; koja, kako se znade, ako hoće da bude istinita, mora da sadrži po mogućnosti sve bitne oznake one stvari, koju hoće da definira*".

2. Ova se definicija — koju danas upotrebljavaju svi oni, koji hoće da dadu tačan i potpun pojam Katoličke Akcije — nalazi već implicite u prvoj enciklici Pija XI. *Ubi arcano Dei* (23. prosinca 1922.) u kojoj čitamo: „Kažite vašim vjernicima svjetovnjacima, da, kada *oni sjedinjeni sa svojim svećenicima i svojim biskupima sudjeluju u djelima apostolata i individualnog i socijalnog otkupljenja*, tada su oni više nego ikada *genus electum, regale sacerdotium, gens sancta*, puk Božji, koga je sv. Petar veličao (I. Petr. 2, 9).“

U ovim su riječima sadržani svi sastavni dijelovi klasične formule, o kojoj smo gore govorili; formula, koja će biti točno spomenuta u mnogim kasnijim dokumentima, koje nije sada zgodno nabrajati. U nekim je pak dokumentima riječ sudioništvo zamijenjena riječju *suradnja*. U enciklici o Katoličkoj Akciji „*Non abbiamo bisogno*“ (29. lipnja 1931.) se ove dvije, gotovo sinonimne riječi, nalaze jedna uz drugu (1).

3. U nekim je dokumentima bila ova formula razvijena; neki su dijelovi bili jasnije izraženi.

Tako je n. pr. u pismu Sv. Oca Predsjednici Međunarodnog Saveza Ženskih Katoličkih Udruženja (30. srpnja 1928.) Katoličke Akcije ona definirana: „*sudioništvo katolika svjetovnjaka u hierarhijskom apostolatu sa svrhom, da brane vjerska i ćudoredna načela, razvijajući zdravo i korisno socijalno djelovanje pod vodstvom crkvene Hierarhije, izvan i iznad političkih stranaka, s namjerom, da obnove katolički život u obitelji i u društvu.*“

---

(1) Pisali smo „gotovo *sinonimne*“ ne samo zato, jer kažu književnici, da riječi nisu doista sinonimne, nego i zato, što u stvari riječ *sudioništvo* izgleda bogatija značenjem.

Sadržaj ove definicije.

1. Pregledajmo sada sastavne dijelove klasične definicija Pape Pija XI.: „*sudioništvo svjetovnjaka u hijerarhijskom apostolatu Crkve*“.

Čini se, da su glavni ovi dijelovi: *svjetovnjački apostolat, pomoćni i podređen Hierarhiji, organiziran, posvećen pobjedi Kristova Kraljevstva.*

2. To ćemo ukratko prikazati.

a) Apostolat.

Katolička Akcija je *sudioništvo u hierarhijskom apostolatu:* dakle je ona sama apostolat, jer se narav cjeline odnosi i na dio.

Apostolat, ili *poslanstvo za slavu Božju i spas duša.* Ovo je *opći elemenat* Katoličke Akcije, i stoga je zajednički i drugim institucijama.

b) Svjetovnjački.

Katolička Akcija je sudioništvo *svjetovnjaka* u hijerarhijskom apostolatu.

Svjetovnjaci su dakle *pravi subjekt* Katoličke Akcije. Svi oni, koji nijesu svjetovnjaci, kao: *klerici i redovnici*, provode u Crkvi svoj apostolat u drugoj mjeri i obliku. Premda oni imadu jedan potrebiti udio u Katoličkoj Akciji, ipak nijesu pravi subjekt.

c) Pomoćnici hierarhije. Katolička Akcija je *sudioništvo suradnje* u apostolatu crkvene Hierarhije. U Crkvi se dakle nalaze dvije različite vrste apostolata: hierarhijski, koji je *glavni, istinski* i *pravi* — kako ćemo vidjeti —; i svjetovnjački koji je *sporedni*, i *pomoćni prvome.*

Svjetovnjaci, koji vojuju u redovima Katoličke Akcije nijesu pozvani da po svojoj volji rade. Njihova je zadaća, da pomažu u koliko mogu jednostavno Hierarhiji u svemu onome, u čemu ih ona potrebuje.

d) Podređeni Hierarhiji.

Ovaj je elemenat logična posljedica gornje pretpostavke. Jer pomoćni apostolat ne može biti nego podređen. Po prirodi same stvari stoji, da pomoćnik bude podložan glavnom radniku. K ovome pak još imademo pozitivnu naredbu Isusa Krista, koju je dao Apostolima i njihovim nasljednicima, da budu oni odgovorni za apostolat. Zato svi ostali članovi Crkve treba da djeluju ovisno o Hierarhiji.

e) Organizirani.

Katolička Akcija sudionistvuje u hierarhijskom apostolatu. Hierarhija je organska jedinica, koja djeluje u organiziranom obliku. Dakle se i Katolička Akcija, koja je podređena i koordinirana Hierarhiji, mora da se razvija u organiziranom obliku.

Stoga je apostolat Katoličke Akcije *kolektivan* t. j. sastavljen od mnogih sila, koje nijesu međusobno odijeljene i neovisne, već koordinirane tako, da jedinstveno djeluju pod jednom vrhovnom upravom. Katolička Akcija je dakle jedna jedinstvena snaga, formirana od mnogo sila. Ona je *organizacija.*

f) Posvećena pobjedi Kristovog Kraljevstva.

To je najvažniji cilj Katoličke Akcije. Ovaj se smisao doista nalazi u papinskoj definiciji.

Ako doista Katolička Akcija sudionistvuje u hijerarhijskom apostolatu, ona mora čuvati s njom zajedničke težnje i svrhe. Katolička Akcija mora dakle htjeti potpuno sve ono, što hoće crkvena Hierarhija t. j. Crkva. Crkva hoće samo to, da Krist kraljuje u pojedincima, u obiteljima i u društvu. Dosljedno i Katolička Akcija nema druge svrhe doli: pobjedu Kristovog Kraljevstva.

Druga tumačenja.

Time smo u kratko prikazali sve sastavne elemente Katoličke Akcije, kako su sadržani u kratko, ali u potpunosti, u formuli Pape Pija XI. Ako hoćemo da ove iste elemente opširnije prikažemo, možemo reći, da je Katolička Akcija: *apostolat, što ga organizirani svjetovnjaci, pod vodstvom crkvene Hierarhije, provode ovoj na pomoć, u svrhu, da pobijedi Krist Kralj u pojedincima, u obiteljima i u društvu.*

Kako se vidi, u ovoj je formuli Katolička Akcija promatrana kao *djelatnost.* Ako je mi međutim hoćemo da promatramo kao *instituciju*, možemo je ovako definirati: *organizacija katoličkih svjetovnjaka posvećena apostolatu pod vodstvom crkvene Hierarhije, ovoj na pomoć, u svrhu, da pobijedi Krist Kralj u pojedincima, u obiteljima i u društvu* (1).

---

(1) Držimo, da je ovdje potrebno jedno objašnjenje.

U ovom smo poglavlju, koje ima *osnovni* značaj, nastojali da dademo što točniji i potpuniji pojam Katoličke Akcile, a da ga ne produbljujemo. Činilo nam se je potrebnim da se poslužimo odmah na početku ovakvim pojmom zato, da se bolje shvati ono, što ćemo upoznati tokom polaganih posebnih razlaganja.

Da smo ovdje radili oko produbljivanja, daleko bi nas to bilo odvelo. Nije to bilo ni potrebno, jer bi smo morali da potpunije prikažemo sve elemente Katoličke Akcije (ovdje samo skicirane), što ćemo učiniti u slijedećim poglavljima.

Tako ćemo u II. poglavlju razviti pojam K. A.: — *dolazak Kristovog Kraljestva;* u III. ćemo poglavlju razviti pojam *svjetovnjačkog* i *pomoćnog apostolata*; u IV. ćemo poglavlju prikazati *organizirani apostolat*; u VI. ćemo poglavlju prikazati njihovu *podređenost Hierarhiji.*

POGLAVLJE II.

Ciljevi Katoličke Akcije

I.

Različiti ciljevi

Cilj nazivamo ono, *radi česa* se *nešto radi.* Zove se poslijednjim povodom, jer *cilj ili svrha* uistinu utječe na proizvađanje djela, potičući čovjeka na djelovanje.

Svaka stvar djeluje prama nekoj svrsi. Svaka institucija ima svoju vlastitu svrhu.

Svaka stvar prema tome određuje narav, svojstvo, objekt i sredstva bilo koje institucije, prema glasovitoj Aristotelovoj izreci: *„Finis est ratio ac mensura omnium quae sunt ad finem"* — cilj je razlog i mjera svemu onome, što je u vezi sa samim ciljem.

Logično je dakle da započnemo naše raspravljanje sa ciljem Katoličke Akcije, da tako kasnije pređemo na sastavne elemente, koji na izvjesni način o njoj ovise.

Nutarnji i vanjski ciljevi.

Katolička Akcija ima više raznovrsnih ciljeva, ali kako ćemo vidjeti, svi su usmjereni prema glavnom i vrhovnom cilju.

1. Ako ih promatramo u odnošaju prema organizaciji, možemo ih razlikovati kao *vanjske i unutarnje* ciljeve.

Nutarnji su oni ciljevi, koji djeluju u djelovanju organizacije za njezin život i za dobrobit njezinih članova. Ovima pripadaju duhovna izgradnja članova, disciplina i regrutacija kao što i potpuna koordinacija svih organiziranih sila. Inicijative za postignuće ove svrhe sačinjavaju *nutarnju djelatnost Katoličke Akcije.*

Vanjski su oni ciljevi, koji se protežu preko granica organizacije na širokom socijalnom polju. Ovi se dadu svesti na različite oblike apostolata, a postizavaju se pomoću djelatnosti, koja se naziva *vanjska*

2. *Nutarnji su ciljevi određeni za postignuće vanjskih;* jer je, kako ćemo vidjeti, Katolička Akcija bitno apostolat.

Tako n. pr. Katolička Akcija mora da kršćanski odgaja svoje članove (*nutarnji vjersko — prosvjetni rad*); članovi pak, čim su jednom odgojeni, treba da odgajaju one, koji su izvan njihovih redova (*vanjski vjersko — prosvjetni rad*). U kratko rečeno: članovi Katoličke Akcije *moraju se sami odgojiti, da mogu druge odgajati.*

Kao što uljenica, pošto je primila ulje iz ruku dobre domaćice, izgara i pretvara ga u svijetlo, *koje svijetli svim članovima kuće* (Mat. V, 15.), tako i svaki član Katoličke Akcije, iza kako je primio ulje kršćanske nauke, mora da ga pretvori u svijetlo istine i toplinu života, koja će prosvijetliti svaku dušu. Svaki član Katoličke Akcije treba da bude po primjeru Ivana Krstitelja „*lucerna ardens et lucens*" (Iv. V, 35.), onaj, koji mora da Krista naviješćuje svijetu.

Stupnjevi ciljeva.

U Katoličkoj Akciji, kao i u svakoj instituciji, imamo gradaciju ciljeva. Na vrhu stoji glavni cilj, koji možemo nazvali *vrhovnim.* Pod ovim stoje podređeni

i djelomični ciljevi, koji se mogu smatrati sredstvima onoga vrhovnog cilja. Zovemo ih djelomičnim, jer vrše *samo dio* širokog i mnogovrsnog programa Katoličke Akcije. Temelj svega jest *neposredni* cilj, a to je *odgoj savjesti.*

2. — Filozofi su postavili ovo načelo: „*Što je prvo u nakani, zadnje je u izvršenju.*" Istina, koja se može primijeniti i na Katoličku Akciju. Ova hoće da kristianizira *cijelo* društvo, to je njezin maksimalni program, vrhovni cilj, *prvi u nakani.* Ali da se postigne ovaj daleki cilj, treba ga rastaviti na više podređenih ciljeva, po kojima idemo polagano, kao po stepenicama, počevši od onoga neposrednog, t. j. do kristanizacije savjesti. Ovaj će dakle biti *prvi u izvršenju.*

Pobjeda je vrhovni cilj svake vojske, ali da je postigne, treba snabdijevati vojsku oružjem i uvježbati vojnike.

U ovom ćemo poglavlju govoriti napose: *1.) o vrhovnom i glavnom cilju; 2.) o djelomičnim ciljevima; 3.) o neposrednom cilju.*

II

Vrhovni i glavni cilj

Dolazak Kristovog kraljevstva.

1. — Katolička Akcija je *sudioništvo u hierarhijskom apostolatu,* t. j. u onom apostolatu, koji razvija crkvena Hierarhija. Prema tome glavni cilj Katoličke Akcije ne može da bude drugi, nego onaj crkvene Hierarhije.

Koji je pak taj cilj? Odgovor nam daju papine enciklike, pisma i govori.

Papa Pijo X. piše u svojoj prvoj enciklici „*E supremi apostolatus cathedra*“ (4. listopada 1903.) „*Vrhovni cilj, prema kojemu moramo usmijeriti sve svoje snage sastoji u tom, da naime stavimo ljudski rod pod gospodstvo našega Gospodina Isusa Krista*“. Isti taj Papa, piše ove jasne riječi o Katoličkoj Akciji, nešto kasnije (11. lipnja 1905.), u enciklici „*Il fermo proposito*“ — „*Dok Crkva širi kraljevstvo Božje onamo, gdje još nije bilo propovijedano, nastoji na svaki način da nadoknadi gubitke u već osvojenom kraljevstvu. Instaurare omnia in Christo od vajkada je bila lozinka Crkve, na osobitim je načinom to našom lozinkom u teškim časovima sadašnjice*“ (*1*).

Ovo je dakle vrhovni cilj Crkve: *pobjeda Kristovog kraljevstva.*

2. — I doista je to vrhovni cilj Katoličke Akcije. Izrazito su ga potvrdili sami Pape. Bogatu ima dokumentaciju. Ograničiti ćemo se na nekoje tekstove.

Pijo X., u istoj enciklici *Il fermo proposito*, služi se riječima sv. Pavla: „*instaurare omnia in Christo;*“ i te su mu riječi program i lozinka Katoličke Akcije. Piše: „*Katolička Akcija, u koliko nastoji da obnovi sve u Kristu, jest apostolat usmijeren na čast i slavu samoga Krista.*“

Današnji papa u enciklici *Ubi arcano Dei* sažeo je svoj program u dobro poznatoj izreci: „*Pax Christi in regno Christi*“: i tvrdi, da je s Katoličkom Akcijom „*čvrsto povezana obnova Kristovog kraljevstva*

---

(1) Crkva, da „širi kraljevstvo Božje tamo, gdje još nije bilo propovijedano“ služi se kako je poznato, *Misijskom Akcijom;* a da „popravi gubitke u već osvojenom kraljevstvu“ služi se posebno *Katoličkom Akcijom.* Koja je — kaže Pijo XI. — doista djelo *novog evanđeoskog preporoda* (govor katoličkim novinarima, 26. lipnja 1929.)

i uspostava onog pravog mira, koji jedino ovom kraljevstvu pripada: „Pax Christi in regno Christi“. Argentinskom Episkopatu piše: „*Veoma je plemeniti cilj Katoličke Akcije, jer se potpuno podudara sa ciljem Crkve: mir Kristov u Kraljevstvu Kristovu.*“ Još izrazitije kardinalu Segura, primasu Španjolske (6. studeni 1929.): „*Katoličkoj Akciji je svrha širiti Kristovo Kraljevstvo među pojedine, unijeti ga u obitelji i društvo*“ *(1).*

Vrhovni ideal Katoličke Akcije je dakle *dolazak Kristovog kraljevstva.* Ona je vojska Krista Kralja, koja je na svoju zastavu postavila geslo: *Dođi kraljevstvo tvoje (2).*

Vjerski cilj.

1. — Isus Krist kaže: „*Moje kraljevstvo nije od ovoga svijeta*“ (Iv. XVIII., 36). To znači, da nije materijalno već duhovno kraljevstvo, ne civilno već vjersko, ne naravno već vrhunaravno.

Katolička Akcija, budući radi oko dolaska ovog Kraljevstva, ima dakle *vjerski cilj* i zato je Katolička Akcija *vjerska akcija.*

Ovo nalazimo izrazito utvrđeno u nekojim papinskim dokumentima. Dosta je navesti ovaj citat — „*Katolicka Akcija nije materijalnog već duhovnog reda, nije zemaljskog već nebeskog reda, nije političkog već vjerskog reda*“ *(3).*

---

(1) U nekim se drugim papinskim pismima utvrđuje, da je cilj Katoličke Akcije *slava Božja i spas duša.* To je u potpunom skladu sa svim onim, što se do sada kazalo. Jer Kraljevstvo Kristovo hoće upravo slavu Božju i spas duša.

(2) *Blagdan Krista Kralja,* koji je ustanovio sa enciklikom *Quas primas,* koji se slavi zadnje nedjelje listopada, može se nazvati i *blagdanom Katoličke Akcije.* Stoga ima K. A. posebnu dužnost da ga slavi.

(3) Pismo „*Quae nobis*“ Kardinalu Bertramu.

2. Netko bi mogao na temelju ovoga da stvori krivi zaključak, t. j. da bi se Katolička Akcija trebala posvetiti čisto vjerskom radu, kao što rade nekoja društva, koja se nazivaju *vjerska* (Pobožna društva, Bratovštine, i t. d.)

Time bi upao u pogrešku, da pomiješa *svrhu* sa *sredstvom*. Ako je istina, da sredstva moraju uvijek biti usklađena prema cilju, još ne stoji da *sva* sredstva moraju biti istog karaktera kao i ta svrha. Tako i materijalno sredstvo može da služi, makar ponešto, duhovnom cilju.

To vrijedi i za naš slučaj. Vrhovni je cilj Katoličke Akcije, da širi Kraljevstvo Kristovo; dakle da vodi duše k Bogu. Ali kao što su različiti putevi, po kojima dolazi Bog do duša, isto su tako različiti putevi, po kojima dolaze duše k Bogu. Katolička Akcija mora ići svim onim putevima, koje joj Providnost Božja otvara na djelovanje. Stoga ona mora djelovati i u onim granama, koje same po sebi nisu niti vjerske, niti duhovne, ali ipak vode k vjerskom cilju.

Zato Katolička Akcija kadkada se služi zabavama, da odvrati od loših; liječi tijelo, da ozdravi dušu; štiti materijalna dobra naroda, da mu sačuva duhovne vrednote.

U kratko: *vrhovni je cilj* Katoličke Akcije vjerskog reda. Dok su nekoja sredstva vjerska (najefikasnija zato i najpoželjnija), druga opet nisu takva, ali su unatoč toga u sebi dobra i podesna, da postignu *nadnaravnu* svrhu. Dok ih se upotrebljava u ovu svrhu, čini ih se nekim načinom nadnaravnima (1).

(1) U nekom službenom spisu talijanske Katol. Akcije nalaze se ove riječi: „Društva Katoličke Akcije su po svojoj biti (eminentno) vjerska društva, premda se služe kao sredstvima, prosvjetnim i odgojnim radom tako i nastojanjem, da odvrati od zla i da vrši agitaciju za dobro“. (Pismo predsjednika Centralne Talijanske Katoličke Akcije predsjedniku vlade 13. studenoga 1928.)

Socijalni cilj.

Katolička Akcija ima i *socijalni* cilj.

Katolička Akcija radi oko dolaska kraljevstva Kristova na zemlju. A gdje će Krist kraljevati? Možda samo u savjestima pojedinaca? Samo u obiteljima? Ne, već i u društvu. Jer, kako piše Papa Pijo XI. — „ne postoji razlika između pojedinaca, obitelji i društava. Doista, ako su ljudi udruženi, nijesu zato manje pod vlašću Kristovom nego li neudruženi pojedinci. On je jedini izvor javnog i privatnog spasa: et non est in alio aliquo salus. . . “ (2).

Dakle Katolička Akcija isto tako kao i Crkva, kojoj služi, mora nastojati da Krist kraljuje ne samo u zatvorenom skrovištu savjesti, ne samo u tijesnom svetištu domaćeg ognjišta, već također i na širokom polju društvenog života. Mora da radi za pobjedu *socijalnoga Kraljevstva Kristova.*

2. Katolička je Akcija doista i *socijalna akcija,* jer djeluje *u društvu i za društvo,* u svrhu, da ga obnovi u Kristu. To potvrđuje Papa Pijo XI. ovim riječima: „Katolička se Akcija punim pravom može nazvati i *socijalnom akcijom,* jer nastoji da širi kraljevstvo Kristovo, a time se postizava ono dobro, koje je najveće za ljudsko društvo, a po ovome i sva druga dobra, koja iz ovog prvog proizlaze, kao na primjer ona, koja pripadaju građanskom uređenju i koja se nazivaju političkim dobrima“ (3).

3. — Neka nitko ne misli, da Kristovo socijalno kraljevstvo dovodi u bilo kakvu pogibelj ili da umanjuje prava civilne vlasti. Naprotiv ono jača države

(2) Enciklika *Quas primas,* o kraljevstvu Kristovu.

(3) Pismo *„Quae nobis“* Kardinalu Bertramu.

i oplemenjuje narode. „*Non eripit mortalia, qui regna dat caelestia*" (1). — Isus Krist ne krade žezla, dapače ih jače svojim božanskim auktoritetom i podiže ih k uzvišenim ciljevima. Kristovo je kraljevstvo korisno vladarima i podanicima.

Zato je i Katolička Akcija socijalno korisna, pa zaslužuje, da je civilne vlasti ne samo dopuštaju, već i podupiru. To potvrđuje Papa Pijo XI. ovim riječima: „*Očito je, da Katolička Akcija zaslužuje odobrenje i pomoć ne samo od biskupa i svećenika, koji dobro znadu, da je ona zjenica naših očiju, već da je odobre i pomažu poglavari i vlasti bilo koje države. Ako Katolička Akcija bude uživala ovakvo opće odobravanje donijeti će katoličkim narodima sjajne i obilne plodove, i budeći u dušama vjerske osjećaje, veoma će koristiti civilnom napretku*" (2).

Integralni cilj.

1. — Katolička Akcija, kako smo već spomenuli, hoće da sve obnovi; t. j. hoće da „*nadoknadi gubitke u već osvojenom kraljevstvu Božjem*" (3).

Ove je gubitke, kako svi znadu, prouzročio *laicizam*, koji je odalečio društvo od Boga.

Katolička Akcija je ustala kao obrana proti vala laicizma koji je Pijo XI. nazvao „*kugom našega doba*" (4).

Laicizam je usvojio poklik židova: „*Ne ćemo da on kraljuje nad nama*" (L. XIX, 14.), a Katolička Akcija mu odgovara: „*On treba da vlada*" (I. Kor. XV, 25).

---

(1) Liturgija Bogojavljenja.
(2) Pismo *Quae nobis* Kard. Bertramu.
(3) Enciklika Pija XI. *Il fermo preposito.*
(4) Enciklika „*Quas Primas*".
O *laicizmu* i o počecima Katoličke Akcije u povijesti, govorit ćemo u poglav. V., u kojem se govori o *potrebi Katoličke Akcije.*

2. — Ne smije se držati, da je zadaća Katoličke Akcije samo da ona popuni gubitke, kao da bi bila suvišna ondje, gdje laicizam nije ništa porušio ili gdje Božje kraljevstvo nije doživjelo bolnih gubitaka, odnosno gdje su ovi već popravljeni. Ne; djelo obnove je najglavnije i najhitnije, dokle god je potrebno popravljati ruševine i popunjavati praznine; ali to nije jedini cilj. Katolička Akcija, kao suradnica crkvenog hierarhijskog apostolata, mora da obuhvati sve grane tog apostolata. Ne samo popunjavati gubitke, nego i braniti Kraljevstvo Kristovo, širiti mu granice, jačati mu položaje, povećavati broj vjernih podanika, obogaćivati duhovnu svojinu, e da bi sve ovo bezgranično napredovalo.

3. — To je potvrđeno u papinskim dokumentima, koji ne pridavaju Katoličkoj Akciji samo *službu obnavljanje* (kao u navedenim citatima) već i druge službe, koje nisu ništa manje važne. Evo pak nekojih svjedočanstva.

„*Vrhovni je cilj Katoličke Akcije proširenje, obrana, primjena vjere i kršćanskog nauka na individualni, obiteljski i društveni život*" (1).

„*Hierarhijski apostolat Crke i suradnja Katoličke Akcije imaju za cilj provađanje potpunog programa Božanskog Srca — osnivanje, proširenje i učvršćenje Kristovog Kraljevstva u dušama, u obiteljima, u društvu, kolikogod je moguće da se ono proširi, u svim mogućim načinima, u svoj dubini, koju može da dohvati ljudska djelatnost, uz pomoć Božje milosti*" (2).

Vrhovni je cilj Katoličke Akcije dakle integralan: *obnavljanje Kraljevstva Kristova, njegova obrana, proširenje i učvršćenje.*

---

(1) U pismu „*Quae Nobis*" Kardinalu Bertramu.
(2) Govor voditeljima Katoličke Akcije u Rimu (19. travnja 1931.)

III

Djelomični ciljevi

Djelomičnih ciljeva ima više; i među njima ima raznih stepena. Budući da moramo nastojati, da ova naša radnja ne bude odviše opširna, spomenut ćemo samo najglavnije, koji su navedeni u papinskim dokumentima, koje ćemo prema potrebi citirati.

Djelomični ciljevi jesu:

suradnja u vjerskom životu,
širenje katoličke prosvjete,
kristijanizacija obitelji,
obrana vjere,
suradnja u školstvu,
dobra štampa,
obnova ćudoređa,
kršćansko riješenje socijalnog pitanja,
cjelokupni građanski život treba da bude proniknut kršćanstvom.

Suradnja u vjerskom životu.

1. — Katolička Akcija, kao pomagačica svećenstvu, mora najprije nastojati da se vrše sve vjerske dužnosti, osobito u djelokrugu župe. Društva Katoličke Akcije bila su označena kao *„ruke, koje je Bog i Crkva dao na raspolaganje umu i srcu župnika“* (1). Jasno je, da ove ruke moraju služiti župniku u svemu, što se tiče vjerskog života u župi.

Društva Katoličke Akcije imaju zadaću, da pruže svećenstvu na tom području svu onu pomoć, koju svjetovnjaci mogu da dadu. Na osobiti način ona surađuju:

Pismo Kardinala Gasparri-ja, Državnog Tajnika, predsjedniku Pučkog Saveza (19. svibnja 1921.)

a) oko pomoći, da uspiju vjerske svečanosti i službe, procesije, propovijedi, duhovne vježbe, misije i t. d.

b) oko pomoći u dijeljenju svetih sakramenata, n. pr. pomaganjem svećenstva u pripravljanju djece za prvu pričest, potvrdu, nagovarajući bolesnike, da prime sakrамenat umirućih i t. d.;

c) oko podučavanja vjeronauka u katoličkim društvima i u drugim prigodama;

d) oko pomoći u liturgijskim službama i crkvenom pjevanju, osobito gregorijanskom;

e) oko obskrbljivanja crkve i briga za ostale potrebštine namijenjene za službu Božju.

Budući da je župa, kako kaže Pijo XI., obitelj, kojoj je župska crkva kuća, a oltar je stol, na kojem Isus hrani tu obitelj, dijeleći svoje milosti i svoj blagoslov, dijeleći i samo svoje Tijelo,“ (1) jasno je, da najvrijednija djeca, koja moraju pomagati oca ove obitelji t. j. župnika, u obskrbljivanju kućnih potreba, moraju biti baš članovi Katoličke Akcije.

2. — Pijo XI. je u različitim prigodama izričito potvrdio ovu zadaću Katoličke Akcije. Da budemo kraći, citirati ćemo samo tri teksta. Dva prva govore o *apostolatu vjeronauka.*

Ovo su njegove riječi: „Toplo preporučamo svim muškim i ženskim katoličkim društvima, da revno pohađaju pouku u vjeronauku u svojim župama, a u *potrebi, da pomažu svećenstvu tako, da postanu zaslužni za Crkvu i na ovom polju djelovanja, koje mora da svaki katolik gleda kao na najsvetije i najpotrebnije“ (2).*

---

(1) Govor društvima Župe sv. Krunice u Rimu 27. lipnja 1927.)

(2) U *Motu proprio* o kršćanskom nauku (29. lipnja 1926.)

U pismu Kardinalu, lisabonskom Patrijarsi u Portugalskoj (10. studenoga 1933.), piše isti sveti Otac o Katoličkoj Akciji: „*Jedna od najosnovnijih zadaća društava Katoličke Akcije biti će ta, da se članovi okupe oko svojih Pastira u svrhu, da im efikasno pomognu u radu oko širenja Evanđelja mislimo: na pouku u vjeronauku*".

Ovaj se treći tekst tiče crkvenog pjevanja. U jednom autografu talijanskom Društvu sv. Cecilije (6. veljače 1927.) želi Sveti Otac, da „Delegati i članovi sv. Cecilije sve to većim žarom ustraju u svom umjetničkom apostolatu u službi bogoslužja, jer se vjera i kršćanska pobožnost liturgijom najdivnije izrazuje. *Živo želim, da ovo nađe sve to veći i djelotvorniji odaziv, kako kod svjetovnog svećenstva i redovnika, tako i kod voditelja Katoličke Akcije i ostalih vjernika*" (1).

Širenje katoličke prosvjete.

Bitna je zadaća Katoličke Akcije provoditi u život katolička načela, to znači prosvjetu.

Vidili smo, da ima jedna *unutrašnja* prosvjetna djelatnost, koja se vrši unutar naših organizacija za duhovnu izgradnju članova (a o ovomu ćemo kasnije govoriti, kao o *neposrednom cilju* Katoličke Akcije). Osim toga postoji *vanjska* prosvjetna djelatnost, kojoj je svrha, da širi među pukom katoličku prosvjetu, dakle preko društvenih granica. Ovdje ćemo govoriti o ovom posljednjem, što možemo sintetički izraziti kao *prosvjetni i intektualni apostolat.*

(1) Za šire upute u ovom pitanju: Mons. Alfredo Cavagna: *Collaborazzione Apostolica*, četvrti dio, inicijative (Izdanje Vita e Pensiero, Milano); i *Adiuva illas* od Mons. Paolo Rota, četvrti dio: vjerski i župski apostolat (S. A. L. E. S. Roma, Largo Cavalleggeri, 32.)

2. — Ovaj je apostolat ne samo *bitni* za Katoličku Akciju, već i *prvotni*, koji mora da stoji ispred svake druge djelatnosti. Doista, kako smo kazali, Katolička Akcija hoće da obnovi onu *civitas christiana* u svim njezinim elementima; i to po oživotvorenju katoličkih načela u svim granama društvenog života. Očito je, ako se hoće da *provede* ova načela, da ih se mora prije *utvrditi i širiti*. Zato propaganda katoličke prosvjete, t. j. obilato sijanje katoličkih ideja, mora da se predpostavi svim drugim djelatnostima.

To je u prirodi same stvari, iz koje proizlazi onaj psihološki zakon, što ga filozofi ovako formuliraju: „*volja slijedi razum*". U stvari čovjek djeluje prema onome, kako misli: ideja rađa djelo. Ako se pak često — veoma često — događa drukčije, to je zbog toga, što je slobodna volja ljudska nadvladana od strasti, te krši i kvari narav vrijeđajući tako temeljne zakone. Takva povreda naravi zove se *laž, nedosljednost* na sramotu onome, koji to čini.

Povijest nas uči, da je katolički apostolat bio oduvijek prosvjetni apostolat, širenje ideja. Apostoli su pred sinedrijem u Jeruzolimu čuli slijedeću optužbu: „*Repletis Jerusalem doctrina vestra* (D. Ap. V. 28.) — *cijeli ste Jerusalim ispunili Vašim naukama*". Povijest nas još uči, da su se krivovjerstvo i duhovne dekadence javljale obično onda, kad je u narodu vladalo veliko neznanje.

3. — Prosvjetni je cilj Katoličke Akcije objašnjen u mnogim papinskim dokumentima.

U Enciklici *Il fermo proposito*, koja je više puta citirana, tvrdi Papa Pijo X., da je Katolička Akcija osnovana: „Ne samo za posvećenje naših duša, već i za što veće širenje Božjeg Kraljevstva u pojedincima,

obiteljima i društvu, radeći za dobro bližnjega *šireći objavljenu istinu*". Pijo je XI. u jednom govoru upućivao sveučilištarce Katoličke Akcije, da budu: „*nosioci bogate zajedničke baštine ideja i darovatelji vjere.*" Zaključio je ovom dubokom misli: „*Neka bude sretno Vaše natjecanje uz Božju pomoć. Po primljenoj vjeri radite na tome, da i drugi prime dar vjere.*"

Kristijanizacija obitelji.

1. — Obitelj su nazvali „*stanicom društva.*" Zato nije moguće kršćansko ozdravljenje društva, ako prije ne izliječimo obitelj. Obnova obitelji je danas hitna potreba. Dugo vladanje materijalistično — epikurejske nauke je uzdrmalo temelje obitelji i uvelo profanaciju u obiteljsko svetište.

Ova je profanacija provedena i neprestano se na žalost sprovađa i u našoj zemlji, i ako ne u tako velikoj mjeri i sa tako pogubnim posljedicama kao što u drugim zemljama. „I u Italiji (*i u Hrvatskoj!* (1) - stoji u jednom papinskom dokumentu — osobito se moramo dandanas tužiti na oslabljenje obiteljske veze i na postepeno sve veće opadanje institucije obitelji. To se dešava zato, jer se zaboravlja na one ćudoredne zakone, koji nalaze u Kristovoj Crkvi najasnije sankcije i najjaču nadnaravnu pomoć" (2).

Treba dakle povratiti Isusu Kristu njegov kraljevski prijesto u svakoj obitelji. A Pijo XI. nas uči:

(1) U parlamentu u Beogradu 3. III. 1937. neki zastupnik je rekao, da se je poslije rata kod nas stabilizirao van bračni život i dobio neku vrst legalnosti. (*Op.* prevodioca)

(2) Pismo Kardinala Državnog Tajnika Predsjedniku Centrale Talijanske Kat. Akcije prigodom XIII. Socijalnog Tjedna, održanog u Genovi u listopadu 1926., u kojem se govorilo: „O Kršćanskoj obitelji."

„Isus Krist kraljuje u obitelji, ako je ona sklopljena svetošću pravoga sakramenta ženidbe, koji je Isus Krist ustanovio, da sačuva nedirnutu oznaku obiteljskog svetišta, u kojem se auktoritet roditelja vrši po uzoru Božjeg očinstva, iz kojeg izvire i po kojem se naziva (Ef. III, 15). Djeca uče poslušnosti i ljubavi od Djetešca iz Nazareta. A cijelokupni se obiteljski život udešava prema svetosti Svete Obitelji" (1).

2. — U papinskim dokumentima nalazimo utvrđeno, da Katolička Akcija mora na osobiti način raditi oko kristijanizacije obitelji. U citiranom pismu Kardinala Državnog Tajnika, nalazimo: „Ako je zgodno, da se Katolička Akcija, nastojeći oko kršćanske obnove čitavog društva, bavi ekonomskim pitanjima, pa što više i politikom, kada to traže ćudoredni i vjerski interesi, *kako da ne bude potrebno, da svrati pozornost katolika - - - na obiteljsku instituciju, kad o njezinom ispravnom funkcioniranju ovisi dobrobit civilnog društva*".

Ovo je zadaća cijele Katoličke Akcije. Napose pak organizacija odraslih, koje se bave odgojom samih roditelja (2).

Obrana vjere.

1. — Ovim riječima mislimo najprije obranu *Kristove vjere*. Predmet je jasan. Katolička Akcija je suradnica apostolata, koji razvija crkvena Hierarhija. Ova mora ne samo da *širi*, već i *brani* katoličku vjeru, kad je ova u pogibelji.

Primjer nalazimo već kod Apostola, a na osobiti način kod Sv. Pavla, koji se nisu zadovoljavali sa-

(1) Enciklika *Ubi arcano Dei.* Isti Papa razlaže o kršćanskoj obitelji u Enciklici *Casti Connubii* (31. prosinca 1930.)

(2) Ovim roditeljskim zadaćama Katoličke Akcije, treba da se bave organizacije *Katoličkih Muževa, Katol. Žena; i organizacije oml. starješina.*

mo time, da propovijedaju i šire Kristovu vjeru, već su je i branili od napadaja prvih neprijatelja: židova i pogana. Sv. Pavao se izrazio: *„Postavljen sam da branim evanđelje.“* (Filip. I, 16.)

Dakle Katoličke je Akcije, kao suradnice hierarhijskog apostolata, prva dužnost da *brani vjeru.*

2. — Dosljedno, ona mora da brani i Crkvu Kristovu, koja je jedina učiteljica i čuvarica vjere.

Osim toga — kako je rečeno — Katolička Akcija hoće da povrati Isusu Kristu njegov prijesto u društvu. Ali — kako primjećuje sadašnji Papa — Isus Krist „kraljuje, kad je priznato Crkvi ono mjesto, koje joj je On odredio u ljudskom društvu time, što joj je dao oblik i ustav društva, koji je savršeni i vrhovni na svom području a sve u svrhu, da postigne svoj cilj. Učinio ju je čuvaricom i tumačiteljicom svoje božanske misli, stoga je ona učiteljica i voditeljica svih ostalih društava“ (1).

Dvije se stvari traže za Kristovu Crkvu: da ima u društvu ono mjesto, koje joj je *„On sam odredio“*; i da stvarno može da bude *„učiteljicom i voditeljicom ostalih društava“*.

Kada netko napada ili vrijeđa ova sveta prava, dužnost je svakoga katolika da brani Crkvu, a pogotovo da je brane oni, koji su se stavili u službu Crkve. Pošto su prava Crkve prava samog Isusa Krista, to su također ta prava i vjerskih savjesti. Isus Krist delegirao ih je svojoj Crkvi na dobro svih ljudi.

3. — Ne treba ni spominjati, da će se Katolička Akcija u ovoj obrani držati uvijek u granicama zakona, jer evanđelje Kristovo ne dopušta, da se krnje tuđa

---

(1) Enciklika *Ubi Arcano Dei.*

prava štiteći svoja. Drugim riječima: ne smije se činiti zlo, da se postigne dobro.

Kao što se Država nema zašto da boji Crkve, tako nema zašto da se boji niti Katoličke Akcije, koja brani Crkvu. Možemo čak ustvrditi, da je obrana prava i slobode Crkve dobrobit za društvo i korisno djelo za civilizaciju. Dobro je Pijo X. kazao —: „Civilizacija svijeta je kršćanska civilizacija“; i „po samoj naravi stvari, Crkva je doista čuvarica i braniteljica kršćanske civilizacije“ (1).

4. Katolička je Akcija — kako se već vidjelo — nastala kao reakcija na laicizam, koji je vladao. Stoga je u početku njezina funkcija uglavnom bila *obrambena;* u prvom redu obrana prava Crkve i Svete Stolice.

Hoće li jednom ova obrana postati suvišnom?

Evanđelje nam ne svjedoči, da se ovome možemo nadati. Šta više, ono nam obratno navješta. Isus Krist je prorekao svojoj Crkvi, da će trajati *do konca svijeta*, ali joj nije prorekao *mir*. „Crkva znade — piše Pijo X. — da je vrata paklena neće nadvladati, ali znade i to, da će u svijetu biti progonjena, da će njezini apostoli biti poslani kao jaganjci među vukove, da će njezini sljedbenici biti uvijek mrženi i prezirani, kao što je bio mržen i preziren njezin Božanski Utemeljitelj“ (2).

Isus je kazao svojim Apostolima: *„U svijetu ćete imati tjeskobe, ali se uzdajte, ja sam nadvladao svijet“* (Iv. XVI. 33.).

---

(1) Enciklika *Il fermo proposito.*
(2) Enciklika *Il fermo preposito.*

Dvadeset vjekova crkvene povijesti potvrđuju ovo Kristovo proročanstvo. Ona je na zemlji uvijek bila crkva vojujuća; ovaj *Božji grad* imao je nasuprot uvijek *grad Sotone*.

Istina je, borba nije bila uvijek podjednaka; neprijatelji su mijenjali svoje položaje, oružje, i način borbe. Ali ova borba je neprekidna sa svojim štetama i rušenjem. Stoga je potrebna i neprekidna obrana i naknada.

5. Pape su dodijelili Katoličkoj Akciji i ovu obranbenu zadaću. Pijo X. u Enciklici *Il fermo proposito* među ciljevima Katoličke Akcije napominje i ovaj: *„Braniti, uzdržati, pravim katoličkim duhom, Božja prava u svim stvarima, kao što i crkvena prava, koja nisu manje sveta“*. Pijo XI. nazvao je katoličke organizacije *„paražama“* Crkve (1). Osim toga, u govoru protiv protestanskoj propagadi u Italiji, tvrdio je, da se Katolička Akcija mora: *„prema svojoj naravi, suprostavljati ovakvim nastojanjima, koja navaljuju na vjeru . . . A budući da Katolička Akcija pomaže hierarhijski apostolat u njegovom radu, sudjeluje po tome i u svim nastojanjima na koje Hierarhija upućuje K. A. da spasi vjeru, tamo gdje je vjera napadnuta“* (2).

Suradnja u školstvu.

1. — Škola je jedno od najefikasnijih sredstava propagande ideja i odgoja. Kristovi neprijatelji to

(1) U Enciklici *Iniquis afflictisque* o stanju Crkve u Meksiku (18. studeni 1926.)

(2) Govor ženskoj mladeži K. A. u Italiji (22. srpnja 1934.)

dobro znadu, te su nastojali u svim vremenima i svagdje, da sebi prisvoje školski monopol. Katolička Akcija ima među svojim najvažnijim točkama djelovanja i *suradnju u školstvu*. Ima suradnju sa Crkvom, koja ima točno određena prava u školi. Crkva ima potpuno pravo, da osniva vlastite škole bilo pučke, srednje ili visoke, kao i zavode za odgoj, jer je Crkva savršeno društvo, osnovano od Isusa Krista, da odgaja i vodi duše do njihovog nadnaravnog cilja (1). Ovo svoje bitno pravo je Crkva uvijek na široko ostvarivala i time postala intelektualno svijetlo cijelome svijetu.

Osim toga Crkva ima prava nad svim ostalim školama, koje posvećuju katolička djeca (2). Njezino je jedino nastojanje, da takve škole budu potpuno katoličke t. j. u svemu u skladu s pravima Crkve i kršćanske obitelji.

2. — A kada je škola doista katolička?

Na ovo pitanje odgovara Pijo XI. u Enciklici O kršćanskom odgoju: „Škola postaje dostojna toga imena i udovoljava pravima Crkve i kršćanske obitelji, prema tome dostojna, da je posjećuju katolička djeca, ne po tome, što se u školi predaje vjeronauk (često oskudno) već po tome, što je u njoj cjelokupna nastava i uređenje t. j. nastavnici, školska osnova, udžbenici i sva nauka, prožeta kršćanskim duhom pod materinskim nadzorom i upravom Crkve tako, *da vjera*

(1) „Crkva ima pravo, da osniva bilo kakve škole, ne samo pučke već i srednje i visoke“ (Kodeks Crkvenog prava can. 1375.)

(2) Ova su prava sankcijonisana u Kodeksu Crkvenog prava can. 1373, 1374, 1381, 1382.

bude doista temelj i cilj cjelokupne nastave u svim školama ne samo pučkim već i srednjim i visokim" (1).

Katolička Akcija pomaže Crkvu na školskom polju i surađuje s njome, bilo to *pri osnivanju i uzdržavanju katoličkih škola, bilo za kristijanizaciju svih ostalih škola* (2).

---

(1) U Konkordatu između Svete Stolice i Kraljevine Jugoslavije od 25. jula 1935. kaže se: Član XXVI. „U osnovnim, građanskim stručnim i srednjim školama javnim i privatnim, vjeronauk će za katoličku mladež biti obavezan nastavni predmet pod nadzorom nadležne crkvene vlasti. Biskup ili njegov izaslanik, imaće pravo inspeciranja škola u koliko se tiče vjerske nastave. Program vjerske nastave moraće biti odobren od strane vjerske vlasti. Školski udžbenici, koji se na to odnose, neće se moći dopuštati u nastavi bez odobrenja iste vjerske vlasti. Neće biti manje od dva sata nedeljno vjerske nastave - - - "

Član XXVII. „Kako nastava vršena u javnim školama, tako i ponašanje učitelja moraju poštovati svojstveno vjersko i moralno vaspitanje katoličkih učenika. Učenike katoličkih javnih škola neće učitelji ili druge vlasti obvezati niti pozivati, da prisustvuju činima nekoga nekatoličkoga obreda. Školski programi biće tako udešeni, da ne sprečavaju učenike katolike u vršenju njihovih dužnosti. Obavezno vršenje vjerskih dužnosti propisaće za sve škole Kraljevine Episkopat u sporazumu sa nadležnim ministarstvom. Školski udžbenici neće sadržavati ništa, što bi bilo protivno vjerskim načelima i osjećajima učenika katolika. U školama, koje pohađaju isključivo ili u velikoj većini učenici katolici, učitelji će također biti katolici, u granicama mogućnosti, naročito za predmete koje dodiruju vjersko obrazovanje učenika; u ostalim učiniće se tako, da broj učitelja katolika odgovara uvijek, u granicama mogućnosti, broju učenika te vjere."

Član XXIII. „Vlada će poštovat konfesijonalan karakter i zakonito postojanje škola, koje već postoje, pod zavisnošću i upravom Biskupa ili starješina vjerskih redova i kongregacija, a dopuštaće osnivanje drugih sličnih konfesijonalnih škola - - - "

(2) Ovo treba da Crkvi pruže svi katolici. To je sankcionisano u Kodeksu Crkvenog prava ovim riječima: „Neka vjernici ne propuste da pruže svu svoju suradnju u osnivanju i uzdržavaju katoličkih škola" can. 1379.

3. — I za ovo posebno djelovanje Katoličke Akcije imademo papinih posvjedočanstva.

Pijo X. u Enciklici *Il fermo proposito* između različitih svrha Katoličke Akcije navodi i ovaj: „*povratiti Isusa Krista u škole*". Pijo XI. je rekao: Od svih opustošenih polja po laičkom zakonodavstvu, škola je ono polje, na kojem Katolička Akcija, sa sve to većim brojem članova i mudro odgojenih vođa, mora da ustane sa svim svojim silama na što jaču obranu vrhovnih interesa vjere, obitelji i domovine" (1).

Još izrazitije piše isti Papa u Enciklici o kršćanskom odgoju: „Sve što vjernici rade za svoju djecu u proširenju i obrani katoličkih škola, to je djelo čisto vjersko, koje zato na osobiti način pripada Katoličkoj Akciji. Zato su osobito mila našem očinskom srcu i dostojna velike pohvale sva ona posebna udruženja, koja punim žarom rade na tako potrebitom djelu - - -; dajući svojoj djeci katoličku školu treba svaki da čuje i prizna, da katolici bilo koje nacije na cijelom svijetu *ne djeluju partajički i politički, nego je njihovo djelo vjersko i dužnost njihove savjesti.* Ne misle da će time svoju djecu odijeliti od tijela i duha narodnoga, nego da će ih time naprotiv najsavršenije odgojiti na način, koji vodi k narodnom blagostanju, jer *dobar katolik baš na temelju katoličkih nauka postaje najbolji građanin, koji ljubi svoju domovinu, on je i istinski podvrgnut konstituiranoj civilnoj vlasti u bilo kojem zakonitom obliku vladavine*" (2).

---

(1) Govor u Konsistoriju dne 14. prosinca 1925.

(2) Da se upoznaš s radom katolika po cijelom svijetu na školskom polju, pregledaj djelo Svećenika Dr. Josipa Monti: „*La libertà della scuola.*" (Vita e Pensiero). Società Editrice - Milano.

Dobra štampa.

1. — *Dobra štampa* je drugo uspješno oruđe propagande ideala, a po tome i kristijanizacije. Prema tome je ona i dio programa Katoličke Akcije.

Što pak treba da smatramo dobrom štampom?

Svako izdanje (knjiga, revija, novina), koje ne samo da ne vrijeđa dogmu i kršćansko ćudoređe (*u negativnom smislu*) već služi također kao sredstvo širenja i obrane (*u pozitivnom smislu*).

Istodobno je ona sredstvo, koje nas *čuva* od utjecaja zle štampe. Ona je i *odgojno* sredstvo, jer uznosi u duše kršćanski duh.

To je *značaj* i *djelatnost* dobre štampe. Samo takova štampa ima prava da se nazove *katoličkom štampom.*

2. — Na ovom polju ima Katolička Akcija da izvrši dva različita djela: *pripravu* i *širenje.* Ova djela treba da teku skladno, budući da raširenost katoličke štampe predpostavlja solidnu spremu, a ova nije uopće moguća bez one.

Jedna i druga pak predpostavljaju kod katolika svijest potrebe i efikasnosti dobre štampe: na žalost, ta svijest nije još dovoljno jaka, ona je još nesavršena. Katolička Akcija treba najprije da se oko toga osobito trsi. Treba dakle da odgaja savjesti u temeljnom pitanju štampe, a na osobiti način dnevne štampe.

Mora još da pripravlja *vlastitu štampu* t. j. ne samo *katoličku,* već štampu *Katoličke Akcije,* koja će bili vjerni tumač misli i uputa Crkvene Hierarhije, i koja će širiti naredbe vođa i poticati članove na krjepostan život.

3. — Pape su uvijek preporučivali dobru štampu kao uspješno sredstvo apostolata i kao rad važan po Katoličku Akciju.

Već je Lav XIII. u Enciklici „*Etsi Nos*" talijanskim Biskupima (15. veljače 1882.) pisao: „*Treba suprostaviti novine novinama*, e da ono isto sredstvo, koje donosi toliko ruševina, služi na korist i spas ljudi i da odatle dođe dragocjeni lijek, odakle proizlaze smrtonosni otrovi.

Stoga je poželjno, da se barem u svakoj pokrajni osnuju novine ili tjednici, a u koliko je moguće i dnevnici.

Današnji je Papa u mnogim prigodama napomenuo Katoličkoj Akciji ovu djelatnost. Ograničiti ćemo se na slijedeće izrazito posvjedočenje: „*Širenje dobre štampe jest djelatnost, koju Katolička Akcija treba da brižno provodi, a osobito da širi dnevnu štampu. Što je ova raširenija, to je njezin uspjeh efikasniji: Dobrom štampom smatramo onu štampu, koja ne samo da ne sadrži nešto što bi se protivilo načelima vjere i pravilima ćudoređa, već ta načela i pravila širi. Nije potrebno dokazivati, kakav i koliki je odgojni uspjeh ovakve štampe, jer nam to svakidašnje iskustvo pokazuje. Kao što nam obratno pokazuje ogromno zlo, što ga sije loša štampa, osobito među mladež, jer je ona raširenija od dobre. I tu se obistinjuje ona Kristova*: „sinovi su ovoga svijeta mudriji od sinova svijetlosti u svome naraštaju" (L. XVI, 8.).

Prema tome treba svakako zloj štampi suprostaviti dobru, primjenivši i ovdje ono staro načelo: contraria contrariis curantur.

„*Stoga izrazujemo želju, da bi Katolička Akcija uspjela, da se dobra štampa ojača i umnoži, kak to potrebe traže. Pogotovo, da uđe u kršćanske obitelji novina, koja*

vjerno donosi nauke Crkve, a takva je štampa njezin dragocjeni pomoćnik" (1).

Obnova ćudoređa.

Jasno je, da Katolička Akcija time, što je pozvana da radi s Crkvom na spas duša, mora da skrbi za obnovu privatnog i javnog ćudoređa.

Riječi Isusa Krista su potpuno jasne: *„Ako želiš postići život vječni, vrši zapovijedi."* (Mat. XIX, 17.)

Dvostruka je zadaća Katoličke Akcije na tom polju: *pozitivna*: *odgoj savjesti*, i *negativna*: *obrana javnog ćudoređa.*

Ona je slična poljodjelcu, koji, ako želi da pobere plod u kasnoj jeseni, ne ograničuje se samo na to, da ore zemlju i sije sjeme, već štiti i čuva polje od različitih štetnih zaraza.

2. — *Prvo mjesto mora da zauzme pozitivan rad oko ćudorednog odgoja savjesti*; jer, ako je u narodu izginula ili samo oslabila ćudoredna svijest, tada sva obrambena sredstva više ne koriste.

Što treba danas požaliti — a to je grijeh naših dana — nije toliko prošireno nećudoređe — to je bila kuga i prošlih vremena — koliko *pomanjkanje i izobličenje ćudoredne svijesti.* Posebno pak, krivnjom dugotrajnog nastojanja laicizma oko dekristijanizacije, u mnogim su savjestima potamnili, i ako nijesu posvema izbrisani, osnovni principi kršćanskoga ćudorednog života (pače i naravnog zakona). Tako su te savjesti izgubile pojam zla, i oglušile se za svaku opomenu.

Katolička Akcija sada hoće da sa raznolikom propagandom, poduprta nadnaravnim sredstvima vjere,

---

(1) Pismo Kardinala Lisabonskom Patrijarsi (10. studeni 1933).

probudi i oživi ovu moralnu svijest ne samo u krugu svojih članova, već i u širokim masama, e da bi svatko našao u sebi snage, da ne padne ili barem, da se iza pada podigne.

3. — Postoji još široko polje rada na obnovi javnog ćudoređa. To je rad oko odstranjivanja sablazni, lakih prekršaja, brojnih uzroka zaraze, to su: *pornografija, nećudoredne predstave, nečedna moda, bijelo rublje i prostitucija, psovke i nečedni razgovori, alkoholizam i kazardne igre i t. d.*

Pri tome Katolička Akcija ne samo da surađuje s Crkvom, već i sa civilnim vlastima i institucijama, sa svrhom, da zakoni koje štite ćudoređe, što bolje odgovaraju svrsi i da budu od svih i u svemu primjenjivani. Tisuće su se uzroka protiv njih urotili prema onom uvijek savremenom Danteovom stilu: *„Le leggi son, ma chi pon mano ad esse?"* (*Zakoni postoje, ali tko ih vrši?*' (Čistilište, 16, 97.)

Za obranu javnog ćudoređa ne dostaju sančevi i bodljike zakona i državnih ustanova, već su potrebne još i privatne institucije, koje služe za zaštitu i očuvanje, kao što su organizacije za omladinu, pučke knjižnice prestave i ćudoredne zabave i još ostala društva, kojih imade mnogo po gradovima i selima zaslugom apostolskog žara svećenstva i borbenih katolika (1).

---

(1) U Enciklici o *kršćanskom odgoju mladeži* (31. prosinca 1929.) Papa Pijo XI. poziva katolike, da osnivaju društva, koja će imati za svrhu *„širenje dobrog štiva i promicanje istinsko odgojnih predstava, podižući, makar i sa velikim žrtvama, kazališta i kina u kojima, ne samo da krjepost neće ništa gubiti, već će mnogo dobivati."*

O posebnoj dužnosti, da se ćudoredno obnove javna kina i da se podignu odgojne kino-dvorane, Papa Pijo XI. izdao je Encikliku *„Vigilanti cura"* (29. lipnja 1936.)

4. — Pape su ukazali Katoličkoj Akciji i ovaj određeni cilj: promicanje i obranu javnog ćudoređa.

Pijo XI. pripisuje Katoličkoj Akciji veliku socijalnu zaslugu: „*da čuva i brani temelje spasa i sreće ljudskoga društva, kao što su to: čisti život, nepomućenost kućne zajednice*" (1).

Kršćansko riješenje socijalnog pitanja.

Ovo je druga podređena zadaća što su je Pape namijenili Katoličkoj Akciji; koja uostalom izvire iz same njezine biti, jer nije moguće da se kršćanski obnovi društvo, ako nisu svi društveni odnošaji u skladu sa načelima evanđelja.

Katolička Akcija pomaže dvovrsno kršćanskom riješenju svih onih problema, koja su poznata općim imenom: *socijalno pitanje*. 1. — *Posredno* time, što odgaja savjesti prema kršćanskim načelima. Time sprema zgodnu okolinu, prikladnu za njihovo provađanje; ćudorednu okolinu, bez koje svi zakoni i institucije, i ako se uzdrže, nimalo ne koriste. 2. — *Neposredno* time, što promiču i osnivaju organizacije i djela, kojima je cilj primjena kršćanskih načela na socijalno-ekonomski život.

2. — O ovoj važnoj funkciji Katoličke Akcije, govore svi Pape, od Lava XIII. pa dalje. Mi ćemo se ograničiti na dva svjedočanstva sadašnjega Pape. U već citiranom govoru vođama rimskih katoličkih društava, Pijo XI., tumačeći program Katoličke Akcije, kaže: „*Dok je socijalno pitanje u prvom redu pitanje rada, dotle ne može da bude obično materijalno ekonomsko pitanje ili kako se kaže pitanje želuca i probave, već pitanje, koje se tiče savjesti i ljudskog dostojanstva, stoga*

stoga

---

(1) Pismo *Quae Nobis* Kardinalu Bertramu.

je ono u prvom redu moralno pitanje. Crkva, Sveta Stolica, Hierarhija, Apostolat po svojem božanskom poslanju, ne samo da se ne će ustezati da pomaže svima, već će to držati svojom stalnom i primarnom dužnošću."

U pismu Kardinalu, lisabonskom Patrijarsi (10. studeni 1933.) piše isti Papa: „*Danas ćemo pružiti pomoć radničkoj klasi, a to je jedna od najhitnijih djelatnosti Katoličke Akcije. Mislimo ne samo duhovnu pomoć — koja mora biti na prvom mjestu — već i materijalnu pomoć onih ustanova, kojima je posebna svrha da ostvare načela socijalne pravde i evanđeoske ljubavi.*"

Evanđelje treba da bude kvasac cjelokupnog društvenog života.

1. Katolička Akcija — a to smo već spomenuli — ima za program: „*širenje, obranu i primjenu vjere i kršćanske nauke u individualnom, obiteljskom i društvenom životu*" (1). Ova dakle mora da doprinosi kristijanicaziji svih osnova društvenog života: zakona, uprava i javnih ustanova (2). Katolička Akcija, radeći prama ovoj svrsi, razvija dvovrsnu djelatnost:

a) *posrednu*, po kršćanskoj odgoju savjesti, proučavanjem, širenjem katoličkih načela u javnom životu.

b) *neposrednu*, intervencijom kod vlasti, da štiti prava vjerskih savjesti i da katolička načela budu primjenjena u zakonima, i javnim ustanovama.

2. I ovdje imamo izričito papinsku pouku. Između ostalih ciljeva Katoličke Akcije, na koje upućuje Enciklika *Il fermo proposito* Pija X., nalazi se i ovaj:

---

(1) Pismo *Quae nobis* Kardinalu Bertramu.

(2) Kaže se *građanski* ili *civilni život*, prema civitas - grad. U istom smislu se obično govori *politički život*, prema *polis*, kao što se obično govori o *javnom i društvenom ili socijalnom životu*.

„Treba nastojati da javni zakoni budu u duhu pravde, i da se poprave ili ukinu oni zakoni, koji joj se protive.“

Pijo XI. piše: *„Katolička će Akcija držeći se, kao takva, iznad političkih stranaka, surađivati oko javnog dobra, bilo širenjem ili primjenom katoličkih načela, koja su temelj i jamstvo svakoga civilnog napretka; bilo izrazito kršćanskim odgojem savjesti, po koem će pružiti domovini četu uzornih građana, koji će se brinuti ne samo za dobro Crkve, već i za dobro društva, kao što i za dobro pojedinaca i obitelji. Ako su pak politička pitanja povezana sa vjerskim i ćudorednim interesima, Katolička će Akcija moći i morati da* neposredno *intervenira skrećući sve katoličke sile, da nastupe disciplinirano, ne vodeći računa o nazorima pojedinaca, nego da svu pažnju skrenu prema višim interesima duša i Crkve“* (*1*).

IV.

Neposredni cilj.

1. Odgoj savjesti, — kako smo spomenuli — jeste *neposredni* cilj Katoličke Akcije, koja je neodklonivo *sredstvo* s obzirom na ostale ciljeve.

I ova je temeljna istina *izričito* potvrđena u papinskim spisima: *„Duhovni odgoj treba da bude* neposredni cilj *pojedinih društava Katoličke Akcije, a osobito omladinskih društava“* (*2*).

Ovdje se govori o odgoju članova Katoličke Akcije; ali već znademo, da se odgajanje treba da protegne na čitav narod, poglavito po prosvjetnom apostolatu.

(1) Pismo Kardinalu Segura y Saenz, primasu Španjolske.

(2) Pismo Kardinalu Državnog Tajništva Primasu Poljske (10. travnja 1929.)

2. Odgoj savjesti treba da je dakle *prvi napor Katoličke Akcije.* Tu su istinu Pape više puta potvrdili. Dati ćemo po običaju kratko obrazloženje.

Pijo X. piše: „Katolička je Akcija pravi apostolat na čast i slavu Krista. Da se dobro vrši, treba Božje milosti, a ova se daje samo onima, koji su sjedinjeni s Kristom. *Samo onda, kada budemo u sebi formirali Krista,* moći ćemo lako da ga povratimo obiteljima i društvu“ (1).

Ni Papa Benedikt XV. se ne izražava drukčije: „Nije dosta da svećenstvo i svjetovnjaci, koji vode Katoličku Akciju, organiziraju narod; *već treba prije svega, da ga odgoje u vjerskim istinama. Ukratko, treba formirati Krista u savjestima pojedinih vjernika, prije nego ih se pusti u borbu za Krista“* (*2*).

Mnogobrojna su svjedočanstva sadašnjega Pape. Navesti ćemo nekoja. *„Da Katolička Akcija bude plodonosna, traži se kao prvi uslov, da budu njezini članovi duboko kršćanski odgojeni“* (*3*).

„Budući da je Katolička Akcija sudjelovanje u hierarhijskom apostolatu, traži se, da ti suradnici budu najprije dobri kršćani. Sam svećenik ne bi mogao raditi na posvećenju duša, ako sam nebi bio svet, jer nemo dat quod non habet“ (4).

Katolička je Akcija dakle u prvom redu, rad na *formaciji i odgoju.*

3. *„Duhovna formacija članova mora da bude glavna briga omladinskih organizacija“*, piše Pijo XI. (5). To

(1) Enciklika *Il fermo proposito* 11. lipnja 1905.

(2) Pismo *Accepimus* Episkopatu Kolumbije 1. kolovoza 1916.

(3) Pismo Kardinalu Segura y Saenz, primasu Španjolske 6. studeni 1929.

(4) Govor nekolicini argentinskih svećenika 6. ožujka 1930.

(5) U citiranom pismu. Kard. Segura y Saenz.

traži sama bit stvari, jer su u ovim organizacijama sakupljeni mladići u doba izgradnje. Zato je njihova odgojna zadaća, ako ne *isključivi*, a ono svakako *najvažniji* zadatak (1).

I organizacije odraslih treba da se bave odgojem, jer se čovjek može *da odgaja* kroz čitavi život, budući da mora u sebi izgraditi Isusa Krista, koji je učio: *„Budite savršeni kao što je savršen Otac moj nebeski"*. Odatle potreba *neprekidnoga duhovnog usavršavanja* (2). Osim toga treba odrasle upućivati u nove okolnosti života i u nove dužnosti i odgovornosti, koje te nove okolnosti nameću (3).

4. Izgradnja članova Katoličke Akcije treba da bude *potpuna* bilo u širinu, bilo u dubinu. A takova je doista, ako je *vjerska, ćudoredna socijalna i apostolska.*

O svakoj od ovih vlastitosti reći ćemo par riječi.

Vjerska izgradnja.

1. Pod vjerskom izgradnjom razumijevamo *pripremu čovjeka za vršenje dužnosti prema Bogu.* Drugim

---

(1) *Priručnik Križarske organizacije.* § *2. Svrha Križara* donosi: Svrha je „Križara", da okupe i odgoje preko omladine zdrave katoličke snage za rad na vlastitom posvećenju i općoj vjerskoj i vjersko-prosvjetnoj obnovi narodnoga života po načelima Evanđelja. Na poseban se način posvećuju Križari odgoju omladine, koju privode duhovnom životu i Euharistiji, te u poznavanju pune katoličke istine, dižući znanje i solidarnost, te povezajući među sobom omladinu svih staleža za opću katoličku djelatnost". O potankostima govori § 3. *Sredstva društvenoga rada.*

(2) Ova je glavna briga Sv. Pavla, formirati Krista u dušama: *„dok se Krist ne izobrazi u vama"* (Gal. IV, 19.)

(3) Vidi: *Priručnik Križarske organizacije:* § 165. *Rad bratstva križarskih starješina.*

riječima: *uzgoj pobožnosti* (1). Ova će izgradnja ići za tim, da u prvom redu odkloni mane u pobožnosti ili da ih popravi, ako ih već imade.

Čini nam se, da su ove mane glavne:

a) *vjerski sentimentalizam* neodređeni i besmisleni, koji ne vrši one čine, koje Crkva propisuje; b) *izvanjska bogoljubnost*, koja se sastoji iz praznih ceremonija, i bezplodnih izvanjskih čina, koji ne niču iz nutarnjeg života; c) *vjerska sebičnost*, koja svu vjeru — ili barem glavni dio — svodi na *potraživanja* vremenitih dobara (2).

Naprotiv dobra vjerska izgradnja mora da čovjeka učini spremnim, te vrši *sve vjerske čine*, najprije *unutrašnje*, a zatim one *izvanjske*. Mora po tome postići, da vjera postane dobar kvasac, koji će podići i dati smjer čitavome životu, pogonsku snagu, koja budi i upravlja sve čine, privatne i javne prema vrhunaravnoj svrsi. Napokon treba da uputi kršćanina k vr-

---

(1) Ovo znači uzgoj u svim krjepostima, koje izviru iz vjere. Riječ *religija* u subjektivnom smislu znači *religijoznost* t. j. ona *krjepost, koja čini volju sklonom, da Bogu iskazuje onu čast, koja mu pripada kao Stvoritelju i sveopćem Gospodaru.* Za različita značenja riječi *religija* usporedi *Cathrein: Moralpsilosophie,* drugi svezak, prva knjiga.

2) Ovaj krivi religijozni oblik, susrećemo dandanas često kod katolika. Njima je vjera neka vrsta *osiguravajućeg društva protiv životnih nepogoda.* Jedva da se takva vjera razlikuje od vjere pogana:

I ovi se doduše mole svojim tajinstvenim bogovima, ali samo s tom nakanom, da im budu skloni i da uklanjaju od njih nesreće i pruže im njihove blagodati.

Nikakvi drugi intimni odnošaj s božanstvom, u opće govoreći, ne nalazimo kod poganskih vjera: nema ljubavi, nema predanog pouzdanja, nema velikodušne predanosti. Zato je ovakva vjera, *sebična vjera* ili *vjera trgovine.*

luncima svetosti, predstavljajući mu kao ideal savršenosti Isusa Krista, čija treba da bude on slika (1).

2. Svi su dakle kršćani pozvani na svetost. A što tekar da kažemo o onima, koji su *„posebnom milosti Božjom pozvani i odabrani za djelo slično djelu pravoga svećenika?“* (2).

Prirodno je, da rad oko vlastitog posvećivanja bude mnogo intenzivniji. Sam Papa uči, uspoređujući program omladinskih organizacija Katoličke Akcije i sa programom vjerskih društava, da društva K. A. moraju pribaviti mladeži „ne samo onaj *minimum* kršćanskog i nadnaravnog života, koji će ga spasiti od poplave nove poganštine, već i ono *veliko obilje života*, o kojem Božanski Otkupitelj veli: *„Ja sam došao, da imadu život i da ga imadu u izobilju“* (3).

Ćudoredna izgradnja.

Ćudoredna se izgradnja sastoji u tome, da *pripremi volju za vršenje ćudorednih krepOSTI.*

Među ovima su — kako znamo — prve četiri stožerne krjeposti: razboritost, pravednost, jakost i umjerenost, na koje se sve ostale odnose (4).

Vjera je dužnost prema Bogu, a ostale ćudoredne krjeposti imadu dužnost prema samome sebi i prema bližnjemu.

(1) Pijo XI. u Enciklici *Rerum omnium* o stogodišnjici Sv. Frane Saleskog (26. siječnja 1923.) nagovara svećenstvo, neka nastoji: *„da vjernici dobro shvate, da svetost života nije privilegij nekolicine, po kome bi ostali bili isključeni, već da su na to svi pozvani i da je to svima svačija dužnost“.*

(2) Pismo Pija XI. Nadbiskupu Malines-a (15. kolovoza 1928).

(3) Pismo Kardinalu Schuster (26. travnja 1931.)

(4) I vjera, o kojoj smo sada govorili, jeste jedna *ćudoredna krjepost*, i to najvrijednija prema svojem neposrednom predmetu, a to je služba prama Bogu. Ovdje se govori o *drugim* ćudorednim krjepostima.

2. Prepostavivši ovo, napomenuti ćemo neka pravila za savršeni ćudoredni odgoj.

Prvo je pravilo ovo: odgojiti volju, da se vježba u svim moralnim dužnostima od najlakših do najtežih, da ne krši svojevoljno zapovijedi, ni odredbe Božje zatim sv. Evanđelje, a potom crkvene zapovijedi.

Isus je izričito zapovijedio Apostolima (a po njima svim kršćanskim odgajateljima): *Idite i naučavajte sve narode . . . učeći ih, da vrše sve ono, što sam Vam ja zapovijedio“* (Mat. XXVII, 19, 20.). Ova je nauka dakle *totalitarna* (cjelokupna), bilo obzirom na *lica, koja treba podučiti*, bilo s obzirom na *ono, što treba podučiti.*

Drugo je pravilo: primjena moralnih nauka na životne prilike i psihološke potrebe pojedinaca. Budući da su različite dužnosti pojedinih staleža, to su i različiti putevi savršenstva, već prema stanju pojedinaca. Stoga će se trebati služiti različitim metodama i odgojnim sredstvima, makar odgoja ostaje u biti ista.

Treće je pravilo: vježba volje ne samo u vršenju *zapovijedi* već i *evanđeoskih savjeta*, u koliko je to moguće, prema staleškim dužnostima, ciljajući i ovdje kao i u vjerskoj izgradnji, na najviše ideale kršćanske savršenosti (1).

(1) Pogrješka je asketske pedagogije mišljenje, da *evanđeoski savjeti* sačinjavaju životni program samo za *redovnike*. Razlika je između redovnika i običnih kršćana samo u tome, što su oni svečano *obećali* Bogu vršenje *evanđeoskih savjeta* i što su se postavili u *najzgodnije prilike*, da taj ideal dostignu. Ali treba da svima bude jasno, da su svi kršćani pozvani k savršenstvu evanđeoskih savjeta, prema dužnostima svoga staleža. (Vidi Tanquerey: Prècis de Thèologie Ascètique et Mystique: Glava IV. član 1: O dužnosti kršćana, da teže k savršenstvu). Ova je knjiga prevedena na talijanski, njemački, engleski, mađarski, nizozemski i latinski jezik.

Ako su svi kršćani dužni da teže za ovako visokim asketskim idealom, koliko više treba da to čine oni, koji vojuju u redovima Katoličke Akcije, kao sudionici svećeničke misije i njihova dostojanstva.

3. Ali treba pripaziti, da ne bismo ovdje upali u veoma pogibeljnu pedagošku pogrešku.

Najviši program, kao cilj za kojim težimo, ne isključuje onaj *najniži* cilj, koji treba da se najprije izvrši. Do asketskog se savršenstva dolazi postepeno, te i za moralni rad vrijedi onaj zakon, koji vlada u fizičkom redu: *natura non facit saltus*.

Odgajatelj zato treba da bude razborit. To jest, da na ničija leđa ne stavlja veći teret, nego što su ona kadra nositi. Ne valja uvećavati teret prije nego što su ojačala leđa. Ako se postupa drukčije, može da se gojencu ulije u dušu nepouzdanje, i time ga prisili, da na samom početku napusti onaj put, po kojem je mogao dostići najveće visine (1).

Socijalna izgradnja.

Čovjek imade dužnosti ne samo kao osoba, već i kao član društva, to su t. zv. socijalne dužnosti. *Socijalna se izgradnja sastoji u tome, da se vježba volja za vršenje tih dužnosti.* Iz ovoga se vidi, da je socijalna izgradnja potrebna dopuna ćudoredne izgradnje. Činjenica je, da naša vjera nije samo — kako bi neki mogli misliti — lijepo sređen katalog verskih istina ili možda kakva veličanstvena liturgija. Kristovo je Evanđelje zakonik svetih i neotklonivih dužnosti, koje obuhvataju *cjelokupno djelovanje* čovjeka u privatnom, obiteljskom, javnom i društvenom životu.

(1) Razumije se, da ovo pravilo ima izuzetke, kao n. p. kad se radi o kojoj izabranoj duši, nadarenoj posebnim milostima.

Socijalna nas odgoja uči, kako da se zapovijedi i savjeti Evanđelja provedu u društveni život radnika, zanatlije, poduzetnika, nastavnika, građanina, izbornika i zakonodavca; kako da se riješe u duhu kršćanske misli politička i socijalna pitanja, po putevima, koje nam Crkva označuje.

2. *Danas se osjeća velika potreba ovakvog odgoja.*

Političko i ekonomsko uređenje današnjeg društva, dodijeljuje uglavnom svakome građaninu prava, koja su mu za dugo vremena bila zanijekana. Po tome nije narod danas na pozorištu javnog života puki gledalac, već i glumac.

Svakom pravu odgovara svoja dužnost: mora mu se dopustiti, da vrši svoja prava u skladu sa svojim ciljevima i načelima Božjeg zakona.

Iz ovoga slijedi za praksu, da svaki katolički građanin mora da ostvaruje sva svoja politička i socijalna prava u skladu sa načelima kršćanskog ćudoređa.

Ali baš u tome nalazimo žalosnih pomanjkanja. Šta se sve zbiva na vjerskom polju iza političkih i socijalnih promjena u prošlom vijeku?

Svijest je vjerskih dužnosti, pod uplivom bezvjerskih i materijalističkih teorija, oslabila i potamnila; no ipak nije posve ugasla. Svijest, da se političke i društvene dužnosti dovedu u sklad s vjerskim dužnostima, kod mnogih i mnogih nije se još porodila, ili se još nalazi u embrijonalnom stanju.

Zbog toga se često među katolicima pojavlja fenomen, *dvostruke savjesti*: jedne za privatni, a druge za javni život. U obitelji i Crkvi su vjernici, a u po-

litičkom i društvenom životu su indiferentisti (ako ne protuvjerci) (1).

Glavni je uzrok ove bolne pojave bila sigurno liberalna nauka, koja je od vjere učinila *privatni posao*, koja je ćudoređe podvostručila i dovela do *politike i ekonomije bez morala.*

3. Ova pojava besavjesnosti i nedosljednosti, ova raširena duhovna bolest, traži hitni lijek, a taj je upravo *socijalna izgradnja*, koju hoće Katolička Akcija da dade najprije svojim članovima, a zatim svima ostalima.

Sadašnji je Papa mnogo puta pozvao Katoličku Akciju na vršenje socijalnog odgoja. Već u svojoj prvoj Enciklici. *Ubi Arcano Dei*, tvrdi, da Katolička Akcija treba da izgradi *„savršeno kršćanske savjesti, koje će znati u svakom času i u svakoj prigodi, privatnog i javnog života naći, ili barem dobro shvatiti i primijeniti, kršćansko riješenje mnogostručnih pitanja, koja se u jednoj ili drugoj životnoj prigodi nameću"*.

Još kasnije pisao je ovo: *„Katolička će Akcija morati, i ako se sama neće baviti politikom u strogom smislu riječi, pripravljati svoje članove, da vode dobru politiku, u svemu prožetu kršćanskim načelima, jer su ova jedina kadra da donesu blagostanje i mir narodima. Tako neće doći do onoga — što je u sebi grozno, a ipak nije rijetko — da ljudi, koji se nazivlju katolicima, imadu jednu savjest u svom privatnom, a drugu u javnom životu"* (*2*).

---

(1) U petom krugu Pakla, našavši se Dante u *„divljem društvu"* deset demona, opravdava se slijedećom poslovicom: . . . *u crkvi sa svetima, a u krčmi s proždrljivcima* (Pakao 22, 15). Koliko imade kršćana, koji su u crkvi sa svetima, a vani proždrljivci popova i drugih sličnih zalogaja!

(2) Pismo Kardinalu, lisabonskom Patrijarsi (10. studenoga 1933.)

Apostolska izgradnja.

1. *Jeste priprava za vježbu krjeposti apostolata.* Budući da je svaki kršćanin — kako ćemo kasnije vidjeti — dužan da apostolski djeluje, treba dakle da bude za tu krjepost i odgojen.

Pijo XI., u svojem govoru, održanom đacima katoličkih zavoda, kaže, da mladiće treba odgajati *„kršćanski i katolički, ne samo za njihovu osobnu korist za spas vlastite duše već i za drugu zadaću, onu naime apostolata"* (*1*). Krepost se apostolata rađa iz *velikodušja*, jer je ona u sebi izlijev velike duhovne ljubavi. Ona sadrži u sebi *jakost* spojenu sa razboritošću, koja je mjerilo svake kreposti. Kršćanska jakost uključuje u sebi *apostolsku smjelost*, koja nema ništa zajedničkoga sa drzovitošću i nasiljem.

U času kušnje preporučio je Papa Pijo XI. svim vojnicima Katoličke Akcije ovu apostolsku smjelost: „Daleko od vas strah, svaki strah, isključivši samo jedan strah, strah Božji, strah djece Božje: *„Venite filii . . . timorem Domini docebo vos"*. Srah da ne vrijeđamo, da ne žalostimo Oca, strah da dosta ne častimo Oca, a taj je strah onaj, koji isključuje svaki drugi. Dok se bojimo Boga, ne bojmo se ljudi i ljudskih događaja". (2).

---

(1) Govor učenicima zavoda Barnabita (14. travnja 1930.)

(2) Govor članova glavne skupštine Talijanske Kat. Akcije (17. svibnja 1931.) I u starom Zavjetu imademo lijepih primjera ove apostolske smijelosti. Makabejci n. p., kad su vidjeli profanaciju zakona i hrama Božjega, dizali su i nagovarali narod Izraelski na obranu; *„Bolje da umremo u boju, nego da gledamo uništenje svoga naroda i svetinja"* (I. Mak., III, 59.)

Ovo je također poklik svih katolika, koji su svijesni svojih dužnosti prema Bogu, Crkvi i braći.

2. — U krjeposti apostolata treba da budu odgajani, posebnom brigom, svi organizirani članovi Katoličke Akcije, *„mirotvorna vojska apostola, koji hoće da osvajaju duše za Krista i Crkvu"* (1).

Isti Papa kaže: *„e da bi laikat uzmogao sudjelovati u Apostolatu, kakav je opostolat Crkvene Hierarhije, koji je od Bogu osnovan, koji proizlazi iz ruku i Srca Isusa Krista, treba najprije obrazovati apostole i suapostole, kao što je sam Isus Krist obrazovao svoje prve apostole, i sudionike svoga božanskoga poslanja"* (2).

Sadašnji Papa piše u pismu Kardinalu, lisabonskom Patrijarsi (10. studenoga 1933.), još izrazitije, da izgradnja članova Katoličke Akcije *„treba da bude ne samo vjerska i ćudoredna, već i apostolska, sa svrhom, da ih učini radinim i velikodušnim pomagaćima Crkvene Hierarhije"*.

Stoga svako udruženje Katoličke Akcije, pogotovo omladinsko, mora da bude *škola za apostolat.*

3. Oni, koji su upisani u Katoličku Akciju, trebaju apostolsku izgradnju, koja će biti ne samo što krepča već i *specijalizirana* t. j. primjerena specijalnim zahtjevima i dužnostima njihova pomoćnog apostolata.

Odatle ističe potreba, da ih se poduči o naravi, svrsi, programu i samoj organizaciji Katoličke Akcije. Budući da — kako smo već u početku primijetili — nije moguće nešto dobro izvršiti, ako se to dobro ne ljubi; a opet nije moguće ljubiti ono, što se ne pozna (3).

---

(1) Pismo Pija XI. Kardinalu Segura y Saenz.
(2) Govor vođama Rimske Kat. Akcije (19. travnja 1931.)
(3) Zbog toga se daje od najranijih godina kod Križarskog pomlatka i naraštajaca (malih Križara) osnovana poduka o Katoličkoj Akciji (vidi: *Joso Felicinović: Svijetlo Mladosti*); koja se proširuje u Križarskom članstvu prema dobi i općoj naobrazbi.
Ovoj svrsi služi ova knjiga i druga, koja će iza ove slijediti, također od *Mons. Civardi-a: Predavanja za apostolsku izgradnju* odraslih Križara, osobito *pijonira.*

POGLAVLJE III.

Apostolat Katoličke Akcije

I.

Osnovni pojmovi

Dva momenta Katoličke Akcije.

1. U Katoličkoj Akciji nije odgoj savjesti svrha samoj sebi: već je *sredstvo, pretpostavka.* Odgoja naime za djelovanje.

Program Katoličke Akcije ima doista *dva različita momenta.* Prvi, koji možemo nazvati *pripravnim*, koji se sastoji u izgradnji članova (*nutrašnja djelatnost*). Drugi, koji možemo nazvati *izvršnim*, koji se sastoji u različitim oblicima apostolata (*vanjska djelatnost*).

Papa Pijo XI. uči: *„Katolička Akcija mora da se sastoji od dviju stvari, da ima dva momenta, koja se nužno ne susljeđuju, dva momenta idealna, ćudoredna . . . Ponajprije djelo izgradnje. Katotička Akcija treba da ima za pretpostavku vlastito posvećenje svojih članova tako, da u njima obiluje i preobiluje nadnaravni život, koji je dobri Pastir donio na svijet. Ali iza ovoga prvog osnova izgradnje, slijedi drugi, dijeljenje naime takvog života, apostolska djelatnost t. j. praksa, u svoj njezinog širini i u*

svim mogućnostima prvog apostolata, onoga naime, dvanaestorica Apostola" (1).

Pijo XI. piše i ovo: *„Katolička se Akcija ne sastoji samo u tome, da se nastoji oko vlastitog usavršavanja, i ako ovo mora da bude prvi i glavni cilj, već i u istinskom i pravom apostolatu"* (2).

2. Ovu je istinu sam sveti Otac jasno protumačio u audijenciji, što ju je održao sa duhovnikom belgijske Katoličke Omladine, ovom jasnom poredbom:

„Kada mi spremamo misijonara, kaže, najprije se skrbimo za njegov nutrašnji odgoj. Ali kad bi misijonar uzdržao samo za sebe ovaj nutarnji život, svijet se nebi obraćao. Potrebno je, da propovijeda, da djeluje i da radi izvanjskim načinom.

„Tako treba da postupa i Katolička Akcija. Njezina prva briga treba da bude izgradnja pravih kršćana. Izgrađeni kršćanin treba da iznese život, što ga je primio. Mora da svuda donese ovo blago kršćanstva i da ga ukamaćuje u svim granama obiteljskog, i javnog života, ne isključivši onog političkog. Ono što mi hoćemo jeste to, da Krist kraljuje na zemlji kao i na nebu i da njegovo kraljevstvo u svijetu postane opet efektivno".

Katolička je Akcija apostolat.

1. Prvi momenat Katoličke Akcije (*izgradnja*) jeste podređen drugome (*apostolatu*). Tako, da možemo kazati, da je Katolička Akcija u biti *apostolat.*

Pijo XI. piše u Enciklici *Il fermo proposito: „U koliko je namjera Katoličke Akcije, da sve obnovi u Kristu, u toliko je istinski apostolat na čast i slavu samoga Krista"*. Sadašnji ju je Papa definirao: *„sudioništvo u hierarhijskom apostolatu"*. To znači, da je ona sama apostolat, jer *dijelu* pripada narav *cjeline*

(1) Govor vođama Rimske Katoličke Akcije (19. travnja 1931)
(2) Pismo *Quae nobis* Kardinalu Bertramu.

Isto nam kaže samo njezino *ime*: ne *molitva*, odnosno *izgradnja*, već *Katolička Akcija ili djelatnost*. Još bi se jasnije mogla nazvati *apostolska akcija* jer je — kako ćemo vidjeti — pojam apostolata uključen u oznaci *katolička*.

2. To ipak ne znači, da Katolička Akcija ne bi bila još i *molitva* i *izgradnja*, nego da je apostolat njezina *karakteristička, posebna oznaka*, po kojoj se ova razlikuje od vjerskih društava i djela, koje imaju za vlastiti i isključivi cilj osobno posvećenje članova i službu Božju.

Kad bi Apostoli poslije Duhova bili ostali u dvorani moleći i razmatrajući, svijet se ne bi bio obratio Kristu, niti bi oni zaslužili da se nazovu *Apostolima*. Na isti se način trebaju i članovi Katoličke Akcije *posvetiti da posvećuju;* treba da budu *kršćanske duše, koje će druge kristijanizirati.*

Pijo XI. ih je nazvao časnim imenom: *suapostolima.* Definirao ih je: *„središta iradijacije djelatnosti i dobrotvornosti, središta iradijacije najljepše i najsavršenije* (1).

Zato će društva Katoličke Akcije biti središta molitve i duhovne izgradnje, ali ne zatvorena središta. Kao što se je dvorana zadnje večere u Jeruzolimu otvorila, da širi po svijetu svijetlo Evanđelja, tako će se i ova središta otvoriti, da dijele svim ljudima nebesko blago (2).

(1) Govor akademičarima Talijanske Kat. Akcije.
(2) Najprije ćemo vidjeti (pogl. IX.) da članovi Katoličke Akcije, moraju biti istodobno kršćani *aktivnog i konteplativnog života.*

Opći pojam apostolata.

1. Ovdje treba malko produbiti opći pojam apostolata.

Apostolat (od grčke riječi *apostello* — šaljem) znači *misiju, poslanstvo*. Isus je Krist doista kazao svojim Apostolima: *„Kao što je Otac poslao mene tako šaljem i ja vas“* (Iv. XX, 21.). „Šaljem vas, *kao jaganjce među vukove*“ (L. X, 3.). Apostoli su bili dakle pravi *poslanici Gospodinovi*

A zašto su bili poslani? Čujmo, što kaže sam Krist: *„Idite po svem svijetu i propovijedajte Evanđelje svakom stvorenju. I koji uzvjeruje i pokrsti se, spasiti će se, a koji ne uzvjeruje, osuditi će se“* (Mar. XVI, 15-16.). Nakon što je Savao postao Pavao, Isus Krist sam kaže: *„Ovo je izabrana posuda, koji će pronijeti Moje ime pred pogane, k aljive i sinove Izraelove“* (Dj. Ap. IX, 15.).

Apostolska je dakle misija propovijedati Krista i njegovo Evanđelje, posvećivati duše, spasiti ih, odnosno dovesti ih k vječnom cilju.

Budući da u Kristovoj Crkvi svaki apostolat treba da slijedi apostolat Dvanaestorice, možemo kršćanski apostolat definirati: *misija za duhovni spas bližnjega.*

Svaki je čovjek pozvan, da spasi svoju dušu, a apostol ima širu misiju, naime da spasi svoju ali i tuđe duše; ili bolje, da spasavajući druge duše, spasi svoju.

2. Po evanđeoskom shvaćanju apostol treba da *traži*, da se *trudi*, da osvoji duše za Krista. Apostoli treba da se kreću, da putuju, i trude. Krist izričito zapovijeda: *„Idite, naučavajte sve narode . . .* (Mat. XXVIII, 19); i propovijedajte - - - “ (Mark. XVI, 15). Prije treba otići a zatim naučavati i propovijedati.

Apostoli ne će biti samo putnici, već i ribari. *„Učiniti ću vas ribarima ljudi“* (Mat. IV, 19), kazao im je Isus, kad ih je pozvao, da ga slijede. Međutim ne dolaze ribe k ribaru, već ovaj ribar k ribarima. Ribarenje je kretanje, traženje, trud i napor.

Kršćanski je apostolat *duhovno ribarenje.* Ovaj pojam obiluje mnogim poukama i praktičnim zaključcima (1).

Oznake Apostolata Katoličke Akcije.

Analizirajući ukratko *opći pojam* apostolata, upoznati ćemo, koje su *specifične* oznake apostolata Katoličke Akcije. Svaki apostolat ima neke *zajedničke* oznake, neke su pak *posebne* i po ovima se razlikuje od apostolata svjetovnjaka.

Po papinskim naučavanjima apostolat je Katoličke Akcije: *laički (svjetovnjački), pomoćni, dužni, općeniti, organizovani, potrebiti, zakoniti, nenadoknadivi apostolat.*

2. U ovom ćemo se poglavlju baviti samo četirima prvim oznakama. Promotrimo stoga Katoličku Akciju s njezine *laičke, pomoćne, dužne i općenite strane.*

Slijedećim ćemo pak poglavljima prepustiti učenje i upoznanje ostalih strana, jer pojedine od njih zaslužuju posebnu pažnju i dublju analizu (2).

II.

Apostolat svjetovnjaka.

Najmarkatnija i osnovna oznaka Katoličke Akcije je apostolat svjetovnjaka. Na prvi se pogled predstavlja kao *vojska svjetovnjaka u službi Crkve.*

(1) U crkvenoj su povijesti neki znameniti apostoli bili počašćeni naslovom *venatores animarum: lovci duša.* I ovdje se ponavlja isti pojam kretanja, traženja, truda.

(2) O Katoličkoj Akciji kao organiziranom apostolatu govoriti ćemo u slijedećem poglavlju; a u V. ćemo poglavlju govoriti o *potrebitom, zakonitom i nenadoknadivom apostolatu.*

Ali prije nego to u kratko ispitamo, treba da upoznamo smisao riječi *svjetovnjak (laik)* u crkvenom jeziku (1).

Svjetovnjaci u Crkvi.

1. Zakonik Crkvenog Prava jasno određuje pojam, prava i dužnosti svjetovnjaka.

Can. 107 kaže: „Po božanskoj naredbi u Crkvi su *klerici* odijeljeni od svjetovnjaka, ali svi klerici nijesu ipak božanska ustanova". Sam je Isus Krist dakle htio, da u njegovoj Crkvi budu *klerici* odijeljeni od *svjetovnjaka.*

A tko su klerici?

Na to nam daje odgovor sam Zakonik Crkvenog Prava u can. 108: „Klerici se zovu svi oni, koji su se, primivši barem prvu tonsuru, posvetili službi Božjoj". Svi se ostali članovi Crkve zovu *svjetovnjaci* ili *vjernici.*

Osim klerika i svjetovnjaka, Kanonsko Pravo priznaje i treću kategoriju osoba: *redovnike.*

Redovnici žive u zajednicama, koje su priznate od Crkve i obvezuju se zavjetima poslušnosti, čistoće i siromaštva, t. j. da će vršiti ne samo *zapovijedi,* već i *evanđeoske savjete (2).*

Redovnici se dijele na klerike i laike.

Smije li se ove posljednje ubrojiti među laikat Katoličke Akcije?

Nikako ne. Kad se radi o Katoličkoj Akciji riječ „laikat" mora se uzeti u *strogom smislu,* t. j. samo one članove Crkve, koji nijesu ni klerici, ni redovnici. Ovi

---

[1] Riječ *laik* svjetovnjak etimološki proizlazi od grčkoga *laos* što znači *puk.*

(2) Can. 487 Zakonika Prava.

već služe Crkvu svaki po svojem redu, prema svojim posebnim pravilima i ustanovama.

Ovakvo je pravilno shvaćanje, a crkveno nas zakonodavstvo ovlašćuje, da se takvog shvaćanja držimo. Druga knjiga Crkvenog Prava raspravlja o *osobama,* a dijeli se u tri dijela, koji obuhvaćaju *klerike, redovnike i laike.* U ovome trećem dijelu Kanonskog Prava govori se o *udruženjima vjernika,* isključujući *udruženja redovnika,* bili oni klerici ili laici. kan. 684 kaže: „*Treba pohvaliti vjernike, koji se upisuju u društva osnovana, ili bar preporučena od Crkve*". Ovdje riječ „*vjernik*" treba za stalno shvatiti u užem smislu; a između ovih preporučenih društava, očito je, da pripada i Katolička Akcija (2).

Vojska svjetovnjaka.

1. U korist našem tumačenju, jače nego *pravni razlog,* govori *povjesni razlog.*

Crkva ima, i uvijek je imala, u svojoj službi dvije vrsti osoba: *klerike i redovnike.*

Ali u stalnom času svoje povijesti — i to točno u prošlom vijeku nakon navale laicizma — Crkvena

---

(2) Ako Katolička Acija nema posebnog mjesta u Zakoniku, vjerojatno je razlog taj, — tako mislimo — što nije još u doba, kada se sastavljao Zakonik Crkvenog Prava, bila u tako tijesnom odnošaju sa Crkvenom Hierarhijom kao danas.

Svakako je sigurno, da Katolička Akcija imade danas u Crvi svoj, ne samo moralni, već i pravni položaj (barem u širem smislu), koji je potvrđen mnogim papinskim dokumentima. Nije isključeno, da će načela i pravila, koja se tiču Katoličke Akcije, što ih je Sveta Stolica izdala po različitim dokumentima, dobiti jednom priznanje u Zakoniku.

O pravnoj naravi Katoličke Akcije pisao je zanimljive članke u reviji „*L'assistente Ecclesiastico*" (lipanj-srpanj 1936.) Sveć. Dr. Angelo Menicucci.

je Hierarhija uvidjela, da ove dvije vrijedne i vjerne vojske ne dostaju potrebama novoga doba. Tada je Crkva mobilizirala i ostale članove Crkve, koji zauzimaju širi položaj: *svjetovnjake*. I evo, tako je nastala Katolička Akcija.

Svjetovnjaci su doduše — kako ćemo vidjeti — uvijek pomagali svećenicima. Ali je Crkva ipak sada htjela da proširi i organizira takvu pomoć time, da osnuje pravu vojsku svjetovnjaka, koja će doći u pomoć dvjema prvima.

2. Katolička je Akcija prema tome sastavljena od svjetovnih osoba. Svjetovnjaci su kao *tvorni uzrok* (*causa efficiens*), ako se misli na Katoličku Akciju kao *djelatnost; tvarni uzrok (causa materialis)*, ako se pak misli na Katoličku Aciju kao *instituciju (1)*.

Ipak koli svećenstvo, toli redovnici ne samo da smiju, već i moraju, dati svoj udio Katoličkoj Akciji. To moraju po izričitoj volji Hierarhijske Vlasti. Taj udio — kako ćemo imati prilike da pokažemo — je ne samo koristan, već i neophodno potreban (2).

---

(1) Za razliku između *djelatnost i institucija* vidi poglavlje I: *Značenja imena*.

Filozofski *causa efficiens* (tvorni uzrok) jest onaj uzrok, što svojom djelatnosti nešto proizvodi, a to se zove *učinak*. N. pr. kipar je tvorni uzrok kipa. *Tvarni* je pak *uzrok* (causa materialis) tvar iz koje slijedi učinak. N. pr. tvarni uzrok kipa jest mramor, drvo i t. d.

Ako to primijenimo na Katoličku Akciju kao djelatnost, ona se sastoji od svjetovnjaka (*causa efficiens*); kao institucija, proizlazi, da je sastavljena od svjetovnjaka (*causa materialis*).

(2) U čemu se sastoji ovaj udio, i zašto je potreban, vidjet ćemo u VII. poglavlju, gdje ćemo proučavati odnošaje između Katoličke Akcije i svećenstva.

Mnogo zvanih a malo odabranih.

1. Treba da još pridodamo, da su *svi* svjetovnjaci pozvani da sudjeluju u Katoličkoj Aciji. Ona je kao *evanđeoski vinograd*, u kojem su svi radnici pozvani da rade (Mat. XX, 1-16.). Nema katolika svjetovnjaka, koji bi se mogao opravdati: „*Nitko nas nije najmio*“.

Otac obitelji, Isus Krist, preko osobe svoga Zamjenika, zove sve: „*Idite i vi u moj vinograd*“. Ko neće da dođe, besposlica, mora da zato okrivljuje samoga sebe.

2. O ovom se pitanju Papa Pijo XI. ovako izrazio: „*Katolička je Akcija, sveopća i složna akcija svih katolika, bez obzira na njihovu dob, spol, društvene i kulturne prilike ili socijalne i političke težnje*“ (*1*).

Pa i samo ime „*katolička*“ označuje da je *sveopća* (*2*).

Po ovoj svojoj oznaci Katolička se Akcija razlikuje od drugih društava, koja su sastavljena od osoba određenih kategorija, jer idu za posebnim ciljevima.

3. Svi se radnici, o kojima govori Evanđelje, nijesu odazvali pozivu. Priča zaključuje: „*Mnogo je pozvanih, ali malo odabranih*“. To vrijedi i za Katoličku Akciju. Ona je općenita po *pozivu* ali ne po *izboru*. I za nju se mogu, u izvjesnom smislu ponoviti Kristove riječi, „*svi ne shvaćaju ovih riječi*“ (Mat. XIX, 11). Činjenica je, da Katolička Akcija jest, i da će biti, prema širokim masama vjernika *izabrana četa*, neka vrsta *duhovne aristokracije* (*3*).

---

(1) Pismo *Quae nobis* Kardinalu Bertramu.

(2) Poznato je, da grčka riječ *Catholicos* znači *sveopći*.

(3) Ipak — kako ćemo kasnije navesti — broj ima svoju veliku važnost, svi moraju nastojati da ga povećaju.

III.

Pomoćni apostolat.

Svjetovnjaci u Katoličkoj Akciji sudjeluju u hierarhijskom apostolatu. Dakle treba prije svega znati, što je taj hierarhijski apostolat. Tada ćemo bolje razumijeti vrijednost i dostojanstvo sudioništva u ovome, odnosno u Katoličkoj Akciji.

Hierarhijski apostolat.

1. Pravi i prvi apostol je Isus Krist, onaj, koji je zaista *poslan*. On sam za sebe kaže, da je *poslan od Oca* (Iv. XX, 21).

Sv. Pavao piše Židovima: *„Promotrite apostola i velikog svećenika naše ispovijesti, Isusa . . .“* (Žid. III, 1).

Isus je, nakon što je dovršio svoje osobno poslanje na zemlji, predao svoju vlast nekojim ljudima i *poslao ih* u svoje ime po čitavom svijetu, da nastave njegovo djelo otkupljenja i time ih učinio *apostolima*: *„Dana mi je sva vlast na nebu i na zemlji, idite dakle, naučavajte . . ., krstite . . .“* (Mat. XXVIII, 18-19).

Apostolima je predana trostruka vlast: *da posvećuju*, dijeljenjem sakramenata i vršenjem svetih tajna; da *naučavaju* sve istine i zapovijedi Isusa Krista; *da upravljaju* vjernicima, članovima kršćanskog društva. Odatle proističu tri odgovarajuće službe — *posvećivanje, poučavanje i upravljanje.*

Zajednica tih vlasti i službi tvori *Apostolat.*

2. Sve vlasti apostola nakon njihove smrti prešle su na nasljednike svetoga Petra i Apostole: *Papu i biskupe*, oni tvore Božju Hierarhiju. Odatle ime *hierarhijski apostolat*, što znači puninu vlasti i apostolske službe, što je vrši Hierarhija (1).

Ovo je apostolat u pravom i najužem smislu riječi. On pripada *jedino* crkvenoj Hierarhiji, jer je Isus Krist *jedino* Apostolima predao ovu trostruku vlast, a ova je prešla *jedino* na crkvenu Hierarhiju.

Stoga je i kazao Papa Pijo XI., da Katolička Akcija sudjeluje u apostolatu *„pravih i istinskih apostola, svećenika i biskupa“* (2).

Dva apostolata u Crkvi.

1. Budući da svjetovnjaci nijesu od apostola baštinili nikakve vlasti, nijesu prema tome sposobni za pravi i istinski apostolat.

Treba paziti, da se ne bi iz ove istinite predpostavke, izvelo preširoki zaključak, koji bi bio pogrješan, t. j.

---

(1) Apostoli su dobili *izvanrednih* milosti i moći, koje nijesu mogli preći na druge, kao što n. pr. dar jezika i moć da tvore čudesa.

Ovdje je govor o *hierarhiji jurisdikcije.* Kasnije ćemo imati prigode da spomenemo razliku između *hierarhije reda i jurisdikcije.*

(2) Govor radnicima talijanske Katoličke Omladine (19. ožujka 1927.)

Protestanti su i drugi krivovjerci učili, da je vlast u Crkvi u rukama *vjernika* i da je oni predavaju Hierarhiji. Crkva bi prema tome bila po božanskoj odredbi *društvo jednakih.* Ova je pogrješka osuđena na tridentiskom crkvenom Saboru (odio VII. članak 10.); zatim od Pape Pija VI. (Konstitucija *Auctorem Fidei* 1794.) i od Vatikanskog Sabora IV, Konstit. *Pastor aeternus).*

Papa Pijo X. u Enciklici *Vehementer* (11. veljače 1906.) piše ovo: „Crkva je po svojoj prirodi *društvo nejednakih*, te obuhvaća dvije kategorije osoba: Pastire i stado, t. j. one, koji se nalaze u raznim stepenima Hierarhije i mnoštvo vjernika. Ove se kategorije tako međusobom razlikuju, da *jedino Hierarhija ima pravo i vlast u upravi i skreće članove prema cilju, koji je svojstven ovome društvu*“.

da bi svetovnjaci imali u crkvi *jedino pasivni dio.* Naprotiv, oni mogu imati *aktivni* udio, sudjelujući sa Hierarhijom kao *suradnici.*

Pape su više puta naučavali ovu istinu. Lav XIII. piše: „Služba propovijedanja ili naučavanja pripada po božanskom pravu učiteljima; *Duh Sveti je postavio biskupe, da upravljaju sa svetom Crkvom Božjom . . .* Neka nitko ne misli, da bi marljivo *sudjelovanje* u ovoj službi bilo zabranjeno *privatnicima* . . . prema zahtjevu potreba mogu oni, ne da postupaju kao učitelji, već da *podučavaju druge u istinama, što su ih sami naučili i time postanu jeka glasa svojih učitelja*" (1).

Surađivati, biti jeka Hierarhije, to je specifična zadaća svjetovnjaka u Crkvi.

I svjetovnjaci mogu da vrše apostolat, t. zv. *pomoćni apostolat,* koji je podređen *hierarhijskom apostolatu.* Upravo kao takav, mora biti *podređen* prvome, kao što je suradnik podređen glavnom radniku (2).

Povijest nas uči, da su oba ova apostolata — hierarhijski i pomoćni — stajali u Crkvi uvijek jedan uz drugoga; ovaj drugi je kao neka emanacija, neko proširenje prvoga. Svjetovnjaci su uvijek surađivali sa Hierarhijom; ne samo u *učiteljskoj službi* (tu je suradnja najlakša i najpotrebnija), nego čak i u *svetim službama* i u *upravljanju* Crkve. Ta je suradnja bila

---

(1) Enciklika *Sapientiae christianae* 10. siječnja 1890).

(2) O ovoj će se *podređenosti* izričito govoriti u poglavlju, u kojemu ćemo proučavati odnošaje između Katoličke Akcije i crkvene Hierarhije.

Prema rečenome, riječ se *apostolat* pridaje djelu što ga vrši i Hierarhija i svjetovnjaci, ali ne u istom smislu. Filozofi bi rekli ne u *istoznačnom smislu,* već *analognom:* t. j. ne u odnošajima *identičnosti,* već *sličnosti.*

kadkada suradnja pojedinaca, a katkada kolektivna; sada u jednome, sada u drugome obliku, već prema prilikama i zahtjevima vremena i mjesta (1).

Katolička Akcija „pomoćnica" Hierarhije.

1. Katolička je Akcija najmoderniji oblik pomoćnog apostolata. Ovo je potvrđeno u nebrojenim papinskim dokumentima.

Pijo IX. — prvi Papa Katoličke Akcije — piše 25. listopada 1876. prigodom talijanskog narodnog katoličkog kongresa u Bolonji: „*Vi ste,* dragi sinovi, *od Božje Providnosti pozvani, da dođete u pomoć crkvenoj* vlasti, koja je okovana u verigama, i Mi se veselimo gledajući žar, kojim se *zbijate u bojne redove oko vaših Pastira* na obranu Božje časti i zaštitu vjerskih i crkvenih prava". U ovim su riječima označena svojstva Katoličke Akcije, osobito njezine pomoćne službe.

Lav je XIII. jednom napisao: „*Držimo veoma zgodnima one organizacije, koje pomažu svećenicima u njihovom djelovanju. Ove su kao njihova pomoćna vojska, koja štiti katoličke interese*" (2).

Pijo X. je također ustvrdio, da je pomoćna misija Katoličke Akcije „*u svim vremenima i uvijek dolazila u pomoć Crkvi, a ova je uvijek rado primala i*

---

(1) O ovome će se predmetu govoriti još u poglavlju, u kojem će se govoriti *o potrebi Katoličke Akcije.*

Za širenje upoznavanja ovog predmeta vidi — *Dabin: L'apostolat laïque* (poglav. VII.: *la notion d'apostolat*); *O. Josip Will S. J.; L'azione Cattolica,* pogl. II.; *Svećenik Gajetan Garollo: L'apostolato dei laici nei libri del N. T.;* o juridičkom položaju svjetovnjaka u Crkvi vidi: *O Fr. Xav. Wernz S. J.: Jus canonicum,* ad Codicis norma exactum apera P. Petri Vidal S. J., Tomus II; Titulus praevius cap. II.: *de statu laicorum,*

(2) Enciklika *Cum multa sint,* biskupima Španjolske (8. prosinca 1882.)

blagosivljala tu pomoć, koja je u različitim vremenima bila različita" (*1*).

Benedikt XV. tvrdi, da su katolička društva *„ruke, koje Bog i Crkva pruža umu i srcu župnika. Ona su pravi stvaraoci izvanjskog napredka, vjerske i socijalne akcije u katoličkom puku"* (*2*).

Sadašnji je Papa razvijao ovu misao svojih predšasnika u mnogim spisima i govorima i, tako reći, posvetio ju je u klasičnoj definiciji Katoličke Akcije. Tumačeći ovu, kaže: „Katolička Akcija na poslijetku nije ništa drugo doli apostolat vjernika pod vodstvom Episkopata *stavljen na službu Crkvi, i ovu pomaže, da Crkva u cijelosti izvrši svoju pastirsku službu"* (*3*).

Katolička Akcija je dakle, *služba, pomoć, upotpunjenje* hierarhijskog apostolata.

Katolička Akcija dobiva „poslanstvo" od Hierarhije.

1. Ovdje moramo nadodati, da je Katolička Akcija nešto više od jednostavnog pomoćnog apostolata: ona je *službeni apostolat*, jer ga vrši *po izričitom poslanju* Crkve.

Nema zapreke, da se dobri svjetovnjaci udruže za vršenje apostolata u onim oblicima, koji im se čine najzgodnijima. Dosta da imaju *odobrenje* crkvene Hierarhije, o kojoj nužno ovisi svaki apostolat (4). Katolička

---

(1) Enciklika *Il fermo proposito*.

(2) Pismo Kardinala Državnog Tajnika predsjedniku Pučkog Saveza Talijanskih Katolika (19. svibnja 1921.)

(3) Pismo Nadbiskupu Primasu Belgije (15. kolovoza 1928).

(4) Zakonik Crkvenog Prava u kan. 686. zapovijeda: „U Crkvi se ne priznaje nijedno udruženje, koje nije osnovano, ali *barem odobreno,* od zakonite crkvene vlasti."

Akcija ne samo da ima odobrenje od Crkve, već i *poziv i poslanje.* Hierarhija je sama naredila ovo *novačenje svjetovnjaka,* tvoreći time izabranu vojsku, koja će joj služiti. Pijo XI. je kazao otvoreno: *„Poziv svjetovnjaka, da sudjeluju u hierarhijskom apostolatu, tvori pravo i istinsko zvanje"* (1). „Izabrana vojska katolika, organiziranih za službu crkvene Hierarhije, *kao što od nje prima poslanje, tako isto prima od nje snažni poticaj* (*2*).

2. Isus je rekao svojim apostolima: *„Kao što je Otac poslao mene, tako šaljem i ja vas. Izabrao sam vas i odredio, da idete u svijet, da donosite plod života"* (Iv. XX, 21. i XV, 16).

Danas *pak* govori Crkva svjetovnjacima Katoličke Akcije: *„Kao što je mene poslao Krist, tako šaljem i ja vas; izabrala sam vas između svih katolika, da idete u svijet i da mu donesete plodove duhovnog života."*

Po ovome je posebnom poslanju Katolička Akcija kao ucijepljena ili inkorporirana Hierarhiji. Moglo bi se reći, da među njima postoji u nekom izvjesnom smislu, *organička veza,* kao što postoji između ruke i tijela, između grane i debla stabla.

Obično se kaže, da je Katolička Akcija *produljena ruka* crkvene Hierarhije. Ništa ne pristaje bolje od ove prispodobe.

Dostojanstvo Katoličke Akcije.

1. Prema dosadašnjem razlaganju očito je, da:
a) Katolička Akcija *pripadu Crkvi,* ona je nešto sveto. *„Stoga je* — kaže Papa Pijo XI. — *ono, što se čini ili se dopušta činiti za ili protiv nje, to se čini za ili protiv neoskvrnutih prava savjesti i Crkve"* (*3*).

---

(1) Govor Vođama Katoličke Akcije Rima (19. travnja 1931).

(2) Pismo *Quae nobis* Kardinalu Bertram-u.

(3) Alokucija Pija XI. u Konsistoriju od 23. svibnja 1923.

b) Katolička Akcija je *iznad bilo koje vrste apostolata svjetovnjaka*. Pripojenost Hierarhiji daje joj posebnu vrijednost i dostojanstvo (1).

Doista svako apostolsko djelovanje sja božanskom svjetlošću. Pisano je: „*Divinorum divinissimum est cooperari Deo in salutem animarum*: između svih božanskih stvari, najbožanskija je stvar sudjelovati s Bogom na spasenju duša". Zar nije bilo poslanje Kristovo: spasenje duša?

Ako ova velika čast pripada u nekoj mjeri svakom apostolatu, u svojoj potpunosti pripada to samo Hierarhijskom apostolatu. Budući da je Katolička Akcija tijesno s ovim povezana, to joj pripada veliki dio ove časti i dostojanstva.

2. Ova je nauka Pija XI., koji piše: „Oni, koji vojuju u Katoličkoj Akciji, pozvani, su posebnom milosti Božjom, *na djelo slično djelu svećenika*. Budući da Katolička Akcija nije drugo doli apostolat vjernika, koji pod vodstvom biskupa pomažu Crkvi, i donekle opotpunjuju njezinu pastoralnu službu, *odatle se vidi, kako je veliko dostojanstvo ove institucije*" (2).

Katolička je Akcija dakle *neka vrst svećeništva*. Sam ju Papa, u svojoj prvoj Enciklici nazvao, primjenivši

(1) Mi dijelio mišljenje s O. Dabin D. I. koji piše: „Između katoličkih djelatnosti svjetovnjaka kao takvih, i one svjetovnjaka, u koliko su ujedinjeni sa Hierarhijom, nije samo razlika u *stupnju* već i u *vrsti*. Katolička Akcija nije nametnuta, već je ona ucijepljena u hierarhijski apostolat". (*L'Action catholique — essai de synhèse* — str. 37).

(2) Pismo Kardinalu Segura y Saenz (6. studenog 1929.) Prve se riječi nalaze i u pismu Kardinalu Van Roey, primasu Belgije (15. kolovoza 1928.) koje smo već naveli.

na nju riječi sv. Petra: *regale sacerdotium — kraljevsko svećenstvo* (1).

Moramo na koncu nadodati, da Katolička Akcija nalazi u ovoj svojoj uskoj povezanosti sa Hierarhijom ne samo najviše dostojanstvo, već i tajnu svoje snage i zalog svoje neprekidnosti.

O ovome će se govoriti opširnije na drugom mjestu (2).

IV.

Dužni Apostolat.

Dovle smo pokazali da svjetovnjaci *mogu* sudjelovati u *aktivnom životu* Crkve: sada treba da nadodamo, da oni pače to *moraju*.

Apostolat je uopće dužnost za svećenika i za vjernike, i ako u različitoj mjeri i obliku. Zato je i dužnost svih vjernika i svećenika, da rade u ovom

(1) Evo teksta u cjelini: „Recite Vašim vjernicima svjetovnjacima, da dok su *udruženi sa svojim svećenicima i svojim biskupima*, sudjeluju u apostolskom djelovanju i u otkupljenju pojedinaca i čitavog društva, tada su više nego ikada *genus electum, regale sacerdotium, gens sancta*, puk Božji, kojega Sv. Petar veliča" (I. Petr. 2. 9).

U svom govoru Ženskom Savezu Talijanske Katol. Akcije (24. listopada 1929.) isti Papa, pozivajući se na riječi sv. Pavla; *Apostoli Ecclesiarum, gloria Christi*", nadodaje, da su oni, koji su upisani u Katoličkoj Akciji, „sudionici ove slave".

Surađujte u apostolatu pravih i istinskih apostola, svećenika i biskupa: *to je čitavi veliki i božanski sadržaj Katoličke Akcije, iz kojega slijedi sve ostalo*".

(2) U poglavlju o *Katoličkoj Akciji i Crkvenoj Hierarhiji.*

specifičnom apostolatu, koji se zove Katolička Akcija.
Poslije ćemo govoriti o dužnosti svećenika. Sada govorimo samo o dužnosti svjetovnjaka.

Najprije ćemo pretresti ovu dužnost u smislu *apostolata u opće*; a zatim u smislu *specifičnog apostolata* Katoličke Akcije.

Ovu ćemo zadaću dokazati sa dva argumenta *izvanjskim*, ili dokazom auktoriteta, i *unutrašnjim*, koji se izvodi iz same naravi apostolata.

Crkvena zapovijed

1. Apostolat svjetovnjaka bio je toliko preporučan od crkvenih Otaca i Naučitelja i od samih Papa, da možemo kazati, da je to *zapovijed Crkve.*

Svi crkveni Oci i Naučitelji se slažu u tvrdnji, da i svjetovnjacima pripada dužnost, da rade oko spasa braće. Da ne dužimo, ograničiti ćemo se na dva svjedočanstva.

Sv. Ivan Zlatousni, koji je često i snažno govorio o ovom predmetu, kaže svjetovnjacima u jednoj svojoj homiliji: „Dužnost vam je, da se brinete za spas braće i da ih dovedete k nama (svećenicima), usprkos njihova opiranja, vike i tužakanja. Ovo njihovo suprotstavljanje i nemar je jasan dokaz, da imate posla s djecom. Vama je dužnost da promijenite njihovu dušu koja je tako nesavršena i bijedna. Na vama je, da ih nagovorite, da već jednom postanu ljudi“ (1).

Sveti Toma iz Akvina piše: „Svakome je dužnost da saopći svoju vjeru drugima, bilo poučavanjem i utvrđivanjem vjernika, bilo suzbijanjem napadaja nevjernika“ (2).

2. Pape su često naučavali istu istinu.

---

(1) Migne. Patr. Grec. Tom. 51, col. 116. Homilia in illud Saulus adhuc spirans.

(2) Summa Theologica, II. II. Quaest. III. art. 2, ad 2.

U Aktima Vatikanskog crkvenog Sabora (1870. g.) čitamo ove značajne riječi: „Zaklinjemo u ime Isusa Krista *sve vjernike*, pogotovo vladaoce i učitelje, i *naređujemo im* u ime Boga i našeg Božanskog Otkupitelja, *da upotrebe sve svoje snage, da prestanu krive nauke u Crkvi, i da šire svijetlo najčišće vjere*“ (1).

Lav XIII. u Enciklici *Sapientiae Christianae* opširno govori o dužnostima svjetovnjaka u pogledu apostolata. Između ostaloga piše: „Među dužnostima, koje nas obavezuju prema Bogu i Crkvi, treba osobito spomenuti, *da svaki prema svojoj sposobnosti širi kršćanske istine i pobija krive nauke*“.

Pijo X. u Enciklici *E supremi apostolatus*, piše: „Znamo da je Bog preporučio svakome, da se brine za svoga bližnjega (Eccles. 17-12). Zato ne samo svećenici, već i *svi vjernici bez iznimke, moraju raditi za interese Boga i duša*“.

Ovako se izražava Pijo XI.: „*Svi su dužni surađivati za Kraljevstvo Krista*, jer su svi sretni podanici ovoga slatkog Kraljevstva. Kao članovi jedne obitelji, treba da svi nešto urade za nju. Ne raditi ništa, to je grijeh propusta, a može da bude i teški grijeh. Svi treba da rade. Za sve ljude ima mjesta i načina“ (2).

Isti Papa piše: „*Apostolat nije ništa drugo, nego djelo hršćanske ljubavi, na koju su dužni svi ljudi*“ (3).

Ove zadnje riječi Pape Pija XI. pokazuju *unutrašnji razlog*, koji je najjači i s kojeg ističe dužnost apostolata. Proučimo je pažljivo.

---

(1) Costit. *Dei Filius*.

(2) Govor upraviteljima Apostolata molitve, 29. rujna 1927.

(3) Pismo argentinskom episkopatu, o Katol. Akciji, 4. veljače 1931.

Dužnost ljubavi prema Bogu.

Apostolat je prije svega dužnost ljubavi *prema Bogu.*

1. Tko Boga ljubi, taj ne može da ne radi na slavu Božju. *Vanjska se slava* Božja sastoji u tome, da ga ljudi upoznaju, ljube i da mu služe. Tko ljubi Boga, mora da radi sve ono, što Bog hoće. Zakon je prijateljstva: *„Idem velle, idem nolle, ea firma amicitia est."* A Sv. Pavao kaže: *„Bog hoće, da se svi ljudi spase i da steknu poznavanje njegove istine"* (I Tim. II, 4).

Slijedi dakle, tko istinski ljubi Stvoritelja, taj radi za njegovu slavu i za spas njegovih stvorenja. Dakle tko ljubi Boga, taj će biti apostol.

2. Znajte, da je ova suradnja s Bogom oko spasenja ljudi *potrebna.* Jer Bog, koji je stvorio duše jednostavnim činom svoje volje bez ičijeg sudjelovanja, hoće da ih spasi pomoću drugih ljudi i time povezuje svoja mala stvorenja, velikim djelom otkupljenja.

Znademo, da je Isus Krist došao na zemlju, da se svi opet preporode na nadnaravni život: *veni ut vitam habeant* (Iv. X, 10).

Ali i ovaj, kao i naravni život, neće Bog da dijeli neposredno, već posredno preko ljudi. Tako je ustanovio *apostolat,* koji je upravo dijeljenje nadnaravnog života, darivanje istine i vjere (1).

Imajući ovo u vidu, Apostol je Pavao mogao napisati: *„Sad se radujem patnjama, koje trpim za vas, i dovršujem nedostatak nevolja Kristovih u tijelu svojemu za tijelo njegovo, a to je Crkva"* (Kolor. I, 24).

---

1 Ovo je redoviti put Božje Providnosti spasavanja. U nekim pak slučajevima, Providnost *neposredno* djeluje: jer *„non est abreviata manus Domini ut salvare nequeat:* Božje ruke nijesu skraćene tako, da ne bi mogao sam spasiti" [Isai. 59, I.].

Apostol, donekle dovršuje Kristovu muku dijeleći otkupljenima blagodati otkupljenja.

3. Možemo još nadodati, da je apostolat izraz zahvalnosti Kristu Otkupitelju.

Papa Pijo XI., u pismu argentinskom episkopatu, piše: „Osim razloga ljubavi, kršćanski je apostolat dužnost kao *čin zahvalnosti Isusu Kristu".* Kada nastojimo, da i drugi budu sudionici duhovnih dobara, koje smo mi obilato primili od Boga, zadovoljavamo time željama njegovoga slatkog Srca, koje samo to hoće, da ga ljudi poznaju i ljube.

Prema onome, što je On sam u Evanđelju kazao: *„Ignem veni mittere in terram et quid volo nisi ut accendatur"* (2). Apostol gasi Isusovu žeđu na Križu. To je naime žeđa za dušama. Ima li bolje zahvalnosti za dar otkupljenja?

Dužnost ljubavi prema bližnjemu.

Apostolat je još dužnost ljubavi prema bližnjemu.

1. Ova je dužnost *uključena* u općoj zapovijedi, *da ljubimo bližnjega kao samoga sebe.*

Zaista, nitko sama sebe istinski ne ljubi, ako ne nastoji da spasi svoju dušu. S istog razloga nitko ne može kazati da ljubi bližnjega, ako se ne brine za njegovo vječno spasenje.

Osim toga — piše Papa Pijo XI. u istom pismu: „Tko ljubi Boga nastojati će, da ga svi ljube. Tko istinski ljubi bližnjega, želi i radi oko njegovoga vječnog spasenja." Ljubav treba da bude ne samo *čuvstvena,* već i *djelotvorna.* Apostol nas Ivan ovako nagovara: *„Ne ljubimo riječima i jezikom, nego djelom i istinom"* (I. Iv. III, 18).

---

(1) *„Dođoh da oganj bacim na zemlju, pa što hoću nego da se zapali?"* [sv. Luka XII, 49].

Ljubiti bližnjega svoga znači dakle *pomagati* mu u svim njegovim potrebama. Ove su dvovrsne: *duševne i tjelesne*. Prve su važnije od drugih, kao što je duša iznad tijela.

Što je dakle apostolat, ako li ne *milosrdna pomoć bližnjemu u njegovim duševnim potrebama.*

2. Bog je ovu duhovnu pomoć *izričito* zapovijedio. U Svetom Pismu nalazimo: *„Bog zapovijeda svakome, da se brine za svoga bližnjega“ (1)*. Bez dvojbe ovdje se misli u prvom redu na duhovnu brigu.

Bog nam je očitovao ovu svoju volju kroz usta poglavice Apostola, koji piše: *Poslužujte jedan drugogá onim darom, koji je svaki primio kao dobri upravitelj mnogovrsne milosti Božje“* (I Petr. IV, 10).

Dar vjere — početak života — jest kao svjetiljka *„koja se upali i ne stavlja se pod vagan nego na svijećnjak, da svijetli svima, koji su u kući«* (Mat. V, 15).

To je isto, kao onaj talenat iz Evanđelja, koji nije dan, da ga se ukapa u zemlju, već da ga se upotrebi tako, da donese plod vlasniku i drugima. Inače se postaje *zlim i nevjernim slugama* (Mat. XXV, 26).

3. Malo ih je, koji potpuno shvaćaju dužnost tjelesnih *djela milosrđa*, a još manje ima onih, koji shvaćaju i provode dužnost *duhovnih djela milosrđa.*

Većina u svijetu drži, da je briga za duhovno dobro bližnjega dužnost samo svećenika. Ako li je u glavnom za svećenika to dužnost iz pravednosti, to je za obične vjernike prava dužnost iz milosrđa.

Mnogi drže, da su učinili sve, kad su se pobrinuli za spas svoje duše. Kad bi Bog danas upravio nekome od kršćana ono pitanje, koje je nekoć upra-

1) *„Mandavit illis unicuique de proximo suo“* (Ecc. XVIII, 12.)

vio Kainu, veliki bi mu dio njih dao isti odgovor: *„Zar sam ja čuvar brata svoga?“* (Gen. IV, 9).

Ovaj duhovni egoizam, bolest danas veoma raširenu, treba odmah liječiti sa efikasnim sredstvima. Prvo sredstvo jest: poučavati i nagovarati na dužnost apostolata, koji je *sveti altruizam, duhovna ljubav. „Contraria, contrariis curantur“.*

Nauka „Očenaša“.

Spasitelj nam i u *„Očenašu“* zapovijeda dužnost apostolata. Pijo XI. ju je nazvao: *„uzvišeno pravilo kršćanskog apostolata“ (1).*

1. U prvom dijelu *Očenaša* zapovijeda Bog apostolat *svoje slave*. Uče nas, da molimo ovako: *Sveti se ime Tvoje — dođi kraljevstvo tvoje — budi volja tvoja, kako na nebu tako i na zemlji“*. Zar bi bile iskrene ove želje, kad nebi bile popraćene, s namjerom, da ih se realizira? Ili to nebi zvučilo kao neprijatna ironija? Koji naziva *Kraljevstvo Božje*, taj se u istom času obvezuje, da će raditi, ukoliko može, za njegovu pobjedu.

2. Drugi dio Očenaša nam nameće dužnost apostolata *za spas bližnjega svoga*. Mi tražimo od Boga ove milosti: *kruh za tijelo, a za dušu oproštenje grijeha, oslobođenje od napasti i od svakoga zla fizičnoga i moralnoga* — A za koga sve ovo pitamo? Zar za nas same? Ne, već za sve ljude. Moli se u *množini; mi*, a ne *ja*.

Bog nam zapovijeda, da molimo za sve, jer smo svi *braća* Ovu smo istinu potvrdili na početku naše molitve sa onako jednostavnim i sažetim zazivom — *Oče naš*. Zar nije svet zakon solidarnosti, među braćom?

(1) Govor upraviteljima Apostolata Molitve (20. rujna 1924.)

Oče naš je dakle *katolička i apostolska molitva*: to je Božanska potvrda dužnosti apostolata za Boga i braću (1).

Obveza po Krštenju.

Da je apostolat dužnost kršćanskog života, moralo bi se to držati i bez izričite zapovijedi Božje, jer je to obaveza krštenja. To je lako dokazati.

1. Krštenjem postajemo *kršćani*: t. j. stičemo pravo građanstva u ovom velikom vjerskom društvu, t. j. Crkvi.

U svakom društvu, svi građani *djeluju*, i ako ne svi jednako; to ipak svi na neki način doprinose dobrobiti cjeline. Tko drukčije postupa, taj je mrski parasit. Kadikad postoji danak, što ga dugujemo bližnjemu tako velik, da ga plaćamo žrtvom svoga vlastitog života.

Lav XIII. piše: „Ako nam prirodni zakon zapovijeda, da ljubimo i branimo društvo, u čijoj smo sredini ugledali svijetlo, pa da ga ljubimo tako, da svaki građanin bude spreman dati svoj život i svoju krv za domovinu, još veću ljubav treba da posjeduje svaki kršćanin prema Crkvi. Ona je sveti grad Božji, od Boga organizirani; i premda je ona prolazna na zemlji, ipak zove i vodi svoje građane k vječnoj sreći na nebu" (2).

2. Do istog zaključka dolazimo promatrajući Crkvu kao *živi organizam*.

Tako nam isto prikazuje Crkvu i Sveto Pismo. Naš Gospodin poređuje sam sebe *panjem*, a kršćane *lozama* (Ivan XV, 5). Panj i loze su jedan te isti organizam. Po Svetom je Pavlu Crkva mističko tijelo Kristovo: „*Kao što u jednom tijelu imademo mnogo udova, a svi udovi nemaju istu službu, tako smo mnogi jedno tijelo u Kristu, a svaki je od nas ud jedan drugome*" (Rim. XII, 4-5). „ *n je glava tijela Crkve*„ (Kolos. I. 18).

(1) Vidi: O Rudolf Plus D. I.: *Gesù Cristo nei nostri fratelli* — Knjiga prva; *Legge d'unita.*

(2) Enciklika: *Sapientiae cristianae.*

Ovo se udruženje s Kristom zbiva po krštenju: „*Jer jednim Duhom mi se svi krstimo u jedno tijelo*" (I, Kor. XII, 13).

U svakom organizmu ima *jedinstvo života i različitost djelovanja*. Isti se sok izlijeva po svakom dijelu. Nijedno udo nije posvema pasivno, svak nešto prima. Svako udo ima i svoju aktivnu djelatnost, makar i najmanju, u ovoj čudnoj radionici živog organizma. *Primati i davati*: to je izmjenična funkcija svakoga živog uda.

U svakom organizmu postoji još *solidarnost interesa*. Ako je jedno udo zdravo, to cijelo tijelo ima od toga koristi; ako je pak bolesno, čitavo tijelo trpi. Tako isto svaki kršćanin u Crkvi treba da bude član, koji živi i djeluje. Kao što prima iz riznice Crkve, tako treba da joj pruži svoj ulog. Ne ostvaruje li se u ovome ona utješljiva *vjerska istina jedinstvo svetih?*. Svaki Kršćanin treba da kaže sa Svetim Pavlom: „*Tko oslabi i ja da ne oslabim? Tko se sablazni, i ja da se ne raspalim?*" (II Kor. XI, 29).

3. Upravo je ovo ona istina, o kojoj nas je sadašnji Papa poučio u pismu Kardinalu, lisabonskom Patrijarsi (10. studenoga 1933.), u kojem piše: „*Ako dobro promotrimo, vidimo, da su sakramenti krštenja i krizme, koji naređuju između ostaloga, i dužnost apostolata, t. j. duhovnu pomoć našemu bližnjemu . . . Kao što svaki kršćanin prima nadnaravni život, koji kruži po žilama mističkog tijela Kristova — onaj bujni život, za*

koga je sam Krist kazao, da je došao da ga donese na zemlju: „veni ut vitam habeant, et abundantius habeant“ (Iv. X. 10.) — *tako ga mora ulijevati u druge, koji ga ne posjeduju, ili vrlo malo ili samo prividno“. Vjerski individualizam* nalazi u ovim vjerskim istinama svoju izričitu osudu (1).

Obaveza po Krizmi.

Još izrazitije pripada dužnost apostolata među obaveze po krizmi, kako to napominje Sveti Otac.

Doista, krštenjem postajemo *kršćani, građani Crkve: krizmom* pak *postajemo savršeni kršćani, vojnici Kristovi.*

Umnožavajući posvećujuću milost, ovaj nam Sakramenat donosi duhovnu zrelost, i one snage, koje nas osposobljuju, da prihvatimo oružje i izdržimo napose opasnosti duhovnog boja.

A što je vojska, ako li ne *altruizam*, potpuna predanost u korist cjeline? *Vojnik* kako je napomenuo i Pijo XI. u gore navedenom pismu — *„mora da se trudi i bori ne toliko za sebe, koliko za druge“.* Vojnik sebičnjak jest bezmisao; to je isto kao da kažemo svećenik bezvjerac, učitelj neznalica, sudac nepravednik.

2. Kršćanska vojska nije pak drugo do li sam apostolat, gledan u liku njegove epske borbe i žrtve.

---

(1) O ovom predmetu vidi: O. Rudolf Plus D. I. već citirana knjiga; O. Paul Dabin D. I.; *L'apostolat laique*; pogl. XI.; O. Adolf Tanquerey: *Le Dogmes générateurs de pieté*, prvi dio (Izd. Desclée, Rim); O. Glorieux: *Corps mystique et apostolat* (Librarie de la Jeunese auvrière; 12 av. Soeur-Rosalie, Paris); O. Sebastijan Tromp D. I.: *Il corpo mistico di Cristo e l'azione Cattolica secondo San Giovani Grisostomo* (prevod s latinskog) (Milano, Piazza S. Ambrosio 9).

Na putu apostolata se susreću doista tolike nezgode i opasnosti, da svaki apostol nužno postaje borac, a svaki je borac opet apostol. Vojska i apostolat su dva istoznačna izvora u kršćanskom riječniku.

Neki oci i crkveni Naučitelji i teolozi naučavaju, da je krizma, posvećenje kršćanina za apostola, da je neka vrst *svjetovnoga svećenstva.* Između ostalih dosta je da spomenemo sv. Tomu Akvinskoga, koji piše: „Sakramenat krizme daje puninu Duha Svetoga radi duhovne snage, koja pripada zreloj dobi. Čovjek kad dostigne zrelu dob, počinje *sa svojim djelima doliziti u doticaj s drugima,* dok međutim prije *živi isključivo za sebe“ (1).* A što je ovaj *doticaj s drugima po svojim djelima*, ako li ne apostolat? Katolička je Akcija apostolat i vojska. Pijo XI. je rekao, da je ona *„sveta bitka započeta na svim frontama“ (2).* A to je, kako smo vidjeli, *izabrana vojska.* Zato je svjetovnjak, koji vojuje pod njezinim zastavama, sposobniji da bolje vrši obaveze krizme.

Tako isto onaj, koji se sa zavjetima upisuje u vjersku vojsku, ima bolje uslove za vršenje evanđeoskih savjeta. Krizma se stoga može nazvati *Sakramentom Katoličke Akcije (3).* Ali nažalost kršćani slabo poznaju i malo misle na vjerske istine iz kojih logički slijedi dužnost apostolata. Njima zato veoma često nedostaje *katolički osjećaj*, plemeniti *apostolski istinkt.*

---

(1) Summa Theol. III. g. 72. a 2 c.

(2) Enciklika *Ubi Arcano Dei.*

(3) O ovom predmetu vidi: O. Dobin D. I.: *L'action Catholique*, pogl. III; i O. Josip Will D. I.: L'Azione Cattolica, fondamenti biblici e dogmatici, pogl. III.

Katolička Akcija treba da posebno poučava svoje članove i odgaja za apostolat (1).

Liturgijska pobožnost, ako ju se dobro shvati, veoma pogođuje ovom visokom cilju.

Katolička Akcija kao dužnost.

1. Apostolat je dakle dužnost kršćanima. Katolička Akcija je samo jedan *oblik* tog apostolata. Da li je ona i dužnost svakoga vjernika?

Odgovor nalazimo u crkvenim naredbama. Pape i Biskupi složno su u posljednje vrijeme ne samo pozvali svjetovnjake, da se upišu u Katoličku Akciju, ne samo da su objasnili njezinu potrebu i nenadoknadivost, već su izrazito ustvrdili, da im je K. A. dužnost. Pružit ćemo neke dokaze.

Pijo IX., prvi Papa Katoličke Akcije, pozivlje se „na žar sviju katolika, da svaki od njih, *drži vlastitom pravdu Crkve i vjere*, a da se pridruži drugima, da joj pruže zajedničku pomoć" (2). *Držati kao svoju vlastitu pravdu Crkve:* nije li ovo osnov dužnosti Katoličke Akcije?

Lav XIII. u Enciklici *Graves de communi re*, preporučujući katolicima socijalnu akciju, piše: „Radi se o vrhovnim interesima društva i vjere. Svi dobri *moraju* kao svetu stvar štititi čast jedne i druge".

2. Papa Pijo XI. je bez dvojbe najviše razjasnio i nagovarao na ovu dužnost. Već u svojoj prvoj Enciklici objašnjuje, da Katolička Akcija *„neobitno pripada pastirskim dužnostima i kršćanskom životu"*, t. j. životu svih vjernika.

(1) U Civardijevoj knjizi *Predavanja*, koju ćemo skoro tiskati, naći ćete predavanja o apostolatu kao obavezi krštenja i krizme. Ova su predavanja veoma zgodna za formaciju naših članova Katol. Akcije.

(2) Breve Pija IX. četvrtom Talijanskom Katoličkom Kongresu (24. rujna 1877.)

To obrazlaže nadovezujući, da je „obnovljenje Kristovog Kraljevstva nerazdruženo povezano" sa Katoličkom Akcijom, u kojoj svaki vjernik mora da surađuje.

Ovo shvaćanje je mnogo puta opetovano i razvijeno u brojnim sukcesivnim spisima. Evo nekojih.

„Sveti pastiri treba da drže Katoličku Akciju kao nešto što pripada njihovoj službi, a *vjernici pak kao dužnost kršćanskog života*" (1). *„Apostolat Katoličke Akcije obavezuje koli svećenike, toli svjetovnjake, i ako ne jedne i druge na isti način"* (2). *„Katolička Akcija je sada gotovo toliko nenadoknadiva, kao što je to i svećenička služba. U njoj moraju svi, makar i „najmanje", da surađuju"* (3).

„Katolička Akcija znači djelatnost u potpunom i savršenom kršćanstvu, po volji Isusa Krista, tumačenoj u crkvenom zakonodavstvu. Iz ovoga možete shvatiti, kako vi po ovom poslanju vršite želje i zapovijedi Isusa Krista" (4).

Ljestvica dužnosti.

1. Ako je Katolička Akcija općenita dužnost, — a papini spisi ne dopuštaju izuzetaka — ipak se ne može reći, da sve vjernike obavezuje na isti način i u istoj mjeri. Po tome se može postaviti ljestvica dužnosti.

(1) Pismo Kardinalu Državnom Tajniku (24. siječnja 1927.)

(2) Pismo argentinskom episkopatu o Katol. Akciji (4. veljače 1931.)

(3) Govor župljanima Sv. Marije iz Traspontina u Rimu (4. prosinca 1924.)

(4) Govor Diecezanskom Vijeću Rimske Katol. Akcije (9. ožujka 1924.)

To ćemo razjasniti analognim primjerom. Kad se u nekoj zemlji mobilizira vojska, ne mogu da se svi građani bore u prvim redovima, niti da svi obuku vojničku odoru. Ali ipak svi moraju pomagati borce u teškom pothvatu i nešto *doprinijeti* k pobjedi. Zato je *civilna mobilizacija* isto toliko potrebna, kao i *vojna mobilizacija*. Primarna je dužnost svakog građanina — *negativna dužnost* — da u ničemu ne smeta djelovanje ratnika. Iza ove slijede *pozitivne dužnosti*: Podupirati borce za fizičku i moralnu ustrajnost, pripravljati vojsci živežne namirnice i municiju, sudjelovati u ratnim troškovima i t. d.

Gotovo, isto tako treba da bude u Katoličkoj Akciji, koja je *„sicut castrorum acies ordinata“* (Cant. VI, 3).

2. Ovo shvaćanje ljestvovanja dužnosti. nalazimo lijepo izraženo u slijedećem papinskom tekstu: *„Kao što svaki katolik mora da osjeti potrebu i dužnost*, da se preda, ili *barem da* nešto doprinese, *ovom apostolskom djelovanju* (Katoličkoj Akciji), *tako može da osjeti potrebu i dužnost, da se prema mogućnostima pridruži priznatim društvima Katoličke Akcije, ako neće da se izvrgne opasnosti, da njegova djelatnost bude besplodna, ako ne možda na smetnju i na štetu“* (*1*).

Ovime se utvrđuju tri određene dužnosti: *predati, doprinositi i pripojiti se* Katoličkoj Akciji.

Prva dužnost — *predati se* — izvršuje dok vojujemo u redovima Katoličke Akcije. To je služba najneposrednija i najefikasnija.

Ali nijesu svi *sposobni* za ovu vojničku službu, svi nemaju mogućnost. Ovi moraju *doprinašati* Katoličkoj Akciji drukčije, n. pr. molitvom, propagandom, moralnom i materijalnom pomoći (jer Katolička Akcija potrebuje i ekonomske pomoći) (1). Još postoji dužnost *pripojiti se* Katoličkoj Akciji, ovo vrijedi za one, koji vrše apostolat u društvima i slična djela, koje je Pijo XI. prozvao *pomoćnim društvima* Katoličke Akcije. O ovoj ćemo koordinaciji — koja je jedan efikasan oblik pridonašanja — govoriti kasnije, kada budemo proučavali odnošaje između Katoličke Akcije i spomenutih pomoćnih djela.

(1) Pismo Kardinala Državnog Tajnika vrhovnom pretsjedniku Talijanske Katoličke Akcije (2, listopada 1923.)

V.

Sveopći apostolat.

Katolička Akcija je apostolat doista *katolički*, t. j. *sveopći*. Njezina je općenitost mnogostruka: s obzirom na *subjekt, na objekt, sredstva i mjesto*.

(1) Sveti Otac, u nekom svom govoru upraviteljima Apostolata Molitve (29. rujna 1927.) kaže: „Ima različitih apostolata: apostolat molitve, apostolat djela, apostolat pera, apostolat riječi i *apostolat novaca: novaca t. j. financijski apostolat, jer i Božja djela, koja se vrše među ljudima trebaju financijsku pomoć.* Ovi apostolati nijesu za svakoga, jer gdje nema mogućnosti, prestaje dužnost. *Međutim svi mogu vršiti apostolat molitve, jer svi mogu moliti*“.

Kardinal Lepicier, Prefekt Svete Kongregacije Redovnika, pozivajući časne sestre na suradnju u Katoličkoj Akciji piše: „Ne ograničujemo se da tražimo suradnju samo od sestara, koje se bave odgojem mladeži, već isključivo od svih bez razlike, pa i od onih, koje žive isključivo konteplativnim životom, *pitamo nadnaravnu pomoć njihovih molitava*“ (Pismo Duhovniku Talijanskog Ženskog Katoličkog Saveza: 30. svibnja 1930).

Subjekt (t. j. *tko* čini Katoličku Akciju) su svi svjetovnjaci bez razlike. To smo već gore vidjeli, pa se ne trebamo na tome zaustavljati. Ovdje ćemo promatrati općenitost Katoličke Akcije s obzirom na *objekt*, koji se vrši, na *sredstva* s kojima se vrši, i *mjesto* gdje se vrši.

Općenitost objekta.

1. Vrhovni je cilj Katoličke Akcije — kako nam je poznato — dolazak Kristova kraljevstva. *Kristijanizacija* je jedini njezini cilj (1).

Ali šta da se kristijanizira?

Odgovor na ovo pitanje ukazuje *objekt* Katoličke Akcije. A odgovor je ovaj: *kristijanizirati sve.*

Vidjeli smo da Katolička Akcija kao i Crkva hoće „*obnoviti sve u Kristu — instaurare omnia in Christo*". *Omnia — sve!* Dakle, ne samo *pojedince* već *obitelji* i čitavo *društvo.*

Kristijanizacija savjesti pojedinaca je posebni cilj nekojih vjerskih društava. Katolička Akcija ide u tome dalje. Ona hoće da preko pojedinih članova obnovi cjelokupni društveni organizam.

2. Sigurno *da njezino djelo kristanizacije mora početi od savjesti pojedinaca.* Aksijom je: tko hoće da obnovi sve, mora početi sa djelom. Nije moguće sagraditi jaku kuću, ako nije jako kamenje, od kojega se gradi.

Najprije treba kristijanizirati čitavoga *pojedinca.* Katolička Akcija — piše Pijo XI — „*mora da obuhvaća cijeloga čovjeka u privatnom i javnom životu, priznajući mu najbolju vjersku i građansku izgradnju*" (2).

---

(1) Vidi: Poglavlje II.

(2) Pismo *Quae Nobis* Kardinalu Bertramu.

Potrebito je još, da se obnovi u Kristu *sve pojedince* bez iznimke, jer Bog hoće, da se svi spase. Katolička Akcija mora kazati sa Svetim Pavlom: „*Svima bio sam sve, da sve spasim. Sve činim poradi Evanđelja* (1 Kor. IX, 22-23).

3. Poslije pojedinaca, *obitelji* i *društvo* (1).

Katolička Akcija hoće da kristijanizira *čitavo društvo*, t. j. sve elemente, iz kojih se sastoji sva njihova djelatnost i sve pojave: školu, štampu, beletristiku, umjetnost, javne običaje, zakone, građanske i socijalne uredbe i t. d.

Treba dakle kristijanizirati ne samo *sve ljude*, nego i *sve stvari.* Nije li ovo program Katoličke Crkve? Apostolski rad Katoličke Akcije, koja je njezina službena pomoćnica, treba da dopre sve dokle dopire rad same Crkve. Jedna i druga se kreću unutar istih granica. Ako imaju zajednički cilj, imaju i zajedničko polje rada, i akoprem nemaju sva sredstva zajednička (2).

To razlikuje Katoličku Akciju od ostalih organizacija, koje nazivaju jedan *djelomični* apostolat, koji je sadržan unutar određenog reda stvari, kao n. pr. prosvjete, dobrotvornosti, dobre štampe, umjetnosti, kima i t. d. To su djela *pomoćna djela* Katoličke Akcije. Kasnije ćemo razbistriti njihove odnošaje s ovom (3).

---

(1) Za kristijanizaciju obitelji, vidi što se pisalo u pogl. II,

(2) Stari su filozofi govorili: *accesorium sequitur principale* t. j. podređeno slijedi nadređeno. To tumači općenitost objekta Katoličke Akcije.

(3) O ovome ćemo govoriti u poglavlju: *Katolička Akcija i pomoćna djela.*

4. Ova je općenitost Katoličke Akcije izražena u mnogim papinskim spisima.

U Enciklici *Il fermo proposito* Pijo X. čitamo: *„Široko je polje Katoličke Akcije, jer ona sama po sebi ne isključuje apsolutno ništa od onoga, što na bilo koji način, neposredno ili posredno, pripada božanskom poslanju Crkve“ (1).*

Kardinal Gaspari, Državni Tajnik, piše u ime Pape Benedikta XV.: *„Katolička Akcija, koja je iznad i izvan svih čisto materijalnih i političkih pitanja, obuhvaća sve grane ljudskog života, umno i plodonosno sve upućuje, sa pametnom koordinacijom sredstava i stalno određenim smjerom, na svijetli put društvenog napretka“* (2).

Papa Pijo XI. izrekao je ove riječi pune dubine: *„Katolička Akcija mora da stigne svukud gdje se radi o slavi Božjoj, o dobru duša, o postizavanju dobra i zla, o zakonu Božjem . . . Ova, u granicama svoga poslanstva, ima neograničeno područje, i ako na ovom polju rada izvađa svoje poslanje uvijek na svoj vlastiti način“* (3).

Općenitost sredstava.

1. Katolička Akcija mora kristijanizirati *sve i svakoga, sa svim mogućim i dopuštenim sredstvima razvijajući svakovrsni rad, koji je dopušten Božjim i ljudskim zakonima.* Služeći se svim sredstvima, bilo pojedinačnim i općim, privatnim i javnim, materijalnim i duhovnim.

---

(1) Ovdje kaže Papa, da Katolička Akcija ne isključuje ništa . . . *sama po sebi.* Jer, kako ćemo vidjeti, *per accidens,* t. j. prema posebnim prilikama, vanjskim i unutarnjim, može da se ograniči njezin program.

(2) Pismo predsjedniku Pučkog Saveza Talijanskih katolika (8. siječnja 1919.)

(3) Govor Vođama Katol. Akcije u Rimu (19. travnja 1931.)

Pijo X. u Enciklici *Il fermo proposito* piše: „Podesno bi bilo, da se Katolička Akcija služi *svim praktičnim sredstvima,* koja joj pruža napredak ekonomskih nauka, iskustva drugdje stečena, uslovi društvenog života pa i sam javni život pojedinih država“.

Pijo XI. je izrazio svoju volju, da Katolička Akcija *„ne isključi ili napusti nijedan oblik djelatnosti, koji bilo na koji način pripada Crkvi“* (1)

Crkva se je — kako nas iskustvo uči — uvijek služila sredstvima, i razvila uvijek sve one djelatnosti, makar i materijalne, koje su na bilo koji način mogle da koriste njezinim visokim duhovnim ciljevima. Ona danas ono isto kaže svojim sinovima, borcima u Katoličkoj Akciji, što je sveti Pavao govorio prvim kršćanima: *„U ostalom, braćo, što je god istinito, što je god ugledno što je god pravedno, što je god čisto, što je god milo, što je god slavno, ako je koja krepost i ako je koja pohvala, to mislite. Što i naučiste i primiste i čuste i vidjeste u meni, ono činite i Bog mira bit će s vama“* (Filip. IV,-8-9) (2).

Proti ovoj općenitosti sredstava i djelatnosti mogu da se postave *dva ekstrema,* a oba jednako su pogriješna (istina je uvijek u sredini).

Prvo, oni koji bi htjeli okljaštriti program Katoličke Akcije t. zv. *desničari.* Ovi bi htjeli isključiti svaki socijalni rad smatrajući ga svjetovnim i po tome nesuglasnim sa vjerskim ciljevima Katoličke Akcije.

Uzrok je ovoj posljednjoj pogrješki zbrka pojmova, koju smo već jednom prilikom pokazali, a sas-

---

(1) Pismo *Quae Nobis* Kardinalu Bertramu.

(2) Ovim se je riječima obratio Papa Pijo XI. vojnicima Katoličke Akcije, u svom povijesnom radiofonskom govoru svijetu (12. veljače 1931.)

toji se *u mješanju svrhe sa ciljevima* (1).

3. Istina je, da se *sredstva djelovanja mogu mijenjati* jer se moraju prilagođivati promijenjivim potrebama i različitim prilikama vremena i mjesta. tako, da sad mogu da prevladaju vjerska, sad opet socijalna sredstva.

Dok je međutim *idealni program* Katoličke Akcije nepromjenljiv, dotle je promjenljiv i stvarno se mijenja — njezin *praktični i neposredni program.*

Pa i ako bi, na nekom određenom području, Katoličkoj Akciji bila isključena svaka mogućnost praktičnog djelovanja, ne bi se zato smjelo kazati da za nju nema daljnjeg opstanka jer joj uvijek ostaju otvorene nove mogućnosti apostolata koji ima biti uz bok Hierarhije. Kršćanska je ljubav takova, da bi, spriječena na jednome putu, stalno našla nove puteve svojim ciljevima. Njezin se plamen ne da gasiti ni vjetrom ni kišom: „*Aquae multae non potuerunt extinquaere caritatem*" (Cant. VIII, 7). Pravi apostoli nijesu nikada besposleni, mogu uvijek naći mogućnosti da

[1] Upozoravamo na ono, što smo pisali u prošlom poglavlju o ovom predmetu. Primjećujemo, da je ovu pogrješku, koja je u prošlosti bila među katolicima veoma raširena, prouzročila dovela do predrasuda *liberalizma*, koji drži, da je vjera privatna stvar, i niječe Crkvi sacijalno djelovanje.

U poglavlju „*Katolička Akcija i Crkvena Hierarhija*", vidjeti ćemo, da dok *vjerska djelovanja* pripadaju *neposrednom poslanju* Crkve i Katoličke Akcije, dotle druga djelovanja pripadaju njihovom *posrednom poslanju.*

urade nešto na slavu Božju i duhovno dobro bližnjega (1).

4. Evo još jedne primjedbe.

Katoličkoj Akciji pripadaju sva djela apostolata, *koja mogu vršiti svjetovnjaci.* To znači, da općenitost Katoličke Akcije obzirom na sredstva nije *apsolutna* (kako je to kod Hijerarhije) nego *relativna*, razmjerna prema vlasti što je svjetovnjaci imaju u Crkvi.

Stvarno je — kako smo vidjeli — da je Isus predao potpunu apostolsku vlast svojim Apostolima. Redovita sredstva posvećenja nalaze se isključivo u rukama svećenstva. Svjetovnjak može da dovede svoga brata, koji je u duhovnoj potrebi, do vrata hrama; ovdje treba da ga preda svećeniku, koji jedini imade ključe nebeske riznice.

Na pitanje: *koji je praktični program Katoličke Akcije* ?, možemo odgovoriti: *Program je isti kao i program Crkve, u koliko ga mogu vršiti svjetovnjaci.*

(1) O ovom predmetu govorio je Preuzv. Mons. Pizzardo, Generalni Duhovnik Talijanske Katol. Akcije: „Katolička Akcija, koja sudioništvuje u Hijerarhijskom apostolatu, može da prihvati sve što pripada ovom sudioništvovanju. *Djelovanje svjetovnjaka se suzuje ili proširuje prema većoj ili manjoj potrebi i pomoći, koje svećenstvu u različitim prilikama različito treba. Katoličkoj Akciji dakle pripadaju sve one apostolske djelatnosti, na koje svećenstvo u stalnom času ne može da dospije, a koje svjetovnjaci mogu da izvrše.* Od tuda dolazi, n. pr. do toga, da Katolička Akcija može u jednoj zemlji kao n. pr. u Italiji, da čini posebnih zadaća, koje u drugoj zemlji n. pr. u Francuskoj, nema." (Govor na sastanku Diecezanskih Duhovnika Italije — 16 rujna 1930.)

Općenitost mjesta.

Pio XI. kaže: *„Katolička Akcija nema granica vremena i mjesta; to će reći: za uvijek i posvuda“* (1).

Katolička Akcija ima dakle pravo i na *općenitost mjesta.* Gdje god Crkvena Hijerarhija treba pomoći svjetovnjaka, tamo može da se uvede Katolička Akcija. Možemo danas potvrditi, da se ovo *pravo* doista *ostvaruje*: Katolička Akcija ima svoje brojne udove, više ili manje savršene, po svem svijetu. Drugom je prigodom rekao Papa Pijo XI.: *„Gdje god je Crkva raširena, pokazuje danas Katolička Akcija po cijelom svijetu koliko je ona dragocjena Katoličkoj Crkvi“* (2).

Doista ne samo u katoličkim i civiliziranim krajevima, već i u misijskim — u Kitaju, u Indiji, u Japanu, pa čak i u crnoj Africi — ima organizacija Katoličke Akcije, koje potpomažu apostolat misijonara.

Značajna činjenica, koja pokazuje, da je Katolička Akcija u istinu *djelo novoga vremena,* djelo koje se rodilo u majčinskom srcu Crkve.

Poglavlje IV.

Organizacijski oblik Katoličke Akcije.

Već smo spomenuli, da je Katolička Akcija *organizirani apostolat.* Pijo XI. objašnjava to: *„Kao što Katolička Akcija ima svoju vlastitu prirodu i ciljeve, tako treba da ima vlastitu organizaciju, jedinstvenu, discipliniranu, koja koordinira sve katoličke snage“* (1).

---

(1) Govor vođama Katoličke Akcije u Rimu (19. travnja 1931.)

(2) Govor o junačkim krepostima sluge Božjeg Vinka Pallotti (24. siječnja 1932.)

(1) Pismo Kardinalu Segura y Saenz.

Ovaj organizacijski oblik jest, kako ćemo kasnije skoro vidjeti, njezina *bitna oznaka*; ta je oznaka, nadodajemo, nešto novo u Katoličkoj Akciji, jer je ova, kao apostolat svjetovnjaka u opće, već od apostolskih vremena dalje, kako ćemo kasnije vidjeti, uvijek postojala u Crkvi.

Služeći se deduktivnom metodom, koja traži, da se od općenitoga prelazi na djelomično, od apstratnoga na konkretno, mi ćemo ovdje prikazati najprije nekoje misli o *organizaciji u opće* (pojam, zakonitost, efikasnost), a zatim ćemo govoriti posebno o *organizacijskom obliku* Katoličke Akcije i o njezinoj *koristi.*

I

O organizaciji uopće.

Pojam organizacije.

1. Organizacija se može ovako definirati: *slobodno udruženje od više pojedinaca, koji teže k nekom zajedničkom cilju.* Svakoj organizaciji dakle pripada:

1) *skup pojedinaca,* koji se međusobno ujedinjuju.

2) *Jedinstvo svrhe,* barem one *bitne.*

3) *solidarnost sredstava,* u tom naime smislu, da je svaki član organizacije dužan da u stanovitoj mjeri, uloži nešto, da se dostigne zajednički cilj.

Prema tome nije organizacija mnoštvo bilo kakvih elemenata, kao što bi to bile šarolike mase. Njezina je oznaka *red,* koji unosi *jedinstvo u mnoštvo.* Mnoštvo sila, jedinstvo pokreta. *Načelo koje ujedinjuje jest jedinstvo svrhe, koja usmjeruje sve raznovrsne volje prema jednom jedinom određenom cilju.*

Organizacija nije niti tako složena skupina ljudi, koji bi, makar uređeni, bili *neaktivni* kao n. pr. cigle

u zgradi. Druga je oznaka organizacije: *aktivnost* svih članova, da se postigne zajednički cilj. Treba upamtiti, da to nije *mehanička* niti izvanjska aktivnost, već *životna, unutrašnja*, koja se rađa u samom subjektu, koji djeluje. Prema tome ne postoji u organizaciji red i gibanje nekog *stroja*, već *tijela*; ovdje djeluju različiti udovi složno prema jednom jedinom cilju (*život*), pod uplivom jednog jedinog nutarnjeg principa (*duše*).

2. Već smo napomenuli, da je *cilj* onaj elemenat, koji razlikuje jednu organizaciju od druge; cilj je ono dobro, za kojim teže svi članovi organizacije. Prema različitim ciljevima, imademo i različite organizacije. Organizacija će se zvati *vjerska, ekonomska, politička* prema vjerskom, ekonomskom ili političkom cilju prama kojem smjera.

Budući da je cilj Katoličke Akcije — kako znamo — vjerski i nadnaravni, moramo je ubrojiti među *vjerske organizacije*, makar da se ona, — kako smo već primjetili — može služiti i drugčijim sredstvima, uvijek primjerenim svome cilju.

Odmah ćemo dokazati *zakonitost* ovog organiziranja; a to je *prirodno, kršćansko* i *građansko* pravo.

Prirodno pravo.

Ponajprije konstatiramo, da je organizacija jedan *općeniti pojam*, bilo u fizičkom bilo u moralnom svijetu.

S obzirom na organizaciju u fizičkom svijetu, kaže sjajno Pijo XI.: *„Dobri Bog, stvoritelj svega što poji, kaže nam, da se treba organizirati. Divno je i ono što neprestano gledamo u djelima dobrog Boga u zemaljskom i nebeskom svemiru, na zemlji kao i na nepreglednom moru, u nizinama kao i na vrhuncima.*

Dakle sve što jest, jeste organizirano. Uz organizme, kod kojih se javno vidi moć i mudrost organizacije, mi nalazimo veoma sitne, gotovo nevidljive organizme, pa kadšto i posve nevidljive, ali uvijek nailazimo na organizaciju, kod jednih kao i kod drugih. To je uslov, to je tajna života. Organizacija je uslov svega ovoga čudesnog života. Ona vlada posvuda, pa čak i ondje, gdje se ne može govoriti o „organskim" *bićima, u carstvu ruda, koji se zove „anorganski svijet." U stvari organizacija se nalazi posvuda: ogromne hridi, najsitnija kristalna tjelešca očituju organske zakone*" (*1*).

2. Organizacija postoji i potrebna je i u *moralnom svijetu*. Čovjek po svojoj prirođenoj ograničenosti ne može da sam udovoljava svojim materijalnim i duhovnim potrebama. Stoga se mora udruživati s drugim ljudima, povezivati svoj rad, s radom drugih. Zato se kaže, da je čovjek *po prirodi društveno biće.*

Ljudsko društvo nije, kao što su neki filozofi mislili, fenomen, koji bi nastao samovoljom pojedinaca, već silom prirode, budući da čovjek može samo u društvu da nađe sredstva, koja su potrebna, da posvema udovolji svojim mnogobrojnim prirodnim potrebama (2).

Osim ovih prirodnih potreba, koje su po tome što su prirodne *zajedničke* svim ljudima, ima svaki

---

(1) Govor na Međunarodnom Kongresu katoličkih bolničarki (27. kolovoza 1935.)

(2) „Čovjek je, piše Lav XIII. po prirodi određen za civilno društvo. Budući da sam nebi mogao da si priskrbi ono, što mu treba za život i za moralno i intelektualno usavršavanje, Providnost je odredila, da dođe na svijet takav, da se mora udružiti s drugima, bilo u obitelji, bilo u ljudskom društvu, jer jedino ovim putem *može da dobije sve ono, što mu treba za potpuni život*" (Enciklika *Immortale Dei*).

čovjek, i *posebnih* potreba, koje potiču od posebnih društvenih uslova ili težnja njegove vlastite duše, na koje ima pravo, ili pak iz drugih specijalnih uslova. Očito je, da su n. pr. lične potrebe jednog radnika drukčije, nego jednog poduzetnika: da su drukčije želje jednog umjetnika od želje jednog trgovca, kao što su drukčije potrebe jednog katolika, od jednog budiste.

Ljudsko društvo, makar bilo koliko širokogrudno, ne može udovoljavati svim različitim zakonitim zahtjevima pojedinaca. S druge strane pak pojedinac sam za sebe nema tako veliko bogatstvo energije, da bi mogao uvijek u potpunosti udovoljavati svim svojim posebnim potrebama. Baš zato se osjeća sklonim, gotovo prisiljenim, da svoje lične snage spoji sa onima drugih pojedinaca, koji se nalaze u istim prilikama, koji imadu iste interese, koji su istog staleža i istih načela i t. d.

Ovim stupanjem pojedinačnih sila rađa se nova snažna kolektivna sila, koja jedina može da svlada sve zapreke, koje stoje na putu općem cilju.

3. Tako nastaju *organizacije i privatna društva*, koja su sva prirodno ucijepljena u veliko deblo ljudskog društva.

Kažemo *prirodno*: Jer se i za privatna društva, premda su nastala slobodnom voljom pojedinaca, mora kazati da su nastala po *prirodnom pravu*, u tom smislu, što je čovjek po prirodi nesposoban da u ljudskom društvu nađe sva sredstva, koja su mu potrebna za izvjesni stupanj savršenstva. A budući, da mu je ovo prirodom nametnuto, logično je, da mu ista priroda dopušta da upotrebi sva sredstva, koja su potrebna tome cilju, među kojima stoje privatna društva. Ova su dakle *prirodno pravo* svakog čovjeka, u koliko su potrebna nadopuna ljudskog društva (1).

4. Drago nam je napomenuti što piše o ovom predmetu Lav XIII: „Osjećaj vlastite slaboće sklanja čovjeka, da ujedini svoj rad sa radom drugih. Kao što ga prirodni nagon upućuje na ljudsko društvo, tako ga upućuje i na druga posebna udruženja, koja su doduše malena i nesavršena, ali ipak prava društva. Između jednih i drugih postoji velika razlika prema razlici njihovih bližih ciljeva. Cilj ljudskog društva jeste sveopći, jer ima u vidu opće dobro, na koje svi i svaki pojedinac ima i svoje pravo u stanovitoj mjeri. Zato se i zove *javno društvo*, jer se pojedini udružuju svrhom, da osnuju Državu. Dok se naprotiv, ostala društva, koja se osnivaju unutar ove, zovu privatnim, jer im je cilj privatna korist i korist pojedinaca“ (2).

Građansko pravo.

1. Odatle, što je sloboda organiziranja prirodno pravo ljudi, slijedi, da je Država ne može zabraniti, *naprotiv mora da je prizna i štiti*. To obično i radi. S toga je organiziranje još i *civilno društvo*.

---

(1) Neki pisci vele, da se pravo na organiziranje mora nazvati prirodnim, jer je stajalo ispred postanka civiliziranog društva. Ali ovdje, premda ne isključujemo tu činjenicu, rađe nazivamo ovo pravo prirodnim, u toliko, u koliko ističe iz samog prirodnog zakona, koji stoji iza i iznad nekog pozitivnog zakona. (Vidi: „*Le liberta civili dei cattolici.*“ (Sloboda udruživanja.) Izdanje Unione Popolare fra i cattolici d' Italia. Padova — Tip. Pont. Antoniana).

(2) Enciklika *Rerum Novarum.*

Država ne smije da ukine nijedno prirodno pravo zbog toga, što ga ona ne stvara, već ga nalazi kao nešto ranije osnovano po vječnom i općem zakonu, u kojem se odrazuje volja Stvoritelja. Država je, šta više dužna, da štiti sva prirodna prava građana.

Ovo još ne znači, da bi pravo organiziranja bilo neograničeno Država može da iz viših razloga ovo pravo organiziranja disciplinira, ograniči, a u nekim izvjesnim slučajevima i zabrani. Ovo može da učini:

a) *kada je svrha zla* (n. pr. kad je društvo protiv javnog ćudoređa, ličnoj sigurnosti građana i osnovnim načelima društvenog života, i t d.)

b) *kada su sredstva nedopuštena* (n. pr. kad se društvo laća oružja, terora i t. d.); jer se nikada ne smije priznati makijavelističko načelo, da svrha posvećuje sredstva.

c) *kada pravo organizacije kolidira sa drugim pretežnijim pravima* (kao što su javno dobro, društveni mir, i t. d.)

2. I o ovom pitanju vrlo jasno govori Lav XIII. u gore spomenutoj Enciklici: „Premda privatna društva stoje unutar države, te su kao toliki njezini dijelovi, ipak govoreći općenito i apsolutno, država ne može da zabrani njihovo osnivanje. Jer čovjek ima prirodno pravo, da se udruži; a Države treba da štite ta prirodna prava. Zabranom takvih privatnih društava, stajale bi države u protuslovlju sa samima sobom, jer je izvor civilnog društva, kao i svakog drugog, upravo ona prirođena sklonost čovjeka, da se udruži. „Ima slučajeva kada je ova zabrana potrebita i zakonita: naime kada po pravilima svojim idu za

nečim što se očito ne slaže sa poštenjem, pravednošću i sigurnosti Države. U tim slučajevima ima pravo državna vlast da zapriječi osnutak ili da ukine već osnovano takvo društvo. *Ali treba da bude veoma oprezna, da ne bi dokidajući prava građana, činila nešto zlo, pod izlikom, da radi za javno dobro.* Jer samo u toliko zakon obavezuje, u koliko se podudara sa zdravim razumom, a po tome sa vječnim zakonom Božjim" (1).

Kršćansko pravo.

1. Sv. Pismo potvrđuje pravo udruženja, kad je svrha dobra. U Starom se Zavjetu udruženje od više ljudi sa svrhom, da se međusobno pomažu i brane, smatralo ne samo zakonitim, već se i preporučivalo. Evo nekoliko odlomaka: *„Bolje je da su dvojica zajedno nego jedan sam, jer imadu koristi od tog udruživanja. Ako jedan padne drugi ga pridrži. Jao samome, jer ako padne, nema ga tko podignuti . . . Ako netko napada jednoga od njih, u dvoje će ga svladati. Užica od tri niti teško će se raskinuti'* (Eccl. IV, 9-12.)

„Brat koji je poduprt na brata, sličan je utvrđenom gradu' (Prov. XVIII, 19). Isus Krist, je učinio od bratske ljubavi *svoju zapovijed*; uzdignuo je i ojačao pojam bratstva i ljudske solidarnosti, a to je duša svake organizacije.

---

(1) Enciklika *Rerum Novarum.*

Država može da na tri načina intervenira, da uredi pravo udruživanja. Odatle i tri sistema: *represivni, preventivni i mješoviti.* Najbolji je onaj, koji odgovara uslovima društvene okoline. U demokratskim državama ponajviše se upotrebljava represivni sistem. Po ovome Država intervenira onda, kada već osnovano društvo prekorači granice zakona. Stvarno gotovo sve moderne Države priznavaju više ili manje pravo udruživanja. Povijest nas uči, da se javljaju brojna *tajna društva*, obično pogibeljna za javni život, uvijek kada Država ne priznaje ovo pravo udruživanja.

Osim toga je Isus Krist osnovao svoju Crkvu i dao joj oblik *savršenog društva* i povjerio ljudima zadaću, da pomažu i spašavaju druge.

2. Povijest nas uči, da je duh bratsva i organizacije bio uvijek u Crkvi živ i djelotvoran. Već od njezine koljevke nalazimo da „*u mnoštvu onih, koji vjerovaše, bijaše jedno srce i jedna duša, i nitko od njih nije smatrao za vlastito imanje, da je išta njegovo, nego im je sve bilo zajednička svojina . . . nijedan nije bio među njima siromašan, jer kolikogod je bilo onih, koji su posjedovali njihove kuće, prodavali su, a što bi od prodaje dobivali, darovali bi pred noge apostolima. A davali su svakome onoliko, koliko je tko trebao*“ (D. A. IV, 32-32).

Veoma je probabilno mišljenje, da su kršćanske općine i prije Konstantinovog ukaza (313), kojim je dao slobodu Crkvi, imale *sprovodna udruženja* juridički priznata sa pravom, da posjeduju, jer im je to rimski zakon priznavao. Cilj je tih udruženja bio, da se priskrbe za zajednički grob članova (1).

Monarhizam i vjerski redovi, društva za širenje vjere, bratovštine, društva za oslobođenje robova, za oružanu obranu od neprijatelja vjere, brojne karikativne ustanove, koje su cvijetale u svako doba, na uvijek zelenom deblu Crkve, svjedoče, da je ideja udruživanja bila uvijek od kršćanstva preporučivana i blagosivana.

S toga možemo dobro zaključiti, da je organiziranje kršćansko pravo.

---

(1) Ovo je mišljenje branio glasoviti arheolog Iv. Kr. De Rosi i još drugi naučni auktoriteti.

Efikasnost i korist organiziranja

1. *Efikasnost* organizacije je intuitivna istina. Iskustvo to potvrđuje. Poslovica *vis unita fortior* ili *veza daje snagu*, potvrđena je činjenicama.

U stvari organizacija *ne zbraja* samo jednostavne pojedinačne sile, već ih *umnožava* tako, da su ove organizirane sile u zajednici jače od zbroja pojedinačnih odvojenih *sila* (1).

2. U efikasnosti leži i *korist* organizacije. Ona je korisna zajednici kao i svim pojedincima, jer potpuno realizira pravilo solidarnosti: *jedan za sve, svi za jednoga*. Ovo je pravilo lijepo protumačio Menenij Agripa pričom o želucu i udovima.

U modernim je Državama organizacija korisna ne samo u privatnom, već i javnom društvenom životu, dapače je ona kadkada i potrebita, da nekoji mogu uživati koje pravo, kao što je potrebito da neki mogu vršiti koje dužnosti. Tako da je organizirani građanin, kao u vrijeme Don Abbondija (Manzoni: *Zaručnici*), često kao „zemljani lonac, koji je prisiljen da putuje u društvu mnogih gvozdenih lonaca“ (2)

---

(1) Da se puku protumači efikasnost organizacije dolazi dobro priča *o šibama*, koje se dadu jedna po jedna lako slomiti, dok je to nemoguće kad su u snopu. Također je vrlo snažan primjer o *potočiću* koji pri samom izvoru i ruka dječaka može da zaustavi, toliko je slab; ali kad se tekući dalje udruži s više potočića postane bujni potok, koji se sve više uvečava, dok ne nastane rijeka koja donosi život i plodnost u široke doline.

(2) *Zaručnici* pogl. I. U istom poglavlju veliki katolički talijanski pisac Manzoni, nakon što je opisao društvenu okolinu onog doba, nadodaje: „Čovjek, koji hoće da vrijeđa, ili se boji da će svakog časa biti povrijeđen, traži *prirodno* saveznike i drugove. Zato je u ono doba dostiglo vrhunac pojedinaca, da se staleški ujedinjuju, da nove osnivaju i da se priskrbe da te zajednice, kojima su pripadali, budu što moćnije.“

Prema ovome se vidi, da su naša vremena slična tadanjim.

3. Iza svjetskog rata, organizacijsko gibanje, ide sve to bržim tempom. Do ovog gibanja došlo se je u prošlom vijeku, kao reakcijom protiv liberalnog individualizma.

Težnje za novim oblicima ekonomskog i političkog života — težnje, koje su se povećale obećanjima danim za vrijeme rata — tumače jačanje fenomena, koji je jedan od najizrazitijih oznaka našeg doba.

II

Osnovni organizacijski potezi.

U papinoj defniciji Katoličke Akcije — *sudioništvo svjetovnjaka u hijerarhijskom apostolatu* — uključen je i onganizacijski pojam; i to baš u onom pridjevu „*hijerarhijski.*" „Ova definicija — primjećuje isti Pijo XI. — tumači nam *svu ograničenost* i ujedno, svu ljepotu Katoličke Akcije" (1).

Ne samo to, već ova ista defînicija, dok pokazuje odnošaje između hijerarhijskog apostolata i Katoličke Akcije, označuje i *osnovne organizacijske poteze* ove organizacije.

Ovo ćemo nastojati dokazati.

Bitna vlastitost

1. Hijerarhija — što znači *sveta vlast* — sastoji se od niza osoba, koje vrše svoju vlast, ne nepovezano niti neovisno, već jedinstveno i podređeno. Te osobe čine neku vrst lanca t. j. organizaciju (2).

(1) Govor Akademičarima Talijanske Katoličke Akcije. (S

(2) U članku 108 Zakonika Crkvenog prava stoji: „Svi klerici nijesu na istome stupnju, već postoji među njima, sveta hijerarhija, *po kojoj su jedni podređeni drugima.*"

2. Odavle dva laka zaključka:

a) Djelovanje neke stvari je uvijek u skladu sa njezinim bićem: *operatio sequitur esse.* Ako je dakle hijerarhija organizacija, hijerarhijski apostolat mora nužno biti organiziran.

b) Katolička je Akcija *sudioništvo*, pripadak hijerarhijskom apostolatu. Ali jer „*accessorium sequitur principale*" i Katolička je Akcija po svojoj prirodi organizirani apostolat.

Organizacijski oblik je dakle — kako se već na početku kazalo — bitna vlastitost Katoličke Akcije.

Hijerarhija vlasti.

1. Važno je pogledati, koji su *osnovni potezi hijerarhijske strukture Crkve*, jer će svima nužno odgovarati organizacijski potezi Katoličke Akcije. Ona *prianja* Hijerarhiji; stoga će se i oblikovati po njoj, kao što se i odijelo oblikuje prema obliku tijela. Hijerarhija, o kojoj ovisi Katolička Akcija, jeste hijerarhija *vlasti.*

Po Božjoj je naredbi „osnovano Papinstvo i njemu podvrgnuti Episkopat, a Crkva je svima nadovezala još druge redove" (1).

2. Kako se vidi, župnici ne ulaze u Hijerarhiju vlasti, koju je ustanovio Isus Krist. U stvari vlasti *in foro externo*, u strogom smislu, ovi ne posjeduju. Ipak je Crkva predala župnicima neku vlast. U Katoličkoj Akciji, kako ćemo vidjeti, njima pripada vrlo važno mjesto.

(1) Član 108. Zakonika Crkvenog Prava. Kako je poznato u Crkvi postoji i *Hijerarhija reda*, od Boga osnovana, i sastoji se od *Biskupa, Svećenika i đakona.* O crkvenoj ćemo Hijerarhiji kasnije opširnije govoriti.

Možemo reći da se Hijerarhija vlasti, barem u koliko se odnosi na Katoličku Akciju, sastoji od *Pape, Biskupa i Župnika*, koje držimo od Biskupa zakonito postavljenim, da upravljaju kršćanskim pukom (1).

Ovisnost o Papi, Biskupima i Župnicima.

1.Katolička Akcija mora da ovisi o Papi, o Biskupima i Župnicima, već prema odgovarajućoj nadležnosti pojedine vlasti. Ona će dakle imati svoje organizacije i svoju upravu *u središtu* naroda, koji je ovisan o Papi ili onome tko ga predstavlja; *u biskupijama* ovisnosti od Biskupa, *u župama* u ovisnosti o Župnicima (2).

Odatle što je Katolička Akcija prirodno podređena i koordinirana Hijerarhiji, ona je podijeljena po *župama, biskupijama* a sa jednom *centralom.*

O dijecezanskoj Katoličkoj Akciji, u glavnom nema primjedaba, dok ih ima za *Centralu* i za župe. Zato držimo, da je zgodno govoriti o njima napose i iznijeti ono što nekoji papinski spisi donose, jer su svi odlučujući u ovom predmetu.

2. Osnovni je razlog *središnjice* Katoličke Akcije jasno prikazao Papa Pijo XI. u pismu što ga je 28. kolovoza 1934. pisao Episkopatu Lombardije. Papa piše: *Katolička je Akcija, kao što njezina vlastita priroda traži, podložna Svetoj Hijerarhiji, pomaže joj i oblikuje se prema ovoj, i prilagođuje njezinoj strukturi i ustavu. Zato, premda Katolička Akcija ima župsko i dijecezansko obilježje ipak se ne može zatvoriti u uske granice župa i dijeceza . . . Katolička Akcija se naslanja na svoje biskupe, a osobito na rimskog Papu.*

„Kao što Papa vlada doista preko svojih organa, te upravlja i pokreće čitav kršćanski život, tako isto postupa i su Katoličkom Akcijom On se služi sa osobama koje uživaju puno povjerenje, kao Njegovo, tako i biskupa.“

3. *Župsku* je oznaku — koja se čini manje jasna od dviju gore spomenutih — i njezin osnovni razlog, Sveti Otac jasno protumačio ovim riječima: *„Župa je onaj prsten hijerarhijskog lanca, sa kojim se najneposrednije i normalno spaja suradnja u hijerarhijskom Apostolatu* (t. j. Katolička Akcija). *Oslon Apostolata hijerarhijskog jeste u Episkopatu Kao što su Apostoli, tako su i Biskupi* longa manus *Božanskog Otkupitelja; a župnici su pak* longa manus *Biskupa“* (*1*).

Pazite da je Papa kazao *normalno* a ne *isključivo.* To znači da župska oznaka Katoličke Akcije (t. j. župska društva Kat. Akcije) može imati iznimaka. O ovima sudi Crkvena vlast.

4. Katolička Akcija imade dakle normalno svoje *prvotne jedinice* u župi, koja je stanica velikog crkvenog organizma.

Župska pak društva, međusobno povezana, ovisna su od dijecezanskih upravnih organa, a ovo su pak vezane za upravne organe središnjice. Prema ovom se Katolička Akcija podiže u tri međusobno povezana sprata, kao lijepo sagrađena zgrada.

---

(1) O vlasti župnika govorit će se u poglavlju *Katolička Akcija i crkvena Hijerarhija.*

(2) Središnjice Katoličke Akcije su u ovisnosti od Pape ili *onoga, koji ga pretstavlja.* Izvan Italije je Papa stvarno zastupan po jednom licu (n. pr. *primasu*) ili po jednom zboru (n. pr. *Biskupski Odbor*). Središnjica Kat. Akcije očito zahtijeva, da imade vlast nad dijecezom, a ta vlast je jedino u Pape. Organ ove vlasti može biti različit već prema okolnostima.

(1) Govor Tal. muškoj mladeži Kat. Akcije (17. travnja 1936.)

Organizacijski oblik Kat. Akcije je zato *hijerarhijski, jedinstven* i *koncentričan* (1).

Oblik jedinstvenosti na nacijonalnoj osnovci.

1. Neki ne vide u ovom obliku jedinstvenosti i koncentričnosti bitnu oznaku Katoličke Akcije. Ali ovi zaboravljaju na ono, što smo prije utvrdili t. j. da Crkvena Hijerarhija zatvara jedan nerazdijeljivi ali *quid unum*. Biskupi stvarno imaju vlast u toliko, u koliko su sjedinjeni i podređeni Rimskom Papi, u kojem je centar sve vlasti. Niti se dijeceze mogu držati jedinicama koje stoje za sebe, odijeljene jedne od drugih, jer su dijelovi jedne cjeline: Crkve.

U Kristovoj Crkvi postoji uz jedinstvo vjere, zakona i spasonosnih sredstava, i *jedinstvo zapovjedništva*. Dakle ne samo *ćudoredno* jedinstvo, već i *juridično, hijerarhijsko*, koje zahvaća sve energije i djelatnosti, dakle i Katoličku Akciju, koja kao sveta stvar pripada Crkvi (1).

Kao što na drugim poljima crkvene djelatnosti, tako prirodno i na polju Katoličke Akcije, jedinstvo vrhovnog zapovjedništva nije i ne može da bude na štetu dijecezanskoj vlasti, niti mjesnih incijativa, naprotiv — kako ćemo vidjeti — ona je na korist svima i svakome.

2. Katolička Akcija se razvija u obliku jedinstva u granicama pojedinih naroda. Drugim riječima, njoj pripada *oblik jedinstvenosti na nacionalnoj osnovci*. Glavni uzrok leži u činjenici da premda ima posvuda isti cilj i premda sluša jedno jedino vrhovno zapovjedništvo, radi na društvenom području u granicama

(1) Mimogred spominjemo, da se najrađe daje ime *društvo*, župskim udruženjima ; dok se dijecezanskim, kao rezultantama od više pojedinaca, daje obično ime *organizacija*.

zakona i ustanova pojedine zemlje. Dakle u često različitim ćudorednim i političkim podnebljima i sa različitim zahtjevima i mogućnostima apostolata. Zato mora primjeniti svoju djelatnost i svoje neposredne objekte, i svoja sredstva rada, društvenoj okolini u kojoj živi (1).

U ostalom svatko vidi, da se i bez Kat. Akcije izvanjski apostolat Crkve — pogotovo gdje postoji Crkvena Hijerarhija — organizira i razvija u okviru jednog naroda. To doprinaša k njezinom dobru, osobito što je podređena vrhovnom Crkvenom Glavaru, imajući u vidu opće zahtjeve Crkve. Ako se druge djelatnosti Crkve razvijaju na jednoj nacionalnoj osnovci, a *fortiori* to vrijedi za Katoličku Akciju, koja je apostolat svjetovnjaka sa vjersko-socijalnim ciljevina (2).

III

Jedinstvenost i mnogostručnost.

Do sada smo ispitivali organizaciju Katoličke Akcije u odnošaju prema Crkvenoj Hijerarhiji. Sada pak treba da je ispitamo u *unutrašnjim odnošajima*, tj. prema snagama, od kojih se ova sastoji. Ovdje se odmah ukazuje pitanje koordinacije.

(1) To ne isključuje mogućnost, da identičnost općeg objekta i vrhovnog vjerskog auktoriteta, uzmognu odrediti, da dođe do nekog kontakta između Katoličkih Akcija različitih krajeva, kada to ne priječe nikakvi vanjski razlozi. Na svaki način, očito je, da presuda i kompetentnost pripada Vrhovnoj Crkvenoj vlasti.

(2) Milo nam je spomenuti, što piše o ovom pitanju Preuz. Mons. Pizzardo, glavni Duhovnik Tal. Kat. Akcije, u govoru što ga je održao 8. pros. 1930. u Francuskom Sjemeništu u Rimu: „Ova karakteristična oznaka Kat. Akcije, tj. njezina *nacionalno jedinstvena struktura*, koja poštuje samostalnost pojedinih dijelova, i samostalnost različitih biskupija, i time satvara *jedinstvo u mnoštvu*; a to je preduvjet svakoga živoga organizma."

Koordinacija.

1. Katolička je Akcija rezultanta mnogih i raznovrsnih sila. Ona u sebi ima mjesta za *specijalizirane skupine*, prema dobi, spolu, uslovima vlastitih članova.

Njezine, tako da kažemo, *tipične* organizacije, jesu četiri: dvije za odrasle (muževe i žene) i dvije za mladež (mušku i žensku). Pijo XI. spominje ovu *četverostruku organizaciju* u pismu Kardinalu Segura sa riječima: *„Katolička Akcija mora da sačinjava jednu jedinu veliku obitelj muževa i žena, te mladeži obojega spola, koje pokreće jedina želja, da sudjeluju u svetoj službi Crkve i da, podložni njezinim naredbama, surađuju na tome, da se proširi Kristovo Kraljevstvo u pojedincima, obiteljima i društvu“ (1).*

2. Svaka od ovih organizacija ima svoje *vlastite i specifične ciljeve*, jer su, kako je jasno, zahtjevi odgoja i mogućnosti apostolata različiti prema dobi, spolu i društvenom položaju. Zato sve organizacije razasute po biskupijama i župama, imaju svoju vlastitu nacionalnu strukturu, vlastite službe, i posebna pravila, a sve pod upravom vlastitih nacionalnih središnjica (1).

(1) *Križarska organizacija* Katoličke Akcije, okuplja križare u *Veliko Križarsko Bratstvo* (kratica V. K. B.), a Križarice u *Veliko Križarsko Sestrinstvo* (kratica V. K. S.) Veliko Križ. Bratstvo (Sestrinstvo) provodi svoj rad i organiziranje Križara (Križarica) preko *Križarskih Bratstva* (*Sestrinstva*) po pojedinim mjestima. Križarska bratstva okupljaju se u pojedinim mjestima u: *Mjesne Križarske zajednice*, a u pojedinim krajevima u *Krajevna Središta Križarske organizacije*, a u pojedinim biskupijama u *Križarska Okružja* (*§ 4.*). Članstvo se dijeli: a) redovni članovi b) mali Križari; c) križarske starješine i d) vanjski pripadnici. Križari organizacije (podporni, dobrotvorni i počasni članovi) Isto tako se dijele i Križarice, koje su sasvim zasebna organizacija ženske Kat. Akcije. Križarsko je članstvo još grupirano u đačke, seljačke i radničke zajednice.

3. Ali i ako su različiti specifični i neposredni ciljevi svake organizacije, ipak je jedinstven *vrhovni cilj* sviju. Ako su različiti putevi, po kojima svaka od njih ide, konačni je cilj jedan za sve: cilj je to Katoličke Akcije uopće, dolazak naime Kristovog Kraljevstva u pojedince, u obitelji i u društvo. Odatle potreba, *kohezije* i *koordinacije*, koje su potrebne, da se realizira, pretpostavka za život svakog organizma, bilo fizičnog ili moralnog, a ta je: *jedinstvo u mnoštvu.* Vidjeli smo pak, da je jedinstvenost svrha sama po sebi koeficijent unifikacije. Zato Katolička Akcija, koja ima jedan jedini cilj, treba da tvori, — kako kaže Pijo XI. — *„jednu jedinu veliku obitelj.“* U dobro uređenoj obitelji svi članovi vode računa jedan o drugome, razumiju se, i pomažu, vršeći svaki svoju dužnost, prema vlastitim silama.

Koordinacija je korisna, ne samo da se izbjegnu nesporazumi i sukobi sila (*negativan cilj*), nego da se umnože snage, i poboljša skupni konačni uspjeh (*pozitivni cilj*).

4. Dok su Pape preporučivali Katoličku Akciju, uvijek su pozivali na slogu i ujedinjenje sve organizacijske snage.

Pijo XI. na prvom Katoličkom Talijanskom Kongresu — koji je ujedno bio prvo nastojanje, da se

(1) Promatrajući organizacijsku strukturu Katoličke Akcije u *horizontalnom* smislu, dobiveno polje razdijeljeno u četiri dijela, koja obuhvaćaju: *muževe, žene, mušku i žensku omladinu*; *u vertikalnom* pak smislu — kako smo vidjeli — dobivamo tri različita sprata organizacije: *nacionalni, biskupski i župski.*

koordiniraju sve katoličke snage u Italiji — piše ove značajne riječi: „Dok je sa svih strana i na različite načine i različitim prepredenostima, napadana i progonjena sveta vjera . . . , *korisno je, da se slože sve katoličke snage, tako da bi, iako usmjerene prema različitim nastojanjima, ipak sve jedinstveno djelovale*" (1).

„*Katolička je Akcija — piše današnji Papa — složna, jedinstvena i disciplinirana vojska. Mnoštvo organizacija, koje se međusobno ne slažu u istoj stvari, i mnoštvo uprava, koje se međusobno razilaze, cijepaju snage ove vojske, i sprječavaju slogu i uspjeh, a to treba na svaki način izbjegavati*" (2).

Organi koji vrše koordinaciju.

1. Koordinacija zahtjeva *kompetentne organe.* Iskustvo nas uči, kad se na bojnom polju nalaze različite sile, koje sve smjeraju k istom cilju, treba da nad svima i nad pojedinim snagama stoji *jedna jedina i centripetalna snaga*, koja upravlja sve sile i upućuje ih k istom cilju.

Koji su ti koordinirani organi?

Papa nam daje odgovor: „Katolička Akcija mora da ima svoju vlastitu organizaciju jedinstvenu, disciplinirano, u kojoj su sve katoličke sile koordinirane

---

(1) Breve Pija IX. prvom Talijanskom Kat. Kongresu u Veneciji (28. svibnja 1874.)

(2) Pismo Kardinalu Segura y Saenz. (Oba su gornja citata veoma važna za nas Hrvate, među kojima još uvijek traju žalosne razmirice, budući da su nekoji na mjesto koordinacije društava prihvatili princip unifikacije. To su ljudi, koji rade na pisaćem stolu, a ne u praksi života. Nijesu vjerske prilike u svakom narodu jednake. Posebni odbor Biskupa kod nas nastoji da riješi spor o Katoličkoj Akciji.

tako, da svaka za sebe, točno vrši i čuva dužnosti i djelovanja, koja su njoj povjerena. *Sve organizacije skupa, koordiniraju svoje djelatnosti što ih traži pravedna podložnost crkvenoj vlasti*" (1).

Snage Katoličke Akcije nalaze dakle svoja središta, koja se discipliniraju i koordiniraju u prvom redu u Crkvenoj vlasti: Pape, biskupa i župnika, o kojima su ovisne sve organizacije.

2. Ali je i istina, da Katolička Akcija, budući da je apostolat svjetovnjaka, ima — kako ćemo vidjeti — *i upravu svjetovnjaka*, i ako je ova podređena visokoj Hijerarhijskoj upravi. Zgodno je još, da i u vodstvu svjetovnjaka imade organa, koji će provoditi koordinaciju. Stvar traži, da ovi djeluju u središtu naroda, pod neposrednom ovisnošću Svete Stolice, a u biskupijama pod ovisnošću biskupa, a u župama pod ovisnošću župnika.

Rekli smo *zgodno*, a ne *potrebito*, jer ne možemo dokazati, da bi opstanak ovih organa tražila bit Katoličke Akcije. Sigurno je — kao što dugo i trajno iskustvo pokazuje — da su ti organi veoma korisni za postizavanje svih ciljeva Katoličke Akcije.

3. Stvarno, Crkvena vlast hoće ove organe. To pokazuju mnoge izričite izjave današnjeg Pape: „*Katolička Akcija* — kaže — *treba da bude u intimnom, podređenom odnošaju sa Hijerarhijom. U podređenosti, koja se odrazuje u poštovanju i sinovskoj poslušnosti biskupima i Papi, a po njima Isusu Kristu. Naravno, da Pape i biskupi imaju svoje posebne, kvalificirane, neposredne organe, po kojima vrše svoje poslanje, kako to*

---

(1) Pismo Kardinalu Segera y Saenz.

sama priroda stvari traži: t.j. centralni odbor i dijecezanski odbor" (1). Drugom je prigodom rekao: „Centralni odbor treba da daje direktive cijelokupnoj Katoličkoj Akciji kao što krv iz srca ide do zadnjih kapilara. Centralni je pak odbor podupiran i upravljen: od Hijerarhije, Pape, i ne da se ga ni zamisliti izvan ovog jednostavnog i jasnog okvira" (2).

Evo drugog papinskog teksta, koji veoma izrazito govori o ovome: „Potrebno je, da različiti oblici djelatnosti organiziranih katolika nađu u Crkvenoj Hijerarhiji središte, koje će ih disciplinirati. Odatle slijedi, da je djelovanje Župskih vijeća, Dijecezanskih odbora i Centralnog odbora, u neposrednoj ovisnosti od Crkvene vlasti. Prirodno je, da ovi organi moraju imati, prema različitim organizacijama, dostojanstvo i vlast; jer će samo na taj način i sve energije katolika posjedovati jedan jedinstveni smjer i snažan poticaj" (3).

---

(1) Govor Duhovnicima muške mladeži Talijanske Katoličke Akcije (14. rujna 1925).

U Italiji Centralni odbor i Dijecezanski odbor su koordinirani organi. Odobrena pravila Katoličke Akcije od god. 1923. predviđaju tri koordinirana organa: Centralni odbor, Dijecezanski odbori i Župska vijeća. U novim pravilima od god. 1931., *Centralni odbor* bio je zamijenjen sa *Centralnim uredom.*

Ovi koordinirani organi jesu stvarno *upravna vijeća,* koje tvore predstavnici (predsjednik) svih organizacija i koordiniranih dijela. Ona su veoma korisna i efikasna.

(2) Govor Vođama Dijecezanskih odbora Talijanske Katol. Akcije (16. svibnja 1926).

(3) Pismo Kard. Drž. Tajnika prigodom odobrenja pravila Tal. Kat. Akcije (2. lisaopada 1923). Preuz. Mons. Pizzardo, u već citiranom govoru kaže: „Ovaj jedinstveni oblik Katoličke Akcije, koji inače priznaje i druge djelatnosti, Sveti je Otac često preporučivao. Njegova je želja, da se u svakoj zemlji obrazuje velika organizacija Kat. Akcija, koja će imati karakter jedinstvenosti u kojem će, makar da će sve pojedinačne djelatnosti imati pravo na razvoj *svoje vrsti, sve životne snage katolicizma biti orijentirane prema jedinom cilju, koji je „Pax Christi in regno christi." Kod nas Hrvata malne u svim biskupijama Križarstvo stvara jedinstvenu nacionalnu organizaciju Kat. Akcije.*

Samostalnost dijelova.

1. Ovdje može da se porodi sumnja.

U pojedinim župama se nalaze — kako je rečeno — različite organizacije muževa, žena i t. d.; svaka ima svoja upravna Vijeća; župske su organizacije iste vrsti, povezane u dijecezanske organizacije i ove imaju svoje vlastite upravne organe. Dijecezanske organizacije iste vrsti, tvore nacionalnu organizaciju, a ovom upravlja jedan vrhovni organ.

Sve organizacije dakle imaju svoje vlastite upravne organe, zvane *specifičnim,* i u župama, i u dijecezama i nacionalnom središtu. Ne će li se desiti, da će *koordinirani organi* smetati djelatnosti, ili ugušivati duh inicijative, postajući kamen smutnje mjesto da budu poticalo napretka?

2. Pogibelj nije hipotetična. Da se izbjegne ovoj pogibelji, potrebno je i dostatno, da se koordinirani organi zadrže u granicama njihove prirodne nadležnosti, koja je: *koordinirati djelatnosti pojedinih organizacija, da se postignu opći ciljevi Katoličke Akcije.* Ove se djelatnosti stoga zovu *opće,* dok se sve ostale zovu *posebne* (specifične). Pojedine organizacije treba da uživaju u specifičnim djelatnostima pravednu i potrebnu *samostalnost* (1).

Pod samostalnošću pojedinih organizacija treba razumjeti: a) djelatnost, koja ide za postignućem posebnih svrha; b) sav rad, kojemu je svrha novačenje i izgradnja članova, da vrše dužnosti Katoličke Akcije. Na ovim dvijema područjima, organizacije rade pod upravom i odgovornošću svojih organa i određenim pravilima, neovisno o centrima koordinacije.

---

(1) Pod *samostalnošću (autonomija)* razumijeva se obično, *relativna neovisnost* tj. primijenjena na određeno područje rada, ne *apsolutna* tj. primijenjena na svaki rad uopće.

3. Doduše papinski tekstovi govore o potrebi *koordinacije* sila, a ne o *koncentraciji* sila. Ovu štoviše pozitivno isključuju. Evo nekih veoma izrazitih riječi P.ja XI. *»Potrebno je zbližavanje i koordiniranje različitih djelatnosti. Nijesmo kazali ujediniti, već koordinirati tj. svesti sve grane Kat. Akcije na jednu, što intimniju i užu moralnu vezu . . . , Kat. Akciju, koja je pravo organsko tijelo, sastavljeno od različitih dijelova, koje ne ulaze jedan u drugi, već sve smjeraju k jedinstvenosti života, vršeći svaka svoju službu, ipak imajući u vidu ono jedinstvo nastojanja, misli, djela, bez kojih nije moguće uspijevati* ' (1).

Doista se nije moglo ljepše *označiti* ovu značajku Katoličke Akcije t.j. njezinu strukturu, savršenog jedinstva u autonomijama pojedinih dijelova (2).

U organizmu Katoličke Akcije — kao u bilo kojem organizmu — treba izbjegavati dvije pretjeranosti: *nepovezanost* dijelova (koji dovodi do gubitka snaga, a često do neugodnih nesuglasica); i da centralni organizmi *apsorbiraju* (monopoliziraju) potpuno dijelove, (koja guši spontanost i efikasnost organziranih snaga).

Prva je pretjeranost prekomjerna sloboda, koju možemo nazvati *partikularizmom*, druga je pak pretjeranost vlasti, koju možemo nazvati *totalitarizmom* ili *centralizmom*.

Savršenstvo stoji u zlatnoj sredini. Nju predstavlja *organičnost*, koja usklađuje vlast sa slobodom, jedinstvo smjera sa autonomijom dijelova.

---

(1) Govor Vrhovnim Vijećima Tal. Kat. Akc. (28. lipnja 1930).

(2) Ovu je značajku dobro definirao Kard. Drž. Tajnik u pismu, kojim je pozakonio reformu Tal. Kat. Akc. (2. listopada 1923). U njoj se tvrdi, da nova pravila „imadu za cilj, da im dadu *jedinstvenu umjerenost... da ne umanje pojedine autonomije.*"

Prispodobe.

1. Ovaj divni sklad, koji je u fizičkom tijelu prirodan, u Katoličkoj ga Akciji treba postići snagom volje.

O Katoličkoj se Akciji može doista opetovati ono što sv. Pavao piše o Crkvi: „*Udovi su mnogi, ali je jedno tijelo*" (I. Korin. XII, 12). Ona se dade porediti s tijelom, i doista je jedno moralno tijelo.

U tijelu, žive svi udovi, od istog principa, pod jednom jedinom upravom, za isti zajednički cilj: život. Ipak, svako udo posjeduje svoju samostalnost. Ruka, i ako povezana tijelom, ne gubi ništa od svoje potrebne slobode, već dobiva snagu i život. Potpuno bi ih međutim izgubila, kad bi se htjela odijeliti od tijela za volju jedne slobode, koja nije niti prava, niti potrebna.

Struktura se organizacije Katoličke Akcije može bolje uporediti vojskom, nego tijelom.

U mobiliziranoj vojsci postoje posebni specijalizirani dijelovi — topništvo, pješadija konjica, i t. d. — i svaki od ovih dijelova imade svoje zapovjedništvo. Ipak iznad svih tih dijelova stoji *Štabska Komanda*, koja ima dužnost, da poučava i određuje *zajedničke ciljeve*, i da u tom pravcu upućuje pojedine odsjeke. Na taj način, svi dijelovi vrše skladno svoje posebne zadaće, koje im naređuje Štabska Komanda po unaprijed sastavljenim općim nacrtom.

To ne oduzima mogućnosti, da zapovijedništvo svakog odsjeka samo postavlja plan, po kojem će svaki odsjek za sebe što savršenije vršiti svoje posebne zadaće. To može i mora.

Pojedino zapovijedništvo mora unaprijed da se pobrine, da se vojnici izvježbaju, e da bi u zgodnom

času, mogli izvršiti djelo, koje ih čeka. To je njihova *specifična zadaća.* To je njihovo područje rada, u kojem uživaju svoju potpunu samostalnost.

Nešto se slično događa i u Katoličkoj Akciji, jer je ona slična mobiliziranoj vojsci. I ovdje će naići na specijalizirane odsjeke — organizacije — sa svojim različitim specijaliziranim zapovjedništvima. Nad ovima pak stoji opće vrhovno zapovjedništvo sa svojim mjesnim organima.

Bitno i sporedno.

1. Do sada smo iznijeli glavne poteze organske strukture Kat. Akcije: poteze, koji joj davaju karakteristično i nepromjenljivo obilježje. Ali unutar ovih poteza, koliko pojedinih različitosti, koliko mogućih izmjena!

Da kuća bude ono što jest, mora imati barem četiri zida, krov, vrata i prozore. Ali ovim bitnim dijelovima, može da graditelj dade hiljadu različitih oblika, prema potrebama mjesta i podneblja i prema ukusu i zahtjevima stanara. Tako isto treba u Kat. Akciji razlikovati bitno od sporednoga. Sporedni se dijelovi dadu mijenjati, a povijest nas uči, da se oni doista i mijenjaju, i to prema prilikama vremena, mjesta i društvene okoline.

2. Tome se ne treba čuditi. Zar se vanjština Crkve nemijenja? Kad je Papa Pijo X. 1905. navijestio obnovu pravila Talijanske Katoličke Akcije, napisao je ovo: „Crkva je tokom svoje duge povijesti, uvijek i u svakom slučaju jasno pokazala, da posjeduje jednu začudnu krjepost prilagođivanja, promjenljivim uslovima civiliziranog društva tako, da pridržavajući uvijek potpunost i nepromjenljivost vjere i ćudoređa,

kao što i svoja sveta prava, lako se prilagođuje i pristaje svemu, što je *promjenljivo i akcidentalno*, prema zahtjevima vremena i novim potrebama društva“ (1).

Dašnji Papa Pjio XI. u jednom svom govoru, kaže: „Crkva ima dvije divne oznake: jakost i nepromjenljivost; i te dvije oznake su oduvijek dovodile u očaj sve one, koji su se stavljali u borbu s njom, i unaprijed će ih bacati u očaj, jer ima poteza, koje je sama ruka Božja ocrtala, za koje Crkva kaže: dovle ali dalje ne.“ Skupa s nepromjenljivošću *Crkva posjeduje i prilagođivanje svim onim prigodama, iz kojih može da izvuče dobro za duše, koje su Crkvi vrhovni cilj*“ (2).

Ovaj vrhovni cilj — spas duša — obašnjuje nam promjene u vanjštini Crkve. Objašnjuje nam promjene i u organizacijskoj strukturi Katoličke Akcije, koja je sredstvo Crkve za njezino duhovno poslanje u mjestu.

IV.

Korist organizatorskog oblika

Već smo govorili o koristi organizacije uopće. To prirodno vrijedi i za Katoličku Akciju. Dobro je da se istakne, da joj posebne koristi donosi njezin organički oblik, a pogotovo njezin značaj jedinstvenosti i hijerarhičnosti.

U već citiranom pismu Lombardijskom Episkopatu (28. kolovoza 1934.) Sveti Otac piše: „*Vama je*

(1) Enciklika *Il fermo proposito.*

(2) Govor delegatima Dijecezanskih Odbora Talijanske Kat. Akcije [16. svibnja 1926.]

jasno, da se što skladnije nastoji oko dobra svijų stvari, toliko je veća korist što je primaju pojedini dijelovi. Neka Vaša ljubav prema Crkvi čini ne samo, da razvijete uređene i dobro poučne mirne vojske Krista Kralja, nego j š da ove budu uvijek što čvršće i stalnije povezane s Vama, kao i sa osobama od Nas postavljenih na čelo Vodstva (Katoličke Akcije)"

S ovim riječima Papa objašnjuje, da je podređenost periferijskih snaga, središnjim organima Katoličke Akcije, koja time postaje jedinstven i snažan organizam, ne samo *dužnost* već i *korist.*

Stvarno ovaj hijerarhijski vez je koristan vanjskim i nutarnjim ciljevima Katoličke Akcije. *Nutarnjim ciljevima, t. j. izgradnji i duhovnoj pomoći članova*, a na osobiti način *apostolskoj izgradnji. Izvanjskim ciljevima* ili apostolatu, koje se općenito dadu svesti na ova dva cilja: *širiti dobro* (pozitivni cilj), i *spriječavati zlo* (negativni cilj.

To je ono što hoćemo da dokažemo.

Za izgradnju članova.

1. Ovoj svrsi veoma dobro koristi **iskustvo** i krjepostan život vođa; pouke, nagovaranja, pomoći, koje dolaze iz upravnih središta, kao krv, koja cirkulira od srca po cijelom tijelu i oživljuje i posljednju njegovu stanicu. Dovolno je posjetiti na korist štampe za izgradnju članova (knjige, revije, brošure, novine, letci) (1) korist koja bi bila nemoguća, kad bi snage bile kojekako razasute. Odgajanju članova mnogo

---

[1] *V. K. B.* izdaje: *Nedjelju — Križarsku Stražu — Rad — Vrtić —* zatim gotova predavanja, posebne litografirane upute pionirima i članstvu pojedinih staleža, te knjige za izgradnju. *V. K. S.* izdaje mjesečnik „Za Vjeru i Dom" i litografirane upute i predavanja.

koristi dobar primjer i svetosti života članova. Time oni djeluju jedni na druge, kao članovi iste velike obitelji.

Ovdje zaista *brat pomaže bratu* (Poslov. XVIII, 19.)

Osim toga, budući Katolička Akcija ima svoje organizacije u svakoj Biskupiji i župi, ona može da slijedi svoje članove, koji žele iz jednog mjesta u drugo, (što se danas često dešava.) Budući da ima posebnih odsjeka za pojedine dobi, spol, društveni položaj, može da prati istog člana kroz sve mijene života, i da ga podupire prema promjenljivim potrebama (1).

2. Organizacijska struktura Katoličke Akcije posebno koristi *apostolskoj izgradnji* članova, koja je — kako smo vidjeli — plod duhovne nutarnje izgradnje (2).

To, da se mnogi nalaze zajedno povezani istom zajedničkom svrhom, svi podložni jednoj jedinoj vrhovnoj glavi Papi, jest činjenica, koja sama po sebi budi u dušama pojedinaca *katolički osjećaj* t. j. osjećaj sveopćeg solidarizma, koji negira duhovnu sebičnost, vjerski individualizam, na koje smo se već tužili.

Brojno članstvo i njihova snaga učvršćuje u duši pojedinaca povjerenje u ispravnost poduzeća i nadu u zajedničku pobjedu. Pogoduje duhu borbenosti, apostolskoj smjelosti, koja poziva na borbu i na trpljenje za Krista i njegovu Crkvu.

---

[1] Tako n. pr. dijete može biti upisano najprije u *pomladak* a onda u *naraštaj Malih križara.* Katolički mladić, koji je navršio 15 godina života, može postati *redovnim članom Križara,* a kad navrši 30 godina postaje *starješinom.* Tako ostaje uvijek u istoj *obitelji,* samo što mijenja položaj, kako to sitan život zahtjeva.

[2] O tome se govori u pogl.: *Neposredni cilj Kat. Akcije.*

3. Crkva često mora da se tuži, na plašljivost dobrih, što je uzrok da zli sa svojom smjelošću uspjevaju. Na to se isto tuži Papa Pijo XI. u Enciklici *quas primas* o Kristu Kralju, kad piše: „Pospješiti i požuriti radom povratak Krista (u društvo), jest dužnost katolika, od kojih mnogi, kako se doista čini nemaju u društvu ono mjesto, i onu vlast, koja pripada onima, koji nose luč istine. *Takvo stanje stvari možda treba pripisati nemarnosti i popustljivosti dobrih, koji se ustežu od Crkve, i ti se opiru.* Zbog toga, neprijatelji Crkve imaju sve više maha, snage i smjelosti.“ Kada pak svi vjernici shvate, *da se moraju odlučno boriti uvijek pod zastavama Krista Kralja*, tada će nastojati sa *apostolskim žarom* oko obraćenja Bogu buntovnika i neznalica, i sa onim će silama nastojati, da sačuvaju netaknuta Božja prava.“

Katolička Akcija dakle, samo zbrojem članova i solidarnošću istih mnogo pomaže, da se pobjedi ona *plašljivost* i ulije *smjelost i apostolski žar* o kojem ovdje govori sv. Otac.

Za širenje dobra.

Organizacijski oblik Katoličke Akcije je još korisniji, kad se radi o realiziranju njezinih izvanjskih ciljeva apostolata. A pozitivni je cilj ovaj: *širiti dobro n svakom smjeru.*

Pijo XI je često u svojim govorima katoličkim društvima napomijnao ovu istinu: *„Organiziranje dobra jest umnožavanje dobra“*. Glavni razlog ovome je već prije spomenut, ali za naš slučaj postoji još jedan posebni razlog, a taj jest, da širenje i primjena Katoličkih načela drukčija je od realnog drugog pokreta jer nailazi na brojne zapreke, koje postavljaju ljudske

strasti i mržnja sotone. Da se ove zapreke uzmogne nadvladati, mora nas biti mnogo i treba da smo *ujedinjeni.*

2. Prije svega treba, da nas ima *mnogo.*

Mnogo društava i mnogo članova. Naš je ideal ovo: *Nijedan zvonik bez katoličkog društva.*

U ovom smislu rekao je Papa Pijo XI: *„Da se uzmognu započeti velika djela, treba malo ali dobrih.“ Zatim, nadođe čas kada su potrebite mase, da se uzmogne izvršiti to djelo. I mase imaju svoju važnost. Njih treba neprestano oduševljavati i voditi. I same mase ipak mogu da zauzmu široke i jake pozicije* (1)

Ali mase, nijesu dostatne. Treba da i one nastupe *složnim silama, viribus unitis.* U svakoj vojsci vrijedi broj, vrijedi tehnička sprema i junaštvo, ali najviše vrijedi disciplina i sloga vojske.

Isti Papa je preporučio *jedinstvo smjera i organičnost suradnja . . . bez jedinstva i sloge, i najveći se napori gube i dobiva se samo mali postotak od onog ploda, koji bi se inače moglo ubrati“* (2)

Očito je, da je za ujedinjenje snaga i za disciplinu vojske veoma pogodno *jedinstvo zapovjedništva* u Katoličkoj Akciji, koja kao pokretna sila prelazi preko svih hijerarhijskih stupnjeva, sve do najzadnjih četa stvarajući divnu harmoniju kretanja i rada.

Za spriječavanje zla.

Negativni je cilj kršćanskog apostolata: spriječavati zlo, braniti dobro od zla.

Ovdje je još očitija korist, da bude mnogo ujedinjenih u društvu, jer su i šegrti zla brojni i sjedinjeni

---

(1) Govor Akademičarima Tal. Kat. Akcije (22 prosinca 1928]
[2] Govor Belgijskoj Katol. Omladini [8 travnja 1929

To je upravo slučaj gdje treba, da se oružje suprotstavi oružju, udruženje udruženju.

„*Organizacija je* — kaže Pijo XI. — *neophodno nužna. Vidimo da se danas sve udružuje, štaviše i zlo; podstreci na zlo udružuju se, množno i tako umnožavaju sile, šire ih, i njihove se djelatnosti protežu nadaleko. Treba dakle da se i dobra djela, dobri podstreci udružuju*" (1).

Ovdje dakle moramo govoriti rađe o pravoj *nuždi*, nego o *koristi*. Iz ovog razloga rađe ćemo ovu stvar razvijati u slijedećem poglavlju, u kojoj se govori upravo o nuždi Katoličke Akcije kao organizacije.

Neka nam bude dopuštena jedna prakratična primjedba.

Vidjeli smo, da je oblik jedinstvenosti Katoličke Akcije veoma koristan za postignuće njezinih vanjskih i unutarnjih ciljeva. Jedinstven je duh članova. Ujedinjene su sve organizacije, pod samo jednim jedinim zapovijedništvom, jedan je jedini cilj.

Zato treba da se otvoreno osudi svaki *partikularizam*, i svaka *lokalnost*, jer se ovi rađaju iz težnje da se samostalno radi, shvaćajući loše ljubav prema slobodi, koja otklanja svaku vezu sa drugima i svaki teret federacije. Ovo nastojanje, koji neće da vidi dalje od sjene svoga zvonika, znak je tjesnogrudnosti, znak je duše, koja ne osjeća dužnosti kršćanske solidarnosti, koja ne sluti, da pripada jednoj obitelji, koja obuhvaća čitavi svijet. To je praktična negacija katolicizma, koja je universalna vjera.

(1) Govor Međunarodnom Kongresu katoličkih bolničara [27 kolovoza 1935].

POGLAVLJE V.

Nužnost Katoličke Akcije

Sada ćemo prikazati drugu oznaku Katoličke Akcije: njezinu *nužnost*. Ponajprije: odakle dolazi?

Odgovor na ovo pitanje nalazimo u riječima Pija XI što ih je upravio španjolskom episkopatu: „*Dobro vidite, kakva su vremena u kojim živimo, i šta ona traže od Katoličkih snaga. S jedne se strane tužimo na društvo, koje postaje sve poganskije, u kojem se slabi svijetlo vjere u dušama, a po tome potamnjuje u njima kršćanski osjećaj, čistoća i ćudoređe u tolikoj mjeri, da nas upravo zastrašuje. S druge nas strane žalosti činjenica, da glas svećenstva i snaga njegovih opomena ne može, da dopre do mnogo osoba i staleža, koje se protive njegovom korisnom uplivu, jer je u nekim krajevima veoma oskudno, i po tome ne dostaje zahtjevima i potrebama našeg doba. Nužno je dakle, da svi budu apostoli, da katolički svjetovnjaci ne ljenčare, već da združeni sa Crkvenom Hijerarhijom budu spremni, da slušaju njezine zapovijedi, sudjeluju u svetim borbama sa potpunom predanošću, molitvom i dobrovoljnim radom, za procvat vjere i obnovu kršćanskih običaja*" (1).

Prema ovim je riječima Katolička Akcija nužna:

(1) Pismo Kardinalu Segura, Primasu Španjolske.

1. Jer društvo *„postaje sve poganskije“* (to je posljedica razornog djelovanja laicizma).

2. Jer svećenstvo *„nije dovoljno“* tolikim potrebama obnove, i stoga treba mu pomoći svjetovnjaka;

3. Jer svjetovnjaci moraju pružati pomoć *„sjedinjeni s hijerarhijom i prema njezinim naredbama“*, što se upravo i događa u Katoličkoj Akciji, koja je u tom smislu upravo *nenadoknadiva.*

U ovom ćemo poglavlju potanko objasniti ova tri razloga, koja čine nužnom Katoličku Akciju.

I.

Društvo koje se poganizira

Djelo laicizma.

1. Prije Francuske Revolucije bilo je društvo, osim rijetkih iznimaka, organizirano na kršćanskim temeljima. Političko i društveno uređenje, javno i privatno pravo, i sve ustanove, sve je bilo upućeno na kršćanska načela. Vlasti su morale ne samo poštivati, već i *štititi* prava Crkve, a od vladara se je tražilo javno ispovijedanje Kristove vjere (1).

Ovim ne mislimo kazati, da je takvo stanje stvari bilo idealno savršeno, i da nije bilo mjesta zloupotrebama i nedostacima. Ovih je bilo i te koliko! Bilo je vladara, koji su se služili vjerom ne kao normom vladanja, već kao *instrumentum regni*: ne kao učiteljicom, nego kao ropkinjom u službi svojih zlodjela. Zaštita Crkve sa strane civilnih vlasti postala je kadkada takvom, da se činilo, da je prije ropski lanac, nego zaštita.

---

(1) Glasovita je ostala u povijesti odreka Henrika IV Navarskog, kralja Francuske, koji je, da se domogne krune mirno prešao od protestantizma na katolicizam, izručući. — Kako se pripovijeda — famoznu izreku: *„La couronne vant bien une messe!“*

Ali sve ove zloupotrebe, ipak nijesu priječile, da vjerska ideja ostane podlogom čitavog društvenog organizma. Ateizam i vjerski indiferentizam, bijahu u ono doba rijetke pojave, izuzetne bolesti. Zato Katolička Akcija u današnjem obliku i sa današnjim programom nije bila potrebna.

Liberalizam je — sin one krvave majke, kakva je bila Francuska Revolucija, i sinovac racijonalističkog protestantizma — slomio jedinstvo kršćanske *civitas* slavne prošlosti, proglasivši vjeru *privatnom stvari*, i riješivši vlasti svake dužnosti koju je imala, prema vjeri i Crkvi. Tako se rodi t. zv. *laicizam*, koji je u samom početku značio vjerski agnosticizam, areligijoznost ili zaborav na Boga (1).

2. Praktična je posljedica ovog načela — kako znamo — bilo *razdjeljenje vjere od svakog očitovanja društvenog života.*

Odatle *laicizacija* ili dekristijanizacija svih političkih i društvenih ustanova, i svih državnih služba. Laicizacija škole, svake vrsti, sa državim monopolom. Laicizacija obitelji sa ustanovom civilnog braka. Laici-

---

(1) *Laicizam* bi po sebi — od laós grčke riječi, što znači *narod* — značio *prevlast puka.* Lav XIII u Enciklici *Immortale Dei* ovim riječima tumači kako je došlo do današnjega značenja ove riječi: „Jer je puk smatran od liberalizma izvorom svakog prava i moći, logično je, da se je država smatrala riješena svake dužnosti prema Božanstvu, da službeno ne ispovijeda nikakvu vjeru, niti se drži obvezanom, da traži koja je između mnogih vjera jedino ispravna, niti predpostavlja jednu drugoj, već svima daje jednaku slobodu, dok to nije na štetu javnog poretka. Još će biti logično, da se *prepusti vjera savjesti pojedinaca*, tako da svaki bude slobodan, da slijedi onu, koja mu se najviše sviđa, ili pak nikakvu, ako mu nije do toga. Odatle sloboda savjesti, sloboda vjerskih obreda, sloboda misli, sloboda štampe“.

Ovu je teoriju osudio još prije Papa Grgur XVI u Enciklici *Mirari Vos* (15 kolovoza 1832.) a Pijo IX u *Silab* (god. 1864.)

zacija vojske, ukinućem vojničkih svećenika i vjerskih služba. Laicizacija javne dobrotvornosti time, što je oduzeta Crkvi uprava pobožnih, karitativnih djela. Laicizacija zakonodavstva i organa javnog života.

Na taj način je Crkva bila lišena svoje dugotrajne društvene službe i zatočena u hramovima. *Svećenik u sakristiju!* jest prvi poklik laicizma.

Ali ni tu ga nijesu pustili na miru. Jer *areligiozna* država, postaje brzo *antireligijozna*: *razdijeljenje* se je pretvorilo u *progonstvo*; *laicizam* se promijenio u *antiklerikalizam*. To je u ostalom moralo tako biti. Nije li Krist kazao: *„Tko nije samnom, protiv mene jest? (Luk. XI, 23) (1).*

Kako je nastala Katolička Akcija.

1 Čini nam se, da je dovoljno ovo što smo gore spomenuli, da se razumije kako su katolički svjetovnjaci pred takvim stanjem stvari osjetili potrebu, da ne ostanu skrštenih ruku, te da se na temelju svakom građaninu priznate slobode pomogne Hijerarhiji u djelu *obrane i kršćanske obnove*. Tako se doista i zbilo. Tako je nastala Katolička Akcija.

Ona na početku predstavlja reakciju katolika na djelo dekristijanizacije, što ga je izvršila Francuska

(1) Što se tiče *laicizma* pogledaj izvještaj O. Augustina Garagnani D. I. u svesku: *Regalità di Cristo*; relazioni, atti e voti del primo congresso nazionale della Regalitá di Cristo (Milano: *Vita e pensiero).*

Revolucija god. 1789 i koje se proširilo po čitavoj Evropi (1).

Katolička je Akcija nastala sa svrhom, da vrši zakonito i nužno djelo *obrane*. Ona je kao *predziđe* = *antemurale* Crkve. Samo čvrst i opsežan organizacijski oblik može da joj pruži nužne snage. Katolička je Akcija moderna *Križarska Vojna* određena, da oslobodi, ne grob Kristov, već samog Krista, koga je moderno laičko društvo zarobilo, da ne bude poznat dušama. Katolička je Akcija kao *svjetovna ruka*, koju su u prošlim vijekovima, državne vlasti pružale Crkvi da je zaštite (2).

Ali — kako smo već primjetili — Katolička Akcija nema samo dužnost obrane, već posebno i *obnove* — pomažući Crkvi da sagradi ono što je laicizam porušio. Crkva je usvojila riječi proroka: *„Tempus faciendi, Domine; dissipaverunt legem tuam: sad je vrije-*

(1) Katolička je Akcija nastala, gotovo u svim razvijenim katoličkim narodima oko polovine prošlog vijeka. Kod nas Hrvata započeo ju je početkom ovog vijeka velezaslužni pokojni Dr. Antun Mahnić biskup krčki i to god. 1902 sa revijom skolastične filozofije, apologetike i kritike „Hrvatska Straža", i sa organizacijom „Hrvat. Katol. Đaštva" u Istri i u Beču, gdje je bilo osnovano prvo hrvatsko katol. akad. društvo *„Hrvatska"*. Jednostavno ime koje je krilo u sebi čitav veliki program obnovljenja hrvatskog naroda u Kristu, jer se iz ovog akad. kat. društva brzo razvio katol. pokret i ostala katol. društva kod nas.

(2) O. Liberatore D. I. u svojoj klasičnoj radnji: *„Il diritto pubblico ecclesiastico"* napisao je ove riječi: „Moderna je država zamjenila zastupstvo Kristovog kraljevstva sa zastupstvom kraljevstva čovjeka. Odijelila se od Crkve, i ne pruža joj više, niti svoju pomoć, niti svoju obranu. *Kraj ovakvog stanja stvari, ne ostaje Crkvi u civilnom društvu, nego oslon na katolike svjetovnjake"* Vidi Dabin: *L' apostolat laique*; pogl. 9).

me da se radi, Gospodine, jer su zabacili tvoje zakone" (Ps. 118) (1).

2. *I socijalno-ekonomsko djelovanje* katolika je posljedica Francuske Revolucije i njenog liberalizma.

Ovo djelovanje nastalo je, da riješi ono žalosno socijalno pitanje, koji ima svoj početak onog dana, kad su tvorci grozne drame revolucije proglasili načelo *slobodnog natjecanja*, žrtvujući mu slobodu udruženja. Oduzeta je bila svaka uzda industrijskoj spekulaciji, radnik je bačen u bezpomoćnu osamu, započela su izrabljivanja radnika, i porodi se onaj nezakoniti fenomen, nazvan *kapitalizam*, u čijem carstvu, tako zvana *sloboda rada* (jedina utjeha koja je ostala radniku) postane *sloboda umiranja od gladi* (2).

Budući da je glad loš savjetnik, a s druge strane čovjek, koji radi ima pravo da ima sve što mu treba za život, to nam tumači kako su katolici, pod vodstvom i nagovorom Pape, osjetili dužnost, da podignu ustanove i djela za pomoć radničkoj klasi u njenim materijalnim i duhovnim potrebama.

Providnost i realnost.

1. Jeli baš istina, da je laicizam svuda posijao toliko ruševina? Jeli baš nužno, da se današnje društvo obnavlja u Kristu?

I površni će duh, koji nezna da prodire u dubine realnosti, već se zadovoljava gledanjem boje po-

(1) O programu Katoličke Akcije upozoravamo na ono što smo pisali u poglavlju II.

(2) U Enciklici *Rerum Novarum*, napominjajući uzroke socijalnog pitanja Lav XIII piše : „Kad su u prošlom vijeku dokinuti cehovi radnika, a *mjesto njih nije osnovano ništa za zaštitu*, u isto vrijeme, kad su se uredbe i zakoni udaljili od kršćanskog duha, malo po malo je došlo do toga, da su radnici ostali osamljeni i bez obrane, na milost i nemilost nečovječnosti gospodara i neobuzdanog natjecanja".

vršine, moći da posumnja. Jer Križ sjaji na vrhovima hrama; jer se još čuje jek naših milih zvona; jer se još na našim oltarima puše kadionice, a križem se još uvijek rese grobovi i lijesi mrtvaca, taj će mirno vjerovati, da je naše društvo i nadalje kršćansko (1).

Ovom će se površnom duhu činiti pretjeranim nastojanje Katoličke Akcije, koja hoće da realizira geslo sv. Pavla: *obnoviti sve u Kristu*. Ove su riječi mogle lijepo zvučiti u ustima Apostola naroda, koji je imao pred sobom, da odgaja od početka do kraja, kao neizrađenu *ilovaču*, svu onu veliku masu poganskih naroda. To geslo danas nema veće vrijednosti od jedne senzacijonalne fraze, zgodne, ako hoćete, da budi uspavane duše, ali nipošto da ocrta program djelatnosti.

U ostalom ne zove li se naše društvo *kršćanskim*, nasuprot starome, koje se nazivalo *paganskim*?

Odatle bi slijedilo, da Katolička Akcija nije nužna kako se to obično tvrdi.

(1) Piše *Vrhbosna* god. 1937. br. 4-5 str. 89.: Grozni građanski rat u Španiji dokazuje, da ima mnogo neformalnih, ali tim radikalnih otpada među katoličkim žiteljstvom i u katoličkim krajevima . . . Danas najviše zabrinjuje pojava, koje nije nikada bilo u povijesti svijeta do sada, a to je, da rapidno raste broj ljudi, koji ni u šta ne vjeruju, i čak to javno izjavljuju, organizuju se pred očima vlasti u bezbožničke saveze, i poduzimaju revolucije i čitave ratove krvavije od ijednih do sada, protiv onih koji su ostali vjerni vjeri otaca svojih. Danas se odvija otpad u masama kakove do sada nije svijet vidio, danas ti otpadnici imaju čitave države u rukama, raspolažu sa ogromnim vojskama i oružjem, sa novcem i propagandističkim sredstvima i prelaze u ofenzivu protiv onih koji još vjeruju i koji čine dodušo većinu, ali mlitavu i ne ratobornu. I tako će uspjeti dobro organizovani i silno drski bezbožnici da uzmu u ruke sve dosad katoličke države i sravne sa zemljom sve crkve, a svećenstvo pokolju, ako se vjernici ne osvijeste ne razbiju redove i ne pređu u protuofenzivu. Hispania docet!

2. Ali da se dobro razumijemo:

Mi priznajemo — i ponosimo se — da savremeno društvo još uvijek nosi neizbrisivo uklesan svijetli trag Kristovog prolaska. U Italiji, je na osobiti način taj trag duboko utisnut. Znanost, umjetnost, beletristika, najslavniji spomenici, najljepše ustanove, blagdani, kalendar, cijela narodna povijest, sve, sve govori o Kristu (1).

Istina je i to, da sve što ima lijepog i idealno čistog u modernoj civilizaciji, sja se od svijetla što se odražuje iz Evanđelja. Pa i ono toliko rašireno troimeno geslo Francuske Revolucije — *jednakost, bratstvo i sloboda* — u biti svojoj nije ništa drugo, nego odraz kršćanske nauke.

3. Ali — eto upravo ono što želimo — *jeli duh modernog društva još kršćanski?* Je li Isus još priznati i poštovani učitelj našega puka? Da li je još Njegovo Evanđelje vrhovni zakon privatnog i javnog djelovanja? Da li su još cijenjene, priznate, iskorištavane neprocijenjene društvene vrijednosti Njegove svijetle i spasonosne nauke?

(1) Što pisac kaže za Italiju, mi možemo potcrtati i za našu zemlju. Sve naše škole od pučkih do srednjih i do univerze, sve to moramo zahvaliti katoličkom svećenstvu i duhu Kristove vjere našega naroda, koji je podigao tako sjajne katedrale, kao što je Šibenska, Trogirska. O toj živoj vjeri našega naroda govori dugotrajno krvavo ratovanje s polumjesecom. Naši stari cehovi, bolnice, i sve ostale institucije socijalne, karikativne, prosvjetne, sve, sve nam govori o vjeri našega naroda. (Čitaj: J. Kocijanić: *Pape i hrvatski narod* i J. Felicinović: *Predavanja.*

Ima zato pravo Papini, kad piše u *Povijesti Krista*: „Nakon što se trošilo toliko vremena i razuma Krist još uvijek nije istjeran sa zemlje. Uspomena na Njega ima posvuda. Na zidovima crkava i škola, na vrhovima zvonika i brda, u kapelicama, po ulicama, nad glavom kreveta i na grobovima. Milijuni križeva sjećaju nas na smrt Raspetoga. Odstranite freske od crkava, odnesite slike sa oltara i iz kuća, pa će život Kristov napuniti muzeje i galerije. Sažgite misale, brevijare i martyrologije, pa će te opet naći Njegovo Ime i Njegove riječi u svim knjigama književnosti. Pa čak i psovke su nehotične uspomene Njegove prisutnosti."

Na sva ova pitanja, na žalost moramo niječno odgovoriti. Današnje je društvo — usprkos tome što izgleda obratno — *rastavljeno od Krista* (Gal. V, 4). Pa i u onim zemljama gdje je prestalo razorno djelovanje laicizma ili je umanjeno, tu još vidimo brojne ruševine tog razornog djelovanja. Trebat će još dosta vremena dok se sve to popravi.

Zato se Katolička Akcija sa svojim radom oko obnove mora držati nužnom.

Oružje nasuprot oružju.

1. — Ovdje moramo nadodati, da je Katolička Akcija nužna *baš kao organizacija.*

Doista, Kristovi su neprijatelji i ako se u mnogočem razilaze, uvijek složni, kad se radi protiv Crkve, ili da dekristijaniziraju savjesti. Povijest se opetuje: Herod i Pilat postadoše prijatelji (1).

Zbijeni su u bojne redove. Još je uvijek aktuelna ona prorokova: „*Convenerunt in unum, adversus Dominum et adversus Christum eius = sastali su se zajedno protiv Gospodina i protiv Krista Njegova*" (Ps. II, 2)

„Sinovi tmine, kad se bore protiv Kristove Crkve — piše Papa Pijo XI — ušutkuju međusobne nesporazumke, i organizuju jednu jedinu snažnu vojsku, da bi udruženim silama postigli zajednički cilj . . . Nek se dakle udruže svi ljudi dobre volje, oni koji

(1) *„I u isti dan sprijateljiše se Herod i Pilat, jer su bili neprijatelji jedan drugome" (L. XXIII, 12.)*

hoće da se bore u ovoj dobroj i mirnoj bitci Kristovoj pod vodstvom crkvenih pastira" (1).

Logički slijedi: Organizacija se zla može pobijediti samo organizacijom dobra. Odatle nužda Katoličke Akcije, snažne i opsežne vojske; treba suprostaviti oružje oružju, treba podići branu protiv jakih napadaja Kristovih neprijatelja.

2. Ujedinjenje sviju dobrih, protiv takvih svetogrdnih napadaja, upravo jer je nužno, postaje *dužnošću*.

Kada se neprijatelji Kristovi ujedinjuju, da ponavljaju poslije XX vijekova urlikanje puka ispod pretorija Pilatova *uzmi, uzmi, raspni Ga,* zločinstvo je za svakoga katolika, ne samo obnoviti Judino izdajstvo, već i bijeg apostola. Griješno je također ostati osamljen u obrani, kada osamljenost isključuje svaku mogućnost pobjede.

Nek ne kaže nitko, da su danas drukčija vremena. Već smo primjetili: da će Krist i Njegova Crkva imati uvijek neprijatelje na zemlji. Oni će biti uvijek više ili manje ujedinjeni, jer sotona veoma dobro znade, što znači moć broja i udruženje. Vojska *sinova svijetla*, morat će svakog dana, da se bori protiv vojske kneza tmine (1).

(1) Enciklika *quadragesimo anno* (15 svibnja 1931).

I Papa Lav XIII u Enciklici *Humanum genus* (20 travnja 1884)., iznoseći štete masonerije piše: „Radi opakog saveza i jedinstva tajnih namjera, njezine pristaše posvuda udruženi, pružaju si izmjenično ruke i jedan pomaže drugoga, da budu snažniji u zlu. Ali ovako jaki napadaj traže isto tako jaku obranu: hoćemo da kažemo, *da se svi dobri ljudi moraju udružiti u veliko društvo rada i molitve*". Pokojni je Kardinal Maffi jednom pisao: Protiv neprijatelja koji napadaju u zbijenim redovima i promišljenom taktikom, potrebno je, da i mi sada ne stupamo osamljeni, da ne postanemo lako plijenom i sigurnim porazom, već da budemo složni i utvrđeni u onim vježbama, koje stalno vode k pobjedi". (Pastirsko pismo o *Katoličkoj Akciji*, Pisa, Libr. Ecclesiastica).

Potvrđivanje papa.

Da je Katolička Akcija nužna, kao elemenat obrane i kršćanske obnove, jednodušno potvrđuju Pape posljednih vremena. Oni su u mogućnosti — već i zbog samog njihovog položaja (vrhovnog zapovjedništva) — da bolje nego itko drugi upoznaju koliko je danas Crkvi potreban ovaj pomoćni apostolat.

Dovoljna su samo neka posvjedočenja.

Vrlo često govori Lav XIII u svojim Enciklikama o današnjoj potrebi, da katolici suprostave „štampu štampi, školu školi, udruženja udruženju, akciju akciji" (2). Napose pak piše: „*Potrebno je,* da najbolji svjetovnjaci, koji ljube Crkvu, majku svih, i koji mogu riječima i perom da uspješno brane prava vjere umnožavaju svoj rad za obranu ove iste vjere" (3).

Pijo X u svojoj prvoj Enciklici „*E supremi apostolatus cathedra*" (4 listopada 1903); objašnjuje, da ‚*moderno vrijeme zahtjeva Katoličku Akciju*". To isto nešto kasnije opetuje u *Motu proprio o kršćanskoj pučkoj akciji* (18 posinca 1903); koja počinje ovim riječima: „Već od naše prve enciklike Episkopatu svijeta opetujući ono što su naši predšasnici ustvrdili o Katoličkoj Akciji svjetovnjaka, *izjavljujemo, da je ovo nastojanje veoma pohvalno i uz to korisno današnjim prilikama Crkve i ljudskog društva.*"

(1) Vidi što se pisalo o ciljevima obrane Katoličke Acije u pogl. II. *Djelomični ciljevi.*

(2) Pismo *Custodi della fede* Tal. narodu (8 prosinca 1892).

(3) Enciklika *Nobilissima Gallorum gens,* francuskim Biskupima (8 veljače 1884).

Benedikt XV u pismu Episkopatu Kolumbije (1 kolovoza 1916) piše: „Preporučujemo ustanove, koje sve skupa nose ime kršćanske socijalne akcije. Znademo, da *i kod Vas današnje prilike to kategorički zahtjevaju*“.

Dugo bi nas zavelo, kad bi smo htjeli navesti sva svjedočanstva što ih je o tom predmetu dao današnji Papa. Već smo iznijeli što je pisao Španjolskom Episkopatu (1). Na drugo je pak mjesto ustvrdio da, kao što i u apostolskim vremenima tako je i *„danas potrebno, da svi sudjeluju u radu Hijerarhije, jer se radi o obnovljenju evangelizacije“* (2).

Zatim kaže još: *„Sudioništvo svjetovnjaka bijaše*

[1] *Vrhbosna* br. 4-5. god. 1937 str. 92. piše *„Kristovu stvar treba uzeti kao svoju“*. Žalosno je bilo u Španji pogledati svećenike pa iste Biskupe sa radničkim kačketom na glavi, kako su se prema pisanju „Germanije“ pomiješali među radnike, da spase goli život. Žalosno je bilo gledati i preostale redovnice, kako se kriomice nude privatnicima za sluškinje i ako ih je čovjek po bijelini lica mogao lako prepoznati, da su živjele u zidinama samostana. Na što nisu sad spremni preostali svećenici Španije? Nema te žrtve koju ne bi pridonijeli, da spase bar ono, što se još dade spasiti.

A sa desetim dijelom tih žrtava moglo se uopće spriječiti ili bar neprispodobivo umanjiti katastrofa! Sveti Otac je već opominjao španjolske Biskupe [cp. Fncik. *„Dilectissima nobis“*,] da posegnu u rješavanju socijalnih i vjerskih problema svoje zemlje, ali je taj poziv ostao nedovoljno uvažen. Sada Sveti Otac ne treba ni njih, ni druge više da poziva i upozorava. Tko nije gluh i slijep vidi kakova grozna sudbina čeka Evropu, kad se njezino bezvjerje počne praktički provađati u djelo. Vide to i vlastodršci, pa treba da za vremena poduzmu korake. Kada poplava već nastane, ne dižu se nasipi. Treba spasavati vjeru, da se spasi civilizacija“.

(2) Govor Talijanskim Katol. muževima (26 lipnja 1929).

veoma potrebno, već od prvih vremena Crkve; a ono je i danas potrebno u istoj mjeri“ (1).

Stoga Katolička Akcija — kako kaže isti sveti Otac — tvori danas naše *Misije nutarnjosti* (2).

II

Svećenstvo ne dostaje.

Drugi razlog radi kojeg držimo, da je Katolička Akcija nužna jest taj, što svećenstvo ne dostaje za savremene potrebe kršćanske obnove društva. A ne dostaje, jer ga ima malo na broju, jer je krivnjom laicizma izgubilo ugled, i na koncu, jer ovako *veliki pothvat traži mnogo više, nego što može da pruži malobrojno svećenstvo*. U kratko ćemo ispitati ove razloge, koje su slučajnog značaja. Ima i drugih, koji su apsolutnog značaja, radi kojih je više ili manje potrebna suradnja svjetovnjaka u svako doba.

Svećenstvo je malobrojno.

1. *U nekim je mjestima* — pisao je Papa u već citiranom pismu — *„svećenstvo malobrojno“*. Koliko je biskupa doista danas prisiljeno, da ponovi Kristovu tužbu: »*operarii autem pauci* = žetva je velika, ali radnika je malo“. (Mat. IX, 37).

Žalosno je to, da su se baš u isto doba, kad se širilo polje rada, redovi radnika smanjivali. To nas ništa ne treba čuditi. Umnožavanje rada i pomanjkanje radnika su dva usko spojena fenomena, koji su posljedice istog razloga, kojeg smo već ispitali, a taj

(1) Govor o Blaženom Cottolengu (18 veljače 1934).

[2] *„Misije su podijeljene u dvije velike vrste: Misije za inozemstvo i Misije za tuzemstvo“* [Govor muževima Katoličke Akcije — 12 prosinca 1926].

je laicizacija društva. Nedovoljan broj svećenika ovisi u punom redu o duhu poganstva, koji je malo pomalo prodirao u katoličke obitelji i zaslijepio oči roditelja i djece. Dok je bilo žive vjere u narodu, bila je dika imati sina svećenika.

2. Iz ovog slijedi potreba, da na polje rada dođu dobri svjetovnjaci, koji će umnožiti malobrojne ruke svećenstva. Hijerarhijski apostolat — kaže Pijo XI — *„neotklonivo treba, da umnoži svoju djelatnost preko mnogih ruku, preko mnogih mišica, preko mnogih usta i mnogih volja. Kao što je već radio naš Gospodin, koji je slao pred sobom svoje učenike, da priprave put Njegovom božanskom propovijedanju“* (1).

Svećenstvu je oduzet ugled.

1. Moramo požaliti ne samo nedostatan broj svećenika, već nedostatak *moralne vlasti* svećenika. Svećenstvo, — piše Papa — *glas svećenstva i snaga njegovih opomena ne može, da dopre do mnogih osoba i staleža, koje se protive njegovom korisnom uplivu“* (2).

Krivnja je na laicizmu, koji je istrgnuo sa glave svećenika aureolu nadnaravnog dostojanstva, i učinio ga u očima svijeta sebičnim *zanatnikom,* i prikazao ga puku, kao mrskog parasita društva, kojeg treba prezirati.

Svećenik se stoga vrlo često nalazi u nemogućnosti, da čini dobro onima, koji najviše trebaju njegovih dobročinstava.

2. Eto ponovna potreba providnog dijela svjetovnjačkog apostolata. Svijetovnjaci nisu opkoljeni mrežom predrasuda i nepovjerenja, koju je antiklerikalizam nategnuo oko svete osobe svećenika. Svjetovnjaku se ne može predbaciti, da brani svoje pravo i svoj zanat. On može da prodre onamo, gdje svećeniku nije moguće nogom stupiti. Dobar svijetovnjak može, da sabere obilan plod i ondje, gdje bi svećenik našao samo suhu slamu.

[1] Govor Vođama Kat. Akcije Rima [19 travnja 1931].
[2] Pismo Kardinalu Segura y Saenz.

Borbeni su katolici u crkvi, kao neka predstraža, koji osvajaju šančeve što su ih Kristovi neprijatelji podigli protiv njegovih namjesnika, i tako oni omogućuju ovima, da prodru i donesu utjehu vjere svim onima koji je trebaju, pa i istim neprijateljima.

To isto potvrđuje Papa, kad piše, da Katoličku Akciju treba držati kao sredstvo, *„koje se čini da je dano Božjom providnošću, da tako Crkva ljubezno povuče k sebi, evanđeoskoj nauci i zakonu, one, koji ne dolaze u doticaj sa svećenicima i lako padaju lažnom žrtvom i zlom djelovanju buntovnika“* (1).

[1] Pismo *Quae Nobis* Kardinalu Bertram.

O istom je predmetu pisao O. Augustin Garagnani D. I. u *Stella Mattutina* službeno glasilo Talijanskih Marijinih Kongregacija [travanj 1929] : „Dugotrajno štetno nesuglasje između Crkve i Države i službenog laicizma, koje je sve do zadnjih godina prodiralo u javne institucije, osobito škole, koje su zauzela ukočeni neprijateljski stav prema vjeri, uzrokom su, da su se mnogi pojedinci uklonili uplivu svećenstva i crkve, da su mnogi mostovi razbijeni, da su podignute mnoge ograde, i da su se u nekim našim krajevima i velikim gradovima, obrazovali gotovo poganski predjeli, protivni Kristovu svećeniku. *Eto potreba svjetovnjačkog apostolata, koji će kao što je Ivan Krstitelj, pripravljati puteve Gospodnje, koji će biti prsten veze između Crkve i modernog društva, koji će iz ruku Crkve uzeti baklju svijetla i života i djelovati ondje, gdje ne dopire svećenik Crkve, pa će kao novi Tarziciji uzeti Krista iz ruku svećenika, da ga odnesu onome koji ga najviše treba.“*

Veličina pothvata i snage svećenika su nerazmjerne.

1. Ali, i kad bi vojska svećenika bila mnogobrojnija, i kad bi njihova moralna moć bila nedirnuta, njihovi koraci slobodni, još uvijek bismo morali zaključiti, da ono samo po sebi, nije za tako veliki pothvat.

Kakav je taj pothvat, mi ga već znamo. Treba nadoknađivati gubitke u Kraljevstvu Kristovu, koje je prouzročio laicizam. Treba sve obnoviti u Kristu. *Sve*: ne samo savjesti pojedinaca, već obitelji i društvo, sve elemente od kojih je izgrađeno, u svim životnim očitovanjima: znanost, književnost, umjetnost, škola, štampa, kino, običaji i javne uredbe . . . Dosta je postaviti se pred ovako nepregledno polje rada da shvatimo, kako je rad svećenika, makar kako gorljiv, nerazmjeran ovom cilju, i kako je dakle nužna suradnja svijetovnjaka.

2. Treba još nadodati, da svećenik, radi same stvari, pa još radi uzdržljivosti što je traži njegov položaj, *ne može da se nađe prisutan na svim važnim točkama, koje su osvojene i opustošene od neprijatelja Kristovih.* Ono dakle treba *longa manus* = produljenu ruku, koja će doprijeti donle, dokle ne može da dopre njegova osoba, a gdje je najpotrebnije njegovo spasonosno djelo. Takva je upravo — kako znamo — Katolička Akcija, koja po tomu postaje jedan *nenadoknadivi* apostolat.

O tome piše Pijo XI ovo: *»Djelovanje župnika i ostalih svećenika, pa bilo ono puno žara i marljivosti, nije dovoljno za velike potrebe, na koje apostolat mora da naiđe u sadašnje vrijeme. Treba dakle da, svećenstvo potraži zgodne svijetovnjake, koji će mu stajati uz bok u apostolskom djelovanju, i koji će svuda sijati plodno*

sjeme vjere. Svjetovnjaci će pružiti ovu pomoć preko društva Katoličke Akcije“ (1).

Na drugom mjestu piše sv. Otac ove riječi, koje vjerno prikazuju bolnu, ali nepobitnu realnost. *„Pred mnogobrojnom i živom djelatnosti neprijatelja vjere, koja donosi narodu, — posebno radničkom stališu i mladeži, — žalosna uništenja, svećenstvo nije više na snazi, da se samo bori protiv brojnih agitatora zla i moćnih modernih sredstava s kojima ovi raspolažu. Djelovanje svećenika ne može, da dopre* posvuda, *nešto zbog otpora što ga pružaju izvjesne okolice i lica, a nešto zbog svog svetog dostojanstva koje ga priječi, da prodre onamo gdje je potreba najveća i gdje pogibelj prijeti dušama“.*

3. Eto Katolička Akcija, koja kao djelo Providnosti, djeluje na svim stranama širokog društvenog polja Njezini su članovi posvuda rasijani: u obiteljima, školama, radionicama, u polju, u trgovinama, u uredima, u mjestima zabave, po ljetovalištima . . . , koji moraju da u svakom kutu siju evanđeosko sjeme, i šapnu svakom uhu spasonosnu riječ Crkve.

Na ovom polju rada Katoličke Akcije članovi postaju ne samo *pomoćnici*, nego *zamjenici* svećenika.

Apostolat u okolini.

1. Međutim Katolička Akcija sastavljena od svijetovnjaka različite dobi, spola i položaja koji pripadaju svim društvenim staležima, može da pruži i drugu veliku dobit Kristijanizaciji t. j. može da vrši na širokom polju, najefikasniji apostolat; onaj, koga Lav Harmel naziva *apostolat sličnog sličnome* (t. j. onog radnika radniku, učenika svome školskom drugu, zanatlije svome drugu po zanatu i t. d.) ono što se danas naziva apostolat u okolini.

(1) Pismo argentinskom Episkopatu [4 veljače 1931].

Ovu je korisnu stranu Katoličke Akcije osvijetlio Papa Pijo XI u Enciklici „*Quadragesimo Anno*“ sa slijedećim riječima: „*Da se čitave klase ljudi natrag dovedu Kristu kojeg zanijekaše, treba između njih samih izabrati i izobraziti pomoćne vojnike Crkve, koji njih, njihove duše i želje dobro poznadu, i koji mogu u njihova srca prodrijeti nekom blagom bratskom ljubavlju. Prvi i neposredni apostoli radnika, treba da budu radnici. Apostoli među industrijalcima i trgovcima, treba da budu industrijalci*“ (*br. 142*).

2. Apostolat u okolini, je istodobno *potreban* i osobito *uspješan*. I doista, apostolat svijetovnjaka ne samo što dopire onamo kamo svećenik ne može da dopre, već može da u svojoj okolini učini više i bolje, nego što to može učiniti svećenik.

On može, da vrši apostolat na svakom mjestu i u svako doba. Njegov apostolat može da bude uspješan, jer iz bliza pozna potrebe srca, i najsigurnije i najkraće puteve, po kojima će doprijeti do srca da ga osvoji za Krista.

Sv. Otac u svom govoru Međunarodnom Savezu Ženskih Katoličkih Udruženja (6 travnja 1934), potičući Katoličke Žene da budu: „*apostoli okoline*“, nadodaje: „*Apostoli su bolje shvaćeni u okolini kojoj se obraćaju, ako u ovoj žive. Ovo je jedno od najvitalnijih pitanja čitave Katoličke Akcije.*“

3. Glavni je razlog ovog posebnog uspjeha u apostolatu u okolini, sličnost življenja, prilika, zahtijeva, koje sama okolina stvara i razvija.

U Sv. Pismu čitamo ove riječi: *Svaka životinja ljubi sebi sličnu, tako i svaki čovjek ljubi svog bližnjega*“ (Eccles. XIII. 19). Svakomu je čovjeku, od sličnih najsličniji, od bližnjih najbliži onaj, koji živi u istoj okolini, koji svaki dan diše isti zrak, koji podnosi iste napore, s kojim dijeli svoje nade i svoje težnje. To je onaj bližnji, koga on najbolje pozna, koga najviše ljubi i koga najrađe sluša. Tako će biti najbolje primljen i saslušan kao apostol kod radnika radnik, kod đaka drugi đak i t.d.

Nadahnuta ovim načelom Crkva danas tako intenzivno sprema urođeničko svećenstvo za obraćenje nevjernika. Zato naši borbeni svjetovnjaci, treba da budu u raznim društvenim okolinama, kao *urođeničko svećenstvo*, koje vrši najuspješnije misijonarsko djelovanje, apostolat sličnoga sličnome.

Katolička Akcija nije neka novotarija.

1. Iz gore navedenih razloga, apostolat svjetovnjaka je postojao uvijek u Crkvi; i uvijek je bio više nego koristan, potreban. Bio je potreban hijerarhijskom apostolatu, i ako prema prilikama i vremenu sad više sad manje potreban.

Iz ovoga se razabire, kakvu vrijednost ima ova primjedba: „Katolička Akcija je novotarija. Uvijek se je bilo bez nje: i tada su stvari išle bolje. Dakle, ako nećemo da zaključimo, da je štetna, dopustit ćemo barem, da nije potrebna.“

Primjedba dolazi ili iz neznanja, ili iz neprijateljstva, ili iz lijenosti, ili od svih ovih zajedno.

Sv. Otac je na to odgovorio više puta. Evo nekoliko njegovih plastičnih izreka: „*Katolička Akcija nije neka lijepa novost naših dana, kako to neki misle. Nekoji koji nisu skloni, da je prihvate, ili koji baš ne ljube veoma ovu lijepu novost. Davno prije naših vremena je ona cvala bolje, nego danas. Prvo širenje kršćanstva, ovdje u samom Rimu da je uspjelo ovako, uspjelo je po Katoličkoj Akciji. Jeli pak moglo uspjeti drukčije?*

Šta bi bili učinili ona dvanaestorica izgubljena u širokom svijetu, da nijesu naokolo pozivali narod, muževe i žene, starce i dječake, govoreći: „Nosimo nebesko blago, pomognite nam ga dijeliti.“ Lijepo je vidjeti stare povijesne dokaze. Pavao zaključuje svoja pisma sa nizom imena: malo svećenika, mnogo svijetovnjaka i žena: „adiuva illas quae mecum laboraverunt in Evangelio“: pomozi one, koji su samnom radili za širenje Evanđelja (Filip IV, 3). *Čini mi se kao da kaže: pripadaju Katoličkoj Akciji* (1).

Sam sv. Otac nam je naveo razlog, zašto je bilo uvijek u Crkvi, uz apostolsko djelovanje svećenika i ono svijetovnjaka: „*Ovo dolazi* — njegove su riječi — *s jedne strane od potrebe, što ju je Crkvena Hijerarhija uvijek osjećala, da nađe suradnika među katoličkim svijetovnjacima; s druge strane što sami katolički svijetovnjaci osjećaju živo u svom srcu potrebu, da pruže svećenstvu svoju slobodnu suradnju za miroljubivu pobjedu Kraljevstva Kristova*“ (2).

Trajanje se apostolata svijetovnjaka, tumači, dakle ovim dvijema uvijek aktuelnim potrebama: stvarna potreba što je osjeća Hijerarhija, i moralna potreba što je osjećaju sami svijetovnjaci (3).

3 Zatim dolazi onaj drugi lijepi razlog: „Dok nije bilo Katoličke Akcije, stvari su išle na bolje . . .“

Neka bude! Ali se nadamo, da se ne će moći zaključiti, da je išlo bolje zato, što nije bilo Katoličke Akcije. Jer bi se počinilo logičnu pogrješku, sofizam nazvan *krivim razlaganjem*, koji se ovako prikazuje: *cum hoc, ergo propter hoc.*

(1) Govor radnicama članicama ženske omladine Talijanske Kat. Akcije (19 ožujka 1927).

(2) Pismo Kardinalu Segura y Saenz, Primasu Španjolske.

(3) Ovo je moralna potreba — kako se vidjelo u III. pogl. — prava i istinska dužnost.

Radije, ako se pretpostavi činjenica, moralo bi se doći do protivnog zaključka. Trebalo bi ovako razlagati: „Današnja su vremena gora: dakle trebala bi Katolička Akcija.“ Nije li se već prije doista dokazalo, da je Katolička Akcija nastala u prvom redu, kao lijek za rane što ih je moderni laicizam prouzročio?

Staro i novo u Katoličkoj Akciji.

1. Gore spomenuto papino pismo izričito nam kaže, što je staro od svih vijekova, a što je doista novo u Katoličkoj Akciji. Evo njegovih riječi: „Katolička je Akcija *u svojoj biti* stara koliko i Crkva; dok *u svom sadašnjem obliku*, izgradila se u ovim zadnjim vremenima, prema uputama danih od naših najbližih Predšasnika, i prema smjernicama danih više puta od nas.“

Bitnost stare Katoličke Akcije sastoji se sva u *pomoćnom apostolatu svijetovnjaka.* Novi oblik pak sastoji u načinu i sredstvima, po kojima se takav apostolat danas razvija t. j. u organičnoj strukturi i u njezinom konkretnom programu.

2. Novost oblika — kako znamo — jest zahtjev novog oblika, oblika modernog života i posljedica *novih potreba.* „Slabo bi učinio za sebe — piše kardinal Maffi — tko bi se htio tvrdokorno držati siromašne uljenice ili lojanice, dok posvuda sja električno svijetlo. Jako bi se varao onaj, koji bi se držao časnog ali sporog Gutenbergovog stroja, da se s uspjehom suprostavlja bezvjerskom novinarstvu, koje poplavljuje svijet modernim rotacionim strojevima . . . Ispitujte, istražujte nove potrebe, koje su stvorili novi oblici života, i vidjet će te, kako će te brzo morati promjeniti riječi i reći, da je Katolička Akcija svojim

organizacijama i disciplinom, ne novotarija, već jedna hitna teška potreba" (1).

Jedan prigovor.

1. Da čujemo jedan drugi prigovor.

Neki neprestano postavljaju, da je Katolička Akcija jedna nepotrebna nadogradnja, koja smeta i koja je štetna; koja sa svojim izvanjskim radom unosi duh rastresenosti u duše. Ono, što je zaista važno — kažu — jest to, da se Isus Krist porodi u svim srcima, pa će onda sve ostalo postati kršćansko. A zato su dosta Crkve; dosta su pobožna djela; dostatno je čisto propovijedanje nepatvorenog Evanđelja. Evanđelje je najbolji lijek protiv svih modernih zala. Ono je dostatno, da obnovi u Kristu cijelo društvo.

2. U ovom prigovoru — koji može kod nekih da pali — odalečujemo se od samog pitanja.

Da vjera, da Kristovo Evanđelje dostaju, da se izliječe sva zla, da se obnovi u Kristu čitavo društvo, tko u to može da posumnja? *Christus solutio omnium difficultatum*.

Ali treba pitanje drukčije postaviti: kako da oživi vjera u srcima? Kako da se dade čast Evanđelju, da ono postane zakonikom privatnog i javnog života? Da li su dostatni obredi Bogoslužja? Jeli dostatno propovijedanje po crkvama?

Ako se postavimo na tlo krute realnosti, moramo priznati, da sve ove dobre gore spomenute stvari trebaju još Katoličku Akciju.

3. Doista propovijedanje Evanđelja — koje mora da bude nepatvoreno — jest i biti će uvijek najbolje sredstvo kršćanskog otkupljenja. *Fides ex auditu: vjera se rađa slušanjem riječi Božje* (Rim. X, 17). Ali

(1) U pastirskom pismu „*Azione Cattolica*", Pisa, Libreria Ecclesiastica.

ako ova riječ ne bude propovijedana i izvan crkve i na različite načine, mi ne ćemo moći uspjeti, da privedemo vjeri one — a takvih je mnogo — koji neće da uđu u crkvu i slušaju propovijed.

Isto je tako istinito, da je Bogoslužje uvijek prva dužnost kršćanina, i pruža najpotrebitiju hranu apostolatu. Ali ono *samo po sebi*, nebi nikada uspjelo, da neutralizira n. p. otrovno djelovanje zle štampe i kina, i da moralizira javne običaje i štiti prava kršćanske savjesti.

Ipak je sve ovo potrebito za kršćansku obnovu društva; a — kako znamo — to je posebna dužnost Katoličke Akcije.

III

Katolička je Akcija nenadoknadiva

Premda nekoji priznavaju štete počinjene od laicizma, i priznaju da svećenstvo nije dostatno za obnovu društva, ipak misle, da Katolička Akcija nije nužna, jer se dade nadomjestiti sa drugim udruženjima i djelima katolika, ili od Države i njezinih ustanova, kad su prožete vjerskim načelima.

Sad ćemo pokazati kako je i ovo mišljenje krivo.

Katolička se Akcija neda nadoknaditi društvima i djelima katolika.

1. Postoje razna društva i djela, koja su bila osnovana, a i danas s njima upravljaju svećenici i svjetovnjaci, koje je Crkva odobrila i blagoslovila, kojima je cilj (neposredni ili posredni) također apostolat, ali ne pripadaju organizaciji službene Katoličke Akcije. Mogu li ova društva zamijeniti Katoličku Akciju?

Odmah ćemo odgovoriti, da ova društva ne mogu nikako da zamijene Katoličku Akciju, ali mogu i moraju je potpomagati u vršenju njezinog poslanja. Razlog leži u razlici *cilja i oblika* (1).

Stalno je, da jedinstven organizacijski oblik Katoličke Akcije, njezina potpuna pripadnost Hijerarhiji, i njezin lako shvatljivi program, čine ju jednostavnim, najzgodnijim oruđem apostolata, najprikladnijim za današnje potrebe, a — prema današnjim prilikama — i nenadoknadivim.

2. To je izričito potvrdio sv. Otac: *„Katolička je Akcija oblik apostolata, koji najbolje odgovara potrebama vremena. Do ovog nas je uvjerenja dovelo iskustvo i svakodnevno djelovanje u ovoj opsežnoj službi, koju već dugo vršimo“* (2).

„Katolička je Akcija ne samo zakonita i potrebna, već i nenadoknadiva“ (3).

Jasnijeg i auktoritativnijeg svjedočanstva, doista ne bismo mogli zaželjeti.

Država ne može nadoknaditi Katoličku Akciju.

1. Neki shvaćaju potrebu Katoličke Akcije u jednoj antireligioznoj ili samo areligioznoj Državi, ali ne u Državi koja priznaje i štiti vjeru, koja sve svoje institucije hoće, da temelji na vjeri i daje građanima, a posebno mladeži vjerski odgoj i pouku preko svojih vlastitih ustanova.

---

(1) O ovoj razlici ćemo imati prilike govoriti kasnije u poglavlju, u kojem se iznose odnošaji *između Katoličke Akcije i pomoćnih djela.* Ovdje je dosta toliko.

(2) Pismo argentinskom episkopatu (4 veljače 1931).

(3) Govor Vođama Kat. Akcije Rima (19 ožujka 1931).

Međutim tvrdimo, da bi i u ovakvom slučaju rijetkom i sretnom, naime u pretpostavci, da bi država bila savršeno katolička, ipak Katolička Akcija još uvijek imala razloga da opstoji, premda bi neki njezini ciljevi postali suvišni.

Neki a ne svi, pogotovo ne oni bitni. Država i njezine ustanove neće moći nikada, u nijednom slučaju, da nadomjeste Katoličku Akciju.

2. Razlog je veoma jasan, budući da Država i Crkva (a po tome Država i Katolička Akcija) imadu različite ciljeve, a po tome i *različita područja djelatnosti.*

Lav XIII piše u Enciklici *Immortale Dei*, da su dvije vlasti, crkvena i državna, „obadvije vrhovne, svaka u svome redu; obadvije imaju vlastite granice unutar kojih se drže, a koje im označuje vlastita priroda i njihovi ciljevi. Svaka ima svoje područje u kojem upravlja *iure proprio.*“ Zatim objašnjava, koja su ta dva različita područja djelovanja. „Sve što je sveto na svijetu, što se tiče spasa duša i bogoslužja, što je tako po biti ili po cilju, sve pripada crkvenoj jurisdikciji. Sve ostale stvari, koje se nalaze u djelokrugu civilnog i političkog djelovanja pravedno je, da pripadaju civilnoj vlasti, jer je Krist izričito zapovjedio, da se dade Caru što je carevo, a Bogu što je Božje.“

Iz ovoga se vidi, da država nikada ne može da nadomjesti Crkvu, niti obratno. Budući, da se Katolička Akcija, kao sudioništvo u Hijerarhijskom apostolatu kreće u djelokrugu Crkve, a radi na istim ciljevima, to je jasno, da država ne može nikako, da nadoknadi ni Katoličku Akciju.

Postoji jedan povijesni razlog, koji nam politički pokazuje, kako država, makar Katolička, ne može

nadoknaditi, niti učiniti suvišnom Katoličku Akciju, a činjenica je, da se Katolička Akcija najprije i najkonkretnije očitovala upravo u Papinskim Državama (1).

Državne ustanove ne mogu nadoknaditi Katoličku Akciju.

1. Država ne može zamijeniti Katoličku Akciju, pa ni onda kada stvara i uzdržava ustanove i djela, koja poučavaju i odgajaju u vjeri; kao škole, omladinska društva, sindikati i druga državna ili poludržavna djela. Razlog je uvijek isti, tj. jer sva ova djela, makar kako dobra bila, imadu druge ciljeve, nego što su oni Katoličke Akcije, jer oni djeluju na

(1) U jednom članku u *Osservatore Romano* (4 pros. 1926) pod naslovom: *„Katolička Akcija i uslovi njezinog opstanka"*, nalaze se ove značajne riječi: „Poslanje Crkve i poslanje Države, makar se obraćaju istim subjektima — ljudima i društvu — razlikuju se u tome, što je Crkvi bitno, da nastoji oko duhovnog dobra pojedinaca i naroda, a Državi oko njihovog materijalnog dobra. Pa predpostavimo, da bi Država bila sva prožeta katoličkim načelima, ipak bi rad Crkve, kako joj je odredio Njezin Božanski Utemeljitelj, ostao i dalje potpuni, zakonit i nuždan, niti bi se ikada mogao zamijeniti sa sasvim različitim djelovanjem, kao što je ono civilnih vlasti. Pa kad bi se i povratilo, kako se je jednoć dogodilo i još danas je svijetla uspomena u povijesti — Država Karolinska koju Dante naziva — zadaće, odgovornost, dužnosti, i prava vjerskog i civilnog društva nastavljale bi se, bez mogućnosti da budu izmješana, razdijeljena, kako su nikla po Božjoj volji, za dobro čovječanstva, na ovom i na drugom svijetu."

„Katolička Akcija, jer je bez sumnje apostolat, što ga vrše svijetovnjaci, kao sudionici u samom poslanju Crkve, razvija se na području duhovnih interesa, koji su isključivo dodijeljeni vjerskoj vlasti; nema sumnje, da bi ikada mogla zastupati takav „anahronizam", da bi sebi prisvojila djelovanje, koje po pravu pripada Državi i tako zastupati neke štetne i suvišne „duplikate" prema zakonitim incijativama političkog i civilnog društva."

području Države, a ovo je drukčije od onog crkvenog.

I doista, pouka i vjerski odgoj nijesu *izgradnja za apostolat*, a još manje *apostolat i to pomoćni apostolat Crkvene Hijerarhije, i sveopći apostolat*, u čemu je — kako znademo — bit Katoličke Akcije (1).

2. Sveti Otac je izričito potvrdio nenadoknadivost Katoličke Akcije po državnim ustanovama, u svom govoru Vođama Katoličke Akcije u Rimu (19 travnja 1931), u kojem kaže: „U jednoj zemlji, u društvu, koje hoće da bude Katoličko, i takvim se pokazuje u različitim granama ljudske djelatnosti tehnici, industriji, trgovini, vojsci, školi, ne može i nebi smio nikada uzmanjkati vjerski elemenat i vjerska pomoć.

Jer bez toga elementa, bez takvog načina, barem u najmanjoj količini, one ljudske djelatnosti upravo zato, jer su čisto ljudske, biti će uvijek u pogibelji, da postanu poganske. To je iskustvo cijelokupne povijesti cijelog svijeta. Zato neka se priskrbi onaj kome je dužnost, neka se priskrbi koliko treba, barem u granicama mogućnosti. *Ali djelovanje Crkve, i sudioništo Katoličke Akcije nemaju granica u tom pogledu. One se ne ograničuju, da donesu ono najmanje vjerskog ele-*

(1) Centralni odbor Talijanske Katoličke Akcije, na svom sastanku 18 siječnja 1926, prigodom osnutka odgojnih društava sa strane Države „sa zadovoljstvom prima na znanje, da su javne stvari odlučile, da vode računa o udivljenju vrijednoj i odgajalačkoj snazi, kao što je katolička vjera". Dalje tvrdi „potreba da Katolička Akcija nastavi u svim svojim konkretnim oblicima, razvitak svog programa do potpunosti, koji *ne može da bude zamijenjen, niti razvijan ni od jedne druge ustanove i društva, budući da je upravljen na posebnu izgradnju jedne određene vojske Katolika, nazvanih „borcima" sa svrhom, da ih uvježba i da se s njima združi za različita djela vjerskog i socijalnog apostolata u službi i neposrednoj ovisnosti Crkve". (Bolletino Ufficiale dell' azione Cat. Ital. — 15. siječnja 1926, str. 10).*

menta, koje će zapriječiti da ljudsko društvo u svojim različitim konjukturama, ne postane pogansko. Djelovanje apostolata, Hijerarhijskog apostolata, i sudioništvo Katoličke Akcije nastoje oko potpunog programa Božanskog Srca, osnivanja, proširenja i utvrđenja Kristova Kraljestva u dušama, u obiteljima, u društvu, u svim mogućim expanzijama, uz milosti Božje".

Može li to ikada biti program jedne državne ustanove?

Zakonitost Katoličke Akcije.

1. Katolička je Akcija zakonita po svojoj *svrsi*, a ta je pomagati Crkvi oko spasavanja duša.

Jer je Crkva osnovana od Isusa Krista, kao *savršeno društvo*, ima neosporivo pravo, da izabire sva sredstva, koja drži da su potrebna ili korisna, da postigne svoju svrhu. Ona jedina može da to prosudi; jer samo onaj, koji je kompetentan u pitanju svrhe, kompetentan je i u pitanjima sredstava. To je javna istina (1).

S druge strane i Katolici vjernici imaju pravo, da pomažu Crkvi, u njenom apostolskom poslanstvu, u onim oblicima djelovanja, za koje samo Crkva drži, da su shodni. Pravo koje izvire iz dužnosti apostolata, o čemu smo već govorili (2).

Osim toga, kako je potvrdio Sveti Otac — „Sve duše nalazile se one u bilo kojem položaju života, ne samo da mogu trebati, *već imadu pravo, kao što na pomoć Hijerarhijskog apostolata, tako isto i na pomoć*

---

(1) „Crkva — piše još Lav XIII u Enciklici *Immortale Dei* — je društvo u svojoj vrsti *savršeno*, imajući po volji i milost svoga Utemeljitelja u sebi i za sebe sve što joj treba za njezin *opstanak* i za njezino *djelovanje*".

(2) Vidi poglav. III. *Dužni apostolat.*

sudioništva u takvom apostolatu, što ga pruža Katolička Akcija" (1).

2. Katolička je Akcija zakonita, ne samo *u cilju* nego i u organizatorskom obliku. Možemo reći, da sam njezin oblik opravdava njezin cilj, kako smo prije dokazali (2).

U tom smislu piše Papa u Enciklici *„Non abbiamo bisogno"* o Katoličkoj Akciji (29 lipnja 1931): „Svi oni koji poznaju i žive današnjim životom znadu, da nema inicijative i djelovanja, počevši od onih najduhovnijih i znanstvenih, sve do najmaterijalnijih i mehaničkih, koja nebi trebala organizacije i organizatorskih sredstava, da se ipak sva ova ne istovjetuju sa ciljevima različitih inicijativa i djelatnosti, već su samo *sredstva*, da se bolje postignu ciljevi, koje pojedina od njih, sama sebi postavlja". Ako je dopuštena organizacija kad ima za cilj čisto ljudske ideale, koji su u sebi dobri, kako ne bi bila dopuštena, kad hoće da ostvari najviši od svih ciljeva: slavu Božju i spas duša?

3. Treba još nadodati, da Katolička Akcija realizira još i druge plemenite svrhe, koje donose velikih koristi u civilnom životu. Doista je očito, kako se čita u nekom znamenitom papinskom pismu „da njezin vrhovni cilj, tj. dobrobit duša, sadrži u sebi sve druge visoke i plemenite ideale. Budući, biti katolik znači poštivati svaku zakonitu vlast, Katolička je Akcija po tome, uspješno sredstvo reda i mira, ćudorednog odgoja i društvenog napredka. Po tome se vidi kako Katolička Akcija pomaže, da se postigne i uz-

---

(1) Govor Vođama Katol. Akcije u Rimu (19 travnja 1931).

(2) Vidi poglav. IV *Korist organizatorskog oblika.*

drži pravi mir. Odatle dolazi *pravo, da je u interesu samog civilnog društva, da je prizna i štiti u slobodnom razvijanju svoga programa*" (1).

Katolička je Akcija dakle *zakonita*, bilo u svojim svrhama, bilo u svom obliku. Drago nam je, da možemo zaključiti ponavljajući riječi svetoga Oca, koje su od apsolutne vrijednosti: „*Katolička Akcija nije samo zakonita i potrebna, već je i nenadoknadiva*" (2).

(1) Pismo Kardinala Državnog Tajnika, predsjedniku Tal. Kat. Akcije. (2 listopada 1923).

(2) Govor Vođama Kat. Akcije u Rimu (19 travnja 1931). Katolička Akcija je priznata u svim zadnjim konkordatima između Svete stolice i Letonije, Lituanije, Njemačke, Italije, Austrije i Jugoslavije.



POGLAVLJE VI

Duh Katoličke Akcije

Prije nego što pređemo na proučavanje odnošaja između Katoličke Akcije i drugih društava — što će biti u drugom dijelu ove knjige — spontano se nameće ovo pitanje: kojim *duhom* treba, da se razvija Katolička Akcija? Drugim riječima: koje vrline moraju sjati u dušama onih, koji su se uvrstili u ovu *vojsku*?

Ovo je pitanje temeljne važnosti, jer je — kako znamo — u bilo kojoj bitci, duh boraca prvi čimbenik uspjeha. Ako je „moral" vojske nizak, pa bila ona ma kako brojna, dobro oboružana, dobro opskrbljena, i mudro vođena, dvojbena je njezina pobjeda. Prije nego odgovorimo na ovo pitanje, pogledat ćemo najprije značaj Katoličke Akcije: koja je, kako smo kazali, *apostolat i vojska*. Nijesmo se slučajno poslužili ovim dvijema riječima, koje čine, da odmah padnu u oči bitne kreposti članova Katoličke Akcije: *nadnaravni duh, i duh žrtve*. U ovim dvijema krepostima sadržane su kako nam se čini i sve druge po kojima postaje pobjedonosna sjajna vojska Krista Kralja.

O tome ćemo razlagati napose.

I

Nadnaravni duh

S Bogom i za Boga.

1. Katolička Akcija kako znademo, ima *nadnaravnu misiju*. Njezin vrhovni cilj jest slava Božja i spas duša (1).

Dakle Katolička Akcija se vrši *nadnaravnim duhom* zbog onog savršenog sklada, koji mora neprestano vladati između sredstava i cilja.

Ali u čemu se zapravo sastoji nadnaravni duh?

Bog je kazao o sebi u Apokalipsi: *„Ja sam alfa i omega“ početak i konac* (1, 8).

Nadnaravni duh jest *ono duševno raspoloženje, po kojemu promatramo Boga, kao početak i konac, kao pokretača i cilj svake djelatnosti.*

2. S toga su dva elementa, od kojih se sastoji ova krepost. Prvi je osjećaj naše manjkavosti; dakle nutarnje uvjerenje, da je *„svaki dobar dar i svaki savršeni poklon odozgo silazeći od Oca zvijezda“* (Jak. I, 17); uvjerenje koje nas potiče, da kleknemo i da dignemo oči k nebu. Drugi je elemenat *dobra namjera*: što znači tražiti uvijek i svugdje slavu Božju, radeći i trpeći za dolazak Njegovog Kraljevstva, i da se dovrši djelo otkupljenja duša.

Zato je pravilo, koje zadrži svu bit nadnaravnog duha ovo: *s Bogom i za Boga.* Što znači: *milošću Božjom i na slavu Božju.*

Takvom se duhu suprostavlja s jedne strane *naturalizam*, a s druge *egoizam* = *sebičnost.*

---

(1) Vidi poglavlje II: *Vrhovni i opći cilj Katol. Akcije.*

Naturalizam.

1. *Naturalizam* koji okužuje sav moderni život, i protiv koga je često dizao svoj glas veliki Papa Lav XIII, može da se lako uvuče i u rad Katoličke Akcije.

U praksi se on sastoji u procjenjivanju prirodnih sredstava, zaboravljajući ili malo cijeneći Božju pomoć. Sastoji se u nepriznavanju Boga principom života, visokim vrelom svake konstruktivne snage, prvim tvorcem svakog uspjeha.

Da čovjek bez Boga ne može da izvršava plodonosne pothvate, to je ljudska istina, koju su i pogani shvaćali. I Rimljanima je bilo sveto pravilo: *Ab Jove principium.*

A radilo se je o čisto prirodnom načinu rada. A što da kažemo o djelovanju kršćana, koji smjeraju na jedan nadnaravni cilj?

Isus Krist nije mogao jasnije pokazati nama prirođenu manjkavost, nego kad se poslužio onom lijepom slikom o čokotu i lozi: *„Ja sam trs, vi loze, koji ostaje u meni i ja u njemu on rodi mnogi rod, jer bez mene ne možete ništa učiniti“* (*Iv. XV, 5*).

Znademo: mistični sok koji daje život i plodnost lozama jest *milost Božja.*

2. Ako se dakle ništa ne može bez milosti Božje, još manje se mogu vršiti djela apostolata, koji — kako smo vidjeli — ima cilj potpuno nadnaravni: spas duša.

I ovdje nalazimo odlučnu Kristovu riječ: *„Nitko ne može doći k meni, ako ga Otac, koji me je poslao ne povuče* (Iv. VI, 44). Obraćenje duša jest dakle djelo milosti Božje. Apostol je samo oruđe. On ne može ništa učiniti bez glavnog uzroka.

Katolička Akcija — kako kaže Pijo XI — *„je apostolska suradnja: i zato nastoji, da dovede duše k Bogu i da donese Boga u duše“* (*1*).

Njezina je zadaća — poslužit ćemo se drugim papinim riječima — *„ulijevajući nadnaravni život, koji kola po žilama mističnog tijela Kristova onima, koji ga ne posjeduju, ili ga oskudno posjeduju, ili samo prividno“* (*2*).

Zato se Katolička Akcija bez pomoći Božje nalazi u apsolutnoj nemogućnosti, da dostigne svoj cilj. Njezin je položaj još bijedniji od onoga slijepca bez vodića, hromog bez štapa, putnika bez poputbine.

3. I ovu je istinu više puta napomenuo Sveti Otac Papa Pijo XI. Evo nekojih njegovih riječi: „Isus je govorio apostolima: *Bez mene ne biste ništa mogli učiniti.*“ A sv. Augustin dok tumači primjećuje, da Učitelj nije kazao: *„Bez mene možete malo učiniti“*; već *„ništa ne možete učiniti.“*

Kad ne dostaje Božji blagoslov, može da postoji nekakvo gibanje, neki žamor, neki vanjski uspjeh, ali u stvari nema istinskog uspjeha (3).

---

(1) Govor rimskim sjemeništarcima (15 ožujka 1935).

(2) Pismo Kard. Lisabonskom patrijarsi (10 studena 1933).

(3) Govor Vođama Omladinskih društava Lacija (19 ožujka 1927). Protiv ponašanja onih katolika, koji hoće da beru plodove svog apostolata ne mareći za Božju milost, pisao je Otac Chantard lijepo i efikasno u djelu: *Duša apostolata* (Sarajevo: Akad. Regina Apostolorum). Tu se između ostalog kaže: „Kard Mermillod je nazvao *„organizacijskim krivovjerjem“* onaj postupak, gdje se netko bavi katoličkim organizacijskim radom i pri tome se ponaša, kao da Isus nije jedino počelo života. Ovim izvorom žigoše on zabludu onog apostolskog radnika, koji zaboravlja da je njegova uloga sporedna i podređena, te samo od svoje osobne djelatnosti i od svojih sposobnosti očekuje uspjehe svoga apostolata. Nije li to stvarno nijekanje velikoga dijela nauke o Milosti? Taj zaključak na prvi pogled osupnjuje. Ali ko se samo malo čovjek zamisli, to je živa istina“ (str. 11).

„Ora et labora“ = Moli i radi.

1. Da dobijemo ovu milost Božju — bez koje bi svako apostolsko djelovanje bilo bez dvojbe osuđeno na neplodnost — Bog nam je — kako znamo, — ostavio na raspoloženje moćna i nepogrješiva sredstva: *molitvu i Sakramente.*

Govoreći jednoga dana skupini Vođa Katoličke Akcije rekao je sveti Otac: „Rad je Katoličke Akcije isključivo nadnaravan. Djelo, koje taj vrši nije ljudsko, nije svjetovno, ne briga se za zemaljske interese . . . *Dakle, prije svega nadnaravnost, molitva.*

Sveto Pismo, govoreći o bilo kojem radu osobito pak, ako je rad socijalan, kaže: uzalud rade oni, koji grade kuću i upravljaju gradom i društvom, ako Gospodin nije onaj koji gradi i upravlja. Još više se to primjenjuje na kolektivno djelo eminentno nadnaravno, ako u njemu nema *pomoći Božje obećane onima koji mole“* (*1*).

2. Slijedi da svako katoličko društvo, koje hoće da izgradi prave apostole, tj. osvajače duša, mora da stavi na počasno mjesto u svoj program članke pravila, koji se tiču vjerskog života članova nastojeći, da ih se veoma časti.

Povjest Katoličke Akcije — koju bi trebalo bolje poznavati, jer je učiteljica života — uči nas na svakom koraku ovu istinu, koja nas opominje: ljudi koji su ostavili najdublje tragove svojeg apostolata nijesu bili najučeniji, ili najaktivniji, već oni koji su uvijek radili prožeti nadnaravnim osjećajima.

---

(1) Govor Vrhovnim Odborima Organizacija Talijanske Kat. Akcije (28 lipnja 1930).

Dakle prije svega, treba odgajati članove Katoličke Akcije u dubokoj pobožnosti i unutrašnjem životu.

3. Osim toga još je rekao sadašnji Papa Pijo XI.: *„molitva mora, da prožme sav rad Katoličke Akcije“* (1). Preteča *rada* treba da bude *molitva*. Program apostolata je onaj isti kao i benediktinskih samostanaca: *Ora et labora = moli i radi.*

Ova je istina dobro izražena u slavnom geslu, što su ga god. 1868. dali osnivači Talijanske Katoličke Akcije ovoj organizaciji: *„Molitva, akcija, žrtva.“* Drugom je prigodom kazao Papa: *„Ove riječi očituju duh, koji je vodio iskrenu Katoličku Akciju“* (2).

---

(1) Govor Vođ. Omladinskih društava Lacija (19 ožujka 1927).

(2) Komemorativni govor prigodom četrdesetgodišnjice Enciklike „O *stanju radnika: Rerum Novarum*“ (15 svibnja 1931).

Ljudi koji su počeli Katoličku Akciju u Italiji, dali su sjajne primjere nadnaravnog duha. Spomenut ćemo samo jednu činjenicu. Za vrijeme *Opera dei congressi*, organizirani su katolici sudjelovali i upravljali sa upravnim izbornim radom, da spriječe da ne bi općine pale u ruke osoba, koje su bile bijesno antiklerikalne. Za ovu svrhu nastali su različiti *izborni odbori*. U njihovim pravilima mi nalazimo točne naredbe, pod naslovom *bogoslužje*. „U prvoj sjednici općeg odbora koja se mora držati u posljednjem dvomjesečju svake godine, da se priprave izborne liste za narednu godinu, molit će se *Dođi duše presveti*: a u sedmici prije izbora, centralni će ured dati izmoliti jednu sv. Misu, da nebo prosvijetli izbornike i izabrane.“

Kako se vidi ovi su ljudi znali oživiti nadnaravnim duhom i takva djela, koja se čine da su veoma daleko od vjerskih ciljeva Katoličke Akcije.

Utješljivo je, što ovakav duh vlada još uvijek u našim kat. društvima i da duhovnici u ovom nadnaravnom duhu odgajaju svoje članove. Geslo je Križara: *Apostolat – Eharistija i Žrtva*, dakle isti nadnaravni duh.

Euharistija i Katolička Akcija.

1. Članovi Katoličke Akcije, treba da budu odgojeni na posebni način u euharističnoj pobožnosti. Jer Euharistija nije samo najviša hrana kršćanskog života; već je i središte i veza jedinstva. Ona je i snaga apostolata.

Ovo uči povijest; a osobito prva povijest Crkve. Pijo XI. pozivajući svjetovnjake da uđu u redove Katoličke Akcije mnogo je puta upro prstom na primjere prvih kršćana i na njihov gorljiv duh apostolata. Tražeći uzroke ove povijesne činjenice, koja osvjetljuje početke Crkve, naći ćemo sigurno jednog, a taj je možda najglavniji u intenzivnom euharistijskom životu onih naših dičnih pređa punih žive vjere. Zato su oni — kako svjedoče stari spisi onog doba — primali u svoje srce Euharistijskog Isusa, skupa sa svećenikom. I to uvijek kad su prisustvovali božanskim tajnama.

To su bili vjekovi plodnog apostolata, jer je u njima cvala Euharistijska pobožnost. A kad je u daljnjim vjekovima ova oslabila, apostolat je izgubio svoj žar i svoju snagu širenja i osvajanja.

2. Zato se današnji Papa, nije ograničio, da preporučuje samo svjetovnjacima, da ulaze u redove Katoličke Akcije, već od početka svoga vladanja izrazuje želju, da *„bi se Katolička Akcija po Euharističnom nadahnuću i orijentaciji u tom smislu sve to više širila i jačala“* (1).

Isti je Papa, pred kratko vrijeme istaknuo divan odnošaj između Euharistije i Katoličke Akcije. Evo

---

(1) Alokucija u tajnom Koncistoriju od 23 svibnja 1923.

njegovih dragocjenih riječi, koje su vrijedne dubokog razmatranja: *„Očiti su i brojni odnošaji, koji postoje između Katoličke Akcije i presvetog sakramenta. Katolička Akcija tačno nazvana apostolatom svjetovnjaka, zahtjeva u prvom redu tjesnu povezanost koliko svjetovnjaka sa svetom Hijerarhijom Biskupa, toliko samih svjetovnjaka između sebe, kao drugove u dobrim djelima i trudu. Nijedan vez ne može da bude sigurniji od onoga, što izvire iz „sakramenta jedinstva.“ Zar nije možda istina, kako kaže apostol:* „budući da je jedan kruh, jedno smo tijelo mnogi; jer svi u jednom kruhu imamo zajednicu“? (I. Kor., X, 17.)

„Osim toga, sama Katolička Akcija, koja je usmjerena da u prvom redu radi na postignuće vječnog spasa duša, zahtjeva snage, koje prelaze narav, i apsolutno joj trebaju nadnaravne pomoći. To je razlog zašto se moraju dobavljati ove nebeske pomoći ne samo iz manjih vrela, već od onog „izvora vode, što struji u život vječni“ (Iv. IV, 14), *t. j. od Božanskog Otkupitelja, koji sakriven pod svetim prilikama, daje sam sebe vjernicima, da* „imadu život i da ga imadu u izobilju“ (Iv. X, 10).

Treba uzeti u obzir, da apostoli Katoličke Akcije, kao jednoć prvi junaci Kristovi moraju biti spremni, da idu u susret svakovrsnim patnjama i trudu, pa i progonstvima za dobro duša, a ako slučaj traži slavno podnijeti i samu smrt. Odakle su slavni Kristovi mučenici u svim vremenima crpili ustrajnost i snagu, ako ne od božanske Euharistije? Ojačani ovim sakramentom vjere, koji je ujedno i žrtva, svi članovi i pioniri Katoličke Akcije znati će obnoviti i u naše doba u potrebi stare primjere Ignacija Antiohijskog, Ciprijana Kartažanina i slavno će postati Kristove hostije.

„Ništa dakle nije prikladnije za napredak Katoličke Akcije, nego s velikim žarom i svim mogućim sredstvima umnažati vjeru i pobožnost prema svetom tijelu Kristovu. Katolička je Akcija najefikasnije i najzgodnije sredstvo da se proširi u kršćanskom puku štovanje Euharistije“(1).

Dobra namjera.

1. Nije dosta raditi *s Bogom* tj. u njegovoj milosti, treba još i raditi *za Boga*, za njegovu slavu. Drugim riječima: treba raditi s *dobrom namjerom.* Zato treba pobijati — kako je već kazano — ne samo *naturalizam*, već i *egoizam*, koji se najčešće očituje u obliku častohleplja i ambicije.

Apostol naroda hoće, da kršćani sve što rade, rade na slavu Božju. — *„Ako dakle jedete, ili pijete, ili što drugo činite, sve činite na slavu Božju“* (I Kor. X, 31). Što da kažemo za apostola? Nije li ovo čitavo njegovo poslanje i slava Božja? On dakle, mora svaki čas da bude spreman ponoviti riječi Mesijine: *„Ne tražim svoje slave“* (Iv. VIII, 50).

2. Zato apostol, koji pod zastavom Krista ne traži Njegovu, već *svoju* slavu, svoju osobnu korist, upada u svetogrdno protuslavlje, iznevjeruje svoje božansko poslanje i počinja, tako rekuć krađu prema Božjim interesima.

Dobra namjera je dakle za apostola pitanje logike i poštenja. Geslo svetog Ignacija: *Sve na veću slavu Božju*, mora da sja na svim barjacima Katoličke Akcije,

---

(1) Pismo od 24 lipnja 1936 Kardinalu Leme, Nadbiskupu u Rio de Janeiro, prigodom Brazilskog Euharistijskog Narodnog Kongresa, u kojemu se raspravljala opća tema: *„Euharistija Katolička Akcija.“* O ovom istom predmetu naći ćete jedno predavanje u knjizi predavanja za izgradnju Križara, koju će skoro tiskati prevodilac ove knjige.

kao lozinka sveta i nepovrijediva. Oskvrnuti znači između ostalog, osramotiti uspjeh naših bitaka. Dobra je namjera — kako ćemo sada pokazati — *uslov i ujedno jamstvo uspjeha i trajanja.*

Uslov uspjeha.

1 Pravi je uspjeh jednom Kristovom Apostolu — kako znamo — osvajanje duša, njihovo približavanje Bogu i njihov vječni spas.

Ovo je doista cilj otkupljenja, a apostol je suradnik Kristovog otkupljenja.

Ali kršćanski apostol — što smo već kazali — bez pomoći Božje ne može dati ploda vječnoga života. Vojnik Kristov ne može pobjediti, ako nije ojačan jakošću Božjom. I on može kao i psalmista da pjeva Bogu: „*Samo s tobom ćemo svoje neprijatelje uništ ti, u tvoje ime preziremo napadače. Jer ne ufam se u svoj luk, i moj mač neće me spasiti. Ti si jedini koji nas možeš spasiti od naših neprijatelja, i ti osramoćuješ one, koji nas mrze*" (Ps. 43, 6-8).

S druge strane Bog ne može dati snage onome, koji se ne bori za njegovu stvar; ne može ojačati mišice onih, koji obrađuju njegov vinograd da sami sebe okoriste. Zar nije pisano: „*Bog se protivi oholima, a poniznima daje svoju milost?*" (Jak. IV, 6). A ponizni su upravo oni, koji traže slavu Božju a ne svoju: u kratko oni, koji jednostavno gledaju i imaju dobru namjeru.

2. Ovo nam tumači činjenicu, da nekoja katolička društva uza svu neku prividnu bučnu vanjštinu ostaju besplodne, ili daju samo malo ploda. Ne spavaju, održavaju sjednice, predavanja, zabave. i t. d. Ali članovi ostaju prazni, bez kršćanskog duha, nemarni prama zlu, bez apostolskog žara. Takvo se društvo može lijepo porediti sa onom smokvom, koju je Krist susreo na svom putu prema Jerusalemu: puna lišća ali bez ploda (Mat. XXI. 18-22).

To znači, da je Bog okrenuo svoj pogled od ovoga društva, jer i ono nema upravljen pogled prema Bogu. To je stablo koje je zadesila nesreća da ga obrađuje onaj, koji traži samo svoju korist, a Bog mu ne pruža životnog soka, te je osuđen na neplodnost.

Uslov trajanja.

1. Dobra namjera je uz to i uslov i ujedno jamstvo trajanja.

Pijo X. piše u Enciklici *Il fermo proposito,* ove riječi (11 lipnja 1905): „Ako duh nije protkan vjerom, ne samo da će biti teško promicati dobro u drugima, već će *biti gotovo nemoguće nastaviti s dobrom namjerom; ponestati će snage, da se ustrajno podnose poteškoće, koje su vezane sa apostolatom.*"

Stvarno je, da je kršćanski apostolat pun tisuću potoškoća. Poteškoće koje dolaze iz vana, kao što su n. pr. borbe i organizacija neprijatelja Kristovih, hladnoća i nepovjerenja brojnih mlakih i indiferentnih katolika. Poteškoće koje se često rađaju u našoj kući: nerazumjevanje predpostavljenih, nemarnost podčinjenih, razdori, sukobi, i t. d.

Sve ove poteškoće traže jaki i ustrajan duh, kojeg samo dobra nakana može da dovoljno hrabri.

2. Prirodno je. Čovjek u svim svojim djelatnostima — a osobito u teškim — mora imati ideal, koji će ga uzdići i prosvijetliti. Ideal je onaj koji podržava djelatnost. Hoćete li dakle, da se vaš apostolat ne nasuče i da se ne slomi o hridine?

Dajte mu ideal, koji pod napadajima oluja ne tamni, ne zapada, niti se gasi.

Ali ovaj ideal može biti samo jedan: *Isus Krist*. On je Ideal koji ne tamni, ne zapada, niti se gasi, jer je Isus Krist uvijek isti, *jučer, danas i u vijeke* (Žid. XIII, 8). Izvan Njega nema ništa vječita i živa i svijetla, jer je On sam *put, istina i život* (Iv. XIV, 6).

Svi su zemaljski ideali — upravo jer su zemaljski — po svojoj naravi nestalni. Koristoljublje, ambicija, strasti uopće nikad, ni svagdje ne mogu naći zadovoljstvo: često njihov objekt iščezne. Tako, ako nema ništa drugo što nas potiče, naša djelatnost neće znati svladati poteškoću i usahnuti će.

3. Teško onim društvima, koja padaju u ruke ambicijoznih ljudi. Njihov će život biti na milost i nemilost hirova strasti, koje neudovoljene podstrekivati će na pobunu; ako su pak udovoljene, pozivat će kao slatki glasi sirena, na slatki počinak na žuđenim pobjedama.

Nijesu ovo metafizičke hipoteze, to su svakidašnje činjenice, koje savremena povijest gorko bilježi. Katoličko djelo, koje se ne temelji na čistim namjerama osnovatelja i Vođa, ima minirane temelje. Njegov će život biti vjerojatno kratkotrajan i nečastan.

Tako, ako hoćete da prorokujete budućnost nekog tek osnovanog društva, ne pazite toliko na broj članova, na veličinu društvenih prostorija, na obilje sredstava, na savršenstvo pravila ili bogatstvo programa, već radije na svojstva onih, koji vode: i to više na moralno, nego na intelektualno. Osobito nastojte prozreti njihove namjere. Jer ako su Vođe tašti, koji traže sami sebe mjesto Boga, onda možete držati sav lijepi i bogati društveni imetak založen tako, da će sve propasti.

II

Duh žrtve

Žrtva prati apostolat.

1. Sa nadnaravnim duhom, mora da plamti u srcu apostola i duh žrtve. Jer je žrtva po zakonu, koji je sam Krist odredio nerazdruživi drug apostolata.

Ovaj zakon, zaista nalazimo od početka Crkve u Evanđelju. Što je obećao Božanski Otkupitelj Dvanaestorici, koji su bili prototipi kršćanskog apostolata?

Obećao im je dvanaest prijestolja slave: *„sjesti će te na dvanajest prijestolja i suditi dvanajest plemena Izraelovih“* (Mat. XIX, 28).

Ne dajmo se varati: Ova će prijestolja biti podignuta gore na nebu, a ne na zemlji. Ovdje će biti Križ baština Apostola. Isus to nije zatajio, nije htio, da stvara pogibeljne iluzije. Evo drugih njegovih riječi što ih je upravio samim Apostolima: *Nije sluga veći od gospodara. Ako su mene progonili, i vas će progoniti*“ (Iv. XV, 20). *„Eto ja vas šaljem kao ovce među vukove... predat će vas sudovima i po svojim zbornicama bičevat će Vas“* (Mat. X. 16-17).

2. Znademo da se ovo proročanstvo Kristovo potpuno obistinilo. Sv. Pavao se udostojao da nam dade *opis svoje službe* kao apostol i kao vojnik Kristov. Slušajte što piše: *Više sam se trudio, više puta bio sam po tamnicama, preko mjere bio sam izbijen, mnogo puta bio sam u smrtnoj pogibelji. Od Židova primio sam pet puta četrdeset manje jedan udarac. Tri puta sam bio šiban, jedanput kamenovan, tri puta sam doživio brodolom, noć i dan proveo sam u dubini morskoj. Mnogo puta sam putovao, bio sam u pogibelji od rijeka, u pogibelji od razbojnika, u pogibelji od zemljaka, u*

pogibelji od pogana, u pogibelji u gradu, u pogibelji u pustinji, u pogibelji na moru, u pogibelji od lažne braće; u trudu i muci, u mnogom nespavanju, u gladu i žeđi, u mnogom postu, u zimi i golotinji. Osim toga da ne govorim o drugom, navaljivanje ljudi k meni svaki dan, i briga za sve crkve“ (II Korin. XI, 23-28).

Znademo da su svi Apostoli poginuli okupani u vlastitoj krvi. Izuzetak je sveti Ivan, koji je trpio mučeništvo za života.

3. I u Starom Zavjetu je u ostalom, apostolat bio uvijek praćen žrtvama, borbama, progonstvima. Pravi tadašnji apostoli — kako znamo — obično nijesu bili svećenici, koji su se bavili službom Božjom, već Proroci. Progonstvo ih je pratilo. Tako da je đakon Stjepan mogao da predbaci svojim sunarodnjacima, koji su postali njegovi progonitelji i upitati ih: „*Kojeg apostola nijesu progonili vaši oci?*“ (D. A. VII, 52).

Takav je apostolat neprekidna borba dobra protiv zla. A nikad ne zaboravimo, da je Katolička Akcija *u biti svojoj apostolat* (1)

Oplođuje Apostolat.

1. Moramo kazati, da dok žrtva prati kršćanski apostolat čini ga ujedno plodnim.

Isus Krist kad je najavio svoju skoru smrt kazao je: „*Ako pšenično zrno padnuvši na zemlju ne istrune, ostaje samo; ako li istrune, donosi obilati rod*“ (Iv. XII, 24).

---

(1) Kako je lijepo i zgodno odabrano geslo Križara-ca *Žrtva — Eharistija — Apostolat.* Ova prva riječ *Žrtva* kao da pokazuje što susreće apostol. U ovim trim riječima sadržan je čitav program Katoličke Akcije.

Ove riječi plastički govore, da je mrtvenje neuklonivi zakon plodnosti ne samo za kršćanski život, već i za kršćanski apostolat.

Isus Krist je izabrao Križ kao najuspješnije sredstvo za otkupljenje čovječanstva; jer je Otkupljenje u prvom redu pomirbena žrtva. Njegove riječi ne ostavljaju nikakve sumnje: „*Kad budem podignut od zemlje* (tj. kad budem raspet), *sve ću privući k sebi*“ (Iv. XII, 32). Zaista riječi proroka!

Ove uče, da će se svi suradnici Otkupljenja na svim mjestima i u svim vremenima morati poslužiti ovim osvajalačkim oruđem: *Križem* (1).

Tako *Križ*, koji je spasio svijet nastavlja da bude ujedno znak i oruđe spasenja.

2. Nitko neka se dakle ne čudi, ako na brazdama Katoličke Akcije naiđe na poteškoće, neugodnosti, patnje. Više bi nas trebalo čuditi, kad bi bilo obratno, ili bi se moralo dvojiti o potpunoj plodnosti apostolskog rada.

Papa Pijo XI. već od svoje prve Enciklike *Ubi arcano Dei*, preporučujući i zapovijedajući Katoličku Akciju upozoruje istodobno, da ona bez dvojbe traži uvijek, da se „*zauzima za nova djela i pregaranja.*“ A dok je 25. rujna 1934. govorio impozantnoj skupini mladih radnica francuske Katoličke Akcije, izrekao je ove riječi pune mudrosti: „*Ako Vas kadkada vaš apostolat stoji više nego obično, sjetite se Apostola. Vi ste se pod rimskim suncem divili njihovim Bazilikama, ali ste posjetile i Katakombe. Treba da postavite ove*

---

(1) Kao što Jocizam, koji Papa Pijo XI. naziva „uzornim tipom Katoličke Akcije“ tako je i Križarstvo uzelo *Križ* za svoju značku. Ljepši znak doista nijesu mogli uzeti, jer sv. Križ treba zasaditi na sva polja javnog života.

dvije stvari u njihov povijesni snošaj, koji ih povezuje skupa. Sjajne Bazilike spuštaju svoje korijenje do tmine Katakomba. Iz ovog je bolnog poniženja nikla slava. Kao da kažemo, što je veći uspjeh, to dublje treba da bude poniženje, mrtvenje i žrtva, koja prednjači."

Osigurava disciplinu.

1. Katolička je Organizacija *„sicut castrorum acies ordinata"* (Pjes. VI, 3). vojska postrojena za bitku.

„Ono što daje snagu vojsci — piše o tome Lav XIII. — *i najviše doprinosi pobjedi, jest točna disciplina i stroga poslušnost svim onima, koji zapovijedaju"* (1).

Zato je disciplina stroga dužnost svakog organiziranog katolika.

Ali kako smo kazali, disciplina je plod poslušnosti članova svojim Vođama; a poslušnnst vrijedi koliko i pregaranje i žrtva.

„Mnogo više nego količina rada — kaže o tom Pijo XI. — *zahtijevaju duh pregaranja i žrtve, ustrajnost, način i disciplina rada. Na prvom mjestu disciplina, koja traži da se podvrgnu lične ideje zakonitim smjernicama starješina, koordinacija i subordinacija posebnih osobnih inicijativa i djelatnosti, općim i zajedničkim. To su teške i opasne kušnje za um i volju, vrhovne duševne moći. Ali poslušnost je ona kojoj Božja izreka osigurava pobjedu :* vir oboediens, loquetur victoriam" (2).

2. Disciplina ima tri neprijatelja: *samoljublje, nerazboriti žar i kolektivnu oholost.*

(1) Enciklika *Depuis le jour* franc. svećenstvu (8 rujna 1898)

(2)Komemorativni govor prigodom četrdesetgodišnjice Enciklike *Rerum Novarum* (15 svibnja 1931).

Po prvome pretpostavljamo naš sud sudu vođa, te čini da osjećamo poniženje, kad našu volju podvrgnemo tuđoj volji.

Po drugome — nerazboritom žaru — koracamo žurnije nego što nam zapovijednici naređuju i tako izlazimo iz redova. A to je štetno. Jer je tisuću puta korisnije ići polagano i složno, nego li razbijati redove, da se uštedi na vremenu.

Nametljiv i nerazboriti žar — pisao je mudro Lav XIII. — može da lako postane uzrokom ozbiljnih šteta. Sjetite se jednog od najznamenitijih događaja svete povijesti. Zastalno nije nedostajalo ni dobre volje ni odanosti svetoj borbi za vjeru kod onih svećenika, koji su se sakupili oko Jude Makabejca, da s njime skupa biju boj s neprijateljima pravog Boga, oskvrniteljima hrama i tlačiteljima svoga naroda. Usprkos tome, jer se nijesu podvrgavali pravilima discipline, a uputili su se smiono u boj, bijahu pobijeđeni. Duh Sv. kaže za njih: *„da nijesu bili od sjemena onih, koji su mogli spasiti Izraela"* (Mat. V, 6.) Zašto ? Zato, jer nijesu htjeli služiti, nego svojoj vlastitoj volji, i upustili se u borbu, a da nijesu slušali naredbe vlastitih vôđa" (1).

Treći je neprijatelj discipline, kolektivna oholost, t. j. ona pretjerana „staleška" ljubav, ona pretjerana podvrženost vlastitoj organizaciji, koja ne dopušta da se vidi ništa preko ni iznad nje. Posljedica je ta, što dušu dovodi u napast da se osamostali prema višim vlastima, i da gleda možda u ostalim bratskim društvima takmace.

Treba da se dobro razumijemo. Ovdje ne želim da ogovaramo „staleški duh", samo zato što bi nas on poticao, da više ljubimo i cijenimo svoje od dru-

(3) Gore citirana Enciklika *Depuis le jour.*

gih društava. Znamo, da se ovdje na koncu radi o prirodnoj psihološkoj činjenici, koja je ako hoćete i korisna, u koliko je poticaj na veći požrtvovni rad i čimbenik jačeg unutarnjeg veza. Ali i ovaj „staleški duh" treba, da ima svoje prave granice, jer ako ovo prijeđe postaje upravo ono, što smo nazvali „kolektivnom ohološću". A doista se prelaze ove granice kad nismo spremni da podvrgnemo uske interese vlastitog društva onim opće akcije, koji su veći i širi (1).

Uzdržava slogu.

1. Disciplina proističe iz jedinstva podređenosti članova svojim vođama: sloga se rađa iz jedinstva misli i volje svih i u svemu.

Organizacija bez sloge među svojim članovima jest kao tijelo bez duše: ruši se i kvari.

Stara mudra izreka: „*Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari*" ima svoju najveću vrijednost kad je primjenimo na društvenu pojavu. Kolike su sjajne i moćne organizacije oslabile i propale zbog nesloge članova!

2. Zato su Pape, osobito u časovima teških nutarnjih kriza uvijek podizali glas, da pozovu katoličke borce na osnovnu dužnost sloge. Enciklika *Graves de communi re,* Lava XIII, izlazi u času kada su oštre razmirice oko kršćanske demokracije prijetile, da

(1) Kolektivna oholost jest bolest, koja se pojavljuje u velikim kao i u malim okolinama. Možda više u posljednim nego u prvim. Župske organizacije. Lako se u župskim organizacijama porodi takmičenje, sitni ljubomori, i prepirke između organizacije i organizacije, makar za neko tobožnje prvenstvo ili za pravo incijative i t. d. Treba da *vođe,* osobito *duhovnik* budu spemni da liječe ovo zlo, ako ne žele da kasnije oplakuju štete, koje se ne daju uvijek popraviti. Lijek se sastoji u duhu pregaranja i žrtve, koju treba propovjedati, nagovarati, usađivati u duše.

razbiju čvrsto jedinstvo katoličke vojske. Ona je vapaj da se »*među katolicima sačuva jedinstvo nastojanja i sklad volje i rada*«.

Nešto kasnije Pijo X proglasuje »ako se hoće, da se socijalna akcija održi i napreduje potrebitom slogom raznih djela od kojih je sastavljena, *najvažnije je, da se katolici upute uzornom slogom između sebe:* koja se neće postići, ako svi nemaju iste namjere«.

I današnji Papa je više puta nagovarao borce Katoličke Akcije na jedinstvo misli i djela. U svečanom govoru, što ga je 31 svibnja 1936, upravio predstavnicima Katoličke Akcije svih zemalja, koji su došli u Rim da proslave njegovu osamdesetgodišnjicu, kazao ovo: »*Naša se glavna napomena u prvom redu odnosi na jedinstvo, koje treba podržavati prema uzvišenoj i znamenitoj riječi našeg božanskog Otkupitelja i Kralja, u čijoj službi vojuje i radi čitava Katolička Akcija* — ut sint unum, *jer je sloga uzrok snage i moći. Kazali smo: u prvom redu; sad kažemo: iznad svega: bezuslovno. Sloga, sloga, sloga. Svi oni koji vojuju pod zastavama Katoličke Akcije neka budu međusobno složni u Kristovom srcu*« ([1])

3. Ali ovo jedinstvo misli i rada tako živo i više puta preporučeno od Papa, ovo jedinstvo, koje je bitna pretpostavka sloge i tajna svakog uspjeha, neće nikada biti trajna u zbilji, ako svi članovi Katoličke Akcije ne budu zadahnuti kreposću žrtve. Doista samo ova krepost ima snage da

[1]) Kao da je govorio Hrvatima, koji su rijetko složni. Dosta da se nađu skupa dva Hrvata već niču tri društva!!!

pobijedi onog snažnog neprijatelja sloge, a taj je *»quot capita tot sententiae«*; i onog drugog ništa manje štetnog neprijatelja t. j. *samoljublje*.

Zaključak svega ovoga, što smo do sada u ovom poglavlju kazali može biti samo ovaj: *Nadnaravni duh i duh žrtve* dva su krila, koja nose Katoličku Akciju do visine njezinog poslanja, na koje ju je pozvao dragi Bog i Crkva, koji joj osiguravaju postignuće njezinih ciljeva.

II Dio

Katolička Akcija u svojim odnošajima

Poglavlje VII

Katolička Akcija i Crkvena Hijerhija

Nakon što smo promotrili Katoličku Akciju *u sebi* (t. j. njezinu narav, njezine ciljeve, i njezine bitne vlastitosti) dužnost nam je, — u ovom prikazu makar i kratkom kao što je ovaj naš — da je promotrimo i *u njezinim odnošajima sa različitim* djelatnostima i društvima. To je ono što hoćemo da učinimo u ovome i u slijedećim poglavljima.

Početi ćemo sa odnošajima koji postoje između Katoličke Akcije i Crkvene Hijerarhije, koji su najtjesniji i najpotrebitiji, i koji su njezina *differenza specifica,* jer joj daju posebna obilježja po kojima se razlikuje od svih drugih akcija.

Svi se ovi odnošaji mogu sabrati u jednu jedinu riječ: *podređenost*. Već smo, prolazno, kazali, da Katolička Akcija kao *pomoćnica* Hijerarhije mora biti ovoj *podređena*. Ali, budući da se radi o jednom osnovnom pojmu, potrebno je da ga se opetuje, da ga se razbistri i probudi.

U tu svrhu najprije ćemo tumačiti pojam Crkvene Hijerarhije, koji smo prije tek spomenuli(1). Zatim ćemo dokazati da je Katolička Akcija ovisna od Hijerarhije i to *neposredno*. Najzad ćemo

---

1) U poglavlju III i IV.

gledati odnošaje između ove i svjetovnjaka koji vode.

I.

Ovisnost o Crkvenoj Hijerarhiji

Dvostruka Hijerarhija

Vidjeli smo, da u Kristovoj Crkvi postoje *klerici* i *svjetovnjaci*. Klerici su oni koji su posvećeni službi Božjoj. Svi međutim nemaju jednaki čin. Među njima postoji *jedna hijerarhija* po kojoj su jedni podređeni drugima ([2]).

Hijerarhija je dvostruka: *Hijerarhija reda*, koja se sastoji od Biskupa, svećenika i đakona i *Hijerarhija vlasti* koja se sastoji od Pape i Biskupa. Ove su dvije vrste hijerarhije božanskoga porijetla. Crkva je dopuštenjem, koje je dobila od Krista, dodala još neke niže redove, koji se mogu držati, implicite sadržanim u prvim. ([3])

Nikakva se hijerarhijska vlast ne dobiva od puka ili civilne vlasti. *Svetim ređenjem* Crkva predaje vlast dotičnog reda, a juridički vlast *kanonskom misijom*, isključivši Papinsku vlast, koju prima *po Božjem pravu*, zakonitim izborom i pristajanjem na isti.

2. Koje su vlasti ovih dviju hijerarhija?

Odgovor se nalazi u Evanđelju prije, nego u Crkvenom Zakoniku. Isus Krist je dao apostolima različite vlasti. Prije svega vlast *posvećivanja duša*, dijeljenjem svetih Sakramenata i Božjih milosti, vršenje svetih tajna: *»krsteći u ime Oca i Sina i Duha Svetoga«* (Mat. *XXVIII*, 19); *»kojima oprostite grijehe oprostit će im se, a kojima zadržite zadržat će im se«* (Iv. *XX*, 23); *»To činite na moj spomen«* (Luka *XXII*, 19). Ovo je *vlast reda: vlast* nad *svetim stvarima*, vlast nad realnim tijelom Kristovim.

Apostoli su primili od Krista još i druge vlasti t. j., da *naučavaju* narode i da *upravljaju* Crkvom *»Naučavajte sve narode... učeći da drže sve što sam Vam zapovijedio«* (Mat. *XXVIII*, 19-20); *»Ko vas sluša mene sluša, ko vas prezire mene prezire, a ko mene prezire, prezire Onoga koji me je poslao«* (L. *X*, 16); *»Štogod svežete na zemlji, bit će svezano i na nebesima, i štogod razriješite na zemlji, bit će razriješeno i na nebesima«* (Mat. *XVIII*, 18). Ove vlasti tvore *vlast jurisdikcije;* vlast nad *mističnim tijelom Isusa Krista* t. j. nad Crkvom.

Ovakve su *apostolske vlasti*. One su potpuno prešle na crkvenu Hijerarhiju i to samo na nju. Zato se i zovu *hijerarijske vlasti;* i tvore — kako smo vidjeli — *hijerarijski apostolat* ([4]).

Papa, Biskupi, Župnici

1. Katolička je Akcija prirodno ovisna o hijerarhiji vlasti, koja jedina *upravlja* Crkvom. O-

[2]) Riječ *hijerarhija* jeste složenica, i dolazi od grčkih riječi *arhé* (zapovijed) i *hierá* (svet). Prema tome znači *sveta vlast*, i u strogom smislu mogla bi se upotrebljavati samo za svetu crkvenu vlast.

[3]) Ovi su pojmovi sadržani u član. 108 i 109 Kanonika crkvenog Prava.

[4]) Vidi pogl. III.: *Pomoćni apostolat*. O Crkvenoj Hijerarhiji vidi: *Jus Canonicum*, auctore P. Fr. Xav. Wernz S. J., ad Codicis normas exactum opera P. Petri Vidal S. J. Tomus II; Titulus praevius: Cap. I. — A. Ottaviani: *Institutiones iuris pub. ecclesiastici*, vol. I. sectio II.

va se Hijerarhija — kako smo kazali — sastoji od Pape i Biskupa. Stoga o ovima bitno ovisi Katolička Akcija. Primjećuje se u Zakoniku Crkvenog Prava, da *»ex Ecclesiae autem institutione alii quoque gradus accessere«* (Član. 108 br. 3). Među ove spadaju *župnici.*

2. Doista župnici nemaju u Crkvi vlasti u strogom smislu, *in foro externo.* Stalno je opet, da je Crkva dodijelila župnicima određene vlasti, i na temelju službe njima predane od Biskupa, župnici imaju pravo i dužnost da vrše pastoralna djela i apostolat, među koje spada i Katolička Akcija.

Stalno je, da papinski spisi izrazito pridaju župniku, koji je vrhovna uprava Katoličke Akcije u vlastitoj župi. Slušajte ove riječi: »Potrebno je da različiti oblici katoličkih organizacija nađu u Crkvenoj Hijerarhiji svoj oslon discipline. Iz ovoga rad *Župskih Vijeća,* Dijecezanskih Odbora, i Centralnog Odbora, u ovisnosti o Crkvenoj Vlasti ([5]).

Pravilnik Talijanske Katoličke Akcije — potvrđen od Svete Stolice — utvrđuje, da Župsko Vijeće, promicateljni i koordinatorni organ opće Katoličke Akcije u župi, *»djeluje pod vrhovnom upravom Župnika«* (Čl. 5).

Vidjeli smo, da Katolička Akcija ima svoje upravne organe u središtu naroda, biskupijama i župama, odnosno Katolička je Akcija ovisna od

---

[5]) Pismo Kardinala Državnog Tajnika, Predsjednika Talijan. Kat. Akcije (2 listopada 1923).

Pape, od Biskupa i Župnika. Zato — za Katoličku Akciju — Hijerarhiju jurisdikcije tvore *Pape, Biskupi* i *Župnici* u nekoj stanovitoj mjeri ([6]).

Svaki je apostolat ovisan o Hijerarhiji

1. Iz činjenice, da je sva vlast apostola prešla na Crkvenu Hijerarhiju, slijedi ovo dvoje a) svjetovnjaci i ako vrše visoke civilne službe, nemaju po sebi u Crkvi nikakve vlasti ni reda ni jurisdikcije. Oni tvore *Ecclesia discens et obediens.* b) svjetovnjaci koji u bilo kojoj formi šire kršćansku nauku, i javno vrše apostolat i bore se za vjeru, treba da dobiju ovlaštenje od Crkvene Hijerarhije i to baš od *Hijerarhije jurisdikcije:* a na neki način moraju biti *podvrgnuti istoj.*

U ovom smislu piše Lav XIII u Enciklici *Sapientiae Christianae* (10 siječnja 1890) o glavnim dužnostima katoličkih građana: »Crkva ne samo da je savršeno društvo plemenitije od svakog drugog, već je od svog Osnovatelja tako uređena da bude podesna da se bavi za spas ljudskog roda, *»ut castrorum acies ordinata«* (Cant. VI. 9).

»Ova organizacija i ovaj oblik kršćanskog društva, ne smije se nikako mijenjati; *niti je kome dopušteno da radi po svojoj volji i da se u*

---

[6]) Vidi poglavlje IV: *Organizacijski oblik Katoličke Akcije.* Što se tiče vlasti župnika piše P. Wernz S. J.: »Potestas parochorum licet vera perfectaque iurisdictio *fori externi* non sit, tamen est potestas quaedam *oeconomica* vel domestica in parochiam ut societatem *imperfectam,* quae praeter iurisdictionem fori poenitentialis, *administrationem* quoque vere *externam* habet adnexam« (Op. cit., Tomus II; Titulus VIII, caput IX).

borbi služi onom taktikom koja mu se više mili, jer tko ne sabire s Kristom i njegovom Crkvom, rasiplje; a tko se ne bori s Njim i njegovom Crkvom taj se bori protiv Boga« (7).

U istoj Enciklici pošto je Papa osudio ljudsku mudrost onih katolika, koji ne će da se bore za Krista i njegovu Crkvu, nastavlja: »Ima pak ne mali broj ljudi, koji poticani lažnim žarom i još gore, lažnim ciljevima, uzimaju zadaću koja im ne pripada. Oni bi stvarno htjeli da postupak Crkve podvrgnu svojim idejama i svojoj volji. *Ovo bi značilo preteći, a ne slijediti zakonitu vlast,* i još da služba Pastira pređe na privatnike, teško rušeći onaj red koji je Bog postavio u svojoj Crkvi i ne dopušta nikome, da ga mijenja... Oni veoma dobro djeluju koji u potrebi ne otklanjaju bitku..., već u borbi revno čuvaju dužnu podređenost«.

3. Ova potpuna i izrazita papinska pouka, utvrđuje ono što je po logičnom redu stvari, sam Krist Spasitelj odredio, t. j. da u Crkvi — tako se govorilo — svaki oblik javnog apostolata vršio ga bilo tko i bilo na kakav način, mora ovisiti o Hijerarhiji jurisdikcije. Ta ovisnost je uslov *valjanosti.* Isus Krist kazao je onima apostolima koji nijesu radili u slozi sa svojim zakonitim predstavnicima ovo: *Nescio vos:* ne poznam vas (Mat. XXV, 12).

---

7) Isus je kazao: *»Koji nije sa mnom, protiv mene je, i koji sa mnom ne sabire, prosipa«* (L. XI, 23). A tko nije sa Crkvom, nije ni s Kristom.

Katolička Akcija na poseban način ovisi o Hijerarhiji

1. Ako je svaki apostolat ovisan o Hijerarhiji, pogotovo je to Katolička Akcija koja je po prirodi svojoj *pomoćni* i *službeni apostolat.*

Katolička je Akcija sudjelovanje, suradnja u hijerarhijskom apostolatu. Tko sudjeluje mora, da bude vezan i podvrgnut onome koji upravlja. Ovo je jasna istina.

O ovome kaže Pijo XI: *»Sudioništvo, dakle povezanost s episkopatom i svećenstvom, ne samovoljno, već prislonjeno i podređeno djelovanje, onom glavnom djelovanju Biskupa i svećenstva«* (8).

2. Katolička je Akcija ne samo pomoćni, već i *službeni* apostolat. Njezini vojnici nijesu samo *suradnici* Hijerarhije, već i *poslanici,* a njezini su vođe izričito *delegirani.*

Iz ovoga se još jasnije i snažnije vide razlozi ovisnosti. Poslanik stoji na potpuno raspoloženje onoga koji ga šalje, kao što je glazbalo u ruci umjetnika (9).

Očito je dakle, da Katolička Akcija mora ovisiti, više nego ikoji apostolat svjetovnjaka, o crkvenoj vlasti, jer bi bez te ovisnosti bila *besmislena, apsurd.*

---

8) Govor Katoličkim društvima župe Sv. Karla ai Catinari u Rimu (5 svibnja 1932).

9) Netko je pisao da je Katolička Akcija *causa strumentalis* hijerarhijskog apostolata. To je istina. A jer se radi o jednom umnom i slobodnom oruđu, treba da se njime služi prema njegovoj vlastitoj prirodi. To ćemo doskora vidjeti.

1. Ova je dužnost ovisnosti po mnogim papinim dokumentima potvrđena.

Od Pija IX, prvog Pape Katoličke Akcije, do Pija XI, Pape koji su promicali i nagovarali na katoličku organizaciju, propisali su pravila discipline, pridržavajući za sebe pravo vrhovne uprave.

Pijo IX, 2 svibnja 1868 s jednim Breve koji je postao glasovit, priznao je i blagoslovio prvu narodnu Katol. organizaciju u Italiji zvanu *Sociétá della gioventù Catholica Italiana.* Odobrio je pravila i proglasio ju da pripada službi Crkve i da o njoj ovisi.

Lav XIII. piše u Enciklici *Graves de communi re,* o kršćanskoj demokraciji, koja je izašla 1901, kad je grupa kršćanskih demokrata prijetila da će slomiti svaki vez podložnosti vjerskim vlastima, ovo: *»Koliko pojedinci, toliko i katolička društva kad nešto određuju, treba da imaju na pameti, da su dužni na potpunu poslušnost Biskupskim vlastima«.*

Pijo X u Enciklici *Il fermo proposito* (koja je izašla god. 1905. kada se grupa mladih demokrata u Italiji bila već odcijepljena) ponovno napominje dužnost podređenosti Crkvenoj vlasti ovim riječima: *»Djela koja su upravo zato osnovana da obnavljaju u Kristu pravu kršćansku civilizaciju, i koja tvore Katoličku Akciju, nemogu se nikako shvatiti neovisnima o savjetu i vrhovnoj upravi Crkvene Vlasti«.*

2. Vrlo su česta i izričita svjedočanstva, današnjeg Pape, napomenut ćemo nekoje:

»Iz naravi i cilja Katoličke Akcije vidi se potreba njezine potpune povezanosti i odanosti Katoličkoj Hijerarhiji, od koje jedine može da dobije poslanje i upute« ([10]).

»Cijelokupna Katolička Akcija mora da bude u tijesnom odnošaju podređenosti sa hijerarhijom; podređenosti koja se očituje u sinovskoj poslušnosti Biskupima i Papi, a po ovima i Isusu. Jer ova tri elementa Biskupi, Pape i Isus sačinjavaju hijerarhijsku zgradu i divnu snagu Crkve« ([11]).

Isti Pape, preporučujući društvima Katoličku Akciju ovisnost o Biskupima, napominje često glasovitu izreku Sv. Ignacija mučenika: *Nil sine Episcopo,* i nadodaje: »Ova je velika riječ, uzvišena lozinka Katoličke Akcije« ([12]).

II.

Izravna i neizravna ovisnost

Do sada smo dokazali da Katolička Akcija mora ovisiti o Hijerarhijskoj Vlasti Crkve. Ali ova ovisnost može biti *izravna i neizravna.*

Katolička Akcija o Njoj ovisi *izravno.* Po tome se razlikuje od ostalih organizacija i djela katolika koja o njoj ovise samo *neizravno.*

Ono što hoćemo sada dokazati, nakon što smo iznijeli nauku o *poslanju Crkve,* jest pojam *izravne i neizravne ovisnosti.*

---

[10]) Pismo Kardinala Državnog Tajnika Primasu Poljske (10 travnja 1029).

[11]) Govor duhovnicima društava Talijanske Kat. Mladeži (14 rujna 1925).

[12]) Govor izaslanicima Katol. đaka (3 studenoga 1929).

Dvostruko poslanje

U Enciklici *Il fermo proposito* Pijo X piše — to smo već negdje napomenuli — Katolička Akcija ne isključuje ni jednu djelatnost koja *»u bilo kojem smislu, izravno ili neizravno, pripada Božanskom poslanju Crkve«* ([13]).

Ima djelatnosti koje izravno pripadaju poslanju Crkve, i drugih, koje joj neizravno pripadaju. To je isto kao da kažemo, da Crkva ima dvostruko poslanje: *izravno i neizravno.*

U istoj Enciklici, Papa Pijo X određuje predmet i područje jedne i druge. Evo njegovih riječi: »Osim ovih dobara *(nadnaravnih)* postoje još brojna dobra koje pripadaju *naravnom redu,* za koja poslanje Crkve nije izravno *određeno,* ali kao prirodna posljedica izvire iz ove ... Obnoviti u Kristu ne samo što upravo pripada Božanskom poslanju Crkve, t. j. voditi duše k Bogu, već i ono što iz ovog božanskog poslanja spontano izvire t. j. *kršćansku civilizaciju kao skup pojedinačnih elemenata od kojih se sastoji«.*

2. U izravno *poslanje* Crkve ulaze sve čisto *vjerske* djelatnosti, t .j. one koje imaju za *izravni cilj, cilj nadnaravnog reda,* kao služba Božja, posvećenje duša, širenje objavljenih istina, vršenje kršćanskih kreposti, i t. d.

U *neizravno poslanje* ulaze one druge djelatnosti koje imaju za *neposredni cilj, cilj naravnog reda,* ali stoje u nekim odnošajima s vjerom i ćudoređem. Na taj način Crkva ima pravo i dužnost, da uđe u polje znanosti, književnosti, umjetnosti, politike, ekonomije i svih drugih elemenata civilnog života.

[13]) Vidi pogl. III *Sveopći apostolat.*

Ovo pravo pripada joj po njezinoj *neizravnoj vlasti,* t. j. vlast, *ne nad zemaljskim stvarima kao takvim, već u koliko su spojene s duhovnim i nadnaravnim redom* ([14]).

3. Katolička Akcija ima udjela u obim poslanjima Crkve, iz istih razloga i na isti način.

I ona, kao što Crkva, crpi u materijalnim stvarima samo duhovni elemenat. Kao što je čovjek sastavljen od duha i tijela, tako i u mnogim stvarima nalazimo jedan elemenat materijalni i jedan duhovni, a to su one stvari za koje kažemo da su *miješovite* naravi. Katolička Akcija, kao ni Crkva, ne ulaze u polje *čisto* zemaljskih stvari.

O ovom pitanju govori izrazito Pijo XI: *Katolička Akcija ima uvijek poseban način razvijanja.* Nema polja na kojem ne bi Katolička Akcija mogla naći svoje mjesto pod vodstvom i neposrednim zapovjedništvom Hijerarhije. *Ali je jasno da se ne može tražiti od Hijerarhije tehnički odgoj i financijsku i mehaničku naobrazbu* različitih dijelova i njihovih odnošaja od kojih se sastoji društvo«. ([15]).

[14]) U kanonskom jeziku Crkve drže se *čisto vremenitim* one stvari koje nisu u *nikakvom odnošaju* sa duhovnim i nadnaravnim ciljem čovjeka. Na čisto vremenite stvari Crkva nema nikakve vlasti ni izravne ni neizravne, jer njezin je cilj nadnaravnog reda (Vidi: P. Felice Cappello S. J.: *Summa Juris pubblici ecclesiastici* Lib. II, cap .III, član. III).

[15]) Govor Vođama Kat. Akcije u Rimu (19 travnja 1931).

Na drugom mjestu nalazimo: »Katolička Akcija nije određena za materijalne i zemaljske ciljeve... A ako pak silom prilika mora saći na ekonomsko i socijalno polje dodirajući se i političkih pitanja, *ne čini to drukčije, nego u vidu nadnaravnih interesa ćudorednog i vjerskog pridizanja pojedinaca i naroda*« ([16]).

Neizravna ovisnost

1. Može biti — a ima — društava koja imadu za *izravni* cilj, vremenite stvari, ali koje su vezane sa duhovnim i podvrgnute višim ciljevima. N. pr. znanstvena, književna, umjetnička, ekonomska i stručna društva, koja je kršćanstvo nadahnulo, i koja imadu za cilj kristijanizaciju.

Koji su njihovi odnošaji sa Crkvenom vlasti?

Odgovor nalazimo u papinskim dokumentima. U Enciklici *Il fermo proposito* piše Pijo X: »Sva ona djela koja *izravno* dolaze u pomoć duhovnoj i pastirskoj službi Crkve, i koja imaju *vjerski cilj na neposredno dobro duše, moraju se u svakoj pa i najmanjoj stvari podvrgavati crkvenoj vlasti, pače i onoj Biskupa,* jer ih je Duh Sveti postavio da upravljaju Crkvom Božjom u biskupijama koje su im dodijeljene. Ali i ostala djela... ne mogu se na nikakav način shvatiti neovisnim o savjetu i vrhovnoj upravi Crkvene Vlasti, pogotovo u koliko sva moraju biti upućena na načela, kršćanske nauke i ćudoređa. Još ih se može teže shvatiti u više ili manje otvorenoj opoziciji s tom vlasti. *Sigurno je, da se takva djela, prema njihovoj naravi, moraju pokretati prikladnom i razumnom slobodom, jer na njih pada odgovornost djelovanja, pogotovo u vremenitim, ekonomskim i poslovima javnoga života, upravnim i političkim, tuđi čisto duhovnoj službi.*

[16]) Pismo Kardinala Državnog Tajnika Talijanskim Biskupima (2 listopada 1922).

»Budući da katolici uvijek dižu Kristovu zastavu, dižu ujedno zastavu Crkve. Prema tome je zgodno da je prime iz ruku Crkve i da Crkva pazi da joj čast bude nedirnuta, i da se tom materinskom bdijenju, katolici podvrgnu kao odana i ljubezna djeca«.

2. Iz ovih se riječi dade zaključiti slijedeće: a) društva i djela koja *izravno* dolaze u pomoć pastirskoj službi (jer im je neposredni cilj nadnaravnog reda) *izravno* su ovisna o Crkvi; b) društva i djela koja dolaze u pomoć pastirskoj službi samo *neizravno* (jer im je neposredni cilj naravnog reda), *neizravno* su ovisne o Crkvi.

Značaj ovih dviju ovisnosti

Na temelju papinih dokumenata možemo odrediti značaj izravne i neizravne ovisnosti o crkvenoj vlasti.

1. *Ovisnost je izravna kada organizacija razvija svoju djelatnost ovisno o crkvenoj vlasti, od koje je primila poslanje* ([17]).

U ovom slučaju vlast Crkvene Hijerarhije obuhvaća *svu djelatnost organizacije* ([18]).

[17]) Napominjemo papine riječi koje smo već prije citirali: »Od same Hijerarhije Katolička Akcija dobiva *poslanje* i smjernice« (Pismo Primasu Poljske 10 travnja 1929).

[18]) U Papinom pismu svim Biskupima Italije (2 listopada 1922) čitamo ove izrazite riječi: »Katolička Akcija nije određe-

Konkretno Crkvena Vlast:

a) pokazuje ne samo daleke i opće ciljeve organizacije, već i one neizravne i posebne, koji su duhovne prirode;

b) pregledava i odobrava pravila;

c) nadzire rad preko svojih predstavnika, *duhovnika;*

d) sama imenuje ili barem potvrđuje, *svjetovne vođe* ([19]).

2. Naprotiv je ovisnost samo *neizravna* kada organizacija *razvija svoju djelatnost tako, da su za nju odgovorni njezini vođe.*

U ovom slučaju Crkvena Hijerarhija ne pokazuje ni neizravne ni posebne ciljeve (koje su *materijalnog* reda), ne odobrava pravila i odluke, ne ulazi u imenovanje vođa, ne bdije nad djelatnošću preko svojih posebnih predstavnika. Društvo ostaje podvrgnuto Crkvi samo u *ćudorednom smjeru,* koji kao takav, pada u prinadležnost vjerske Vlasti. Ova dakle *ne obuhvata svu*

---

na za materijalne i zemaljske ciljeve, već za duhovne i nebeske, ne za politiku već za vjeru, i po tome je u *svemu* ovisna o Crkvenoj Vlasti«.

[19]) Strać. Anđelo Dr. Menicucei, u važnoj raspravi u reviji »*L' Assistente Ecclesiastico*« (lipanj — srpanj 1936) dokazao je, da društva Katoličke Akcije, upravo po ovoj svojoj ovisnosti o Svetoj Stolici, treba držati, »*crkvenim društvima*«, (u onom smislu koje ovom izrazu daje Kanonsko Pravo), a ne jednostavno »društvo svjetovnjaka«, koja su podložna nadzoru Crkvene Vlasti samo »*što se tiče vjere i ćudoređa*« (Član. 336 i 684 Zakonika Crkvenog Prava). Ipak društva Katoličke Akcije i ako su čisto »crkvena društva«, tvore *novi tip koji stoji za sebe,* izvan onoga koji predviđa Zakonik Kanonskog Prava.

djelatnost društva, nego samo onaj dio, koji je u odnosu s njezinim duhovnim ciljem, t. j. vjerski i ćudoredni dio.

3. Izravno ovise od Crkvene Hijerarhije sve organizacije i djela koja tvore *službenu* Katoličku Akciju, ili Katoličku Akciju u užem smislu. ([20]).

Oni koji *neizravno* ovise mogu se nazvati Katoličkom Akcijom u širem smislu ([21]).

Na koncu pripada Hijerarhijskoj Vlasti da prosudi i odluči, da li jedno društvo ili djelo mora ovisiti izravno ili samo neizravno, jer je samo ona vlastna da sudi što se tiče cilja.

Neizravna vlast koju traže Pape

1. Neizravna ovisnost društava i djela — pa i djela pojedinaca — o Vjerskoj Vlasti dolaze od neizravne vlasti, koju Crkva ima nad vremenitim stvarima, kako smo već spomenuli. Vlast, koju bogoslovi dokazuju nepobitnim dokazima. Ali ovu vlast tvrdokorno niječu oni, koji čeznu za nezakonitom slobodom rada, u potpunoj neovisnosti od Crkve.

Pape, osobito zadnji, koji su se morali boriti protiv zabluda i napadaja laičkog liberalizma, jednodušno su branili takvu vlast, posebno na

---

[20]) Ovo čitamo u papinom spisu: »Potrebito je, da različiti oblici djelatnosti *(Katoličke Akcije)* nađu u Crkvenoj Hijerarhiji središte koje će ih disciplinirati. Odatle rad Župskih Vijeća, diecezanskih odbora i centralnog odbora, *u neposrednoj ovisnosti* o Crkvenoj Vlasti« (Pismo Kardinala Državnog Tajnika predsjedniku Talijanske Katol. Akcije — 2 listopada 1923).

[21]) O značenju ovog izraza vidi poglavlje I.

ekonomskom i političkom polju, gdje su nepriznavanje najodlučnija bila.

2. Pijo je IX osudio u Silabu, slijedeću tezu (24): »Crkva nema prisilne vlasti, niti bilo kakve vlasti, *izravne ili neizravne, u vremenitim stvarima«.*

Lav XIII u Enciklici *Rerum Novarum* utvrđuje svoje pravo da intervenira u socijalnom pitanju ovim riječima: Pouzdano počinjemo raspravu sa *svojim pravom,* jer se radi o stvari, gdje nije vjerojatan nikakav uspjeh, ako se ne pozovu u pomoć vjera i Crkva. Budući je u prvom redu naša dužnost, da čuvamo vjeru, i ono što je u crkvenoj vlasti, držimo da bi zanemarili dužnost, kad bi šutjeli«. Što se tiče vlasti Crkve u političkom predmetu isti Papa ovako izričito govori: »Crkvi ne može biti indiferentno kakvi su državni zakoni, ne kao takvi, već zato što katkada pređu svoje granice i zadiru u prava Crkve. Bog je naložio Crkvi da se suprostavi uvijek, kada politika šteti vjeri, i da nastoji marljivo, da duh Evanđelja bude kvasac zakona i ustanova naroda« ([22]).

Pijo X piše, da povijest svjedoči: »javno priznanje *crkvenoj vlasti u svim predmetima, koji na bilo koji način diraju savjesti,* podložnost svih zakona Država, Božjim zakonima Evanđelja, slogu dviju vlasti, državne i crkvene, da se mogu tako bolje skrbiti za vremenita dobra naroda, a da pri tom ne trpi ono što je vječno« ([23]).

---

[22]) Enciklika *Sapientiae christianae.*

[23]) Enciklika *Il fermo proposito.*

Benedikt XV tvrdi: »Socijalno pitanje očekuje svoje riješenje, ali *treba da se ne riješi bez Crkve,* da ne bi bilo protiv Crkve« ([24]).

Pijo XI, u Enciklici *Ubi arcano Dei* piše: »*Crkva neće i ne smije bez pravog razloga, da se upušta u upravu čisto zemaljskih stvari, ali ne smije dopustiti ni trpiti, da politička vlast vrijeđa nadnaravna dobra ili da napada Božanski ustav i prava njegova u društvu«.*

Ove su se papinske nauke opetovale u svim vjekovima, jer su oni uvijek jednako postupali sa civilnim vlastima. Dosta je letimično pregledati povijest, da se vidi kako su Pape osuđivali nepravedne zakone i protukršćanske ustanove, političke i ekonomske sisteme, kao i krive umjetničke i znanstvene struje, koje su stajale u sukobu s načelima vjere i kršćanskog ćudoređa. Nijesu time prešli zakonite granice svojeg poslanja, već su šta više izvršili svetu dužnost za dobrobit čovječanstva i civilizacije« ([25]).

---

[24]) Govor prigodom 25 godišnjice društva Sv. Joakima (18 ožujka 1919).

[25]) Liberalizam je Crkvi zanijekao *neizravnu vlast,* jer je oštro odijelio zemaljsko od duhovnoga, i zahtijevao je da Crkvu skuči u crkvu i sakristiju, ostavljajući joj samo čisto liturgijsku službu, a oduzevši joj svako socijalno djelovanje.

Ova vlast, t. j. Crkvena, ne oduzima ništa što podpada pod konpentenciju Države, niti umanjuje zakonitu samostalnost nikakvog tijela ili civilne ustanove. To potvrđuju povijesna svjedočanstva.

O neizravnoj vlasti Crkve vidi: A. Ottaviani: *Institutiones iuris pubblici ecclesiastici,* sv. II, tit. IV S. Apolinare, Roma; P. Felice Cappello S. J.: *Summa iuris pubblici ecclesiastici* (Università Gregoriana, Roma) P. Andrea Addone S. J.: *La costituzione sociale della Chiesa e le sue relazioni con lo Stato* (So-

Odgovor na jedan prigovor

Protivnici ove teze, samo da se riješe dužnosti neizravne ovisnosti o Crkvenoj Vlasti u politici i ekonomiji, ovako prigovoraju: »Sasvim je jasno, da treba slušati Crkvu, što se tiče vjere i ćudoređa, jer je Crkvena Vlast u tim pitanjima ne samo kompetentna već i neprevarljiva, ali u drugim predmetima Papa može da pogriješi, kao i svi drugi ljudi. Koliko li pogrešaka počinjenih od Papa spominje povijest! Vidimo još i danas, da u socijalnim i političkim pitanjima Pape mijenjaju stav pače, dešava se da jedan te isti Papa daje sad jedne, sad druge smjernice... Dakle, nijesmo dužni poslušnost Crkvenoj vlasti u pitanjima koja nijesu vjerska, već smo slobodni misliti i raditi kako hoćemo.

2. Lako je odgovoriti na ovaj sofizam.

U prvom redu: Primjećujemo da dokazuje previše, zbog toga i ne dokazuje ništa. Kad bi ovaj dokaz vrijedio, koja je ta zemaljska vlast koja bi imala pravo da zapovijeda? Nijedna, osim one Papine dok govori *ex cathedra*. Logičan bi bio samo jedan sistem: anarhija. Neispravnost zaključka, dokazuje neispravnost pretpostavke ([26]).

U drugom redu: Istina je, da Papa u čistoj politici, ekonomiji, znanosti, umjetnosti i t. d. može pogriješiti kao i svaki drugi čovjek. Ali je i to istina, da Papa samo onda sudi o tim pitanjima, kad diraju i ćudoređe. U ovim pitanjima Pa-

cietá Edit. Vita e Pensiero); Prof. Giuseppe Ballerini: *Breve Apologia:* parte IV. *La Chiesa.* (Edit. Fiorentina).

[26]) Dijalektička je norma: »*Ex vero non sequitur nisi verum*«.

pa je sigurno najkompetentniji pa i onda kad ne govori *ex cathedra*. Naši će nam protivnici barem toliko priznati. Na koncu, pa i ako je koji Papa pogriješio u politici i u socijalno-ekonomskim pitanjima, što zato? Jadno bi bilo društvo, kad bi se usvojilo načelo, da podanici ne moraju poslušati u slučaju da je glavar jednom pogriješio! Što bi bilo u vojsci, kad vojnici nebi bili poslušni zato, jer je u nekoj stalnoj prigodi oficir dao krivo naređenje?

3. Niti promjena smjernica ne može uzakoniti samostalnost, jer tu promjenu mogu da izazovu najmudriji razlozi, na temelju konkretnih prilika, koje se mijenjaju prema mjestu i vremenu. U ovom je pitanju zgodno napomenuti ono što je Pijo XI kazao, u nekom svom znamenitom govoru, koga smo već spomenuli, a tiče se dviju divnih prednosti Crkve: njezine *stalnosti* i *nepromjenljivosti* u bitnim stvarima i u pitanjima načela, i njezine *prilagodivosti* u stvarima čisto sporednim ([27]).

Osim toga, uvijek je istinito, da i mijenjanje smjernica starješina, nije nikada bilo, i niti će ikada biti dovoljni razlog, da podanici ne budu poslušni. Može li vojnik biti neposlušan u ratu, zato što je zapovjednik promijenio taktiku.

III.

Vodstvo svjetovnjaka

Katolička Akcija — već smo rekli — izravno ovisi o Crkvenoj Hijerarhiji. S druge strane

[27]) Govor predstavnicima Dijecezanskih Odbora (16 svibnja 1926). Vidi poglav. IV *Bitno i sporedno.*

ona ima još i svoje svjetovne vođe. Sluša li dakle Katolička Akcija dva različita vodstva? Je su li organi svijetovnog vodstva nekorisni, možda štetni duplikati hijerarhijske vlasti Crkve? Ili su prazne parade, beskorisne? Kako bilo, kakvi su odnošaji između ove dvije vlasti, svijetovne i crkvene?

Stvar je od bitne važnosti, pa nije lako odgonetnuti bilo u teoriji, bilo (i još teže) u praksi. Ipak nalazimo u papinskim spisima dovoljno svijetla da to riješimo.

Podređeno vodstvo

1. O centralnom Odboru vrhovnom koordinirajućem organu cjelokupne talijanske Katoličke Akcije, kaže Pijo XI: *»Centralni Odbor upravlja, ali je i sam upravljan. On je upravljan jer je upravljana cijelokupna Katolička Akcija, koja djeluje pod vrhovnom upravom centralnog odbora. Ovaj Odbor skupa sa svim ostalim Odborima upravljan je i upućivan od Hijerarhije i Papa. Nebi se ni zamisliti mogao izvan ovog okvira, tako jednostavnog i jasnog«* ([28]).

Što je Papa rekao za centralni odbor, to vrijedi i za sve ostale upravne organe. Ovi *upravljaju ali su i sami upravljani;* upravljani su od Crkvene Hijerarhije: Pape, Biskupa i Župnika.

2. Dakle Katolička Akcija ima dvostruku upravu: onu Hijerarhiju, koja se može nazvati *vrhovnom upravom* i ovu svjetovnjaka, koja je *podređena uprava,* ali na svaki način prava uprava.

[28]) Govor predstavnicima Dijecezanskih Odbora (16 svibnja 1926).

Da je ta uprava — a ne samo *pro forma* — nalazimo u nekom drugom papinskom spisu, gdje se tvrdi, da organi koji koordiniraju *»moraju imati, prema drugim društvima* visoke dužnosti i vlasti, *jer samo na taj način mogu da sve snage katolika imaju jedinstven smjer«* ([29]).

Izvršioc praktičnog reda

1. Očito je, da ove dvije uprave moraju imati *različite kompetencije,* inače bi tvorile jedan duplikat doista bezkoristan, da ne kažemo štetan.

Koje su te različite kompetencije?

U papinskim se spisima nalazi još i ovaj odgovor. Pismo kardinala Državnog Tajnika Biskupima Italije (2 listopada 1922), za reviziju Pravila Talijanske Katoličke Akcije, tvrdi, da *»Katolička Akcija ne upravlja s teoretskim redom, već izvršuje praktički red«.* Ova je tvrdnja bila poslije ponavljana u drugim važnim papinskim spisima.

Dakle vodstvo teoretskog reda — reda načela i norma — pripada samo Crkvenoj Hijerarhiji, jer je ona sama učiteljica i čuvarica Kristove nauke. Katolička je Akcija pak *izvršiteljica praktičkog reda,* jer radi *»za širenje i primjenu katoličkih načela.«* ([30]).

2. *Pojam ovog dvostrukog reda stvari izvire iz prirode same Katoličke Akcije.*

[29]) Pismo Kardinala Državnog Tajnika glavnom predsjedniku Talijanske Kat. Akcije.

[30]) Član 1 Pravila Talijanske Kat. Akcije. »Djelovanje je svjetovnjaka — piše Preuzv. Mons. Pizzardo — praktični rad, u koliko *vrši na vlastitu odgovornost, različite točke svog širokog programa«. (Katol. Akcija:* Govor držan na Kongresu Međunar. Saveza Katol. Ženskih Liga 22 svibnja 1930. i tiskan nastojanjem Centralnog Odbora Taljan. Kat. Akcije).

Nije li ona suradnica Hijerarhije. Tko surađuje u nekom poduzeću, mora da vrši naredbe poduzetnika, a njemu samo pripada, da utvrdi ciljeve i glavne norme za izvršenje tih ciljeva.

Radi se o istini koja je sasvim očita.

Izvršujuća vlast

1. Pitamo se sada: Ne zahtjeva li zadaća povjerena Katoličkoj Akciji sama svoju vlastitu upravu i odgovornost?

Bez dvojbe. Pogotovo jer se izvršitelji, kao inteligentna i slobodna bića, ne mogu kretati mehanički kao atomi. Osim toga, jer sama djelatnost Katoličke Akcije ima svoju vlastitu tehniku što znači, jedan skup načela i praktičnih normi. Zato i na polju na kojem se kreće Katolička Akcija treba da bude netko, tko će upravljati sa vlastitom spremom i odgovornošću. Drugim riječima, treba da postoji neka eksekutivna vlast.

2. Stvar možemo osvijetliti nekim sličnim primjerima iz društvenog života.

Treba n. pr. podići zgradu. Nacrt pripravlja arhitekt, izvršuju ga zidari, a ove treba opet da nadzire nadziratelj, a sve pak poduzetnik.

Poduzetnik je upravljan od vlasnika i od arhitekta, ali de facto u praksi, on upravlja i vidi sve, te mora da izvrši sve nacrte arhitekta, pa i upravljati i nadzirati zidare. A u toj radnji koliko upravitelj, toliko radnik pokazuje svoju sposobnost, koja je različna od one arhitektove.

Katolička Akcija, rekli smo, hoće da obnavlja *civitatem christianam*, koju je porušio bijes laicizma. Crkvena Hijerarhija pripravila je mudar plan, a radnici Katoličke Akcije izvršavaju ga pod nadzorom i vodstvom svojih tehničkih upravitelja.

3. Isto tako mobilizirana vojska mora da postigne cilj koji je odredila politička vlast. Svi dijelovi vojske na svoj način moraju da izvrše plan upravljen od generalnog štaba, ali *zapovijednici pojedinih dijelova* vojske, premda vrše što je određeno, ipak imaju svoje vodstvo i svoju odgovornost. Dakle upravljani su, ali i upravljaju: izvršitelji upravljaju.

Isto i Katolička Akcija vojska je *»u svetoj bitki za vjeru«* kako je pisao Pijo XI ([31]).

Vojnici ove križarske vojne slušajući naredbe svojih oficira, t. j. svijetovnih upravitelja, znaju da imaju postići cilj kojeg im je Crkvena Vlast postavila.

Ove prispodobe — vidimo dobro — ne pogađaju savršeno (kao ni jedna paralela i prispodoba); ali ipak barem služe da se pokaže, da činjenica, da *netko upravlja i da bude upravljan*, ne pojavljuje se samo u redovima Katoličke Akcije.

Nadležnost dviju vlasti

Dovle smo definirali nadležnosti dviju vlasti ali samo uopće. Sad ćemo u tančine ocrtati dokle je uopće moguća izvjesna vlast pojedine.

1. Bez dvojbe pripada Crkvenoj Vlasti, da postavi ciljeve Katoličkoj Akciji. Isto kao što je kompetentna za ciljeve, tako je isto kompetentna i za sredstva. Na Crkvi je da pokaže *bitna i potrebna sredstva* i da prosuđuje o koristi i prikladnosti svih ostalih.

---

[31]) Enciklika: *Ubi arcano Dei.*

Pijo XI piše, u Pismu Kardinalu Schuster, od 26 travnja 1931: »*Očito je i stalno, kao što Crkva i Hijerarhija, imaju pravo i dužnost da oblikuju i upravljaju Katoličkom Akcijom, tako isto imaju pravo i dužnost, da je organizuju tako, da bude sposobna da postigne svoje duhovne i nadnaravne ciljeve, prema običajima i zahtjevima različitih vremena i mjesta*«.

2. Na upravnim je organima: a) da se brinu i upravljaju izvršenjem inicijativa danih od kompetentne Crkvene Vlasti; b) da sami promiču razne inicijative s namjerom, da se postignu ciljevi Katoličke Akcije, upotrebljavajući sredstva koja im je Crkvena vlast odredila kao i sva ostala, koja im ona odobrava.

Upravni organi imaju pravo, da vijećaju i odlučuju, ali njihove odluke treba da imaju barem implicite odobrenje kompetentne Crkvene Vlasti (t. j. od Pape, Biskupa ili Župnika, već prema tome, da li se radi o centralnim, dijecezanskim ili župskim organima).

Zato duhovnici kao predstavnici Hijerarhije »imadu vlast da ponište one odluke koje bi stajale u sukobu sa vrhovnim smjernicama Crkvene Hijerarhije«([32]).

3. Je li zgodno da eksekutivna vlast bude u rukama svjetovnjaka? Ne bi li bilo bolje da je

---

[32]) U *Priručniku* Križarske organizacije odobrenom od hrvatskih Biskupa, u § 30 br. 1. nalazimo: »Duhovnik je u mjesnom križarskom bratstvu predstavnik crkvene vlasti... Poslove, uprave i izvršenje svrhe Križara provodi društveni odbor i duhovnik ima pravo veta protiv zaključaka odbora koji bi bili na štetu vjerskih i moralnih principa ili crkvene discipline...«

Hijerarhija povjeri svećenicima koji bi mogli biti i sami duhovnici društava?

Eto pitanja koja se nameću.

Možda bi netko i bio zato da vodstvo bude u rukama svećenstva, međutim je Crkvena Vlast odredila drukčije, i to zbog mudrih razloga, koji izviru iz prirode i cilja same Katoličke Akcije.

Na nama je samo, da ih objasnimo.

Razlozi koji opravdavaju vodstvo svjetovnjaka

1. Nikada ne smijemo zaboraviti, da Katolička Akcija nije jedna čisto vjerska organizacija, sa jedino pobožnim i odgojnim ciljevima. U vjerskim društvima svećenik je mjerodavan i vodi glavnu riječ u njima. On može da u njima bude *upravitelj*.

Katolička Akcija je nešto sasvim drugo, ona je po biti svojoj apostolat, i to apostolat *svjetovnjaka pomoćni* i *sveopći* ([33]). Katolička Akcija sa ovakvim obilježjem ne bi mogla, općenito govoreći, postići potpuno uspješno sve svoje ciljeve, kada njezina vojska nebi imala i hijerarhiju svjetovnjaka, koja je podređena onoj crkvenoj.

2. Iz ovog temeljnog razloga izviru, nekoliko drugih razloga, koje ćemo sada ispitati.

Najvažniji nam se čine ovi:

a) Katolička Akcija *radi i na socijalnom polju*, na kojem svjetovnjaci koji zapremaju položaje u svim granama života, poznaju potrebe, pogibelji zla i lijekove što kadkada može da izbjegne i najbudnijem oku svećenika. Iskustvo svjetovnjaka može biti vrlo korisno, da socijalni apostolat

---

[33]) Vidi poglav. III.

bude uspješan; a biti će bolje iskorišćeno ako svjetovnjaci preuzmu pravedni dio u upravi.

b) Katolička Akcija *ima još dužnost zaštite i obrane*, zato je i prozvana savremenom *rukom svjetovnjaka* za obranu Crkve ([34]).

Ova zadaća nebi mogla potpuno uspjeti, kad na čelu vojske nebi bili i svjetovnjaci predstavnici velikih masa kršćanskog puka ([35]).

c) Katolička Akcija jest... akcija. Njezini članovi primaju i davaju.

Članovi će *to velikodušnije davati*, što budu veći primjeri i poticaji koje će imati pred očima. Evo još jednog dokaza koristi, da skupa s duhovnicima društava, upravljaju i svjetovnjaci. To više što jednakost uslova svjetovnjaka omogućuje povoljnije djelovanje na članove.

Jer opstoji zakon psihološki: *Svaki sličan ljubi sebi sličnog;* a po tome može da uspješno na njega djeluje ([36]).

d) Ne samo što svetovnjaci kao vođe djeluju na djelatnost članova, već *se i oni sami drže obvezanim da razvijaju što snažniju i stvarniju djelatnost.* Tko ima bilo kakvu odgovornost u nekoj

---

[34]) Vidi poglav. II.

[35]) U poglav. V. dok smo govorili o potrebi apostolata svjetovnjaka iznijeli smo i ovaj razlog: *laicizam je oduzeo ugled svećenstvu.* Ovaj isti razlog vrijedi i s obzirom na vodstvo svjetovnjaka u Katoličkoj Akciji.

[36]) I ovdje se pozivamo na ono što smo već u V. poglav. iznijeli o koristi suradnje svjetovnjaka na polju apostolata. Iskustvo pokazuje koliku pomoć može da pruži duhovniku jedan dobar predsjednik, bilo to u izgradnji članova, bilo u disciplini. Neke neugodne uloge dobro je da izvršava predsjednik, jer duhovnik mora da u društvu radije vrši očinsku i uzgojnu ulogu.

odluci, osjeća se više potaknut da radi na njezinom ostvarenju. To je uostalom pitanje dostojanstva i dosljednosti. Stoga, ako svećenik u nekom društvu hoće da sam sve određuje i da sam snosi svu odgovornost, gubi efikasnu suradnju u izvršivanju tih odluka ([37]).

e) Važan je i ovaj posljednji razlog.

Tko upravlja organizacijom istovremeno je i predstavlja ([38]). A šta je logičnije, nego da jednu organizaciju svijetovnjaka predstavljaju svjetovnjaci?

Trebamo imati na umu, da Katolička Akcija *i izvanjski djeluje* (upravo je to njezina značajka); pa ćemo lakše shvatiti koliko je zgodno, da ovaj pokret svjetovnjaka u njegovu odnošaju *sa vanjskim svijetom*, bude zastupan po svjetovnjacima, i da oni *sami snose odgovornost.*

Što djelatnost više skreće s polja čisto vjerskog u polje socijalno i civilno, ta odgovornost svjetovnjaka mora da postaje sve to jača i očitija, budući je jasno da na vjerskom i odgojnom području, svjetovnjačko vodstvo ima manju kompetenciju i spremu.

3. Svi ovi razlozi govore zato da na upravnim položajima (osobito predsjedničkim) budu svjetovnjaci.

---

[37]) Ova činjenica — koja se temelji na jednom psihološkom zakonu — tumači nam praktičnu korist prihvaćenih odluka od članova na glavnoj skupštini. Ovi, budući da su dali svoj pristanak, obavezuju se na neki način da će pružiti svoju pomoć, i time postaju svijesniji i aktivniji suradnici.

[38]) U pravilima Talijanske Katol. Akcije, odobrenima god. 1923, u član. 11 stoji *»Vrhovni predsjednik zastupa Talijansku Katoličku Akciju«.*

To ipak ne isključuje, da kao izuzetci — po sudu Crkvene Vlasti — u nuždi, da i svećenici mogu biti vođe Katoličke Akcije. Ali treba nastojati da se ta mjesta *radije* ustupaju svjetovnjacima ([39]).

Na koncu možemo zaključiti, sklonost da se susteže ili ograničava više nego što je potrebno sudjelovanje svjetovnjaka u upravi Katoličke Akcije, ako ne postoje drugi razlozi, dolazi zbog toga što se ne shvaća ili ne drži pred očima narav Katoličke Akcije, skučujući je na djelatnost unutrašnju, čisto vjersku i odgojnu.

Ova sklonost jeste uzrokom — kako se čini prema onome što smo do sada rekli — da sama Katolička Akcija, ovo Božje sredstvo u rukama Crkvene Hijerarhije postane manje uspješno.

Predpostavljanje juridičkog nereda

1. Uz sve razloge i koristi vodstva svjetovnjaka u Katoličkoj Akciji, netko bi u njoj mogao da vidi juridički nered, ili neku vrst *laicizma* novog kova, jer tobož svjetovnjaci zapovijedaju u području koje pripada Crkvenoj Vlasti, i da su svećenici podložni običnim svjetovnjacima: što bi značilo preokretati hijerarhiju vrijednosti.

[39]) Napominjemo šta je o tom pisano u brošuri: *Dijecezanski* Odbor izdanoj od Centralnog Odbora Taljan. K. A.: »S obzirom na narav Katoličke Akcije, koja je apostolat što ga vrše svjetovnjaci, dobro je da predsjedničko mjesto Dijecezanskog Odbora preuzme jedan svjetovnjak. Ali ovo nije apsolutna norma, jer kad nema svjetovnjaka koji bi bili prikladni i pripravni za ovu delikatnu službu, ili kad zbog različitih razloga to traži dobro diecezanske Katoličke Akcije, može da se pozove i svećenika. O ovome će suditi isključivo Biskup«.

2. Ali to je samo prividna pogreška; to je juridički skrupul. Odmah ćemo dokazati sa razlozima koji će biti — poslije ovoga što je do sada rečeno, veoma očito.

a) U prvom redu, ne smije se zaboraviti, da svjetovnjaci primaju svoju *investituru* od Crkvene Vlasti. Prema tome treba da ih se drži *izaslanicima* ove, i to izaslanicima na jednom području rada na kojem su dužni raditi i svijetovnjaci ([40]).

b) Baš zato jer su izaslanici, vođe svjetovnjaci upravljaju, ali su i sami upravljani. I, kako smo vidjeli, njihovi zaključci moraju biti odobreni od duhovnika, t. j. od izravnog predstavnika Hijerarhije ([41]).

c) Nije istinito, da je svećenstvo podvrgnuto svjetovnjacima; jer vođe, svjetovnjaci — bilo centralnog ili dijecezanskog Odbora — ne šalju naredbe Biskupima i Župnicima, a još manje duhovnicima, već samo podređenim vođama. Oni pak to vrše u ovisnosti kompetentne Crkvene Vlasti ([42]).

[40]) Kadkada — kao što sada u Italiji — Crkvena vlast imenuje glavne vođe t. j. predsjednike. Ali ako nije slučaj baš ovakav, ipak uvijek Crkvena vlast potvrđuje, barem implicite, izbor što su ga proveli članovi, i uvijek ima pravo *veta*. Po tome ona uvijek sankcionira izbor.

[41]) »Katolička je Akcija — piše preuz. Mons. Pizzardo — dio Hijerarhijskog apostolata. Hijerarhija određuje ili priznaje zadaću organiziranih svjetovnjaka, drži ih u svojoj ovisnosti, i ako im ostavlja pogodnu slobodu djelovanja, i po tome pravu odgovornost«.

[42]) Centralni Odbor n. pr. šalje svoje okružnice dijecezanskim Odborima, a ove Župskim Vijećima. Kad se jedan Dijecezanski odbor obraća direktno župnicima, tada ima *izričito*

Jedna pogibelj koja se dade lako ukloniti

1. Postoji još jedan prigovor.

Kaže se: »Budući da se nalazimo na ćudorednom polju na kojemu se nikada ne dadu tačno odrediti granice, ove će dvije hijerarhije — crkvena i svjetovna — prije ili poslije doći do sukoba. Pogotovo će između duhovnika i svjetovnih vođa doći do sukoba o kompetenciji, koji su veoma štetni disciplini i vanjskom djelovanju«.

Nećemo zanijekati da stvarno može doći do koje nezgodnosti. Ali jadni mi, kad bi smo zbog ovakvog razloga morali osuditi neku ustanovu. Nijedna se ne bi spasila.

Nesporazumci mogu da potječu ili iz *naravi* neke stvari, ili od *zle upotrebe*. U ovom drugom slučaju, koji je češći, ovi su nesporazumci *sporedni* pa se prema tome dadu i *odstraniti* ([43]).

2. Ovo je u našem slučaju. Nitko ne može dokazati, da eventualni nesporazumci o kojima je govor, proizlaze iz pogreške u naravi same Katoličke Akcije; budući -- kako smo vidjeli — dvije vlasti djeluju na dvjema različitim područjima sa različitim nadležnostima; ne bi smjelo nikada doći do nesporazumka i sukoba.

Iskustvo nas uči, da stvarno i ne dolazi, ako su vođe svjetovnjaci dobro izgrađeni, svijesni svojih dužnosti i posluha Crkvenoj Hijerarhiji i njezinim predstavnicima, a pogotovo kad vođe i du-

---

dopuštenje Biskupa, a u tom je slučaju samo njegov megafon. Ako se te okružnice šalju Biskupima i župnicima, to je samo radi dužnosti, da ih se informira.

[43]) Zato su filozofi pronašli ovu izreku: *adducere inconveniens, non est solvere difficultatem:* t. j. ne riješavaju se poteškoće, ako se samo misli na nepogodnosti.

hovnici rade za ovaj jedan jedini ideal: dobro duša. Redovno se to i dešava.

Zato možemo zaključiti, da se pogibelj sukoba, ako već postoji, dade lako ukloniti. Što više, može se vrlo lako učiniti, da je uopće ne bude.

Koristi veze s Crkvenom Hijerarhijom

Na koncu hoćemo da napomenemo koristi, što ih dobiva Katolička Akcija po svojoj vezi s Crkvenom Hijerarhijom. I ove, ako ih dobro promotrimo, poslužit će da se odaleči pogibelj o kojoj smo do sada govorili.

Brojne su ove koristi. Najvažnije nam se čine ove:

1. *Veza s Hijerarhijom pribavlja Katoličkoj Akciji nefaljenu Božju pomoć.*

Ova je veza, kako smo napomenuli, uslov *valjanosti*. Ovdje ćemo još nadodati da je uslov *plodnosti*.

Isus Krist reče: »*Ja sam trs, vi loze, koji ostaje u meni, i ja u njemu, on rodi mnogi rod, jer bez mene ne možete ništa učiniti*« (Iv. XV, 5). Ako je vez sa Otkupiteljem potrebit za svako plodno nadnaravno djelo, što ćemo reći o apostolskom djelovanju, kojim sudijelujemo u djelu otkupljenja, a traži posebnih snaga i žrtava?

Isus Krist daje nam svoj sok života preko arterija Hijerarhije, koju je on osnovao kao čuvaricu i djeliteljicu Božjeg blaga. Samo su svećenici »*dispensatores misteriorum Dei*« (I Kor. IV, 1): dijelitelji evanđeoskih istina i Božje milosti. One milosti, koja je snaga apostola, duhovna popudbina, bez koje nije moguće koracati na putu željenih pobjeda.

Dakle, nije moguće vršiti apostolat, ako ne opstoji udruženje sa Isusom Kristom. A ne opstoji udruženost s Kristom, ako ne opstoji udruženost sa Hijerarhijom.

2. *Veza s Hijerarhijom osigurava Katoličkoj Akciji ispravnost njezinih pokreta.*

Razlog je očit. Katolička Akcija hoće da odgoji savjesti na *kršćanskim načelima* i hoće da uputi na ta ista načela sva očitovanja individualnog i socijalnog života. Ali tko može da kaže, sigurno i auktoritativno, *gdje* su i *kakva* su ta načela, koja moraju voditi Katoličku Akciju u njenoj dvostrukoj zadaći odgojnoj i obnavljalačkoj? Bez dvojbe jedino *učeća Crkva* i Crkvena Hijerarhija.

Zato Katolička Akcija, kad ne bi s njome bila povezana, postala bi *neplodna*, jer bi joj ponestalo hrane, i otišla bi *stramputicom*, jer bi joj ponestalo potrebitog vodstva.

Poslije mnogog hodanja moralo bi na koncu bolno priznati: *Multi passus, sed extra viam.*

3. *Veza sa Crkvenom Hijerarhijom pruža Katoličkoj Akciji kompetentnost i organsku snagu.*

Dok veza stvara snagu, poslušnost hijerarhijskoj vlasti tvori vezu. Ova je to jača, što je bolja organizacija Hijerarhije.

Nijedna Hijerarhija nije tako savršena kao što je Crkvena, jer joj je sama ruka Isusa Krista povukla osnovne poteze. A kako smo vidjeli, Katolička se Akcija uređuje prema njezinim osnovnim potezima ([44]).

Dakle je podređenost i koordinacija sa Crkvenom Hijerarhijom, poslušnost Papi, Biskupima i

[44]) Vidi poglav. IV: *Osnovni organizacijski potezi.*

župnicima, ono što daje Katoličkoj Akciji oblik i snagu jedne snažne vojske. Raskinite ovu vezu sa svim stupnjevima Hijerarhije, pa ćete imati pocijepanu vojsku, koja se lako dade svladati i nesposobnu za velike pothvate.

Odatle dolazi da Katolička Akcija koja hoće da bude predziđe Crkve, od ove iste dobiva svoju snagu i čvrstoću.

4. *Veza sa Crkvenom Hijerarhijom jest za Katoličku Akciju jamstvo kontinuiteta (trajanja).*

Sveti Otac je nagovarao da se »*koordinira djelovanje apostolata organičnom sastavu Crkve* — — —; jer tko je s Biskupima taj je i s Papom, a tko je s Papom taj je s Isusom Kristom; i tako je sve na mjestu, sve se nalazi pod onim uslovima o kojima je Božanski Učitelj kazao: »... portae inferi non praevalebunt... ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi« ([45]).

U pismu Argentinskom Episkopatu o Katoličkoj Akciji piše: »Poslušnost Crkvenoj Hijerarhiji sačinjava uzvišenu povlasticu i *jamstvo plodnog i trajnog života*«.

U stvari, Katolička Akcija ucijepljena na višeljetno deblo Crkvene Hijerarhije ima u nekoj stalnoj mjeri udijela u trajnom životu, i ako ne u mirnom, što ga je Isus Krist obećao svojoj Crkvi.

Time se dade protumačiti, kako Katolička Akcija u mnogim zemljama ima dug i plodan život, premda se nalazi usred različitih poteškoća dok se mnoga druga društva osnivaju i iščezavaju.

5. Iz ovoga slijedi jedan praktični zaključak.

[45]) Govor Vitezovima Sv. Kolombana, iz Engleske i Škotske (8 rujna 1925).

Produbiti štovanje Crkvene Vlasti za katoličke vojnike osim dužnosti zalog je, koji njihovoj akciji osigurava najveću *plodnost, ispravnost, stalnost* i *kontinuitet*.

Takva će odanost biti daleko lakša i veća, koliko se u Crkvenoj Hijerarhiji ne bude gledalo žandara, koji ograničava slobodu podanika, već mudru i ljubeznu majku, koja bdije i strepi nad dobrom svoje djece. Takvoj majci ne duguje se samo poslušnost, već ljubav i zahvalnost ([40]).

---

[46]) Grof Iv. Kr. Paganuzzi, predsjednik Taljanske *Opera dei Congressi e Comitati Cattolici* u nekom svom govoru održan u Napulju na kongresu (10—14 listopada 1883), tumači kakvim duhom treba da svjetovnjaci rade za Crkvu, kaže: »Treba da budemo svi uvjereni o nekim stvarima: *Prvo*, koliko je velika čast nama svjetovnjacima služiti Crkvi; *Drugo:* ne treba Crkva nas, nego trebamo mi nju. *Treće:* ne samo da se moramo podložiti svećenstvu, primajući njihove naredbe i ne prigovarajući njihovim zabranama, nego dugujemo svećenstvu mnogo više, dugujemo ljubav, poštovanje i zahvalnost. *Četvrto:* treba da sudjelujemo u radu, ali samo sa duhom žrtve«. *(Govori Iv. Kr. Paganuzzi)* izdani od Mons. Franjo Olgiati (Milano, Romolo Ghirlanda; str. 153).

Ove zlatne riječi, trebale bi biti utisnute u srcima sviju katoličkih boraca.

Poglavlje VIII

Katolička Akcija i svećenstvo

Proučavali smo odnošaje Katoličke Akcije sa Crkvenom Hijerarhijom. Sada treba da promotrimo njezine odnošaje *sa svećenstvom* misleći ovim, na sve svećenike koji ne pripadaju Hijerarhiji jurisdikcije od Boga osnovane.

Na prvi bi se mah moglo činiti, budući je Katolička Akcija *apostolat svjetovnjaka,* svećenici nemaju ništa s njome. Međutim stvar stoji obratno. Jer je Katolička Akcija doista apostolat svjetovnjaka, ali je isto i *nužna pomoć svećenstva.* Da je to istinito dokazuje činjenica, da Katolička Akcija ondje cvate, gdje joj svećenstvo posvećuje posebnu pažnju, a gdje je ne uzima na srce, ondje ili ne nastaje ili je kratkog vijeka, kao poljski cvijet.

U ovom ćemo poglavlju govoriti u prvom redu o *zadaćama* svećenstva u Katoličkoj Akciji, zatim o *dužnosti* svećenstva da promiče, pomaže Katoličku Akciju.

I.

Zadaća svećenstva u Katoličkoj Akciji

Ova je zadaća lijepo definirana u pismu Pape Pija XI argentinskom Episkopatu (u veljači 1931), u kojem nalazimo ove riječi: »*Svećenici moraju podupirati svjetovnjake, da se nebi njihovo*

djelovanje odalečilo od pravog puta kojeg treba slijediti, i da uvijek dužnom vjernošću, poštuju norme i smjernice Crkvene Hijerarhije. Osim toga svećenici imaju zadaću, da izgrađuju na kršćanskim principima savijesti članova, pogotovo onih koji moraju biti vođe. Jer samo oni koji po primljenim svetim redovima postaju sluge Kristove i dijelitelji Božjih otajstva, posjeduju posebnu spremu«.

Dvije su dakle bitne zadaće svećenstva na polju Katoličke Akcije: *pomagati i izgrađivati članove.* Svaku ćemo napose ispitati.

Zadaća potpomaganja

1. »*Svećenici* — piše Papa Pijo XI — *moraju podupirati svjetovnjake da se ne bi njihovo djelovanje odalečilo od pravog puta*«.

A ne će se odalečiti onda kada: a) poštuje i primjenjuje kršćanska načela; b) slijedi norme i smjernice Crkvene Hijerarhije. Jer — kako smo vidjeli, — jedino ova može da kaže, gdje su i koja su kršćanska načela i ima moć da daje norme i smjernice.

Svećenstvo je ovlašteni tumač Hijerarhije. Njemu je određeno da širi njezinu nauku, da bdije nad vršenjem njezinih zakona. To vrijedi za svako očitovanje kršćanskog života, prema tome i za Katoličku Akciju.

2. Svećenstvo je prirodna veriga veze između Hijerarhije i boraca svjetovnjaka. Ono je rođeni čuvar ortodoksnosti Katoličke Akcije. Ako nam je dopuštena vrlo materijalna poredba, ali koja je vrlo izrazita, reći ćemo da su smjernice Papa i Biskupa kao tračnice po kojima se vozi voz Ka-

toličke Akcije. Svećenstvo je dužno da vodi stroj i da zapriječi svaki skok iz tračnica.

Baš zato svi upravni organi i sva društva Katoličke Akcije imaju svećenika koji se naziv1je *duhovnikom*, a imenuje ga Crkvena Vlast. Sada ćemo ukratko ocrtati njegovu *juridičnu sliku*, odredivši najprije ono *što nije*, a zatim ono *što jest*.

Juridična slika duhovnika

1. *Duhovnik nije upravitelj društva;* t. j. nema apsolutne moći da odlučuje i riješava.

Drugačije stoji stvar u *Oratoriju* ili *Patronatu*. U ovima ima svećenik *potpunu vlast*, dakle i potpunu odgovornost *uprave*. Stoga se nazivlje *upraviteljem* a ne *duhovnikom*. I dobro je da je tako. U prvom redu zato, što dječak još nesposoban da rasuđuje i odlučuje, treba vodstvo i auktoritet u svemu. Zatim, jer sve ove ustanove imaju za cilj isključivo *odgoj* i *podupiranje*. Jasno je onda, da svećenik koji zamijenjuje roditelje, snosi potpunu odgovornost.

U društvu Katoličke Akcije ne stoji stvar ovako. Ovdje nalazimo već zrele savjesti, sposobne da misle i odlučuju. Osim toga (a to je najbitniji uzrok) jedno katoličko društvo nema samo, kako znademo, *odgajanje* i *podupiranje* za svrhu, već joj je glavna svrha *apostolat*.

I u *vjerskim društvima* (koja su također sastavljena od odraslih), svećenik vrši službu *Upravitelja*, na mjesto Duhovnika. To je stoga, što ova društva nemaju za cilj baš kolektivni apostolat, već vjersko usavršavanje pojedinaca, ili službu Božju, kako ćemo kasnije vidjeti ([1]).

[1]) U poglav. X.

2. *Duhovnik je predstavnik Crkvene Hijerarhije i most između ove i društva.*

Zato su Duhovnici nacionalnih centralnih Odbora imenovani od Svete Stolice. Oni dijecezanskih i župskih organizacija od Biskupa.

Pijo XI ove je posljednje nazvao: »*predstavnicima Biskupskih vlasti*« ([2]). Kada duhovnik župske organizacije nije sam župnik, onda on neposredno predstavlja župnika, a preko ovoga Biskupa. Zato on je ovisan o Župniku u svemu onome što se tiče općenitog vođenja društva, a pogotovo što se tiče njegovog odnošaja prema drugim društvima i za vjerskim životom župe.

3. *Duhovnik je zaštitnik vjere i ćudoređa u svom društvu,* i upravo po tome je predstavnik Hijerarhije.

Stoga se mora brinuti, da društvo djeluje uvijek u skladu sa načelima vjere i ćudorednim naukama Crkve, i posebnim smjernicama Hijerarhije.

U gore spomenutom Pismu Episkopata Kolumbije, Papa Pijo XI piše o tome: »*Duhovnici, prepustivši upravu i odgovornost društava svjetovnjacima, moraju ipak jamčiti za vjernu i ustrajnu primjenu načela i smjernica danih od Crkvene Hijerarhije*«.

---

[2]) U Pismu Episkopatu Kolumbije (11 veljače 1934). Drugom prigodom kaže: »O duhovnicima i njihovom radu, mora se opetovati ono što je Sv. Ignacije Mučenik tako lijepo izrazio: *Nihil sine Episcopo.* Sve neka se vrši u skladu i sinovskoj poslušnosti Biskupu« (Duhov. muške kat. mladeži — 14 rujna 1925).

Stoga ima duhovnik pravo i dužnost da zabrani odluke svojeg društva, koje bi stajale u sukobu sa onim što se gore kazalo ([3]).

4. *Duhovnik je moralni savjetnik organizacije.* Po svojoj je dužnosti duhovnik pozvan davati svoje nepristrano mnijenje o svemu onome što se tiče uprave i dobrog toka organizacije. Uprava neće ništa odlučiti a da se prije s njime ne posavjetuje.

Nitko ne će misliti, da je duhovniku zbog toga što ne daje svoj glas kod *stvaranja odluka* na neki način umanjena vlast i upliv.

Šta više, budući je on predstavnik Crkvene Hijerarhije, posjeduje vlast višega reda. Zbog toga ne može biti pribrojen članovima upravnog vijeća, koji kako znamo imaju jedno *podređeno vodstvo* ([4]).

Osim toga još je istinito da njegov *glas savjetovanja,* baš radi vlasti koju zastupa, praktički biva uspješniji od svakog odlučujućeg glasa, jer mu dopušta, da ostane iznad svakedopuštene nesuglasice, u atmosferi vedre nepristranosti, u kojoj sja vlast njegovog prestiža.

Zadaća izgrađivanja

1. Svećenstvo ima još i drugu dužnost prema Katoličkoj Akciji: dužnost koju je sveti Otac ovim riječima definirao: »*Izgrađivati savjesti člano-*

---

[3]) Ovo pravo jest potrebito oružje; ali — kao i svako oružje — treba se s njime služiti veoma diskretno i oprezno, da ne bi postalo štetno mjesto korisno. U dobro vođenom društvu, ne će biti nikada potrebno upotrijebiti ovo oružje.

[4]) Vidi poglav. VII: *Vodstvo svjetovnjaka.*

va, na kršćanskim načelima«, nadovezujući da samo svećenici *»posjeduju potrebitu spremu«*.

Doista, svećenik, kao što je ovlašteni navjestitelj kršćanske istine, tako je dijelitelj Božje milosti; istine i milosti, koje su hrana kreposti i snaga svakog apostolata; istine i milosti, bez kojih ne uspjeva odgojitelj.

2. Ovdje ne ćemo da ni za paru smanjimo vrijednost odgojne djelatnosti svjetovnjaka, u i izvan Katoličke Akcije. Znamo za uspješnu suradnju dobrih vođa svjetovnjaka u izgradnji članova, i djelovanje voditelja za mlađe, valjanih pomoćnika svećenstva na polju izgradnje i podupiranja.

A tko je izgradio savjesti ovih valjanih odgajatelja? Tko je pružio potrebito duhovno oruđe ovim sjajnim borcima?

Znamo dobro, gotovo uvijek svećenik, u osobi župnika punog žara, ili neumornog duhovnika, ili pobožnog ispovjednika.

Biljka živi po sebi, puna je lišća, cvijeta i ploda. Ali dobar vrtlar koji je njegovao korjenje, koji je pazio i obrezivao mlado deblo, bio je svećenik, koji je možda ostao sakriven u sjeni poniznosti.

Ovo je dakle najplemenitiji napor svećenstva na polju Katoličke Akcije: *izgrađivati svjetovnjake-apostole*. Pogotovo je to napor onih svećenika, koji su postavljeni za duhovnike društava.

Duhovnik odgajatelj

1. Najdraže nam je gledati duhovnika u njegovoj *odgajalačkoj ulozi*, kao *izgraditelja duša*. A to je pogotovo u omladinskim društvima njegova glavna služba, to je njegov najčasniji naslov i razlog njegovog najvišeg prestiža. Jer, kako piše sveti Zlatousti, nema uzvišenije umjetnosti nego što je *formiranje duša?* ([5]).

Zato riječ: *Duhovnik* društva, veoma dobro pripada ulozi koju vrši svećenik u društvu kao odgajatelj duhova.

2. Duhovnik je pozvan da odgaja *ne samo kršćane*, već i *svjetovnjake apostole, suapostole*. Odatle njemu još sjajnija slava ali i veća odgovornost.

Papa Pijo XI, u svom govoru Talijanskim Diecezanskim Duhovnicima (19 rujna 1930), stavio je pred oči svim Duhovnicima kao božanski uzor, samog Našeg Gospodina, Koga je njegov Veliki apostol nazvao: Christus *adsistens* pontifex futurorum bonorum (Žid. IX, 11) i još je kazao: »Svrha je raznovrsnog djelovanja duhovnika, suradnja na sve moguće načine, svim mogućim sredstvima, ali osobito sa svetošću života i primjerom, *formirati pomagače apostolata t. j. svjetovnjake kadre da dođu u pomoć hijerarhijskom apostolatu.*

»Duhovnicima je dakle dužnost, da izgrađuju svjetovnjake apostole. A što li je drugo bilo visoko poslanje Isusa Krista, nego spremanje apostola? Tri je godine utrošio na ovo pripravljanje; dok je vrijeme prije toga bilo da tako kažemo priprava za pripravljanje t. j. izgradnju apostola«.

---

[5]) »Ima li što uzvišenije od ćudorednog obrazovanja mladeži? Barem za mene držim, da je onaj koji je sposoban da odgaja duše, bez sumnje iznad svakog slikara, svakog kipara, i svakog drugog umjetnika«. (Homil. 60. o poglav. 18 Mat.).

Duhovnik je zato, kao što i Isus Krist: *odgajatelj odgajatelja, apostol apostola.*

Anđeo čuvar

1. Umjetnik nakon što je dovršio svoje djelo, brižno ga čuva od svega onoga što bi ga moglo otštetiti. Tako i odgajatelj, tako i duhovnik. Duhovnik umjetnik duša, ne samo da ih *oblikuje*, već ih *štiti* od pogibelji pokvarenosti. Tako postaje *anđeo čuvar* svojih članova, jer je čuvar njihove vjere i kreposnih vrlina.

2. O tome kaže Sv. Otac Pijo XI »*Zvanje duhovnika je dobro predstavljeno sa Arhanđelom Rafaelom,* komu je nebo dalo da čuva mladog Tobiju. Kao Arhanđeo, tako duhovnici preuzimaju na sebe izgradnju i vodstvo mladeži i kao On ljubežljivo, *neprestano slijede njihove korake, paze na njihove kretnje, spremni da ih brane primjerom i savjetom.* Uperenih očiju prema svijetlu, uvijek pažljivi na glas koji u svakom času i u svakoj potrebi mladeži upravlja Stolica Istine, Stolica Sv. Petra« (6).

Razumije se, da ovu zaštitnu misiju vrše osobito duhovnici omladinskih društava, jer je mladež najviše podvrgnuta napastima vjere i ćudoređa.

Rekli smo *osobito* a ne *isključivo,* jer ako se u zrelo doba pogibli umanjuju, ne znači da prestaju. Zato je svaki Duhovnik Katoličke Akcije ujedno anđeo čuvar.

---

6) Govor duhovnicima muške mladeži iz Lacije (25 listopada 1924).

Duša organizacije

1. Obično se kaže, da je duhovnik *duša organizacije.* Nijedna metafora ne pogađa bolje od ove. Zaista, po zdravoj filozofiji (kršćanskoj filozofiji) duša pruža tijelu, *tri temeljne vlastitosti:* t. j. *specifično, supstancijalno i prirodno obilježje.*

Najprije *specifično obilježje,* t. j. oznaka biti, ono obličje po kojem se razlikuje od svakog drugog tijela.

Duhovnik je upravo onaj koji daje katoličkom društvu njezino specifično obilježje. Tako je ovo istinito, da se jedno istinski katoličko društvo, ne da ni zamisliti bez duhovnika.

Duša pruža tijelu *supstancijalno obilježje,* t. j. njegov obstanak i snagu. Doista tijelo koje je duša napustila raspada se. I ova se poredba dade savršeno primjeniti na duhovnika. On sa svojim odgojnim radom i božanskom službom daje društvenom organizmu životnu hranu i snagu.

Duša, oživljujući organizam daje mu djelotvornu krepost, koju filozofi nazivaju *obilježjem prirode.* Zaista tijelo je bez duše hladno, ukočeno, nepokretno: lješina.

Što radi dobar duhovnik za ovaj organizam, t. j. svoje društvo? Daje mu dušu, pokreće, razvija svaku dobru snagu, i upravlja svakim korisnim radom. U kratko, on je pokretna snaga.

Zbog ovih je razloga Sveti Otac, govoreći duhovnicima omladinskih društava (14 rujna 1925), mogao da iznese ovako duboke i istinite riječi: »*Katolička će omladina biti onakva, kakvom će je učiniti duhovnici. Ove riječi znače ili najveću pohvalu i zaslugu, ili najjači ukor i odgovornost*«.

Ovo vrijedi za sve duhovnike Katoličke Akcije, jer se za svakoga od njih može kazati, da je duša organizacije.

2. Duša oživljuje, čuva, pokreće, ali ne može da *poništi* tijelo i njegove organe, ne isključuje njegovu specifičnu djelatnost. Tako i svećenik u Katoličkoj Akciji podupire, vodi i pokreće upravne organe, ali ih ne zamjenjuje. Kad bi ih on doista zamjenjivao, mogao bi nanijeti velike štete životu društva, kako se to može lako shvatiti, iz onoga što se reklo o koristi uprave svjetovnjaka (7).

Stoga Duhovnik štuje sve što po pravilima pripada predsjedniku i pojedinim članovima uprave. Pa i onda, kada se ne iz želje da se prti u sve ili da pristaja tuđe poslove, već zbog istinskog dobra društva,osjeća prisiljenim, da radi ono što bi trebali da urade drugi, a ne rade, ili zbog nemarnosti, ili zbog nesposobnosti, i tada se duhovnik spomene da je *duša* društva; duša koja radi uvijek, a ne opaža se nikad; koja je svagdje, a nigdje je se ne vidi. Zato nastoji da spasi barem spoljašnji izgled, sebi teret, drugima čast.

3. Još jedna primjedba.

Mladež najviše treba pomoći. Zato u omladinskim društvima rad duhovnika mora biti dublji. Ali ni ovdje ne više, nego je potrebno. I ovdje, kao i u mnogim drugim životnim prigodama, više valja *poticati na rad,* nego *raditi sam.* Tako duhovnik *vodeći vođe* a ne zamjenjujući ih, na najbolji način pripravlja suradnike u apostolatu, i

---

7) **Vidi u prošlom poglavlju: *Vodstvo svjetovnjaka.***

to najbolje suradnike, jer upravo takvi moraju biti vođe (8).

II.

Katolička Akcija svećenstvu je dužnost

Dužnost svećenstva da se bavi Katoličkom Akcijom, vršeći dužnosti koje smo sada pregledali, dade se dokazati *nutarnjim* i *vanjskim* razlozima.

Prvi izviru iz same *naravi Katoličke Akcije,* i iz *naravi Kristovog svećeništva.* Drugi su *svjedočanstva Papa,* koji tvore najvaljaniji *dokaz autoriteta.*

Svake ćemo napose iznijeti.

Iz naravi Kristovog svećeništva

1. Nekoji imaju o katoličkom svećeniku vrlo netačne pojmove. Misle da svećenik prekoračuje

---

8) Drago nam je ovdje spomenuti riječi Preuzv. Pizzardo, na sastanku Diecezanskih duhovnika (15 listopada 1930): »Prema naravi Katoličke Akcije, očito je da svećenik, vršenjem svoje normalne duhovničke službe, jest i stvarno mora biti *duša* svoje organizacije, začetnik dobrih inicijativa, vrelo žara, izgráditelj savjesti.

U društvima muževa, koji su okosnica Katoličke Akcije, budući su vođe po svojim godinama i po tome spremniji za vršenje zadaća Katoličke Akcije, *normalno* djelovanje duhovnika, mora biti takovo, da ne umanjuje snage i odgovornost, već da ih prepusti vođama.

Nešto drukčije mora da bude normalna služba duhovnika u omladinskim društvima. Ovdje ima duhovnik posebnu dužnost izgrađivanja, koja je od vrlo velike važnosti, pa prema tome, njegova djelatnost, mora da bude opsežnija intimnija i snažnija«.

svoje granice kada izlazi iz Crkve, ostavlja oltar, i bavi se stvarima koje ne pripadaju bogoslužju.

Istina je, da je svećenik Kristov *služitelj oltara*, ali nije samo to; on je još i *apostol* i *odgajatelj*. Evanđelje to potvrđuje.

Isus Krist je dao svojim Apostolima vlast da mogu vršiti otajstva i dijeliti Sakramente, t. j. vlast da posvećuju duše. Sveti Pavao piše: *»Svaki veliki svećenik, koji se od ljudi uzima, za ljude se postavlja na službu Bogu, da prinosi darove i žrtve za grijehe«* (Židov. V, 1).

Ali je Isus Krist dao svojim Apostolima i vlast da *propovijedaju i odgajaju*. Šta više, učinio je to zapovijeđu: *»Ite et docete«* — idite i naučavajte. Isus Krist poslao ih je po čitavom svijetu, postavio ih je *ribarima duša*. Jednom riječju, postavio ih je: *učiteljima, širiteljima Evanđelja, apostolima, odgajateljima, tražiteljima duša* jer, kako smo prije vidjeli, u pojmu je apostolata uključen pojam gibanja, teškog ali ljubeznog traženja (⁹).

2. Šta više moramo kazati, da u tome i stoji *obilježje katoličkog svećenika.*

U židovskoj vjeri, kao i glavno u svim drugim vjerama, *svećenička je služba čisto liturgijska*. Svećenik je *služitelj oltara*: mora da prikazuje žrtve božanstvu, da ga smiruje, e da dobije pomoć i blagoslov za puk. I dosta! Nije učitelj i odgajatelj, a još manje apostol. Kod Židova Bog je dao prorocima zadaću da odgajaju.

Kod drugih su naroda, filozofi koliko su mogli, vršili službu moralista. Pojam apostolata o-

⁹) Vidi poglav. III: *Osnovni pojmovi apostolata.*

nakav, kakav nalazimo kod kršćana, potpuno je nepoznat drugim vjerama.

Isus Krist, međutim, apostolatom, daje časnu oznaku svojoj vjeri i svojem svećenstvu. Njegovi su svećenici nazvani imenom *apostola*. Oni se posvećuju u dvorani zadnje večere, mole u Hramu, propovijedaju po trgovima, idu po čitavom svijetu, ne žale truda, susreću se s pogiblima svake vrsti, podnose smrt za slavu Božju i spas duša.

3. Poklik zadnjih Papa: *Izađite iz sakristije i idite među narode*, nije ništa drugo, nego jeka zapovijedi Kristove: *Idite i naučavajte*. Svećenik Katoličke Akcije na svojem je mjestu, kad radi izvan svetih zidina crkve, da osvaja duše. Šta više možemo kazati da je baš savršeno na svom mjestu. Taj je rad u skladu s njegovom službom, to je vršenje dužnosti skopčano s njegovom službom (¹⁰).

Iz naravi Katoličke Akcije

1. Obvezatnost Katoličke Akcije za svećenstvo, osim onoga što slijedi iz naravi njihove službe, slijedi i iz naravi same Katoličke Akcije. Katolička je Akcija apostolat svjetovnjaka za dolazak Kristova kraljevstva. Već smo prije dokazali da je ovoj svrsi potreban apostolat (¹¹).

¹⁰) *Pop u sakristiju!* jest — kako znamo — poklik liberalizma koji ne priznaje vjeri socijalne funkcije; koji gleda vjeru kao skup svetih obreda, a svećenika kao običnog *službenika liturgije*. Liberalizam je uvijek gore nego maćuhinski postupao s Crkvom jer se je postavio na krive temelje: on nije htio da prizna svećenstvu njegove apostolske misije. Svećenik je *dužan da traži duše*, ako ove *ne dolaze* same k njemu.

¹¹) Poglav. V. *O potrebi Katoličke Akcije.*

Sada se pitamo: Kako bi mogao svećenik — poslanik Kristov, biti odsutan u jednom poduzeću koje ima cilj da obnovi vlast svoga Kralja? Kako da ne bude Kristov svećenik ondje, gdje se radi za Krista?

Ali ima nešto više.

Kada u ovakvom poduzeću nebi bila potrebna suradnja svećenika, nebi bila tako hitna potreba, da preuzme svoju ulogu.

Naprotiv, kako je Katolička Akcija potrebita za potpunu kristijanizaciju društva, tako je potrebita pomoć svećenika *životu* i *plodnosti* Katoličke Akcije.

To ćemo u kratko dokazati.

2. Najprije sudjelovanje svećenstva potrebito je *životu* Katoličke Akcije, t. j. za njezin osnutak.

Svećenstvo je glavni poticatelj i inicijator svakog apostolskog pothvata. Nerad svećenstva u većini slučajeva vuče za sobom i nerad svjetovnjaka. To je uostalom prirodno od časa, kad vjernici doznavši da je svećeniku dužnost služiti se svim mogućim sredstvima apostolata, a s druge strane vide, kako on nehaje za ovako važno sredstvo, kao što je Katolička Akcija, morat će pomisliti, da je ona bezkorisna, odnosno što je još i gore, štetna.

Zato svećenik mora biti na polju Katoličke Akcije *zapovijednik koji predvodi*. Vojnici, osim časnih iznimaka, ne upuštaju se na navalu, ako se zapovjednici drže mirno po strani.

Svećenik mora biti *domaćin* koji svakog sata od zore do mraka, ide na trg da zove poslenike u vinograd Gospodnji, jer bez njegovog poziva, postoji opasnost da će većina *čitavi dan ostati besposlena* (Mat. XX, 6).

3. Sudjelovanje svećenstva još je potrebito *životu* i *plodnosti* Katoličke Akcije, kako smo već spomenuli. Što više, plodnost je obično proporcionalna snazi rada koju razvija svećenik.

Isus Krist kaže, da su njegovi svećenici *sô zemlje i svijetlost svijeta* (Mat. V, 13). Ono što smo gore napisali ovlašćuje nas ustvrditi, da su svećenici *sol* i *svijetlost* i Katoličke Akcije. *Sol*, jer spriječavaju da se ova pokvari, da postane ljudska, i pružaju joj duh nadnaravnosti. *Svijetlost*, jer joj osvijetljuju put bakljom evanđeoske istine i papinskih nauka.

4. Evo još izričite nauke Pija XI, koji piše: *»Da svećenstvo mora imati svoj udio u ovom svetom djelu* (Katoličkoj Akciji) *što se zaključuje iz činjenice, da ona, makar je po svojoj naravi djelo svjetovnjaka, sasvim tim, bez marljivog i ustrajnog rada svećenika, ne može se osnivati, niti napredovati, niti donositi svoje posebne plodove«* ([12]).

Zaključak ovog našeg razlaganja može biti sažet ovim izrazima. Svećenstvu je dužnost, da se brine sa svim mogućim sredstvima, za obnovu

[12]) Pismo Argentinskom episkopatu. — Papa Pijo XI dne 30 siječnja 1932 poslao je rimskoj reviji *»L' Assistente Ecclesiastico«* slijedeći autograf: »Katolička Akcija govori svakome od svojih duhovnika, za onaj udio kojeg u njoj ima: *In manibus tuis sortes meae«* (Ps. 30, 16).

U ovim riječima psalma, tako zgodno citirane, leži temelj dužnosti, što je svećenik ima u Katol. Akciji. One još izriču veliku odgovornost koju ima svećenik.

Kristovog kraljevstva. Ali, ako se ne posvećuje Katoličkoj Akciji sprečava razvitak jednog apostolata *»s kojim je nerazrješivo povezana obnova Kristovog Kraljevstva«* ([13]). Po tome otklanja jednu od svojih bitnih svećeničkih dužnosti.

Obrazloženje auktoriteta

1. Iza *nutrašnjih razloga,* dolazi onaj *vanjski* ili pitanje *auktoriteta.* Ovaj u našem slučaju ima najveću vrijednost, budući da se radi o auktoritetu samih Vrhovnih Svećenika.

Pape su stvarno, koji su u zadnje vrijeme širili i preporučivali Katoličku Akciju, svi skupa pozvali svećenstvo da i oni surađuju, jer je to njihova istinska i prava dužnost. Spomenut ćemo samo neka svjedočanstva.

Lav XIII u Enciklici: *Graves de communi re* (18 siječnja 1901) piše: *»Jasno je koliko će svećenici sudjelovati u svemu ovome kretanju stvari* (Katoličkoj Akciji). *Mi smo sami, i to ne jedan put držali potrebitim, da ustvrdimo koliko je potrebno da se danas pristupa puku, da ga se spasi«* ([14]).

Pijo X u Enciklici: *Il fermo proposito* piše o Katoličkoj Akciji: »Neka svećenstvo nastoji o-

---

[13]) Enciklika *Ubi arcano Dei* Pape Pija XI.

[14]) Lav XIII još god. 1878 nekoliko mjeseci iza svojeg izbora, u Enciklici: *Quod apostolici muneris,* pošto je osudio socijalizam, preporučuje svećenstvu i katolicima uopće, da osnivaju *»radnička i zanatlijska društva«.* Ovu je preporuku još svečanije ponovio u Enciklici: *»Rerum Novarum«* (1891), u *Longinqua Oceani* (Biskupima Sjed. Država, 1895), u *Depuis le jour* (francuskom svećenstvu 1899), u *Fin dal principio* (Talijanskim Biskupima 1902), i još u drugim spisima.

ko toga da se u granicama pravde i ljubavi poprave ekonomske prilike puka, šireći i pomažući one ustanove koje idu za tim... Na taj način pomoć svećenstva u djelima Katoličke Akcije, ima za cilj jedan nadnaravni cilj. To mu ne će stvarati zapreka, već će ga pomagati u njegovoj duhovnoj službi, proširiti područje i umnožiti plod« ([15]).

Benedikt XV izričito je pisao: »Neka svećenici drže jednom od svojih *dužnosti* da se posvete što više mogu, nauci i socijalnoj akciji, učenjem i radom, da istodobno svim sredstvima pomažu onima koji dostojno rade u našim organizacijama« ([16]).

Isti je Papa negdje drugdje pisao: »Vremena u kojima živimo kako vidite takva su, *da zahtjevaju svećenstvo, koje se ne će ograničiti samo i jedino na vršenje službe Božje,* nego on mora da uči, da se brine, da liječi, da se suprotstavlja svim sredstvima pokvarenosti koju neprijatelji katolicizma dnevno pronalaze« ([17]).

2. Još je jasniji u ovom predmetu Papa Pijo XI. Citirat ćemo samo nekoje od mnogih tekstova.

U prvoj Enciklici: *Ubi arcano Dei,* nakon što je pohvalio i obodrio za daljnji razvitak sva ona društva i djela kojima pripada ime Katoličke Ak-

---

[15]) Papa Pijo X govori ovdje o pomoći koju svećenstvo treba dati strukovnim organizacijama i ekonomsko-socijalnim društvima. Ovaj papin poziv *afortiori* vrijedi za Katoličku Akciju u strogom smislu riječi.

[16]) Pismo Biskupu u Bergamu (11 ožujka 1920). Istu misao opetuje u pismu episkopatu Veneta (14 lipnja 1920).

[17]) Pismo Episkopatu Kolumbije (1 kolovoza 1916).

cije, nadodaje: »*One neosporivo pripadaju pastirskoj službi i kršćanskom životu.* S njima je nerazrješivo skopčana obnova Kristovog Kraljevstva i uspostavljenje onog mira koji jedino ovom kraljevstvu pripada. Recite Vašim svećenicima, da nam je poznat njihov velikodušni trud na ovim različitim poljima i budući, da smo ih iz bliza upoznali i sudjelovali s njima, cijenimo ih veoma. Recite im, kada oni surađuju udruženi s Vama kao s Kristom, od Vas kao od Krista vođeni, da su onda više nego ikada s nama, a mi smo s Vama blagoslivljajući vas« ([18]).

U drugoj je prigodi isti Papa izjavio još jasnije, da Katoličku Akciju »*moraju sveti pastiri držati, nečim što pripada njihovoj službi, a vjernici kao dužnost kršćanskog života*« ([19]).

3. Ako je svakome svećeniku dužnost da sudjeluje u Katoličkoj Akciji, *onda je to pogotovo župnicima.* To traži uostalom red stvari, jer ovima nije samo dužnost iz *ljubavi,* već iz *pravednosti,* radi službe što su je dobili od Biskupa.

Evo još jednog novog papinog svjedočanstva za ovu stvar: »Nema toga tko nebi vidio, koliko pogoduje ciljevima Katoličke Akcije i *koliko je potrebita i dužna suradnja svećenika a pogotovo župnika.* Oni uostalom kao pastiri duša, sa svojim jakim žarom i svojim marnim radom nepre-

---

[18]) U originalnom latinskom tekstu, prve riječi imaju snažniji izražaj. Prepisat ćemo ih: *Eadem procul dubio necessaria sunt, et in praecipuis sacri pastoris officiis ac vitae christianae rationibus posita«.* Pazite na riječ *praecipuis* koja označuje važnost dužnosti.

[19]) Pismo Pija XI Kardinalu Državnom Tajniku (24 siječnja 1927).

stano potvrđuju *koliko je dragocijeno njihovo nastojanje i pomoć Katoličkoj Akciji«* ([20]).

Svjedočanstva ne mogu biti jača i izrazitija. Katolička je Akcija *dio svećeničke službe,* ona je *officium pastoris,* pastirska dužnost i to jedna od glavnih ([21]).

Optužba zbog pristranosti

1. Nekoji, pod krinkom vjerskog žara, postavljaju ovu poteškoću: »*Svećenik koji se bavi Katoličkom Akcijom pada u pogrešku pristranosti.* Kao Apostol naroda, morao bi on *biti svima sve, da spasi sve (I* Kor. IX, 22). Njegova se djelatnost nebi smjela ograničiti na nekoje osobe, već obuhvatiti sve u jednakoj mjeri, jer svi imaju jednaka prava i potrebe. Međutim, što se događa?

---

[20]) Pismo Kardinala Državnog Tajnika glavnom duhovniku Talijanskog Ženskog Katol. Saveza (19 siječnja 1924).

[21]) Ako je tako, onda evo logične posljedice i svećenstvo treba da *proučava* još i Katoličku Akciju. O ovom su pitanju izrazite riječi sv. Oca: »*Radi mnogostručnosti pastirske službe i nove službe Katoličke Akcije, ne dostaje više kao negda pastirska teologija.* (Govor duhovnicima Taljan. Žen. Katol. Saveza 19 srpnja 1928). A uz gore citirano pismo Kardinala Državnog Tajnika, čitaju se i ove riječi: »*Što bolje poznaju duhovnici i što bolje usavršavaju norme i kriterije koji ih vode u njihovom delikatnom radu duhovnika društva, toliko stalniji i plodniji biva njihov rad«.*

Zbog toga je Zbor glavnih duhovnika Taljan. Katol. Akcije osnovao god. 1930 reviju, koja je kako se kaže, u papinom pismu odobrena »*određena da pomaže i vodi svećenika na polju Katol. Akcije, koji zbog raznovrsnih potreba današnjega vremena, sve se tjesnije povezuje s kršćanskim životom i pastirskom službom«.* Naslov je revije: *L' assistente Ecclesiastico* — Roma, Via Aurelia 106.

Događa se, da organizirajući i baveći se posebnim organizacijama, svećenik stvara neku vrst *privilegovanih kategorija*. Njima posvećuje posebne brige i pažnje, vrijeđajući time zlatna načela apostolske nepristranosti. Ako je potrebno da bude iznimaka, onda neka to bude po primjeru Kristovu radije griješnici nego pravednici«.

2. I ovaj razlog *dokazuje previše*. I stoga, kako veli stara poslovica, *ne dokazuje ništa*.

Kad bi prigovor imao nekog temelja, ne bi se samo katoličke organizacije, već bi se *sve organizacije* morale ukinuti, pa i one čisto vjerskog značaja (*bratovštine, pobožna društva, kongregacije* i t. d.), koje žive već od prvih vijekova kršćanstva.

Doista, nešto malo previše.

Načelo *apostolske nepristranosti* jest doista sjajno, i svaki svećenik mora da se prema njemu ravna, jer i on kao što i gosp. Bog ne smije da *gleda tko je tko* (Dj. Ap. X, 34).

Ali ipak u praksi ne smije se pretjeravati, jer ovo načelo ne iziskuje da svećenik dijeli svoj rad svakome pojedincu u strogo jednakoj mjeri, kao što otac koji ostavlja djeci u oporuci jednake djelove baštine. Jer (dešava se ipak da nekoji otkanjaju svoj dio), je očito da svi nemaju isto zvanje i iste ćudoredne sklonosti, svi jednaku potrebu duhovne pomoći.

Načelo nepristranosti zahtjeva od svećenika samo to, da *bude spreman, da se stavi na službu svima i svakome prema potrebi i zahtjevima pojedinaca.*

3. Valja zapamtiti, da svećenik ne zatvara vrata svojih društava nikomu, koji ima potrebite uslove, već ih otvara svima i sve poziva da uđu. Njegova društva nijesu zatvoreni krugovi. Nema nikakve odredbe prema kojoj bi se dalo unapred nekome zabraniti ulaz. Isključeni su oni, koji se sami isključe!

Međutim stoji, da katoličke organizacije koriste i onima koji nisu organizirani. N. pr. dobro vladanje članova jedne omladinske organizacije, efikasniji je apostolat za duh tolikih mladića, koji su išli stramputicom, gluhih za svaki drukčiji poziv.

Tako odgoj samo jednog apostola, čini dobro čitavom pokoljenju. Možda se čini, da ovaj izraz nije tačan. Kad tamo jest jedna prava istina, koju povijest potvrđuje.

4. Istina je također, da svećenik po primjeru Isusa Krista mora ići u potragu za izgubljenim ovcama. Ipak svećenik nikada ne smije dozvoliti da ga Katolička Akcija toliko optereti, da mu ne ostane više vremena ni snage, za ovu ljubežljivu i tešku potragu.

U ostalom, revni svećenici nalaze vremena i snage za *unum facere et aliud non omittere.*

Ako će se pak pozivati na primjer Kristov, mi ćemo potsjetiti tada, da je bio On a ne drugi, koji je formirao u nekom stalnom smislu prvu organizaciju u krilu Crkve, koja se je istom rađala. Što ju drugo bio *Apostolski Zbor* nego mali skup izabranih između neizmjernog mnoštva učenika? Članovima ovog njegovog *pusillus grex*, kako ih Isus nazivao, On je posvetio posebne ljubezljive pažnje. Objasnio im je mnoge tajne, koje je skrio

pred drugima ([22]); ne zove ih *slugama već prijateljima* ([23]). Njih drži stalnim drugovima svog života, svjedocima svih svojih pothvata; s njima se posebno bavi, jer hoće da ih pripravi za jednu posebnu misiju.

Tako svećenik uzgaja sa osobitom ljubavlju i marljivošću članove svoje organizacije jer hoće, da od njih učini svoje pomagače u kršćanskom apostolatu.

Dakle nema govora o pristranosti. Svećenik, i kada radi na tijesnom području jedne katoličke organizacije, ima pred očima veliku kršćansku stvar, koja nema granice.

Pogibelj rastresenosti

1. Ima nekojih koji puni nekog izvijesnog nejasnog žara još nešto predbacuju.

Kažu: »*Katolička Akcija odvlači svećenika od svetih dužnosti, i lako mu rastresa duh.* Okupiran sa stotinu različitih pothvata, koje traži suradnja u Katoličkoj Akciji, izvan svog prirodnog djelokruga, u čestim prigodama svjetovne rastresenosti, svećenik se nalazi u teškoj pogibelji da izgubi svoj prvašnji žar, i da zavoli više što je svijetsko nego što je sveto«.

2. Prije svega, treba primjetiti da pogibelji i to teških nalazi svećenik i u drugim oblicima svoje službe. Morali bismo dakle i ove ukinuti?

---

[22]) »*Vama je dano da znate tajne kraljevstva nebeskoga, a njima nije dano*« (Mat. XIII, 11).

[23]) »Više vas ne zovem slugama, jer sluga ne zna, što radi njegov gospodar. Nego sam vas nazvao prijateljima, jer sam vam sve javio, što sam čuo od Oca svoga« (Iv. XV, 15).

Dopustimo pogibelj, da Katolička Akcija može odalečiti od drugih dužnosti svete službe. Ali to se dade lako popraviti. Oprezan i revan svećenik raspoređuje mudro svoje mnoge i različite dužnosti prema važnosti pojedine dužnosti i prema svojim silama. Po tome ni jedna teža i hitnija dužnost ne smije biti žrtvovana Katoličkoj Akciji. Češća je pogibelj rastresenosti. Dobar svećenik i ovu lako uklanja, usklađujući zahtjeve izvanjskog apostolata sa onima *nutarnjeg života* koja je bila dobro definirana: *duša apostolata.*

I ovdje ima pred očima svoje svijetle primjere. Isus Krist učitelj svakog apostolata, nakon što je proveo dan u napornom radu poučavanjem i dobrotvornim djelima, uvijek opkoljen masom koja ga ni za čas ne pušta na miru, u večer se povlači u samoću i *noć probdije u molitvi* ([24]).

I njegovi apostoli, još na početku svojeg napornog rada, izabiru pomoćnike u svojoj materijalnoj službi, da ne budu previše rastreseni za propovijed i molitvu ([25]).

3. Možemo čak kazati, da svećenik, koji se ravna prema gore spomenutim normama, nalazi u Katoličkoj Akciji, ne samo obilno vrelo zasluga, već i prigodu, za lično usavršavanje. A to u prvom redu po stalnom nastojanju da bude primjerom

---

[24]) »*I provede svu noć u molitvi Božjoj*« (L. VI, 12).

[25]) »*A mi ćemo se starati za molitvu i službu propovijedanja*« (Dj. Ap. VI, 4). O ovome, t. j. o potrebi sklada između izvanjskog i unutrašnjeg života i njihove međusobne pomoći, toplo preporučujemo zlatnu knjigu O. Chautard: *Duša apostolata*: Sarajevo, Regina Apostolorum, Korošćeva 15.

svojim članovima, a zatim po primjeru što ga često sam nalazi među članovima.

Pijo XI, u jednom svom govoru rado je podsjetio na svjedočanstvo koje su često dali svećenici a i Biskupi koji iznose, da »ostaju edificirani u neočekivanoj mjeri, upravo od svjetovnjaka, od vjernika Katoličke Akcije, kod kojih žar, samozataja, duh molitve, dostižu toliki stupanj, da pružaju predmet udivljenja i edifikacije svećeniku a i samom Biskupu« ([26]).

[26]) Govor sjemeništarcima u Rimu (14 ožujka 1935).

Poglavlje IX

Katolička Akcija i politika

Sada ćemo pogledati koji su odnošaji između Katoličke Akcije i *politike*. Ovom riječju zahvaćamo sve ono što sačinjava javni život jednoga naroda. Predmet je veoma zanimljiv, radi važnosti politike u individualnom i kolektivnom životu, pa i s obzirom na vjeru.

I ovdje je stvar jednostavna. Katolička je Akcija *sudjelovanje u hijerarhijskom apostolatu*. Pogledat ćemo najprije u kakvim odnošajima stoji hijerarhijski apostolat s politikom, t. j. *kakvu vlast i utjecaj imade Crkva u političkim stvarima*. Po ovome će biti lako upoznati *položaj Katoličke Akcije prema strankama i politici*. Dio ima oznake cjeline. Katolička će Akcija i na političkom polju doći samo dotle, dokle dopire Crkva, ni više ni manje.

Odnosi vjere i politike pokazati će nam, kakvo bi trebalo biti *vladanje katolika na političkom polju*.

O tome će govoriti ovo poglavlje.

I.

Vlast Crkve u političkim stvarima

Prije smo spomenuli *neizravnu vlast* što je ima Crkva nad vremenitim stvarima, u koliko su isprepletene s duhovnim svijetom. Između ovih, *politika* zauzima posebno mjesto.

Na žalost mnogi, ne će da priznaju neizravnu vlast Crkve osobito u političkim stvarima. Zgodno je zato, da se čas na tome zaustavimo, da ispitamo i pobijemo njihova obrazlaganja. Iza ovoga, nakon što budemo priznali tu vlast, bit će lako razumjeti odnošaj između Crkve i političkih stranaka.

Separatistička teorija liberalizma

Liberalizam niječe Crkvi svaku vlast u političkim stvarima, jer dijeli strogo politiku od ćudoređa i vjere, ispovijedajući t. zv. *politički amoralizam.* Prema ovoj teoriji, dok se ljudska djelatnost razvija na političkom polju, ne treba da se podvrgava nikakvim etičkim načelima. Politički zakoni nijesu ni ćudoredni, ni nećudoredni, već *amoralni,* kao oni koje su logički izvedeni iz načela koristoljubivosti, koji je iznad ljudske volje. Ako je tako, zaključuju liberalci, onda i vjera koja se hvali da je čuvarica ćudorednosti, nema ništa da radi s politikom.

Iz ovoga slijedi, da bi vjera trebala biti zatvorena u mističnim sjenama crkava, dok se politici slobodnoj od veriga metafizike i vjere, moraju otvoriti sva polja javnog života. Crkva može da daje naredbe i zakone u čisto vjerskim i ćudorednim pitanjima, ali se ne smije uplitati u političke poslove. Jer bi u tom slučaju prelazila granice svoga područja ([1]).

---

[1]) »Mi, kazao je jedan glasoviti političar, ostavljamo Papama *grad Božji,* ali ne dopuštamo da iz njega iziđu« (govor Rajmonda Poincarè-a predsjed. francuske vlade, u Parlamentu, 6 srpnja 1923). A svim je liberalcima *grad Božiji,* Crkva, područje čisto vjerskih djelatnosti.

2. Na dnu ove *separatističke* teorije liberalaca i autonomista, stoji jedna dvoznačnost pojmova, jer mješaju pojam *odijeljenosti* s pojmom *razlikovanja.*

Mi također priznajemo, da postoji *razlika* (t. j. pomanjkanje identičnosti) između vjere i politike, već tim, što svaka ima svoju vlastitu narav i svoj vlastiti cilj. Zato Crka i Država, svaka u djelokrugu svojih posebnih pripadnosti, moraju se držati kao suvereni i nezavisni.

Ali ne možemo dopustiti da bi bilo *odijeljenosti,* koja je sasvim nešto drugo, jer se ova ne sastoji u nedostatku identičnosti, već u *nedostatku jedinstvenosti,* fizičkog ili moralnog t. j. u apsolutnoj recipročnoj neovisnosti, u nedostatku svakog dodira i odnošaja ([2]).

Što se tiče odnošaja vjere i politike, skoro su isto mislili kao i liberalci i nekoji katolici, poznati pod imenom *autonomiste,* a bijahu u Italiji vođeni od Don Romolo Murri. Ovi su zahtijevali, da se Papa i Crkvena hijerarhija trebaju uplitati samo u vjerska pitanja, a ne u politička i ekonomsko-socijalna »Skup bilo kojih građana, piše Murri u svojoj *Rivista di cultura,* može da se sasvim dobro organizira za ekonomske, pravne, i političke svrhe, *a da se Crkvena vlast na nikakav način u to ne umiješa«.*

To je jedna od pogrešaka *socijalnog modernizma.*

U sto se je vrijeme i u Francuskoj pojavila struja autonomista. Predstavnik joj je bio *Sillon,* to je bila velika demokratska omladinska organizacija, osnovana od Marka Sangnier. Pijo X osudio je *sillonizam.* Ali se njezin vatreni osnovatelj i branitelj, za razliku od Romola Murri, nije odmetnuo od Crkve.

[2]) Evo što piše Lav XIII o ovom pitanju: »Kako Crkva tako i Država imaju svoj vlastiti suverenitet. Stoga u vođenju svojih vlastitih posala, ne pokoravaju se jedna drugoj. Iz

Može da bude, i stvarno postoji, da dvije međusobno različite stvari mogu da postoje, a da međusobno ne budu odijeljene. Na pr. duša su i tijelo u čovjeku dva različita elementa, različite pače protivne prirode, jer jedan je tvar, a drugi duh, a ipak nijesu odijeljeni, jer njihova odijeljenost znači smrt.

Sada, obzirom na naš slučaj, možemo ustvrditi, da je vjera odijeljena od politike, ali bi trebalo prije dokazati, da među njima ne postoji nikakav odnošaj, nikakva dodirna tačka i nikakvo uplitanje. Ali upravo to je, što liberalci ne mogu dokazati. Budući da vjera, osobito moralka imaju mnogo dodirnih točaka s politikom.

Velimo s politikom, u koliko mislimo na ovu u *apsolutnom smislu*. Jer... postoji politika... i politika. To ćemo dokazati ([3]).

Temeljna razlika

1. Stvarno riječ »politika više je nego ikoja druga dvoznačna. Riječ, koja može da ima više značenja. Zbog toga prije nego raspravimo i ustanovimo odnošaj, potrebno je da tačno odredimo značenje ove riječi ([4]).

---

ovoga ne slijedi nikako, da bi morale biti *odijeljene*, a još manje pak u neprijateljstvu«. (Enciklika *Sapientiae Christianae*).

[3]) Vjera nije samo skladni skup *vjerskih istina* ili skup *liturgijskih čina*, ona je još zakonik *ćudorednih pravila*, koji određuje dužnosti čovjeka prema Bogu i prema bližnjemu. Osobito sa ćudorednim zakonima politika dolazi često u neposredni doticaj (Vidi Viktor Cathrein: *Moralphilosophie*. O separatističkoj teoriji liberalizma, vidi: A. Ottaviani: *Institutiones iuris publici ecclesiastici;* Roma, s. Apollinare).

[4]) Nije rijedak slučaj, da se još prije debate možemo sporazumjeti, kada nastojimo, da dobro odredimo smisao rije-

Riječ »politika (od *polis:* grad, puk), *apstraktno* znači *znanost koja uči o upravljanju s narodima*, dok u *konkretnom* znači, *sam čin upravljanja*. U širem smislu možemo politikom nazvati, *sav onaj kompleks djela koja se odnose na javni život jednoga naroda*. U tom smislu politika postaje ne samo pravo već dužnost, kako ćemo vidjeti.

Kakogod je shvatili, objekt je politike veoma širok i zamršen, koji dopušta različite distinkcije, već prema pojedinim stanovištima. Tako imamo unutrašnju i vanjsku politiku, zakonodavnu i izvršujuću, crkvenu, skolastičnu, agrarnu, poreznu politiku i t. d. Mi ovdje trebamo da ispitujemo politiku samo *u njenim odnošajima s vjerom;* s ovog gledišta razlikujemo dvije politike.

Stvarno postoji jedna politika koja nema ništa s vjerom i ćudoređem. To je politika koju bi se moglo nazvati *tehničkom*, i to *u užem smislu*. Jasno je, da se s ovom Crkva ne bavi; ona ostaje izvan i iznad nje.

Ali postoji jedna politika koja ima dodira s etičkim načelima i vjerskim interesima; politika koju bismo mogli nazvati *poglavljem ćudoređa;* politika koja se *»dotiče oltara«* kako je kazao Pijo XI ([5]).

Naravno je, da će ova ulaziti u kompetencu Crkve.

či. Tako su radili stari filozofi koji su se prije diskusije postavljali u *status quaestionis*. Inače svršavamo u *logomahiju*, t. j. borbu riječi bez kraja i konca. Zato se i kaže: *proprietas verborum, veritas rerum*.

[5]) Govor međunarod. hodočašću katol. omladine (20 rujna 1925).

2. Distinkcija je od temeljne važnosti. Neka se ne misli, da je ta distinkcija samovoljna, ili da je učinjena iz neke dijalektične komodnosti. Nije tako, ona se temelji na samoj stvari. I bez posebne oštrovidnosti dade se ugledati.

I doista svatko vidi, da na širokom političkom polju ima predjela, na kojima se razvijaju čisto tehničke djelatnosti, iznose se pitanja koja *sama za sebe* ne tiču ćudoredne zakone i vjerske interese. U dvorani parlamenta, da navedemo neki primjer, može se koliko se hoće debatirati o protekcijonizmu, o slobodnoj trgovini, o pošumljenju ili sušenju bara, paktovima prijateljstva i međunarodnim savezima, izbornim sistemima, pa i o posebnim oblicima vladavine, a da katolička vjera zakonodavcima ne nametne ovo ili ono držanje u ime vjere i ćudoređa. To su pitanja koja ne stoje u nikakvom *izravnom i potrebitom odnošaju* sa etičkim normama, i stoga ih može svatko riješavati na način, koji mu se čini najzgodnijim za interese javnog dobra.

Rekli smo *izravni i potrebiti odnošaji*. Budući je jasno, da i u tehničkim pitanjima može da ćudoređe kaže svoje, ali *per accidens*. Evo koji primjer.

Podignuti zgradu zastalno je tehničko djelo, koje treba upravljati prema zakonima građenja. Ali, ako ova zgrada mora služiti nezakonitoj svrsi: prostituciji, hazardnim igrama, krivoboštvu, moraliste će se osjećati pozvanim da kažu svoju o tom pothvatu.

Tako je svaki oblik vladavine po sebi zakonit s obzirom na ćudoređe. Ali, radi zloupotrebe ili drugih slučajnih razloga, ako koji posebni

oblik vladavine spriječava postignuće *javnog dobra*, što je cilj svake vladavine, morat će se zaključiti, da je s moralnog gledišta valja osuditi. Dobro *za sebe*, može da postane loše *per accidens* (6).

3. Uz političko-*tehnička pitanja*, na širokom polju javnog života stoje druga pitanja koja možemo nazvati *političko-ćudorednim*, jer stoje u *izravnom i potrebitom odnošaju* sa ćudoređem, i mora da s ovima stoje u skladu ili u protivštini. Ovamo spadaju sva ona pitanja koja se ne daju *odijeliti od prirode i svrhe čovjeka kao takvog*, kao što pitanje braka i obitelji, odgoja i škole, javnog ćudoređa, prava vlasništva, udruženja i t. d.

To ipak ne isključuje, da u praktičnom riješenju ovakvih pitanja ostaje sačuvano područje za čistu tehniku. Osim ovih postoje još pitanja koja bi mogli nazvati *crkveno-političkim*, jer diraju izravno odnošaje Crkve i Države i vršenje bogoslužja.

---

6) Ovo je otvorena nauka Lava XIII koji piše: »*Svaki je oblik vladavine dobar, samo kad znade ići pravom cilju, t. j. općem dobru, zbog kojeg je i osnovana društvena vlast*... Katolici, kao i svi građani, imaju potpunu slobodu, da jedan oblik vladavine predpostave drugome, pogotovo jer se nijedan od ovih oblika, sam za sebe, ne protivi razumu, ni kršćanskoj nauci«. (Enciklika *Au milieu* katolicima Francuske — 16 veljače 1892).

Zato je i Crkva indiferentna prema apsolutizmu i prema demokratizmu kao oblicima vladavine. Ali ne može da ostane indiferentna kada n. pr. apsolutizam postane *tiranija*, ili kad demokracija postane *demagogija*. Ovdje već propada sama svrha društvene vlasti, i zato je moralka pozvana da sudi, a sa moralkom i Crkva.

Zakonito posredovanje Crkve

1. Svatko vidi, da u svima ovim pitanjima koja imaju dodirnih točaka sa ćudoređem i vjerom, Crkva ima pravo i dužnost da posreduje. Jer je ona učiteljica, čuvarica i braniteljica, ne samo kršćanskih zakona, već i prirodnog prava, koje je izraz volje Stvoriteljeve. Crkva može da posreduje, ne samo da u potrebi pokaže pravi put koji valja slijediti, već ako se ovaj izgubi, dovede na pravi put ili pak da protestira kada ga se hotice napušta.

Radi se o jednom naročitom *pravu i dužnosti*, što može nijekati samo onaj, koji joj ne priznaje njezin božanski karakter.

Mi također možemo ustvrditi, da se Crkva ne smije *baviti politikom, zbog politike*, jer je to strano njenom bitno duhovnom cilju. Ali jer i za politiku vrijedi ono što je kazao Horacije:

— — *sunt certi denique fines*
quos ultra citraque nequit consistere rectum,

t. j. kada su ove granice povrijeđene, Crkva mora da digne svoj glas opomene ili protesta. Inače bi izdala naročitu zapovijed Isusa Krista.

O tome kaže Papa Pijo XI slijedeće: »*Kada se politika približi oltaru, tada vjera, Crkva i Papa koji vjeru zastupa, ne samo da je u pravu, već mu je dužnost da dade upute i smjernice, jer katoličke duše imaju pravo da ih traže, a i dužnost da ih slijede* (7).

2. Zaključak se našeg razlaganja može sažeti na ova načela:

---

7) Govor Akademičarima Talijan. K. A. (8 rujna 1924).

a) Politika je stvarno *nešto drugo* nego vjera, jer ima drukčiju narav i drukčije ciljeve.

b) Politiku samu za sebe može se smatrati kao nešto *odijeljeno* od vjere, kada se radi o *političko-tehničkim pitanjima*, a što se pak tiče *političko-ćudorednih* pitanja, to ova moraju biti netaknuta višim etičkim načelima, i logički je, da ju se onda ne može smatrati neovisnom o vjeri.

c) Politika u svojim dodirnim točkama s vjerom i ćudoređem, pada pod *zakonitu kompetenciju* Crkvene Vlasti, koja je čuvarica i učiteljica vjere i ćudoređa.

d) Ova kompetencija Crkvene Vlasti nije »*izravna*«, *jer joj ne pripada politika kao takva*, već je samo »*neizravna*«, jer joj pripada politika samo u koliko je tjesno povezana sa vjerom i ćudoređem (8).

---

8) Što se tiče *neizravne vlasti* Crkve upozorujemo na ono što smo pisali u VI poglavlju: *Izravna i neizravna ovisnost*.

Ono što se kaže o politici, s obzirom na Crkvu, može se kazati u izvjesnoj mjeri i o ekonomiji, o nauci, o književnosti, o umjetnosti...

Arhitekti mogu da vole dorski, jonski ili korintski stil; slikari mogu da se služe perspektivom ili ne; književnici mogu se pravdati za veću ili manju vrijednost jedne literarne struje, Crkva u ovim pitanjima nema šta da kaže. To su pitanja čisto umjetnička, tehnička pitanja, i treba ih prosuđivati prema tehničkim kriterijima, prema zakonima umjetnosti. Crkva se smatra nekompetentnom. Ali ako koji slikar, kipar ili književnik s jednim svojim djelom vrijeđa koji ćudoredni zakon ili vjersku dogmu, Crkva se ne može držati po strani, već ulazi da dade svoju riječ opomene ili osude. Neka zato nitko ne prigovara, da Crkva samovoljno postupa, jer je osvojeno i pustošeno polje njezine jurisdikcije. Crkva ne kosi po tuđem polju.

Crkva i političke stranke

Prema izloženim načelima, dadu se lako odrediti odnošaji između Crkve i organizacija političke naravi, koje se redovito nazivaju *strankama*.

1. *Crkva ostaje izvan i iznad djelatnosti i čisto političkih borbi pojedinih stranaka.*

I u ovom pitanju je jasna i stalna nauka Pâpa. Lav XIII je pisao ove znamenite riječi: »Bez sumnje je u javnim stvarima dopuštena neka borba; kada se bori namjerom da pobjede stvarno i u praksi one ideje i oni sistemi, koji se čine da najsigurnije vode javnom dobru, razumije se i kad se ne radi o istini i pravdi. *Ali povlačiti Crkvu u strančarstvo, i htjeti da ona pruži ruku da se svladaju politički protivnici, to znači vršiti ogromno izrabljivanje vjere«* (9).

Pijo X je dao svećenstvu ova upozorenja: »Svećenik, uzdignut iznad ostalih ljudi, da uzmogne vršiti od Boga dano poslanje, *mora* da se isto tako drži iznad svih ljudskih interesa, iznad svih sukoba, iznad svih društvenih staleža... Tako postupajuć, ne izvrgava se nikakvoj opoziciji, *ne prikazuje se strančarom, branilac jednih a protivnik drugih«* (10).

Benedikt XV piše ove izrazite riječi »*Očito je, da se Crkva ne može miješati u stranke, niti da im služi; i zato mora nagovarati vjernike da slušaju uspostavljene vlasti, pa bilo u kojoj vladavini«* (11).

9) Enciklika *Sapientiae christianae.*

10) Enciklika *Il fermo proposito.*

11) Pismo *Celeberrima* Portugalskom Episkopatu (18 prosinca 1919).

Papa Pijo XI daje ovu poduku: »Ne može se Biskupu ni župniku zanijekati pravo da kao privatni građani imaju vlastite nazore i političke simpatije, samo kad su u skladu sa zdravim razumom i interesima vjere. Ali je ipak jasno, *da se Biskupi i župnici moraju držati sasvim daleko od stranačkih borbi, i iznad svih čisto političkih borbi* (12).

2. Ipak Crkva može »*da prema strankama zauzme stanovište negodovanja ili osuđivanja, ako se protive vjerskim načelima i kršćanskom ćudoređu«* (13).

Očito je, da Crkva ne osuđuje *čisti politički* program jedne stranke, već *političko-ćudoredni,* prema kojemu, kako smo ranije razjasnili, Crkva ima punu jurisdikciju (14).

3. *Crkva ne osuđuje nijednu stranku, ako njezin program i njezino djelovanje ne sadrži ništa »što bi se protivilo vjerskim načelima i kršćanskom ćudoređu«* (15).

Može se međutim desiti, da u istoj zemlji, ima više stranaka, koje su sve u skladu s vje-

12) Pismo Kardinala Gasparri, Državnog Tajnika, Talijanskim Biskupima (2 listopada 1922).

13) Gore citiramo papino pismo.

14) Lav XIII, kako je poznato, osudio je ito više puta načela *liberalizma* i *socijalizma.* Pijo XI osudio je *Action Française;* ali ne — što i sam napominje — *»iz predrasuda ili političkih simpatija«...,* već za to što ove stranke ili škole *»stavljaju politiku ispred vjere, i hoće da je ova služi«;* i jer izvrgava osobito mladež *»utjecajima koji su opasni za vjeru i ćudoređe, za odgoj i katoličku izgradnju«.* (Alokucija u Konsistoriji od 20 prosinca 1926).

15) Gore citiramo papino pismo.

rom i kršćanskim ćudoređem. To se zbiva onda, *kada se razlikuju u pojedinostima programa čisto političkog značaja* ([16]).

4. *Vjera ne može da bude oznaka političkih diferencija, i nijedna se stranka ne može nazvati »katoličkom« pa i onda, ako je tvore građani katolici, i ako se u svemu slaže s kršćanskim načelima.*

Stvarno, kako smo već kazali, u politici ima različitih područja, u koja vjera ne ulazi, i u kojima se štaviše mogu katolici razilaziti i grupisati se prema svojim osobnim gledištima i simpatijama.

II.

Položaj Katoličke Akcije prema strankama i politici

Kompetencija i djelovanje Crkve na političkom polju nužno određuju u glavnom položaj Katoličke Akcije prema strankama i politici. Jer je ona i tu suradnica na strani glavnog djelatnika. Što se tiče stranaka, Katolička Akcija ostaje također *izvan i iznad* njih.

Ipak ni ona, kao ni Crkva ne može a da se baš ni malo ne zanima za politiku. Ona se dosta zanima na dva načina: 1) *neizravno*, odgojem savjesti i širenjem kršćanskih socijalnih načela,

[16]) Tako mogu da dvije stranke imaju kršćanski program a braniti jedna monarhiju, a druga republiku; jedna proporcijonalno i žensko pravo glasa, a druga staleško zastupstvo bez ženskog prava glasa. Jedna brani upravnu decentralizaciju, a druga centralizam i t. d. Svakako treba još da nijedna od njih u političko ćudorednim zahtjevima nema ništa što bi se protivilo i kršćanskoj socijalnoj nauci.

prema kojima se moraju orijentirati sva očitovanja javnog života; 2) *izravno*, kada politika zadire u ćudoređe i vjeru.

To je ono što ćemo sada pokazati.

Katolička je Akcija izvan stranaka

1. Da je Katolička Akcija izvan stranaka, slijedi u prvom redu iz njezinog *cilja*, koji je drukčiji nego što je cilj bilo koje stranke.

Vlastiti cilj jedne stranke, kao što i bilo kojeg političkog pokreta, jest vremenskog reda, njezin se vrhunac sastoji u vladanju s *polis-om*. Vlada, ako je u rukama pravih katolika, biti će u svemu prožeta socijalnim načelima katolicizma, a po tome će biti veoma vrijedno sredstvo kršćanskog obnovljenja.

Cilj je Katoličke Akcije kako znademo sasvim različit. On je isti kojega ima i Crkva.

Mi se zato nalazimo pred jednom čistom dinstinkcijom ciljeva, po kojima slijedi različitost programa, organizacije, uprave i odgovornosti.

2. Katolička Akcija se razlikuje od stranaka i po svom subjektu. Vidjeli smo, da su subjekt Katoličke Akcije *svi svjetovnjaci* bez razlike dobi, spola, društvenih i civilnih položaja, i političkih pogleda. Jedna u istinu *Katolička Akcija* ([17]).

Politička stranka nije takva, u nju ulaze samo oni koji prihvaćaju *čitavi program*.

Zato se i kaže: *vjera spaja ljude, a politika ih razdvaja*. Odatle i ime *stranka* jednoj političkoj grupi, jer prima samo *jedan dio građana*.

Prema svim ovim razlozima, razlika između Katoličke Akcije i političke stranke jest bitna,

[17]) Vidi poglav. III: *Apostolat svjetovnjaka*.

jer izvire iz prirode same stvari. Katolička Akcija nikada nije bila, niti će ikada moći biti stranka, niti je oruđe stranci ([18]).

3. Ali *različitost nije odijeljenost*, kako smo već primjetili. Nije rečeno, da bi između Katoličke Akcije i političkih stranaka (pogotovo kad ove imaju kršćanski program) morao biti jaz, koji bi priječio svaki međunarodni utjecaj. Stvarno Katolička Akcija, sa svojim odgojnim i prosvjetnim radom, pruža strankama i politici uopće najbolje usluge, kako ćemo doskora pokazati. A opet stranka zadojena kršćanskim duhom može da pruži osobite koristi životu i misiji, koliko Crkve, toliko i Katoličke Akcije ([19]).

Papini propisi

1. Svi su Pape, makar živjeli u različitim političkim prilikama, uvijek tražili da Katolička Akcija bude izvan politike.

Lav XIII koji je nagovarao i blagoslovio *kešćansku demokraciju* (koja je morala provađati kršćansko socijalni program, kojega je on sam iznio u Enciklici *Rerum Novarum*) uvijek se vrlo odlučno protivio svakom nastojanju, da se učini od nje jedan politički pokret. U Enciklici *Graves de communi re* piše ove riječi koje imaju povjesnu vrijednost: »*Nije dopušteno, da se dade kršćanskoj demokraciji kršćanski smjer.* Jer ako riječ demokracija, gledana po etimologiji i filozofskoj terminologiji služi, da se njome označi pučku vladavinu, u našem slučaju, *oduzevši joj svaki politički smisao, ne smije značiti ništa drugo, već dobrotvorno kršćansko djelovanje na korist puka.* Zakoni prirode i Evanđelja u koliko su iznad ljudskih čina, potrebitiji su da ne ovise o nijednoj formi civilne vladavine, već mogu da se prilagođuju svima, uvijek kad se ne protive poštenju i pravdi. *Međutim oni jesu i ostaju izvan stranaka i promjenljivosti događaja* tako, da se bilo na koji način društvo upravlja, građani se uvijek smiju i moraju držati istih zakona, po kojima nam je naređeno da ljubimo Boga iznad svega, a bližnjega kao samog sebe. Takva je disciplina Crkve, tako su uvijek Rimski Pape postupali sa Državama neovisno o njihovoj vladavini. Na temelju ovoga *nastojanje i djelovanje katolika kojima je do promicanja dobra u narodu, ne smije da voli i pripravlja time jednu novu formu vladavine, na mjesto druge.*«

2. Pijo X potvrdio je zabranu svog predšasnika: »*Kršćanski demokrati u Italiji treba da se potpuno ustegnu od sudjelovanja u bilo kojoj političkoj akciji*« ([20]).

---

[18]) Hrvatski politički vođe, priznaju da se *Križari* doista drže daleko od politike, i ako je njihova socijalno-apostolska akcija prožeta jakim zdravim hrvatskim nacijonalizmom, što se isto događa i u Italiji, u Francuskoj i t. d.

[19]) »Katolička Akcija — piše preuz. Pizzardo — *ne može biti indiferentna prema strankama, koje u različitim stupnjevima primjenjuju katolička načela.* Kao što ne može braniti svojim članovima da pripadaju dopuštenim strankama, samo nek se sjete da moraju biti na diku katoličkom imenu. Pa i kad bi postojala složnost u načelima, i kad bi se radilo o političkoj stranci koja bi bila najbolja od svih koje se mogu poželjeti s gledišta katoličkih načela, Katolička bi se Akcija uvijek bitno razlikovala i od jedne takve stranke« *(Smjernice Katol. Akcije* — govor u prvoj Sedmici Talijan. Dijecezanskih Duhovnika).

[20]) *Motu proprio* o kršćan. pučkoj akciji (18 prosinca 1903).

Benedikt XV naređuje, da bi se Katolička Akcija držala *»izvan i iznad svakog čisto materijalnog i političkog pitanja«* ([21]).

Pijo XI često je opetovao najizrazitije ovu zabranu. Citirat ćemo nekoliko tekstova: *»Politiku zbog same politike, političke borbe, strančarsku politiku, ne smije i ne može da provodi Katolička Akcija upravo zato, jer je katolička«* ([22]).

»Katolička se Akcija uzdiže i razvija izvan i iznad svake političke stranke. Ona neće, ne smije i ne može da bude politička stranka« ([23]).

»Sigurno je od velike važnosti za opće dobro da Katolička Akcija koju svi katolici moraju zagovarati, jer je svima korisna — ne bude skučena u uskim granicama jedne stranke miješajući se u politiku« ([24]).

»Katolička se Akcija ne smije miješati sa organizacijama određenim za političke svrhe, zbog njezine naravi i svrhe koje je stavljaju izvan i iznad strančarskih borbi« ([25]).

---

[21]) Pismo Kardinala Državnog Tajnika Predsjedniku Pučkog Saveza između katolika Italije (8 siječnja 1919).

Poslije ovog papinog pisma glavni Odbor Talijan. Katol. Akcije na jednoj skupštini tvrdio je: »Misija Katoličke Akcije u biti svojoj jest ta, da pripravi savjesti za djelo kršćanske obnove društva, *izvan i iznad strogo političke akcije, koja je prepuštena slobodnoj inicijativi građana«* (Glasilo glavnog Odbora Talijan. Kat. Akcije *»La settimana sociale«* — siječanj 1919). Treba još napomenuti, da je nekoliko dana prije — i to baš 18 siječnja 1919 — bila osnovana Talijanska pučka stranka.

[22]) Govor Akademičarima T. K. A. (8 rujna 1924).

[23]) Govor Katol. Muževima T. K. A. (30 listopada 1926).

[24]) Pismo Pija XI Episkopatu Litve (4 lipnja 1928).

[25]) Pismo Pija XI Kardinalu Segura y Saenz, primasu Španjolske (6 studenog 1929).

Katolička je Akcija iznad stranaka

1. Katolička je Akcija, po svojoj svrsi, ne samo *izvan*, već i *iznad* stranaka kako su ustvrdili Pape.

Znamo, da je cilj Katoličke Akcije onaj isti koji ima Crkva, dakle duhovni i nadnaravni; dok je cilj jedne stranke *naravni*, i kada je, kako mora biti, podređen i upravljen prema višoj svrsi.

Ali ima još jedan razlog superiornosti Katoličke Akcije, a to je korisni ćudoredni upliv koji može da vrši, kao što na čitavi javni život, tako i na život pojedinih stranaka.

Drukčije od ovih, kako smo kazali, ali ne odijeljena, ona može na njih da utječe i ako *neizravno* sa svojim dvovrsnim djelovanjem: izgradnjom savjesti i širenjem kršćanskih načela. Budući da je duhovna izgradnja predpostavka i temelj svakog dobrog djelovanja, to Katolička Akcija postaje *alma mater* svih kolektivnih djelatnosti, koje katolici mogu da razvijaju, bilo na političkom polju, ili bilo u kojoj grani socijalnog života.

2. Ovo je *materinstvo* Katoličke Akcije utvrdio već Benedikt XV, u jednom svom govoru koji je od velike programatske važnosti. »Ako je

---

I u ovom pitanju o kojem se toliko debatira, pokazuje se kako je upravo čudnovato *jednoglasan* glas sviju Papa. Uvijek je isto, u svako je vrijeme, u svakom je smjeru bio upravljen Talijanima ili Lituancima, Španjolcima ili Nijemcima (Pismo kard. Bertramu); Argentincima (Pismo Episkopatu Argentinskomu) ili Kitajcima (glasnik kitajskom narodu od 1 kolovoza 1928). I ova činjenica pokazuje, kako je Crkva iznad svih čisto političkih događaja pojedinih naroda.

dandanas došlo do novih djelatnosti — kaže On — na različitim poljima, *to one nijesu nego potočići koji su izašli iz glavne rijeke.* Potočići Tibera i Pada mogu nestati, ali će i Tiber i Pad nastaviti uvijek svoj veleban tok preko gradova i sela« ([26]).

Kasnije, kad se činilo da Katolička Akcija nešto jenjava, zato što su se glavne životne snage trošile u drugim djelatnostima, isti se Papa obraća po Kardinalu Državnom Tajniku na Talijanske katolike ovim riječima punim stroge opomene: »Makar socijalne i političke akcije same po sebi, mogu da lako pruže upadne i bučne plodove, ipak *kad bi Katolička Akcija odgojiteljica savjesti i tvoriteljica moralnih vrijednota jenjavala, i socijalna i politička djelatnost katolika, fatalno bi promašila cilj,* i u skoroj bi se budućnosti moralo oplakivati ne samo propast Katoličke Akcije, već i iscrpljenost i uništenje drugih organizacija, koje se temelje na nauci Svetog Evanđelja, i sabiru od katolika svoje socijalne i političke snage« ([27]). O ovom istom predmetu rekao je Pijo XI: »Kad savjesti budu kršćanski izgrađene i poučene, ostalo će samo po sebi doći; i ako se nametne bilo koje pitanje, one će ga kršćanski tretirati i kršćanski će ga riješiti« ([28]).

Odgoj za politički život

1. Griješio bi tko bi mislio da Katolička Akcija jer ostaje izvan i iznad stranaka, ne može i

[26]) Govor predstavnicima Talijan. Diecezanskih Odbora (29 travnja 1920).

[27]) Pismo Kardinala Gasparri, Državnog Tajnika, predsjedniku Pučkog Saveza (19 ožujka 1929).

[28]) Govor Kongresu Muške omladine T. K. A. (2 rujna 1922).

ne smije provoditi nikakvi utjecaj na politički život.

Stvarno — kako se kazalo u početku — ona može i mora da vrši, na politički život zemlje dvostruki utjecaj: *posredan i neposredan.*

Posredno, najprije, sijanjem kršćanskih ideja na kojima se mora temeljiti ne samo život pojedinaca i obitelji, već i društveni i politički u svim svojim očitovanjima. Radi se na koncu o ostvarenju onog programa socijalne izgradnje, o kojem smo prije govorili ([29]).

2. Ovo odgojno djelovanje strogo ulazi u program Katoličke Akcije, osobito iz dvaju razloga:

a) *Jer je kršćanski ćudoredni zakon jedinstveni* i obuhvaća čitavi život čovjeka, privatni kao i javni. *Ne samo privatna i lična ljudska djela* — piše Pijo XI — *već i javna i kolektivna mora da se usklade prema vječnim zakonima Božjim*« ([30]).

b) *Jer je sudjelovanje u javnom životu vlastitog naroda za svakog građanina, ne samo pravo, već dužnost socijalne ljubavi* (kako ćemo naprijed pokazati).

Očito je da Katolička Akcija ovaj svoj odgajalački rad mora vršiti najprije na svojim vlastitim članovima, da ga kasnije proširi na čitav narod različitim propagandističkim sredstvima kršćanske prosvjete.

[29]) Vidi pogl. II: *neposredni cilj.*

[30]) Enciklika *Ubi arcano Dei* (23 prosinca 1922). Vidi još što smo pisali o ovom u pogl. II, dok smo govorili *o socijalnoj izgradnji savjesti.*

3. Veoma je jasna i o ovom nauka Pija XI. On kaže: *»Katolička Akcija hoće, i ako sama ne provodi politike, hoće da poduči katolike, kako će najbolje upotrebiti politiku, uz koju su na osobiti način vezani, jer samo katolička ispovijed traži od njih da budu najbolji građani. Svaka struka traži pripravu: tko hoće da vodi dobru politiku, ne može se ustegnuti od dužnosti jedne prikladne pripravé«* ([31]).

»I ako se ne bavi strančarskom politikom, Katolička Akcija hoće da pripravi za dobru politiku, za veliku politiku, hoće da politički pripravlja savjesti građana i da ih i u ovome izgrađuje kršćanski i katolički« ([32]).

Izravno posredovanje

1. Katolička Akcija može da i *izravno* posreduje na političkom polju svrhom, da postigne po zakonu dozvoljenim sredstvima primjenu kršćanskih načela i obranu prava vjerskih savjesti.

Crkva ima pravo i dužnost da ulazi na političko polje sa svrhom, da postigne svoje duhovne ciljeve. Katolička Akcija koja ju slijedi, slijedit će ju i ovdje i doći će sve donle dokle Ona dođe, imajući u vidu uvijek iste uzvišene ciljeve: Slavu Božju i spas duša.

2. Jasne su papine pouke i o ovoj stvari. Kao obično, dati ćemo kratko obrazloženje.

»Katolička je Akcija djelatnost namijenjena ne zemaljskim i materijalnim ciljevima, već ne-

[31]) Govor akademičarima T. K. A. (8 rujna 1924).

[32]) Govor Katol. Muževima T. K. A. (30 listopada 1926).

beskim i duhovnim. Ona nije politička, već vjerska, pa prema tome u svemu ovisna o Crkvenoj Vlasti. Pa ako, ona po nužnoj vezi stvari, *mora da siđe i na ekonomsko i socijalno polje, doticući se i političkih pitanja, to ona radi samo imajući u vidu nadnaravne interese i ćudoredno i vjersko pridizanje pojedinaca i naroda«* ([33]).

»Katolička Akcija nije samo duhovna i vjerska djelatnost nasuprot svakoj drugoj materijalnoj i ljudskoj djelatnosti katolika, ali je ujedno u najvišem smislu riječi, *socijalna akcija, jer namjerava da promiče najviša dobra društva uključivši i ona politička, u koliko su u dodiru sa ćudoređem i vjerom«* ([34]).

»Ako politička pitanja zadiru u vjerske i ćudoredne interese, Katolička će Akcija moći i morati u tu svrhu neposredno *posređovati, upućujući sve sile katolika nad pojedinačna gledišta, discipliniranom akcijom, na više interese duše i Crkve«* ([35]). Evo dakle politike Katoličke Akcije. Ovo je i politika Crkve, kojoj je cilj: *»vrhovni interesi duše«*, to je politika *Oče naša*, koja ide jedino za ostvarenjem kršćanskih težnja: *Dođi kraljevstvo tvoje*. Politika koja ne dijeli, već naprotiv ujedinjuje *»sve snage katolika iznad pojedinačnih gledišta«*, u opći napon akcije i obrane ([36]).

[33]) Pismo Kardinala Držav. Tajnika Talijanskim Biskupima (2 listopada 1922).

[34]) Pismo Kardinala Držav. Tajnika glavnom predsjedniku T. K. A. (10 svibnja 1925).

[35]) Pismo Pija XI Kardinalu Segura y Saeuz.

[36]) Sada se očito vidi istinitost, da Katolička Akcija mora stajati *»izvan i iznad politike«* i da ne smije *»politizirati«*, da-

Vjerska akcija na političkom polju

1. Prema onome što smo do sada kazali, vidi se jasno, da bi bolje bilo nazivati politiku Crkve i Katoličke Akcije *vjerskom akcijom na političkom polju,* jer su njezini ciljevi uvijek vjerski, a svaka djelatnost označena je ne od ambijenta niti sredstava, već od njezinog cilja.

Pijo XI pred brojnom katoličkom omladinom različite narodnosti rekao je ovo: »Potrebito je da se čuvamo pomutnje do koje bi moglo doći, kada možda izgleda da Mi, Episkopat, svećenstvo i katolički svjetovnjaci provodimo politiku, a međutim *u stvari radimo za vjeru.* Jer Mi ne radimo nego za vjeru, branimo samo vjeru, dok se borimo za slobodu Crkve, za svetost obitelji i škole, za posvećenje dana Gospodnjih. U svim ovim i sličnim slučajevima, *ne vodi se politika, već je politika dirnula vjeru i oltar.* Tada je naša dužnost da branimo Boga i njegovu vjeru, koju nam je On povjerio. Dužnost je Episkopata i svećenstva, to je i vaša dužnost, draga katolička mladeži, bilo kojoj narodnosti pripadate, dužnost vas, koji toliko držite do časnog naziva sudionika Apostola« ([37]).

2. Nijedna dobra vlada nema se česa bojati one politike, koja ulazi u zakonik kršćanskog života. Stoga bi je morala ne samo tolerirati, već

kako ako se misli politiku u strogom smislu. Nebi dolazilo do nikakvih nesuglasica kad bi se mjesto *»politike«* upotrebljavali izrazi *»strančarstvo ili politička stranka«* kako to uvijek upotrebljavaju papini spisi.

[37]) Govor međunarodnom hodočašću Katol. mladeži (20 rujna 1925).

i biti joj sklona, budući da je ona potrebita i blagotvorna, jer štiteći interese Crkve i duše, štiti i one društvenog života.

»Katolička će Akcija — piše Pijo XI — držeći se kao takva, iznad političkih stranaka, ipak *surađivati u promicanju javnog dobra bilo širenjem i primjenom katoličkih načela* koji su osnov i jamstvo svakog civilnog napretka, *bilo preko isključivo kršćanskog odgoja savjesti,* koji će osigurati narodu čitavi mir uzornih građana, koji će raditi ne samo za dobro Crkve, već i za dobro društva, a ne manje i za dobro pojedinaca i obitelji« ([38]).

III.

Držanje katolika na političkom polju

Do sada smo ispitivali držanje Katoličke Akcije prema politici, a posebno prema strankama. Sada je dobro znati, kako da se vladaju *pojedini katolici* u politici, bili ovi ili ne bili upisani u Katoličku Akciju.

Vidjet ćemo u svijetlu papinskih nauka kako oni mogu, štaviše *moraju* sudjelovati u političkom životu; kako se mogu boriti u političkoj stranci,

[38]) Pismo Kardinala Segura y Saenz.

Kao što ima ljudi koji prigovaraju Katoličkoj Akciji da se bavi politikom i da je prikrivena stranka, tako ima ljudi koji joj prigovaraju što se ne bavi politikom, već živi povučeno u mističnim sjenama hramova i da tako ne vrši nikakvi dobrotvorni upliv na društvo. Koliko smo u ovom poglavlju o tome kazali, mislimo, da je dosta da pobijemo, dva suprotna prigovora.

kad ona ima potrebite uslove; kako se na koncu mogu razilaziti u čisto političkim stvarima, dok se moraju ujediniti na vjerskom i ćudorednom polju.

Sudjelovanje u političkom životu

1. Ako Katolička Akcija kao takva, ne može voditi politike u strogom smislu, ipak to mogu njezini pojedini članovi. Ovi, *pod svojom ličnom odgovornošću* mogu da uđu u borbe javnoga života, i da sudjeluju i u političkim borbama, ali uvijek držeći se strogo načela kršćanskog ćudoređa i direktiva Crkve.

Ovo je izričita papinska nauka.

Pijo X, u Enciklici *Il fermo proposito*, dok govori na poseban način o katoličkim borcima, piše: »Današnje uređenje Država pruža svima mogućnosti da utječu na javni život; a katolici, kad su izvršili svoje dužnosti prema Bogu i naredbe Crkve, mogu mirne duše da se s njom koriste, da se pokažu sposobni kao i ostali, možda i bolje od ostalih, i da smatraju za materijalno i civilno dobro puka, i da time sebi pribave onaj auktoritet i poštovanje, koji im omogućuju, da brane i promiču najviše dobro, t. j. dobro duše« ([39]).

2. Pijo XI dao je još točnija i potpunija pravila.

---

[39]) Iza okupacije Rima od Italije g. 1870. katolici nijesu smjeli više da glasuju na izborima. U ovoj istoj Enciklici Pijo X dopušta, da *»u posebnim slučajevima«* katolici budu riješeni od zakona *non expedit*, po kojemu je bilo zabranjeno glasovati. Dopušta se *»iz veoma važnih razloga, radi dobra društva koje treba, da se na svaki način spasi«*.

»Katolička Akcija neće isključiti sudjelovanje svojih pristaša u javnome životu u svim njegovim očitovanjima; učinit će ih štaviše sposobnijim za javne službe time, što će ih uzgajati u strogoj svetosti života i u vršenju kršćanskih dužnosti, u koliko je ona baš takva da društvu daje najbolje građane, a Državi najsavjesnije službenike« ([40]).

»Ne može se zabraniti onima koji pripadaju Katoličkoj Akciji, da se kao građani služe građanskim pravom glasanja, a da u tome ne posreduje Katolička Akcija kao takva« ([41]).

»Katolička se Akcija ne smije mješati sa organizacijama koje su u prvom redu namijenjene političkim svrhama... *To ne znači, da se pojedini katolici, ne bi morali zanimati za različita pitanja koja se tiču javnog života, držeći se uvijek u svem svojem ličnom djelovanju načela katoličke nauke i crkvenih smjernica«* ([42]).

Pripadanje strankama

1. Članovi Katoličke Akcije, mogu također, pripadati strankama, koje odgovaraju njihovim ličnim nazorima uvijek, kada su ove u skladu sa Božjim i Crkvenim zakonima. I to nas uči Pijo XI: *»Ništa ne priječi pojedine katolike da uđu u stranke koje imaju program i koje djeluju tako, da se u ničemu ne protive Božjim i Crkvenim zakonima«* ([43]).

»Katolička Akcija ne ulazi u političke stranke.. *Ništa ne spriječava katolike da se upišu u*

---

[40]) Pismo Kardinalu Bertramu.

[41]) Pismo Episkopatu Litve.

[42]) Pismo Kardinalu Segura y Saenz.

[43]) Pismo Kardinalu Segura y Saenz.

političke stranke, samo kad ove pružaju sigurno jamstvo, da će poštivati prava Božja i opsluživati zakone Katoličke Crkve« (44).

Ovdje su naznačeni uslovi koje mora stranka da ispuni, ako katolici žele u nju stupiti. Da stranka ne samo u *programu* već i na *djelu, nemaju ništa protiv Božjem i Crkvenom zakonu,* i da pružaju *sigurno jamstvo* da će te zakone poštivati (45).

2. Da bi se još jače istakla razlika između Katoličke Akcije i političkih stranaka dobro je, da se drži kao pravilo: vođe Katoličke Akcije, koji u nekoj stalnoj mjeri predstavljaju interese vjere, ne primaju odgovorna mjesta u nijednoj političkoj stranci.

Svakako i ovdje katolici ne trebaju ništa drugo raditi, nego da slijede smjernice Crkvene Hijerarhije, koja je sama ovlašćena da odredi konkretna pravila, koja se mogu mijenjati prema mjestu i vremenu.

Dužnost socijalne ljubavi

1. Sada moramo kazati, da katolici, pripadali ili ne pripadali Katoličkoj Akciji, ne samo da smiju već i moraju u izvjesnim prigodama, prema mogućnosti, sudjelovati u javnom životu. Rekao je Papa Pijo XI: *»Katolička Akcija ne samo da ne spriječava pojedincima da se bave dobrom politikom, već im to izričito naređuje«.*

44) Pismo Argentinskom Episkopatu.

45) Svakako uvijek pripada Crkvenoj Vlasti, da u pojedinim slučajevima dade svoj sud o jednoj stranci ili bolje o načelima na kojima se osniva.

Tome dodaje glavne razloge: »Ne možemo a da se ne interesiramo za politiku, kada politika znači skup općih dobara, nasuprot pojedinačnim i posebnim dobrima... Kako da se ne interesiramo za one stvari koje su najvažnije, *gdje je veća, nego igdje dužnost ljubavi, i o kojima mogu da ovise i sama dobra što ih je Bog dao: dobra pojedinaca, obitelji, i interesi same vjere?«* (46).

Iz dva dakle razloga mora katolički građanin da pruži svoj mogući doprinos životu *polis-a,* nacije. To iz dužnosti socijalne ljubavi i iz dužnosti da promiče i brani interese vjere.

2. U prvom redu *zbog dužnosti socijalne ljubavi.*

Dužnost djelotvorne ljubavi veže nas koliko prema pojedincima, toliko i prema društvu. I to na poseban način, kad se radi o društvu, kojemu sami pripadamo. Već smo kazali, da svaki član društvene zajednice, kao što prima od nje potrebita dobra, tako joj mora i vraćati u onolikoj mjeri, u kolikoj mu njegove sile i njegov položaj dopuštaju. U jednom organizmu nijedan organ ne smije biti potpuno pasivan (47).

Zbog toga je apsolutno nezanimanje za politiku, t. j. za *veliku politiku,* koja tvori sam život naroda, jest znak sebičnosti, ujedno i nezahvalnosti.

Tim više što se na političkom području riješavaju velika pitanja koja se tiču nas i našeg

46) Govor Savezu Muževa T. K. A. (30 listopada 1926).

47) Vidi poglav. III: *Dužni apostolat.*

bližnjega. Pijo XI je rekao drugom prigodom: »...U koliko politika zastupa interese čitavog društva, s ovog gledišta, jest područje najopsežnije ljubavi, *političke ljubavi, za koju bi se moglo kazati, da je isključivši vjeru, od nje nema ništa višega«* ([48]).

Dužnost da se promiče i brani vjerske interese

1. Sudjelovanje u javnom životu jest katolicima uopće, ne samo dužnost ljubavi već i vjere. Zaista, kako je dobro kazao Pijo XI, o politici *»mogu da ovise interesi i same vjere«*. A katolici moraju promicati, prema potrebi i braniti takve interese.

Stvarno između vjere i politike, ne postoje samo takovi odnošaji, koje bismo mogli nazvati *idealnim*, što smo prije pokazali, postoje i *praktički* odnošaji, sa međusobnim utjecajem.

Vjera donaša politici neprocjeniva dobra, jer joj pruža ona etička načela, koja tvore bazu društvenog života i još, jer ovim načelima daje realnu vrijednost i praktičnu efikasnost.

Politika sa svoje strane vrši veliki utjecaj na vjerski i ćudoredni život jedne zemlje. Kao što može da priječi slobodu savjesti i bogoslužja, tako može da pomaže vjersku misiju Crkve.

[48]) Govor Akademičarima T. K. A. (18 prosinca 1927).
Lav XIII u Enciklici *Immortale Dei* poziva na dužnost socijalne i političke ljubavi dok piše: »Općenito govoreći, *totalno* ustezanje od političkog života nebi trebalo manje ukoriti nego izbjegavanje bilo koje suradnje u javnom dobru; tim više, što su katolici upravo zbog svojih načela osobito dužni, da u rukovođenju posala pruže poštenje i žar«.

2. Politika ne može jednostavno ignorirati vjeru. Jer jedna *agnostička* politika svršava skoro uvijek s *antireligioznom politikom.*

Razlozi su nam poznati: politika i vjera (koje se konkretiziraju u Državi i Crkvi) jesu doduše *različite, ali ne mogu biti odijeljene* ([49]).

Vođe naroda imaju prema vjeri dvostruku dužnost: *negativnu* (da joj ne škode i da joj ne zapreka), i *pozitivnu* (da je pomažu i brane).

Međutim, ove dužnosti ne obavezuju samo one koji imaju u rukama upravu politike, već u dužnom razmjeru, i građane koji mogu da stvarno uplivaju na tok javnoga života. A prema modernom uređaju, mogu svi građani, tko više, tko manje da na neki način uplivaju na javni život.

To je tim više istinito, što prema današnjim prilikama u mnogim zemljama, *ustezanja katolika od javnog života dopušta da njegova sudbina stoji u rukama ljudi koji su neprijatelji vjere, a prema tome i štetni javnom dobru«.*

Evo što piše kristalnom jasnoćom, o ovome Lav XIII: *»Ako se katolici budu držali po strani, doći će lako na vlast ljudi čiji nazori ne dopuštaju da se goji nada u dobro Države. To bi bilo i na štetu vjeri, jer mnogo mogu oni koji rade protiv*

[49]) Pijo je IX u 55 tezi *silaba* osudio liberalnu teoriju *o odjeljenju Crkve od Države.* Međutim znamo, da pokadšto može da se *tolerira* takvo odjeljenje, da se izbjegne većem zlu. Ali ovakva tolerancija ne uključuje odobrenje principa. Nije ovdje mjesto da iznesemo sve razloge koji bi dokazali neispravnost ove separatističke teorije. Vidi zato o. Liberatore: *Chiesa e Stato;* Cathrein: *Moralphilosophie;* A. Ottaviani: već citirano djelo.

Crkve, a veoma malo oni koji je ljube. Prema tome je očito, da katolici imaju veliki razlog da se bave politikom. Jer to ne rade, niti smiju raditi s namjerom da utvrde ono što bi valjalo osuditi u današnjim sistemima, već da ovi isti sistemi koliko je moguće, služe iskreno i istinski javnom dobru i s namjerom da po svim žilama društvenog tijela kola kao sok i krv koja oživljuje duh i dobrotvorni upliv Crkve« (50).

Papa Pijo XI obnavlja ovu nauku Lava XIII u pismu Episkopatu Litve (4 lipnja 1928), u kojem piše: »*Katolici bi propustili jednu tešku dužnost, kad se nebi prema svojim silama zanimali za politička pitanja mjesta, pokrajine, Države*...

»Njihovim neradom, vodstvo javne uprave lako bi došlo u ruke onih, čija naziranja ne mogu pružiti velike nade spasa« (51).

Dužnost ujedinjenja na vjerskom i ćudorednom polju

1. Reklo se, da se katolici mogu razilaziti u *političko-tehničkim* pitanjima koji sami za sebe ne ulaze u ćudoredna načela, niti diraju vjerske vrednote. Katolici dakle mogu biti *politički odijeljeni*, i nitko nema prava da nametne svoja mnijenja pod krinkom vjere, koja mora da ostane po strani.

50) Enciklika *Immortale Dei.*

51) Dužnost katolika da sudjeluju u političkom životu može da prestane u izvjesnim prilikama, tako n. pr. kad se sukobljuje s jednom važnijom dužnosti, i može da bude sudbonosna nečemu višemu. Lav XIII u Enciklici *Immortale Dei* piše: »Može da se dogodi, da gdjegdje zbog vrlo važnih i opravdanih razloga, ne bude zgodno sudjelovati u državnim poslovima, niti primanje političkih službi«.

Pijo XI piše: »*Treba izbjegavati kriva mišljenja onih, koji miješaju vjeru sa strankom pa tvrde, da su njihovi protivnici gotovo prestali biti katolici. To znači, pustiti da političke strasti prodru u sveto polje vjere, i htjeti raskinuti bratsku slogu i otvoriti vrata brojnim štetnim neugodnostima*« (52).

Papa hoće dakle da se vjera drži iznad političkih nesuglasica i da među katolicima vlada sloga i ako postoji nesloga političkih mnijenja, t. j. *concordia discors.* To se dešava onda, kada se kako Apostol hoće: »*Sve radi iz ljubavi*« (53).

2. Ali postoji jedno polje, na kojem se katolici moraju naći vjerski ujedinjeni, t. j. ona *politička-moralna* pitanja i obrane vjere. Ovdje moraju svi sinovi Crkve osjetiti dužnost solidarnosti i obrazovati jednu snažnu vojsku. Ovdje je svaka nesloga izdajstvo.

Kad se radi o vrhovnim interesima vjere i ćudoređa, treba da šute interesi stranaka i mnijenja pojedinaca. Sve treba žrtvovati spasu duše: *Salus publica suprema lex.*

Ovo je poziv Pape katolicima svih zemalja kadgod se nađu u potrebi da brane vjeru protiv

52) Pismo Episkopatu Litve.

53) »*Omnia vestra in charitate fiant*« (I Cor. XVI, 14).

Ne zaboravimo da je geslo Pija XI za Katoličku Akciju: »*Pax Christi in regno Christi*«. Katolici moraju se držati u praksi, makar se borili protiv zla, »*da ljudi moraju uvijek biti predmet bratske ljubavi,* i da barem preko ljubavi upoznaju ljepotu naše vjere«. (Pismo Kardinala Držav. Tajnika glavnom predsjedniku T. K. A. — 2 listopada 1923). Ovo vrijedi za sve i na svim područjima. A što da kažemo o ljubavi prema braći iste vjere, koji su od nas udaljeni u prijepornim pitanjima?

napadaja neprijatelja Isusa Krista i Crkve. Dovoljan je koji savremeni primjer.

Benedikt XV piše Episkopatu Kolumbije (1 kolovoza 1916): *Nagovarajte na osobiti način vaše vjernike, pogotovo svećenike, da ne dopuštaju, da bi stranačke strasti i nepotrebne kavge na političkom polju, ništile njihove snage i dijelile duhove dok bliza borba traži od katolika jedinstvo misli, volje i djela.«*

Papa Pijo XI u svom govoru u Koncistoriji 20 prosinca 1926. obraća se francuskim katolicima ovim riječima: *»Nije zgodno, predragi sinovi, da se još dalje držite razdijeljeni i da se borite iz političkih razloga; nije zgodno za zemlju niti za vjeru. Svima i u svemu je potrebito, i to veoma potrebito, da se svi ujedine na vjerskom polju, jer je to polje Crkve i njezinih prava, kršćanskog braka, obitelji, škole, kršćanskog odgoja, u kratko svih najsvetijih i temeljnih sloboda«* ([54]).

3. Nije potrebno nadodavati da sve političke dužnosti, što smo ih do sada ispitali, vrstaju borce u redove Katoličke Akcije, a ovi moraju zbog svojeg sudjelovanja u hijerarhijskom apostolatu pokazati se u svakoj prigodi, najboljim katolicima i ujedno najboljim građanima.

[54]) U ovoj istoj Alokuciji Papa Pijo XI osuđuje programe ili političke škole koje *»politiku pretpostavljaju vjeri i čine da joj ova služi«*. Ako se dobro pazi, vidjet će se, da su upravo strasti one koje *politiku predpostavljaju vjeri,* to je često onaj temeljni razlog koji priječi ujedinjenje katolika na vjerskom polju.

Poglavlje X

Katolička Akcija i pomoćna djela

»Osim Katoličke Akcije u pravom smislu, ima i drugih institucija, društava, inicijativa, koje sa mnogovrsnim organizmima nastoje, bilo oko jače asketske naobrazbe, bilo oko vršenja pobožnih i vjerskih čina, a posebno oko apostolata molitve, bilo opet u vježbanju kršćanskog milosrđa u svim mogućim primjenama, provodeći tako široki i uspješni apostolat, osobni i društveni, sa raznovrsnim oblicima organizacija udešenima prema pojedinim inicijativama. Ali različitim od organizacija Katoličke Akcije, djela za koja se bez daljnjega nemože kazati da pripadaju Katoličkoj Akciji, dok se mogu i moraju nazvati kao providnošću dane za pomoć Katoličkoj Akciji«.

Ove se riječi nalaze u pismu što ga je Kardinal Državni Tajnik poslao glavnom predsjedniku Talijan. Kat. Akcije 30 ožujka 1930. U ovom pismu, za koje sv. Otac kaže: *»mišljena dugo vremena, i pripremana posebnim molitvama«* ([1]) autoritativno su i jasno definirani odnošaji između *Katoličke Akcije u strogom smislu,* i svih ostalih društava i djela koja sam Papa naziva: *»dane od Providnosti, dragocijene i pomoćne«* Katoličkoj Akciji ([2]).

[1]) Govor Marijinim Kongregacijama (30 ožujka 1930).

[2]) O pojmu Katol. Akcije u *pravom smislu* ili *u strogom smislu,* vidi poglavlje I: *Značenje imena.*

Upravo u ovom poglavlju hoćemo da ispitamo odnošaje između Katoličke Akcije i pomoćnih djela, slijedeći i ovdje tačne poduke Papa. Ako hoćemo da to učinimo što tačnije, treba da prije proučimo *razlike* između same Katoličke Akcije i spomenutih djela. Između ovih, *vjerska društva* od posebne važnosti, o njima ćemo posebno govoriti. Na koncu ćemo nadodati nekoliko riječi o odnošajima što ih Katolička Akcija mora držati, sa nekim posebnim djelima apostolata.

I.

Razlike između Katoličke Akcije i vjerskih društava

Između pomoćnih društava, koje papino pismo spominje, zapremaju prvo mjesto ona: *»koja nastoje bilo oko jače asketske naobrazbe, bilo oko vršenja pobožnih i vjerskih čina, a posebno oko apostolata molitve, ili u vježbanju kršćanskog milosrđa«.*

Ove riječi označuju onu divnu krunu djela i društava, koja dolaze pod imenom *vjerskih društava.* Ova su dakle jedna *vrsta* — najbrojnija i najpoznatija — od pomoćnih djela Katoličke Akcije.

Ali budući da su i ova po svojoj svrsi *vjerska akcija,* nekojima bi se moglo činiti da je Katolička Akcija beskorisni duplikat onih ([3]). A to baš nije, što će biti lako razumjeti kad proučimo pravo obličje vjerskih Društava.

---

[3]) O vjerskoj naravi Katol. Akcije vidi pogl. II *Vrhovni i glavni cilj.*

Vjerska društva

1. Zakonik Crkvenog Prava u dijelu *de laicis,* navodi tri vrste *vjerskih društava* koje naziva *društvima vjernika* ([4]).

Isti zakonik iznosi pravila po kojima će ih se osnivati i dobro s njima upravljati (član. 700—725).

Ova društva jesu:

a) *Treći Redovi,* čiji članovi, »pod upravom nekog Reda, i prema duhu toga Reda, *nastoje oko kršćanskog usavršavanja,* kako to odgovara svjetovnom životu i prema pravilima što ih je za njih izdala Sveta Stolica« (član. 702).

b) *Bratovštine* su *»udruženja osnovana za procvat javnog bogoslužja«* (član. 707).

c) *Pobožna društva,* »*društva su osnovana sa svrhom da vrše djela pobožnosti i milosrđa«* (član. 707).

2. Ova su društva kanonički podignuta, te imaju organizacijski oblik, kojemu su osnovne crte označene u samom Zakoniku Kanonskog Prava.

Neka mogu, apostolskim indultom, da budu pripojene drugima *»koje imaju isti naziv i isti cilj«.* Prve se zovu *Nadbratovštine* i *primarne Kongregacije* (član. 720—721).

Činom pripojenja dobiva pripojeno društvo sve oproste, privilegije i druge duhovne milosti, koje je Sveta Stolica dala i koje će dati neposre-

---

[4]) Imenom *vjerska društva* označuju se obično samo ona koja Zakonik Crkven. Prava naziva *Udruženjem vjernika.* Imenom *Katolička društva* označuju se pak društva, koja službeno pripadaju Katoličkoj Akciji.

dno društvu kojem se pripaja. Ali ovom vezom »društvo kome se pripaja ne dobiva nikakvo pravo od onoga koje mu se pripaja« (član. 722).

3. Pošto smo u glavnom prikazali pravo naličje vjerskih društava, i dok imamo pred očima bitnu vlastitost Katoličke Akcije, kako smo je prikazali dosadašnjim poglavljima, lako će nam biti uočiti *razliku* između nje i ovih. Razlike su mnogovrsne, t. j. prema *svrsi, sredstvima i osobama.*

Razlika prema svrsi

1. Kako smo vidjeli, svrha je vjerskih društava *nastojanje oko kršćanskog usavršavanja upisanih* ili*procvat javnog bogoslužja* ili *vršenje djela pobožnosti i milosrđa.*

Katolička je Akcija međutim posvećena vjersko-socijalnom *apostolatu,* i u tome se sastoji njezina prava bit.

Istina je, da i ona sudjeluje u djelima kršćanske pobožnosti i bogoslužja, i razvija opsežnu i duboku odgajalačku djelatnost. Ali s ovim ne iscrpljuje svoj program. Izgradnja je zbog akcije; ona je predpostavka apostolatu; prema tome nije *svrha* nego *sredstvo.*

2. Osim toga, apostolat nije monopol Katoličke Akcije. I vjerska društva, izgrađujući dobre kršćane, odgajaju time radine apostole. Apostolat se sam spontano rađa u religioznim dušama, kao izvjesno lijepo cvijeće na brdskim uzvisinama. Jer se ne može istinski ljubiti Boga, a da se ujedno ne nastoji, da ga svi vole.

Ali se obično radi o apostolatu pojedinaca, dakle o jednoj *neizravnoj i posrednoj* formi socijalnog katolicizma. Dok je Katolička Akcija *skupni apostolat, koji neposredno* ide za *kristijanizacijom* ne samo pojedinaca, već obitelji i društva.

3. Istina je, da nekoja vjerska društva sadrže u svom programu koji oblik *skupnog apostolata.* Ali ako dobro pazimo, ovaj nema nikada onakov karakter, kakav je bitan Katoličkoj Akciji, t. j. nije *sveopći i službeni* apostolat.

U gore citiranom pismu primjećuje se, da Katolička Akcija *»dobiva poslanje i smjernice od Crkvene Hijerarhije, tvoreći veliku četu duša, koje su sve prožete željom da sudjeluju u apostolatu Crkve i da joj stoje na raspolaganju«.*

Ovaj je apostolat dakle široki i raznovrsni kao i onaj Crkveni (koji je sveopći); apostolat koji se razvija, po poslanju i naredbama Crkvene Hijerarhije *(službeni);* ove se dvije pretpostavke nalaze samo u Katoličkoj Akciji ([5]).

4. Odatle se jasno vidi, da Katolička Akcija poziva svoje borce na jedan *miješani život,* t. j. *kontemplativan* a ujedno i *aktivan, molitve i rada.*

---

[5]) Da bolje razumijemo ovu bitnu razliku, upozorujemo na ono što smo već pisali u drugom poglavlju *o ciljevima Katol. Akcije* i u III poglavlju o apostolatu Katol. Akcije.

Na pastoralnoj Konferenciji svećenstva ninske i šibenske biskupije god. 1935. u Šibeniku preuzvišeni Biskup i A. A. Dr Jerolim Mileta kazao je: »Vjerska društva imaju za glavni cilj pobožnost i kršćansku izgradnju savjesti. Ako vrše apostolat, taj je samo individualan. Dok su društva Katoličke Akcije, narodna vojska i to borbena, *službena,* jer rade u ime Crkvene Hijerarhije za vjerski apostolat, ali osobito ona provađa socijalni apostolat, da obnove u Kristu pojedince obitelji i cijeli narod, te da oživotvori Kristovo kraljevstvo na zemlji. Za-

Takav doista treba da bude život kršćanskog apostolata, čiji program nam se čini da je dobro sadržan u ovim riječima velikog Tome Akvinca: »*Contemplata aliis tradere*« priopćiti drugima svijetlo velikih istina, koje smo prije u dubini vlastite duše razmatrali ([6]).

Razlika prema sredstvima

1. Ako je različit *cilj*, naravno, da će biti različita i *sredstva*. Između prvih sredstava jedne organizacije moramo ubrojiti samo njezin *organizacijski oblik*. Već i tu nailazimo na jednu radikalnu razliku između vjerskih društava i Katoličke Akcije.

Na to upozoruje papino pismo kad kaže, da pomoćna djela imaju »raznovrsne oblike organizacija, udešene prema pojedinačnim inicijativama koje su *različite od organizacija Katoličke Akcije*«.

Stvarno vjerska društva, pa i ona koja su ujedinjena u istoj zajednici, makar da imaju sva jedan jedini cilj i jednaka pravila, ipak nisu *jedinstvena* i *hijerarhijska* organizacija. Doista smo vidjeli, da pripojenost donosi jedino duhovne milosti. Društvo kojemu se pripaja nema vlasti nad društvima koja mu se pripajaju. Između jednih i drugih postoji samo moralni vez ali ne juridički.

---

to je velika razlika između ciljeva vjerskih društava i onih Katoličke Akcije«.

[6]) »*Sicut maius est illuminare quam lucem solum, ita maius est contemplata aliis tradere quam solum contemplari*«. (Summa Theol. — 2.a, 2.ae — quaest. 188. art. 6).

Naprotiv Katolička Akcija ima jedinstvenu i hijerarijski osnovanu organizaciju. Isto nam Papino pismo navodi osnovne razloge: »*Katolička je Akcija po svojoj naravi koordinirana i podređena Crkvenoj Hijerarhiji*«. Ne samo *podređena* već i *koordinirana*. Po tome ona kako dobro znamo, mora da ima svoje organe u narodnom središtu, dijecezama, župama, koji su ovisni od Pape, od Biskupa i Župnika, i to u podređenim odnošajima ([7]).

2. Što se tiče drugih sredstava, vjerska društva se u glavnom služe onima koji su zgodni i dostatni njihovim odgojnim i bogoslužnim ciljevima: primanje svetih sakramenata i sakramentalija, sudjelovanje u svetoj liturgiji, molitvi, propovijedima, sastancima, duhovnim vježbama, dobrom štivu, i t. d.

Katolička Akcija naprotiv, radeći *neposredno* na širenju i primjenu katoličkih načela na socijalnom polju i željom, da širi dobro »*u svim smjerovima i svim mogućim mjerama*« ([8]) mora da se služi i sredstvima koja nijesu strogo vjerska, koja ćemo nazvati *socijalnim*, kao štampom, školom, socijalnim ustanovama, kongresima, javnim zborovima, javnom propagandom, obranom javnog ćudoređa, posredovanjem kod javnih vlasti i t. d. Katolička Akcija pripravlja i vježba svoje brojne članove kako da se služe ovim sredstvima, u granicama postojećih zakona.

---

[7]) Ovi su pojmovi razvijeni u poglavlju IV, *o organizacijskom obliku Katoličke Akcije*.

[8]) Govor Pija XI Radnicama ženske omladine T. K. A. (19 ožujka 1927).

Razlika prema osobama

1. Postoji na koncu razlika osoblja, t. j. *vođa i članova*, a ovu razliku određuje različitost ciljeva.

Što se tiče *vođa*, znademo da su vjerska društva uglavnom vođena od svećenika, kojima katkada pomažu svjetovnjaci. Svećenik je pravi upravitelj i snosi potpunu odgovornost.

U Katoličkoj Akciji naprotiv upravu *najradije* dobivaju svjetovnjaci, i ako u potrebnoj ovisnosti o Crkvenoj vlasti ([9]).

2. Što se tiče *članova*, znamo da *svi* vjernici mogu pripadati vjerskim društvima, kada imaju preduslove koja dotična pravila propisuju.

Nekim vjerskim društvima mogu pripadati i svećenici. Isto tako *svi* vjernici mogu vojevati u redovima Katličke Akcije, i ako je ova de facto određena da uvijek bude duhovna aristokracija ([10]).

Ipak postoji jedna izvjesna razlika i u ovom pogledu. Budući je opće pravilo, da jedno društvo koje se posvetilo apostolatu, mora zahtijevati od svojih članova veće savršenstvo duha nego neko drugo, koje ima za cilj isto savršenstvo. Prva bi zapravo trebala da ga *pretpostavljaju* i da se brinu samo da ga uzdrže i popravlja (jer apostol mora biti *savršeni kršćanin); druga*, t. j. vjerska društva jer moraju *izgrađivati* to savršenstvo kod svojih članova, ne mogu da ga pretpostavljaju kod svih u času kad se upisuju, te mogu

---

[9]) Vidi poglav. VI: *Vodstvo svjetovnjaka.*

[10]) Vidi poglav. III: *Apostolat svjetovnjaka.*

da se zadovolje da u svakome bude dobar temelj na kojem će se moći podići duhovna zgrada. Zato se logično zaključuje, da *kriteriji za upisivanje u društva Katoličke Akcije moraju biti mnogo stroži, nego oni za upis u vjerska društva.*

Ovo je, rekli smo, *opće pravilo;* jer se u praksi moraju dopustiti mnoge iznimke, u koliko Katolička Akcija ne može uvijek iz mnogih razloga pretpostaviti kod svojih članova ono savršenstvo, koje bi ovi morali posjedovati. S druge strane, njezina omladinska društva, kako je poznato, moraju da se posvete jednom pretežnom izgrađivalačkom radu ([11]).

II.

Odnošaji između Katoličke Akcije i vjerskih društava

Započet ćemo time, da jedna i druga, imaju razlog svojeg opstanka i svoju posebnu korist za Crkvu. Zato, kao što vjerska društva ne mogu da zamjene Katoličku Akciju, tako ova ne čini njih bezkorisnima.

Isus Krist reče: *»U kući Oca moga mnogi su stanovi«* (Iv. XIV, 2). Očeva je kuća također Crkva u kojoj, kao što ima mnogo različitih potreba, tako mora biti i mnogo različitih službi.

Dobro je zato Crkva prikazana u slikovitoj Kraljici od Psalmiste: *»In vestitu deaurato, circumdata varietate* u zlato odjevena, mnogim ukra-

---

[11]) Vidi poglav. II: *Neposredni cilj Katoličke Akcije. Priručnik* Križarstva upućuje točno o načinu organiziranja.

sima okružena« (Ps. 44. 10). Između kojih najljepši i najugodniji upravo jer su različiti jesu djela i društva, koja je ona materinskom brigom podigla.

Niti zbrka niti opozicija

1. Predpostavivši ovo, ispitivat ćemo konkretne odnošaje između Katoličke Akcije i vjerskih društava.

Oni su jasno izraženi u papinskim spisima i mogu da se sažmu ovim izrazima: niti zbrka, niti opozicija, *već izmjenična dobrohotnost, srdačni dogovor i izmjenična suradnja.*

U prvom redu ne smije doći do *zbrke* ili *apsorbiranja* ili makar same *izmjene.* Razlog je tome jasan, jer su *bliži i posebni ciljevi* različiti, kako smo mogli vidjeti.

Izrazita je volja Svetoga Oca u gore spomenutom govoru: »*Nije potrebno otklanjati vlastite posebne oblike, koji šta više moraju postojati kao inicijative dobra, i to ne znači da se oni pretvaraju u druge forme organizacija, ne znači da su zato oni doslovno društva Katoličke Akcije i to službene. Jedino se radi o tome, da svi ovi oblici dobra mogu i moraju pomagati središnju inicijativu Katoličke Akcije*« ([12]).

2. Još manje da postoji *opozicija,* pa makar samo u duši i u osjećaju. I to ne samo zato, što ne smije da uopće ikada bude opozicije između djela koja tvore dobra, već i pogotovo zato, što vjerska društva i Katolička Akcija imaju isti konačni cilj, t. j. slavu Božju i spas duša. Oni stoga

---

[12]) Govor Marijinim Kongregacijama (30 ožujka 1930).

makar različitim putevima i različitim sredstvima idu prema istom cilju.

Još jedan razlog više, da ne bude između njih nikakve opozicije, već ona izmjenična dobrohotnost, srdačni sporazum i izmjenična suradnja, što je Papa izričito zapovjedio.

3. O ovoj ćemo zapovijedi nešto iznijeti.

Već u dobro poznatom pismu »*Que nobis*« Kardinalu Bertramu (12 stud. 1928) Sveti Otac piše: »Katolička Akcija ne iziskuje neki posebni i isključivi oblik akcije; *nego nasuprot ona želi, da upravi i skrene putem socijalnog apostolata svakovrsna udruženja i ustanove, bila to poglavito vjerska društva za uzgoj mladeži ili njegovanje pobožnosti, ili građanska i ekonomska.* Štaviše, Katolička Akcija... dok bude brala plodove što joj ih vjerska i ekonomska društva *mogu pružiti ne će uhvatiti svoju pomoć i promicati ove organizacije da ne bude samo sloga i dobrohotnost, nego i međusobna pomoć i suradnja, a sve to na korist* Crkve i ljudskog društva«.

Ovi pojmovi — barem u koliko se radi o vjerskim dužnostima opetuju se u papinom pismu od 30 ožujka 1930. u kojem piše: »Svrha pomoćnih djela, i upute dane od Svete Stolice, navlastito zadnja papina Pisma zahtjevaju, da vlada između ovih ustanova i Katoličke Akcije jedna izmjenična dobrohotnost i srdačni sporazum, i da se provodi ona izmjenična suradnja koja odjednom umnožava i koordinira snage za dobro duša i na korist Crkve« ([13]).

---

[13]) Papina pisma koja pokazuju na odnošaje o kojima je riječ, osim one Kardinalu Bertram jeste ona Kard. Segura i Episkopatu Argentine.

Izmjenična dobrohotnost

1. Najprije treba predpostaviti *izmjeničnu dobrohotnost*, ako hoćemo da postoji *srdačni sporazum* i *izmjenična suradnja.*

Ovakva dobrohotnost mora da bude nadahnuta *hic inde* ne samo osjećajem dužnosti kršćanske ljubavi, već poštovanjem koje svaka stranka mora da ima prema dostojanstvu i koristi druge. Poštovanje koje ima svoj osnov u biti stvari i službenim izjavama Crkve.

2. Crkva doista u Zakoniku Crkvenog Prava daje posebno mjesto vjerskim društvima i kaže: »*Vrijedni su pohvale vjernici koji se u njih upisuju*« (član. 684). Crkva zove »*plemenitim i korisnim*« djelovanje vjerskih društava ([14]); a definira ih »*istinska i providencijalna pomoć*« Katoličkoj Akciji ([15]).

Sama Katolička Crkva označila je Katoličku Akciju »*dužnost kršćanskog života*« ([16]); da je »*djelo slično onome svećenika*« ([17]); da je u današnjim prilikama, »*potrebita*« ([18]); »da ono što je učinjeno ili dopušteno da se učini, za ili protiv nje,učinjeno je za ili protiv neosporivih prava

---

[14]) Pismo Kardinala Drž. Tajnika Nadbiskupu u Bologni (28 rujna 1925).

[15]) Gore citiramo papino pismo (30 ožujka 1930).

[16]) Enciklika *Ubi arcano Dei;* i pismo Pija XI Kardinalu Držav. Tajniku (24 siječnja 1927). Vidi poglav. III: *Dužni apostolat.*

[17]) Pismo Pija XI Kardinalu Segura y Saenz.

[18]) Pismo Kardinalu Bertramu, Kardinalu Segura, Argentinskom Episkopatu, i t. d. Vidi poglav. V, *o potrebi Katoličke Akcije.*

savjesti i Crkve« ([19]). Papa je Pijo XI, u mnogim prigodama kazao, da mu je Katolička Akcija »*veoma draga*«, da mu »*je draga kao zjenica oka*« ([20]).

I to je dokazao mnogim činima, dok nije napisao Encikliku njoj na obranu ([21]).

Kako može dobar kršćanin da ne ljubi ono što Papa tako nježno ljubi? Kako bi mogao da ne poštuje ono, što Papa poređuje sa svećenstvom? I ne htjeti ono, što proglasuje dužnošću kršćanskog života?

Srdačni sporazum i suradnja

1. Izmjenična dobrohotnost olakšava *srdačni sporazum.*

Srdačni sporazum između Katoličke Akcije i pomoćnih djela jest u glavnom potreban i nuždan.

Nije dosta ljubiti se i poštivati se, a da se pri tome ostane izoliran. Nije dosta ne stajati na putu i ne svađati se. Teorija paralela može da bude dobra u drugim slučajevima, ali ne kad se radi o djelima koja imaju jednu te istu glavnu svrhu. Upravo zato treba da se približavaju i dolaze u doticaj, t. j. moraju se poznavati i srdačno se sporazumijevati i prema potrebi, ujediniti svoje snage.

Srdačno je sporazumijevanje doista potrebita pretpostavka jedne izmjenične i efikasne *suradnje.* Ono je pače dužnost, jer je na korist pojedinim ustanovama i općoj stvari. Olakšava napredak svih skupa i svake pojedine napose.

---

[19]) Koncistorijalna alokucija od 23 svibnja 1923.

[20]) U Enciklici *Ubi arcano Dei;* u govoru održanom 1. ožujka 1924. duhovnicima Žen. Katol. Talij. Saveza i još u mnogim drugim spisima.

[21]) Enciklika *Non abbiamo bisogno* (29 lipnja 1931).

2. Papino pismo kaže nam još kako se međusobna suradnja treba da ostvari. Evo teksta: »*Katolička Akcija kako će nastojati da što bolje i više pomaže te ustanove* (t. j. pomoćna djela), tako će i ove nastojati da pomažu Katoličku Akciju, i to sa veoma efikasnom i nikada dosta željenom i traženom *pomoći — molitvom,* ili još *upoznavajući ljepotu, potrebu i korist Katoličke Akcije, upućujući na nju svoje članove.* Mislimo posebno na one ustanove i kongregacije koje okupljaju mladež namjerom da sačuvaju plodove kršćanskog odgoja«.

Ovim smo odredili konkretne oblike suradnje između Katoličke Akcije i vjerskih društava, oblike koje ćemo napose ispitati.

Konkretni oblici suradnje

1. Katolička Akcija mora »*što bolje pomagati*« vjerska društva; i to ne samo time, što nastoji da bi njezini članovi poštivali takva društva, već upućujući ih na ona koja bolje odgovaraju njihovim duhovnim potrebama. Vjerska Društva postaju dragocijena pomoć Katoličke Akcije pogotovo time, što odgajajući dobre kršćane odgajaju ujedno i dobre apostole, t. j. subjekte prikladne za Katoličku Akciju.

Time nije rečeno da Katolička Akcija prepušta drugima odgojnu zadaću. Ne! Ona, kako smo pokazali, mora da sama dade svojim članovima *poseban odgoj* ([22]).

Međutim ostaje uvijek istina, da duhovnog odgoja nikad nije dosta, i da članovi Katoličke Akcije u ovom ili onom vjerskom društvu mogu naći jednu vrlo korisnu odgojnu i asketsku nadopunu, koja je u skladu sa posebnim psihološkim dispozicijama i ličnom vjerskom pozvanju ([23]).

[22]) Vidi poglav. II, *neposredni cilj Katoličke Akcije.*

2. Papino pismo pokazuje još tri vrste pomoći koje vjerska društva moraju pružiti Katoličkoj Akciji:

a) *Moliti za Katoličku Akciju,* sazivajući na njezinim apostolatom rosu nebeskog blagoslova. Ova je pomoć najlakša, najdragocijenija i najdužnija.

b) *Upoznati ljepotu, potrebu i koristi Katoličke Akcije.* Ne može se doista poštivati, ljubiti i htjeti ono, što se ne pozna. Na žalost, o Katoličkoj Akciji ima još uvijek mnogo neznanja, nerazumjevanja i predrasuda, a kadkada i kod pobožnih duša ([24]).

c) *Nagovarati i upućivati u Katoličku Akciju svoje članove, pogotovo mladež.* Da se shvati opravdanost prije nego li dužnost ove pomoći, dosta se je sjetiti, da vjerska društva odgajaju svoje članove za vršenje *svih* dužnosti kršćanskog života. Pape su za Katoličku Akciju kazali, da je *dužnost kršćanskog života.*

Budući, da vršenje apostolata traži posebnu duhovnu izgradnju, tako je jasno i razborito da

[23]) Ne smije se zaboraviti, da i na polju vjerskog i asketskog života ima mnogo puteva i mnogo zvanja. Svatko mora ići onim putem, kojim ga zove Gospodin da se posveti. Zbog toga postoji u Crkvi divna različitost redova i kongregacija redovnika(ca), a za svjetovnjake isto tako divne različitosti organizacija i vjerskih društava.

[24]) O potrebi da se proučava i upoznaje Kat. Akcija, vidi što smo pisali u uvodu.

vjerska društva pružaju Katoličkoj Akciji svoje najbolje izgrađene članove ([25]).

U već citiranom govoru Marijinim Kongregacijama, Papa Pijo XI kaže još i ovo: »*Svi ovi oblici dobra* (t. j. pomoćna djela) *mogu, moraju pomagati inicijative Središnjice Katoličke Akcije. Papa očekuje od toliko a posebno dobro odgojene djece, da će niknuti najbolji izdanci, najbolje pomoći*«.

Nekoje praktične norme

Ako hoćemo da budemo praktičniji i konkretniji možemo odrediti ove norme za srdačno sporazuuijevanje i izmjeničnu suradnju.

1. Katolička Akcija ne smije zaći na polje koje pripada vjerskim društvima, niti ih zamjenjivati.

Zbog toga nije niti zgodno da se unutar nje stvaraju *sekcije* vjerskih društava, koje bi bile ovisne od njezinih upravitelja.

Isto tako vjerska društva ne smiju zalaziti na polje Katoličke Akcije, niti je zamjenjivati niti razvijati njezin program ([26]).

---

[25]) »Vjerska će se društva veoma radovati i ponositi, ako budu mogli dati *cvijet svojih članova* službenoj organizaciji one akcije, koju hoće Sveta Stolica, jer se tu u velikoj vojsci, kojom zapovijedaju Pape i Biskupi, vodi velika bitka za Isusa Krista i Crkvu« (O. A. Garagnani D. I. U Socijalnom Tjednu u Napulju).

[26]) Držimo korisnim ako spomenemo, što o ovome kaže Pijo X, u pismu *Tertium* (8 rujna 1912) koje je upravio trim generalima franjevaca: »Trećoredci će biti zaslužni za vjeru ako svaki, *pošto se upisao u Katoličko društvo,* ako svaki za sebe bude nastojao da postigne onaj cilj koji je svaki od njih sebi postavio. Nije im zabranjeno, da se bave socijalnom akcijom, koja je odobrila Apostolska Stolica; *ali treba izbjegavati da Treći Red kao takav ulazi u područje ovih društava, i da prisvaja njihove ciljeve*«. Ove se riječi mogu protegnuti na sva vjerska društva.

2. A jer programi jednih i drugih, makar su različiti imaju dodirnih tačaka dobro je, da vođe jednih i drugih budu složni i da se sporazumjevaju, da se izbjegnu sukobi i nadmetanja. Izmjenička će korist poticati da se pokadšto izbjegnu duplikati, slažući sile i promičući zajednički one službe Božje i vjerske manifestacije, koje jednako pristaju jednima i drugima ([27]).

3. Budući su često po župama članovi Katoličke Akcije ujedno i članovi vjerskih društava, biti će korisno dogovarati se radi satokaza, da se ne bi priječilo dolazak na sastanke ili druge manifestacije.

4. Kao što vjerska društva ne upotrebljavaju zastave i značke Katoličke Akcije, tako je dobro, da se društva Katoličke Akcije ne služe onim vanjskim sredstvima koja pripadaju vjerskim društvima kao n. pr. zastavama, medaljicama, i t. d.

Dvije pogreške koje treba izbjegavati

1. Na koncu ćemo upreti prstom na dvije za-

---

[27]) Navesti ćemo koji primjer. Katolička je Akcija posvećena Srcu Isusovu. Nekoja vjerska društva — n. pr. Apostolat Molitve — na osobiti način štuju Božansko Srce. Razumije se, da će biti zgodno u manjim mjestima, da se neke izvjesne funkcije na čast Presvetog Srca održe zajedno za obe ustanove.

Tako isto organizacija Katoličke Akcije, gdje nemaju svojih vlastitih kuća za Duhovne vježbe, služe se sa velezaslužnim domovima za Duhov. vježbe. Tako rade i Križari u domovima Družbe Isusove.

blude u koje može da upadne onaj, koji dobro ne pozna program naših ustanova.

Prva je onih koji, nakon što je osnovana Katolička Akcija (koja sadrži u svom programu nekoje djelatnosti koje su zajedničke vjerskim društvima) drže, da su ova *nepotrebna* i *suvišna* jer su se iživjela. Nasuprot ovom pogrešnom mišljenju stoj činjenica, skupa sa izričitom voljom Crkve, kako smo vidjeli.

2. Druga je zabluda onih koji misle, da vjerska društva, i ako cvijetaju i ako su aktivna, — mogu da odgovore zahtjevima svih vremena, i za one bi Katolička Akcija bila jedna beskorisna nadogradnja.

I ovo se mišljenje protivi stvarnoj zbilji i izričitoj volji Crkve. Pijo XI hoće da: »*se plemenitom i potrebnom radu vjerskih društava, pripoji i jedan drugi rad veoma hitan, koji nije manje plemenit i potreban, pogotovo zbog teških današnjih prilika, t. j. rad vjersko-socijalnog apostolata*« ([28]).

U svom se govoru Marijinim Kongregacijama izražava o Katoličkoj Akciji: »*da apostolat i suradnja svjetovnjaka u Hijerarhijskom apostolatu poprima i karakteristično držanje, koje najbolje odgovara zahtjevima vremena, da bi djelatnost bila što efikasnija i da bi što bolje odgovarala potražnjama naših dana* ([29]).

---

[28]) Pismo Kardinala Državnog Tajnika Nadbiskupu u Bolonji (28 rujna 1925).

[29]) Episkopat Lombardije od god. 1927 u kolektivnom pastoralnom pismu dok preporučuje po svim župama osnutak društva Katol. Akcije piše: »Izmjenom prilika vremena i duha i običaja naroda, *vjerska društva ne dostaju više*, štaviše smanjuje se broj njihovih članova. *Stoga su potrebni novi oblici vjerskih organizacija, da svjetovnjaci mogu zgodnije surađivati u skladu s novim potrebama».*

III.

Odnošaj sa drugim djelima apostolata

Osim Katoličke Akcije *u strogom smislu*, osnovana su i osnivat će se još društva i djela, koja imaju cilj neki apostolat i po tome se mogu nazivati Katolička Akcija *u širem smislu* ([30]).

Istaknut ćemo *razlike* i *odnošaje* između ovih i Katoličke Akcije. Na koncu ćemo koju kazati i o onima koja možemo nazvati *djelima Crkve.*

Razlike

Iz ovoga što smo već kazali o preduvjetima Katoličke Akcije, lako je uočiti razliku između ove i drugih djela apostolata ([31]).

Dosta je kazati da je Katolička Akcija *sveopći* apostolat; druga djela međutim razvijaju samo *djelomični* apostolat, u jednomu ograničenom redu stvari: kršćanske prosvjete, milosrđa, dobre štampe, kršćanske umjetnosti, kazališta, kinematografa, borbe proti psosti i nećudoređa, vjerske i ćudoredne pomoći mladeži, radnika, i t. d.

2. Druga je bitna razlika ova: Katolička je Akcija *službeni* apostolat, i ne samo podređen, već

[30]) Vidi pogl. I: *Značenje imena.*

[31]) Predaleko bi išli kad bi htjeli spominjati sva ova zaslužna društva osnovana žarom svećenika i svjetovnjaka. Između mnogih napomenut ćemo: *Konferencije sv. Vinka Paulskoga; Društvo svetoga Jeronima za dobru štampu; Župske knjižnice; Katol. prosvjetne čitaonice i t. d.*

i *koordiniran* Crkvenoj Hijerarhiji. Druga djela ne posjeduju ovih oznaka. Istina je, da i drugi vršeći apostolat, moraju imati crkveno odobrenje i na neki način biti ovisni od Crkve; ali ne djeluju uvijek po njezinom *poslanju*, pa prema tome nemaju oznake službenosti.

Istina je još, da sú kadkada ova djela ujedinjena na dijecezanskoj ili narodnoj bazi, ali njihova organizacija nema one *jedinstvenosti i hijerarhičnosti* koja je vlastita Katoličkoj Akciji, koju smo već ispitali.

Pomoćnice Katoličke Akcije

1. Sva ova djela, prema razlikama koje smo naveli, ne mogu da uđu u Katoličku Akciju u *užem smislu*. Ali budući da ipak ostvaruju neki dio programa Katoličke Akcije, možemo ih držati *pomoćnicama* Katoličke Akcije.

U papinom pismu o pomoćnim djelima govori se o ustanovama i inicijativama koje se posvećuju: *»vršenju milosrdnih djela, u čitavom njihovom opsegu i primjenama, stvarno vršeći opsežan i veoma efikasan individualni i socijalni apostolat«.*

2. Ova djela apostolata izričito spominje i Pijo X. u Enciklici *Il fermo proposito.* Nakon što je govorio o društvima Katoličke Akcije Papa nadodaje: »Ovo ipak ne isključuje da se pomažu i promiču još *i druga različita djela, različitih organizacija,* koje su međutim sve određene za ovo ili ono *posebno dobro* društva i naroda i cvijetanju kršćanske civilizacije... Njihovo osnivanje treba najviše zahvaliti žaru nekojih osoba a razvijaju se u pojedinim dijecezama, a pokadšto se udružuju u šire saveze. Uvijek kad je hvalevrijedan cilj kojeg postavljaju, kad su stalna kršćanska načela koja slijede, a pravedna sredstva kojima se služe, *treba i njih pohvaliti* i svaki njihov rad ohrabriti. Treba i njima dati neku izvjesnu slobodu organiziranja, jer nije moguće, da se organizacije u kojima se okuplja više osoba, sve po istom kalupu modeliraju i da se sve koncentriraju pod jednu jedinstvenu upravu«.

Koordinacija

1. Sama narav pomoćnih djela, određuje odnošaje s Katoličkom Akcijom, a ovi se odnošaji očituju u: *izmjeničnoj dobrohotnosti, srdačnom sporazumjevanju i izmjeničnoj suradnji.*

I ova — da opetujemo Papine riječi — *»mogu i moraju pomagati inicijativu središnjice Katoličke Akcije«.* A budući da se radi o inicijativi *središnjice,* logično je da će se prema njoj orijentirati sveukupno apostolsko djelovanje svjetovnjaka.

Ovo je volja Svete Stolice izražena u času kad je potvrdila nova pravila Katoličke Akcije: *»Kao što svaki katolik mora osjetiti potrebu i dužnost, da se posveti ili barem nešto pridonese ovom djelu apostolata* (Katoličkoj Akciji), *tako isto mora osjetiti potrebu i dužnost, da se prema svojim sposobnostima koordinira, priznatim organima akcije, ako ne će da se izvrgne opasnosti, da mu djelo bude neplodno ako ne čak štetno i na smetnju«* ([32]).

---

[32]) Pismo Kardinala Držav. Tajnika glavnom predsjedniku T. K. A. (2 listopada 1923).

2. O koristi smo koordinacije svih katoličkih sila, koje na neki način rade za dolazak Kristovog kraljevstva, već govorili i nije potrebno da opetujemo ([33]). Ovdje ćemo samo upozoriti, da koordinacija može preuzeti oblik pravog i istinskog *prijanjanja* Katoličkoj Akciji, kad se radi — kao u našem slučaju — o djelima koja postizavaju neki cilj apostolata, i mogu da pruže svoj stvarni doprinos Katoličkoj Akciji, dobivajuć od nje oslon i pojačanje.

U pismu Pijo XI Argentinskom Episkopatu izričito napominje ovaj oblik *prijanjanja*. Iza kako je govorio o pomoćnim djelima Sveti Otac nadodaje: »Živo se radujemo, s Vama koji se služite ovakvim zaslužnim ustanovama, da *pomažete* Katoličku Akciju. *Do toga će tim lakše doći, kako se nadamo, ako ih privežete uz Katoličku Akciju, uređujući zgodno* oblik prijanjanja *na taj način, da ove i ako zadrže svoje ciljeve i svoj oblik organizacije, efikasno rade na korist Katoličke Akcije«.*

3. Drugi bi oblik koordinacije bio kad bi predstavnici pomoćnih djela ušli u upravne središnjice, koje bi bile koordinirane u Katoličkoj Akciji, ili bi barem sudjelovali na njihovim sjednicama, kad bi se raspravljalo o predmetima zajedničkih interesa ([34]).

---

[33]) Vidi poglav. IV: *Organizacijski oblik Katoličke Akcije.*

[34]) U talijanskoj Katol. Akciji provodi se ovaj oblik koordinacije u župama preko *Župskog Vijeća,* koji je sastavljen ne samo od predsjednika društava Katol. Akcije, već i »*od upravitelja ustanova i djela koja postoje u župi, a imaju za cilj apostolat*« (član. 5. glav. pravilnika T. K. A.).

Koordinacija se pomoćnih djela često vrši preko *koordinatornih organa* Katoličke Akcije ([35]).

Koji je najbolji oblik koordinacije mora da prosudi i odluči kompetentna Crkvena Vlast.

Koordinirati, ne centralizirati

1. U citiranom se pismu Argentinskom Episkopatu kaže, da se pomoćna djela moraju povezati s Katoličkom Akcijom tako: »*da ipak sačuvaju svoje ciljeve i svoj oblik organizacije*«. To znači, da Katolička Akcija *mora koordinirati a ne centralizirati* t. j. mora da se okoristi radom ovih djela za opće ciljeve apostolata, *ali ne da ih apsorbira.* Mora da poštuje njihovu samostalnost, nastojeći istodobno da se drže vjerno svojim kršćanskim i kristijanizacijskim ciljevima.

Tako je barem opće pravilo; koje naravno može imati iznimaka.

2. Stvarno načelo *podjele rada* savjetuje, da za neke stanovite svrhe apostolata, budu posebna djela, tako reći, *specijalizirana.* Jer na ovom svijetu nitko ne može činiti sve i dobro, iz očitog razloga, što su ljudske snage veoma ograničene. Ovaj zakon vrijedi ne samo za pojedince, već i za ustanove.

Zato se je *sistem pretjerane centralizacije uvijek pokazao štetan za život i plodnost ustanova,* jer gasi i uništava snage, suspreže odgovornost, i stvara pustoš ondje gdje hoće da postavi red.

---

[35]) O koordinatornim organima vidi pogl. IV: *Jedinstvo i mnoštvo.*

Mudrost vladanja sastoji se u tome da se znade složiti zahtjeve reda, sa zakonima plodnosti, jedinstvo namjera i različitost djela.

3. Katolička će Akcija sama moći da stvara djela posebnog apostolata ondje, gdje to bude držala korisnim i potrebnim. U tom slučaju moći će ih držati u svojoj ovisnosti, ali će im ipak uvijek puštati pravednu i potrebnu samostalnost u tehničkim pitanjima. Ali gdje već postoje slična djela, možda bi bilo zgodnije, da se u duhu kršćanske solidarnosti nastoje ove sile iskoristiti ([36]).

Djela Crkve

1. Ne možemo a da na koncu ne spomenemo između djela apostolata i ona, koja je sama Crkva osnovala i koja ona drži u *neposrednoj* ovisnosti sa svrhom, da preko njih vrši neke posebne funk-

[36]) Centralni odbor T. K. A. u jednoj okružnici Dijecezanskim Odborima i Župskim Vijećima piše: »U nekojim dijecezama živu već odavna djela za dobru štampu, koja su postala zaslužna. Dijecezanski će Odbori nastojati, da s njima podržavaju dobre veze, sa svrhom da ostanu vjerne svojim ciljevima i neka između Katoličke Akcije i spomenutih djela postoji izmjenična suradnaja i međusobno podupiranje, za opću korist«.

»Dijecezanski Odbori i Župska Vijeća moraju da unesu u svoj program osnivanje i podupiranje katoličkih knjižnica... Ali da se nebi bez razloga stvorilo mnogo društava, *ondje gdje već postoje katol. knjižnice treba da dijecezanski odbori i župska vijeća nastoje da zadrže korisni kontakt, doprinoseći s jedne strane njihovom razvitku, a s druge strane primajući korist za svoje organizirane članove* (Službeni list K. A. — 1. XII. 1928).

Ove zgodne upute vrijede i za druga djela apostolata, koja smo već spomenuli.

cije svojeg apostolskog poslanja: n. pr. *katehetska djela, misijska djela, djela za sačuvanje vjere, za crkvenu glazbu, za svećenička zvanja, i t. d.*

Ne treba ni napominjati, da Katolička Akcija, mora *posebno* s ovima podržavati veze srdačnog sporazumjevanja i suradnje. To doslovno ulazi u njezin program. Službena crkvena suradnica naravno mora, da surađuje i da pomaže sva djela i inicijative same Crkve.

Ova će se suradnja vršiti tako, da će se poštujući *hic inde* voditi računa o ulogama, koje je Crkva podijelila pojedinim društvima.

2. Čini nam se da je zgodno na svršetku ove rasprave o odnošajima Katoličke Akcije i sestrinskih ustanova, navesti opomenu Apostola koja se tiče posebno onih katolika koji rade na raznim područjima apostolata: »*Molim Vas... starajte se, da čuvate jedinstvo Duha u vezi mira. Jedno ste tijelo, i jedan Duh, kao što ste i pozvani u jednoj nadi, prema zvanju svome. Jedan Gospodin, jedna vjera, jedno krštenje. Jedan Bog i Otac sviju, koji je nad svima i kroz sve, i u svima*« (Efež. IV, 3-6).

Poglavlje XI

Katolička Akcija i ekonomsko-socijalna djela

Između djela s kojima Katolička Akcija mora da podržava dobre odnošaje nalaze se i ekonomsko-socijalna djela organizirana na kršćanskim načelima.

Pod ovim imenom razumijevamo sve organizacije, ustanove, i djela koja su osnovana inicijativom katolika, na kršćanskim načelima i papinim poukama, koja se brinu za materijalna dobra svojih članova, podređujući ga vrhovnim dobrima duše. I po tome imaju u sebi i cilj apostolata.

Neke od njih imaju *strukovni* značaj, jer je cilj da se brinu za staleške interese jedne određene klase. Takvi su: *sindikati,* strukovne organizacije i t. d. Druge pak imaju izrazito *ekonomski* značaj, stoga se zovu *ekonomske istitucije* kao što su: *Zadruge,* pripomoćne blagajne, seoske blagajne i t. d.

Mi sva ta društva zahvaćamo jednim te istim imenom: *ekonomsko-socijalna djela.*

Kako vidimo ta djela imaju svoje vlastito obličje i vlastite ciljeve po kojima se razlikuju, ne samo od Katoličke Akcije u užem smislu, već i od *pomoćnih djela* što smo proučili u prošlom poglavlju, makar, kako ćemo vidjeti, moraju i ova ekonomsko-socijalna djela pomagati Katoličkoj Akciji.

Katolička Akcija stoga i podržava s ovima posebne odnošaje, koje je Crkvena Vlast točno odredila.

Zbog toga, i zbog posebne važnosti sličnih djela, mi nalazimo da je dobro da ih posebno u ovom poglavlju promotrimo.

Na prvom ćemo mjestu ispitati *idealne razloge* ekonomsko socijalne djelatnosti katolika: a posebno *motive* zbog kojih katolici u opće, a Katolička Akcija napose moraju da promiču i da se brinu za ta djela i *posebne ciljeve* kojima se ona posvećuju. Na drugom ćemo mjestu ispitivati *praktične odnošaje* koje treba da se održe između Katoličke Akcije i ovih djela ([1])

I.

Idealni razlozi

Crkva i socijalno pitanje

1. Najprije jedno pitanje: zašto se Katolička Akcija mora da zanima za socijalno-ekonomski rad?

Lako je odgovoriti: Jer se i sama Crkva interesira, a ona je suradnica Crkve. Ovo je onaj temeljni razlog koji razjašnjuje sve ostale djelatnosti Katoličke Akcije.

Najzgodnije je da se zna, zašto se zato sama Crkva interesira. I na ovo nije teško dati odgovor, iza kako smo upoznali *neizravnu moć* što je Crkva ima u vremenitim stvarima. Jer ekonomija pada

[1]) Govor prigodom 25ce Društva Sv. Joakima (18 ožujka 1919).

upravo pod ovu vlast, zbog svoje nužne veze sa ćudoređem.

Moramo što više nadodati, da je ekonomija u tijesnijem dodiru sa ćuduoređem nego li politika zbog toga, što pravednost i ljubav — dvije okosnice ćudoređa — dolaze češće u obzir.

Zato i Crkva i Katolička Akcija imaju posebno pravo i dužnost da posreduju na ekonomsko-socijalnom polju, koji je na žalost postalo polje žestokih ne rijetko krvavih borbi između društvenih klasa, jer se tu radi o strastvenim pitanjima: *moje i tvoje*.

2. Pape su često puta svečano utvrdili ovo pravo i ovu dužnost.

Lav XIII u enciklici *Rerum Novarum (o stanju radnika)*, piše: Pouzdanjem započinjemo ovu raspravu, *u svojem potpunom pravu*, jer se radi o pitanjima, na koja nije moguće naći valjani odgovor ako se ne uteče vjeri i Crkvi«. Razlog je ovaj naveden od istog Pape u enciklici *Graves de communi re:* socijalno je pitanje u prvom redu *ćudoredno i vjersko* pitanje, i njega treba riješiti slijedeći upute vjere i ćudoređa«.

Benedikt XV kaže: »Socijalno pitanje čeka još uvijek na svoje riješenje, ali ne smije da ga se riješi *bez Crkve*, da ne bi riješenje bilo protiv Crkve«.

Pijo XI u Pismu Kardinalu, Lisabonskom Patrijarsi (10 studenoga 1933) piše: »*Crkva kojoj je glava Božanski Radnik iz Nazareta, bila je uvijek širokogrudna u materinskoj pomoći i brizi za radnike, koje je snagom svoje nauke i svojim ustrajnim djelovanjem izvukla iz sramotnih okova ropstva na dostojanstvo Kristove braće. Danas ona ide neobičnom brigom ususret masama najskromnijih radnika; i to ne samo zato, da bi ovi mogli uživati ona dobra na koja imaju pravo po pravdi i jednakosti, već i zbog toga da ih liši razornih i štetnih zamki komunizma, koji u isto vrijeme dok đavolskom zlobom nastoji da ukloni sa svijeta svijetlo vjere koje ih je podiglo, izvrgava ih opasnosti da prije ili kasnije upadnu u ono isto stanje poniženja iz kojeg ih se teškom mukom oslobodilo*« ([2]).

Papa Pijo XI u pismu Kardinalu Schuster-u (26 travnja 1931) tvrdi: »*Dužnost je i pravo Crkve (a u izvjesnom razmjeru i Katoličke Akcije) da zađu na polje radnika i na socijalno polje, ne da prisvaja i smeta sindikalnom djelovanju bilo pod kojim imenom, jer joj ne pripada to, nego da se brine posvuda da se časti Bog i sačuvaju duše*«.

Ove nam zadnje riječi kažu, da Crkva i Katolička Akcija rade na ekonomsko-socijalnom polju, *zbog vjerskih i ćudorednih ciljeva.* Zaslužuje da ih se u tančine upozna.

Svrha ekonomsko-socijalne akcije

1. *Ekonomsko-socijalna akcija, kršćanstvom zadahnuta, hoće da oživotvori plan socijalne pravde prema evanđeoskim načelima.*

---

[2]) Vidi također riječi što ih je kazao Pijo XI Vođama Katol. Akcije u Rimu (19 travnja 1931) i koje smo citirali u poglav. II: *Posebni ciljevi K. A.* (kršćansko riješenje socijal. pitanja).

Istina je, da Evanđelje ne naučava, niti propisuje neki određeni ekonomski sistem. Ali je i istina, da se svaki ekonomski sistem ne slaže s evanđeoskim načelima pravde i milosrđa. Katolici međutim hoće upravo, da u ekonomsko-socijalnim odnošajima, budu ostvarena ona ista načela tako, da pripadne *svakom svoje* i da se sve više poboljšavaju prilike neimućnih.

Lav XIII u Enciklici *Graves de communi re*, piše o ekonomsko-socijalnoj akciji katolika (koja se tada zvala *kršćanskom demokracijom)* ove riječi: »Nitko sigurno ne će osuditi akciju koja u skladu s prirodnim i Božjim zakonima ide za jedinim ciljem, da dovede u bolje prilike one koji žive od manuelnog rada tako, da bi uspjeli malo po malo postići što im treba za život«.

2. *Ekonomsko-socijalna akcija katolika jest vršenje dužnosti kršćanske ljubavi.*

Lav XIII piše dalje u enciklici *Graves de communi re:* »Čini nam se, da je to vrijednija pohvala dobrotvorna djelatnost katolika prema proleterima, jer se ona razvija na istom polju na kojem je uvijek radila ljubav u uskladu s potrebama vremena, aktivno i uspješno pod ljubaznim vodstvom Crkve«.

Isus nije zapovjedio Apostolima samo da krste i propovijedaju, već da liječe bolesne, čiste gubavce, tjeraju đavle, pomažu nevoljnike (Mat. XI, 5; Luk. VII, 22). Povjerio im je ne samo vjersko već i *dobrotvorno poslanje.*

Ekonomsko-socijalna akcija u koliko nastoji da podigne prilike siromaha i da promiče društveni mir u pravdi, nije ništa drugo, nego odraz onih *tjelesnih djela milosrđa,* koja je Krist zapovjedio svojim apostolima, a po njima svim svećenicima i vjernicima.

Ekonomsko-socijalna akcija katolika jest po tome u divnom skladu sa čitavom kršćanskom tradicijom.

Pogledajte malo u Evanđelje: Isus se ne ograničuje da propovijeda evanđelje, već ide *čineći dobro i ozdravljajući* (D. A. X, 38); »*smilovao se narodu*« (Mat. XV, 32); umnožava kruh da nasiti gladno mnoštvo; potvrđuje proročanstva Izaije: »*Slijepi gledaju, hromi hodaju, gubavi se česte, gluhi čuju, mrtvi ustaju, siromašnim se propovijeda evanđelje*« (Mat. XI, 5).

Apostoli, vjerni tumači njegovih misli i njegove volje, baš na početku svojeg poslanstva zanimaju se za materijalne potrebe prve kršćanske zajednice, sve dok nisu stvorili *posebni sveti red, đakonat,* koji se je trebao brinuti za upravljanje i pravednu podjelu imetka za pomoć udovicama i sirotama (D. A. VI). A sveti Pavao na svojim teškim apostolskim putovanjima nalazi načina da sabire pomoć za Crkve u Judeji koje su bile u oskudici (D. Ap., XI).

U svijetlu ovih snažnih primjera Kristova Crkva je uvijek došla u pomoć materijalnim potrebama naroda. Njezina se dobrotvorna djelatnost malo po malo razvila u različite oblike i ustanove prema ćudi naroda i potrebama vremena, i uvijek su ih velikodušno promicali Pape i biskupi, a svećenici i svjetovnjaci su bili gorljivi provodioci.

Može se zato kazati da je ekonomsko-socijalna akcija Katolika na korist proletarijata je-

dan neprekidni nastavak dvijetisućljetne tradicije Crkve.

3. *Ekonomsko-socijalna akcija katolika hoće, da ekonomskim dobrostanjem ćudoredno podigne narod.*

Lav XIII u *Graves de communi re* kaže, da program katolika mora da ima cilj, da radnici, iza kako što su poboljšali uslove života »mogu u obitelji i javno, slobodno ispunjavati sve vjerske i ćudoredne dužnosti; da osjete da nijesu životinje već ljudi, ne pogani već kršćani, a po tome što *lakše i sa što više žara nastoje oko onoga što je jedino potrebno, t. j. oko vrhovnog dobra za koje smo se rodili«.*

Papa Pijo XI upućivao je kršćanske organizatore, da se služe materijalnim dobrima organizacije *»kao sredstvima za prosvjetno, ćudoredno, i vjersko usavršenje članova, postizavajući time pravo pridizanje puka, koji se ne sastoji samo u najboljem ekonomskom blagostanju, već u oslobođenju od tiranstva zablude i mana, i osiguravajući neprocjenive koristi divne Evanđeoske svijetlosti«* (³).

Doista materijalno blagostanje osposobljava duh, za primanje duhovnih dobara. Tako da liječeći tijela, lakše uspjeva liječiti duše.

Ekonomsko-socijalna akcija pripravlja takao put vjerskoj akciji.

4. *Ekonomsko-socijalna kršćanska akcija ima još za cilj da sačuva vjeru i ćudoređe u radničkom puku.*

---

³) Pismo Kardinala Gasparri, Držav. Tajnika, Njemačkom Katol. Radnič. Savezu.

Ovo je *negativni cilj,* ali je za Crkvu i za sve katolike od velike važnosti.

Danas je radnički puk svijestan svojih neosporivih prava i nastoji da ih se domogne, pogotovo preko organizacija. Ako katolici zanemaruju zakonite interese, mogu da otvaraju puteve kobnim ekonomskim sistemima, koji pod krinkom materijalnog dobrostanja ubijaju duše.

»Jadni radnici — piše Lav XIII — osim što su zbog svoga položaja više nego itko vrijedni ljubavi i pomoći, *na osobiti su način izloženi da budu zavedeni od raznih lažljivaca i buntovnika.* Treba ih velikodušno pomagati i pozivati u dobra društva, da nebi ušli u zla« (⁴).

Benedikt XV piše da *»na ekonomskom polju prijeti opasnost vječnom spasu duša«* (⁵).

Pijo XI tvrdi da »nezadovoljne radničke mase, koje su nasjele pogubnoj propagandi materijalizma i revoluciji, nije moguće osloboditi od tih zabluda u koje su upali, niti uspostaviti željeni mir s poslodavcima, *nego preko socijalnih načela Crkve* koja će širiti i svjetovnjaci zadojeni duhom apostolata upravo Katoličke Akcije« (⁶).

Poziv Papa

Pošo smo prikazali ciljeve ekonomske socijalne akcije katolika, moramo sada nadodati, da ovo odgovara željama i izričitoj volji Papa.

---

⁴) Enciklika *Humanum genus.*

⁵) Pismo Biskupa iz Bergama.

⁶) U citiranom pismu Katol. Radničkoj Njemačkoj Organizaciji. Očito je da ako je ovo *jedan,* nije *jedini* cilj socijalno-ekonomske akcije katolika. Ova bi imala svoje pravo na svoj opstanak, i onda kada toga cilja nebi bilo, t. j. i onda kada

Predaleko bi nas zavelo, citiranje enciklika i alokucija Lava XIII, *Pape radnika*. Dosta je ovo iz enciklike *Rerum Novarum*: »*Velike su hvale vrijedni* oni mnogi katolici, koji upoznavši zahtjeve vremena, nastoje svim silama, da poboljšaju, poštenim načinom prilike radnika. Zauzimajući se za njih nastoje da podignu blagostanje pojedinaca i obitelji a zatim da prema pravednosti usklade odnošaje između radnika i poslodavaca«.

Pijo X u enciklici *Il fermo proposito* poziva katolike »da svojski uzmu na srce interese puka, a osobito radničkog i poljodjelskog staleža. Ne samo ucijepljujući u srca svih vjerska načela, jedino vrelo utjehe u životnim tjeskobama, već nastojeći još da obrišu suze, da zaslade nevolje, da pobol«jšaju ekonomske uslove u prikladnim mjerama«.

Benedikt XV kaže »obraćamo se pristašama Katoličke Akcije, koji su se odazvali našem pozivu, da budu naši suradnici, i preporučamo im da se sa živim interesom posebno zauzmu i brinu za radnički stalež« (7).

Papa Pijo XI u Enciklici *Quadragesimo Anno* hvali svećenike i svjetovnjake, »članove Katoličke Akcije, koji se posebnom brigom bave skupa s Papom riješenjem socijalnog pitanja«. U enciklici *Divini Redemptoris* nakon što je preporučio

---

ateističke i materijalističke organizacije nebi napadale ni vjeru ni ćudoređe radničkih masa.

7) Govor predstavnicima Dijecezan. Odbora T. K. A. (3 ožujka 1919).

širenje socijalne nauke Crkve i primjene načela pravde i kršćanske ljubavi za spasenje svijeta, piše: »Napominjemo svećenicima poticanje našeg predšasnika Lava XIII, koji je mnogo puta opetovao poticanje da idu k radniku, koje i mi usvajamo i upotpunjujemo: »Idite k radniku, osobito k siromašnom radniku, i uopće »idite k siromasima« i slijedite tako pouke Isusove i njegove Crkve. Siromašni su doista najviše napastovani od lažnih agitatora, koji izrabljuju njihov bijedni položaj da probude u njima zavist prema bogatašima i potičući ih da uzmu silom ono što im se čini da im je nepravedno oduzela sreća... Katolička će Akcija surađivati, pod vodstvom svećenika posebno spremnih, u onoj vjerskoj pomoći radničkom staležu, koja nam je toliko na srcu, kao najzgodnije sredstvo da sačuvamo ove naše drage sinove od komunističke zasjede... Zadaća je Katoličke Akcije da usmenom i pismenom propagandom širi osnovna načela, koja služe da se podigne kršćanski socijalni poredak, koji se razabire iz papinih dokumenata«.

U pismu Kardinalu Lisabonskom patrijarsi (10 studenoga 1933) piše: «*Između najhitnijih djelatnosti Katoličke Akcije, mi ubrajamo danas pomoć radničkom staležu t. j. ne samo duhovnu pomoć koja mora biti uvijek na prvom mjestu, već i materijalnu preko onih ustanova koje imaju posebni cilj, realiziranje načela socijalne pravde i evanđeoske ljubavi*«.

II.

Praktični odnošaji

Katolici po izričitom pozivu Pape, osnovali su i razvijali nekoja različita ekonomsko-socijalna djela, koja i ako imaju za *neposredne* ciljeve stvari materijalne naravi, ipak nastoje i oko vjersko ćudorednih ciljeva, što smo već prikazali. To su djela, koja smo napomenuli na početku ovog poglavlja.

Zanima nas sada vidjeti koji *praktični odnošaji* postoje između tih djela i Crkve i Katoličke Akcije. Ali će se ove bolje shvatiti, ako najprije upoznamo *razlike* koje postoje između Katoličke Akcije i spomenutih djela.

Razlike

1. Prva je razlika u cilju.

Cilj je Katoličke Akcije — kako znamo — dolazak Kristovog Kraljevstva. Dakle *vjerski* cilj (8).

Ekonomsko-socijalna pak djela imaju za *pravi i neposredni* cilj materijalno blagostanje članova. Dakle cilj ekonomski i ako potređen višim vjersko ćudorednim ciljevima, kao n. pr. duhovnom poboljšanju članova, ostvarenju načela kršćanske pravednosti, a po tome, i dolaska kraljevstva Kristova. Ali, dok su ovi viši ciljevi, Katoličkoj Akciji *neposredni,* ekonomsko-socijalnim djelima su samo *posredni,* t. j. druge ih posebne svrhe traže i preko ovih se realiziraju.

---

8) Vidi poglav. II: *vrhovni i glavni cilj K. A.*

2. Konsekventno je različit i *predmet i program* djelovanja. Znamo pak, da je predmet Katoličke Akcije *universalan:* obnoviti *sve* u Kristu. Ona se stavlja uz bok Hijerarhiji da je *pomaže u svakoj potrebi apostolata* (9).

Ekonomsko-socijalna djela imadu međutim *djelomični* predmet, program koji je ograničen na ono što se tiče blagostanja vlastitih članova i zaštita njihovih zakonitih interesa.

3. Različit je i *subjekt.*

Onaj Katoličke Akcije jest također *universalan.* Svi su katolici pozvani, da se bore pod njezinim zastavama, svi bilo kojeg zanimanja, i društvenog položaja (10).

Naprotiv, u organizacije i ekonomsko socijalna djela ulaze samo oni koji pripadaju jednom stanovitom sloju i zanimanju, i koji dosljedno treba da promiču i štite ekonomske interese.

4. Na koncu nalazimo razlike u *oblicima organizacije.* Ekonomsko socijalna djela, pa i onda kada su povezana u nacionalne saveze nemaju onog jedinstvenog i hijerarhijskog oblika koji je, — kako smo vidjeli — svojstven Katoličkoj Akciji, po kojem je ona podređena i koordinirana Crkvenoj Hijerarhiji (11)

Stvarno, ekonomsko socijalna djela su u ovisnosti *sui generis* o Crkvenoj Hijerarhiji. Stoga, prije nego se ispita njihove odnošaaje s Katoličkom Akcijom, zgodno je vidjeti u kakovim je

---

9) Vidi pogl. III: *Sveopći apostolat.*

10) Vidi pogl. III: *Apostolat svjetovnjaka.*

11) Vidi pogl. IV: *Osnovni Organizac. potezi.*

odnošajima sa samom Hijerarhijom. Oni su besumnje podređeni ovima.

Odnošaji sa Crkvenom Hijerarhijom

1. Pape su ih točno odredili.

Lav XIII u enciklici *Graves de communui re*, dok govori o ovim djelima katolika, napominje vođama, »*da duguju poslušnost Biskupima*«.

Već smo imali prilike, da spomenemo misli Pija X. u enciklici *Il fermo proposito*, u kojoj piše, da ova ista djela »*ne mogu nikako zamisliti, da bi mogla biti neovisna, o savjetu i upravi Crkvene Vlasti*«, ipak im moraju popustiti »*neku razboritu slobodu, popustivši im odgovornost djelovanja pogotovo u vremenitim i ekonomskim poslovima*...«

Benedikt XV piše da bi *Savezi Rada* — mjesni organizmi katoličkog socijalno-ekonomskog pokreta u Italiji — mogli biti od velike koristi uvijek, kad bi se temeljili na katoličkim načelima, i kad bi, *u dijelu koji pripada vjeri, nauci i ćudoređu slušali Crovnu vlast*« ([12]).

Pijo XI tvrdi: »*da crkvena vlast ne može, a de se ne interesira za ekonomsko-socijalne Organizacije, već treba da i one osjete njezin dobrotvorni utjecaj, i da čini da se drže kršćanskih načela i crkvene nauke*«. *Ipak te organizacije »imaju samo što se tiče čisto ekonomskih interesa, odgovornost za svoje inicijative i za svoja djela*« ([13]).

[12]) Pismo Episkopatu Veneta (14 lipnja 1920).
[13]) Pismo Kardinala Segura y Saenz.

2. Iz ovih papinih nauka i onih već spomenutih, možemo izvesti slijedeća načela:

a) *Ekonomsko-socijalna djela katolika nisu* u neposrednoj *ovisnosti o Crkvi, i prema tome djeluju, pod vlastito modgovornosti u čisto ekonomskim, tehničkim i administrativnim pitanjima.*

b) *One su* u neizravnoj *ovisnosti o Crkvi, t. j. u vjerskim i ćudorednim pitanjima, koja su nužno povezana s ekonomskim.*

c) *Crkvena vlast zato može i mora da pozove vođe na odgovornost kada ovi mislima i djelom vrijeđaju vjerska načela i vravila kršćanskog ćudoređa; a u slučaju neposluha, može da zabrani katolicima da sudjeluju u tim organizacijama* ([14]).

Odnošaji s Katoličkom Akcijom

1. Sada je lako razumjeti odnošaje, nazovimo ih *hijerarhijske* što postoje između Katoličke Akcije i ekonomsko-socijalnih djela.

Uostalom i ovi su točno određeni u papinim spisima. Benedikt je XV dao *samostalnost* u već objašnjenom smislu novim ekonomskim i sindikalnim organizacijama, što su ih osunivali neposredno iza rata talijanski katolici, te izjavio »*sve to više se nameće Vođama Katoličke Akcije dužnost* da *nastave naukama i izgrađivanjem programa, prema kojemu će se morat razvijati svaka buduća djelatnost ovih organizacija*«.

Istom je prigodom Papa uredio da bi unutar Katoličke Akcije, kao njezin posebni organ bio

[14]) Što se tiče pojma *izravne i neizravne ovisnosti* o Crkvi upozoravamo ukoliko smo pisali u VI pogl.

osnovan *ekonomsko-socijalni sekretarijat*, »koji bi se uz pomoć jedne uvažene i kompetetne komisije *posvetio sa posebnom brigom upoznavanju i riješavanju socijalnih problema*«. Ujedno je Papa odredio da bi »*se ovom sekretarijatu pridružile, a da o njemu ne ovise, sve pojedine ekonomske ustanove*« ([15]).

2. Pijo je XI odobrio ovu smjernicu svojeg predšasnika, i to ne samo za Talijansku Katol. Akciju. Donosimo neke izjave.

U pismu Kardinalu Segura, primasu Španjolske piše: »Društva, koja svoju djelatnost obliku-ju prema vjerskom i ćudorednom programu Kat. Akcije, a razvijaju svoju djelatnost *neposredno* na ekonomskom i stručnom polju, što se tiče čisto ekonomskih interesa snose one same odgovornost za svoje inicijative i svoja djela, *dok u vjerskom i ćudorednom radu, ovise o Katoličkoj Akciji, i ovoj moraju služiti kao sredstva za kršćanski apostolat.*«

U istom pismu piše Pijo XI: »*Katolička će Akcija međutim iskorišćavati plodove, što ih ekonomska društva mogu da pruže, međutim neće uzmanjkati da im pruži svoju pomoć, podržavajuć izmjeničnu dobrohotnost i srdačnost i sporazumijevanje, promičući izmjeničnu suradnju koja*

---

[15]) Pismo Kardinala Držav. Tajnika, predsjedniku Upravnog Odbora T. K. A. (25 listopada 1919). Nakon reorganizacije Talij. Kat. Akcije god. 1923, *Ekonomsko-socijalnom Sekretarijatu* pretvara se u *Katol. Institutu za socijalni rad.* Njemu pripadaju sve katol. ekonomsko-socijalne institucije. Gornji je Institut organ Centralnog Odbora Katol. Akcije.

je od velike koristi i Crkvi i ljudskom društvu kako mi lako možemo sebi predstaviti« ([16]).

U pismu Kardinalu Lisabonsom patrijarsi, piše isti Papa: »*Katolička će se Akcija pobrinuti da osniva ovakove ustanove ondje gdje ne postoje i biti pri ruci gdje već opstoje, ostavljajući im ipak izvjesnu odgovornost i samostalnost u čisto tehničkim i ekonomskim stvarima. Glavna će joj zadaća biti, da se pobrine, da ove ustanove rade uvijek u skladu sa strogo Katoličkim načelima i naukama ove Apostolske Stolice*«.

3. Iz ovih se papinih nauka mogu da izvedu slijedeći zaključci:

a) *Ekonomsko socijalna djela, budući da im* je neposredni cilj *materijalne naravi, ne pripadaju* službenoj *Katoličkoj Akciji.*

b) *Budući da ova djela imaju* za posredni *cilj moralni cilj i cilj kršćanskog apostolata, tako se mogu smatrati* Katoličkom Akcijom u širem smislu.

c) *One jesu doista* različite, *ali nijesu* odijeljene od službene *Katoličke Akcije. Stvarno one su sredstva — u nekim izvjesnim prigodama veoma potrebita i efikasna — kojima se Katolička Akcija mora služiti u opće svrhe socijalne kristijanizacije društva.*

d) *Ekonomska-socijalna djela stoje u odnošaju s Katoličkom Akcijom samo u pogledu vjere i ćudoređa, u svemu su ostalom samostalne.*

---

[16]) Ovi su pojmovi izraženi u pismu Kard. Bertramu. Djelomično smo iznijeli tekst u prošlom poglavlju: *Odnošaj između K. A. i vjerskih društava.*

e) *Između Ekonomsko-socijalnih djela i Katoličke Akcije mora da postoje odnošaji srdačnog sporazumijevanja i izmjenične suradnje.*

f) *Te odnošaje ovisnosti i međusobne suradnje može da olakša prianjanje ovih djela Katoličkoj Akciji.*

4. O shodnosti i koristi tog *prianjanja* treba da sudi Crkvena vlast.

Jedino što se zahtjeva — što je uostalom prirodno — jest, da slična djela i u svojem programu i metodama rada budu zadojena kršćanskim načelima i prikladna, da se domognu onih svrha, koje smo gore naveli.

Pa i onda kad su *priljubljene* uz Katoličku Akciju, sadržavaju svoju somostolnost na tehničkom polju. Stoga se i ne mogu držati ustanovama Katoličke Akcije, jer ne ulaze u njezin službeni okvir.

Izmjenična suradnja

Korisno je da još nešto nadodamo o ovom posebnom odnošaju koji je od velike praktične važnosti: *izmjenična suradnja.*

1. U prvom ćemo redu pogledati *kakve sve pomoći de facto Katolička Akcija može i mora da dade ekonomskim i socijalnim djelima.* Glavne su slijedeće:

a) *Promicati* takve institucije ondje gdje ne postoje a drže se korisnim za ciljeve Katoličke Akcije. Svakako je dobro da ih se osniva i razvija. I u ovim slučajevima će im se morati dati samostalnost o kojoj smo govorili.

b) *Podupirati* ih da se ne bi pri izgrađivanju programa i u oduševljenom djelovanju udaljili

od vjerskih načela i ćudorednih zakona. Za ovu svrhu Katolička Akcija može da služi posebnim svojim *izaslanicima.*

c) *Proučavati, formulirati i širiti načela kršćanske nauke,* koja upravljaju djelovanje katolika na socijalnom polju i koja moraju uvijek biti pred očima ekonomsko-socijalnim institucijama.

d) *Brinuti se za vjersku, ćudorednu, i prosvjetnu spremu vođe i organizatora,* o kojima uglavnom ovisi rezultat cijelokupnog pokreta.

e) *Surađivati u vjerskom i ćudorednom odgajanju članova* tako, da s njihovim materijalnim poboljšanjem bude povezano i duhovno poboljšanje.

2. Ekonomsko-socijalne pak institucije moraju da sa svoje strane surađuju u poslanju Katoličke Akcije.

Za ovu svrhu, moraju na osobiti način:

a) *Prihvaćati savjete i smjernice* što im Katolička Akcija kao predstavnica Crkvene Vlasti pruža u vjerskim i ćudorednim stvarima.

b) *Brinuti se oko vjerskog i ćudorednog pridizanja vlastitih članova, prihvaćajući i u tome suradnju što im pruža Katolička Akcija.* Treba da se sjeti, — kako piše Lav XIII u enciklici *Rerum Novarum* — da »pravo i radikalno poboljšanje može da dođe samo po vjeri«, i da bez vršenja kršćanskih kreposti »sredstva koja se smatraju za najefikasnija, neće donijeti koristi«

c) *Doprinijeti nešto da dobro uspiju opće inicijative Katoličke Akcije,* koje su na korist sviju katolika i stoga moraju da svi sudjeluju. Na

svaki način svoj rad koordinirati radu Katoličke Akcije, koju je Sveta Stolica odredila »*da bila koja djela i institucije upravi na korist socijalnog apostolata*« ([17]).

d) *Nastojati da se bolje izgrađeni članovi upišu u Katoličku Akciju*, i da je na svaki način, svi članovi poznaju i cijene kao *alma mater* svih društava i kolektivnih i socijalnih djelatnosti svih katolika ([18]).

Napomene Pija XI.

Kao pečat ne samo ovog poglavlja, već i čitave rasprave, čini nam se, da je zgodno i lijepo da citiramo ovu srdačnu napomenu koju je Pijo XI namijenio svećenstvu i katoličkim svjetovnjacima na koncu enciklike *Quadragesimo Anno*, koja je posvećena — kako znamo — obnovi društvenog poretka prema pravilima i zakonima Evanđelja. Papa čestita Episkopatu cijeloga svijeta na apostolskom radu koji se svuda vrši velikim žarom, zatim piše: »Vama neka dopadnu svečani izražaji zahvalnosti i skupa s Vama svima onima, i klericima i lajicima, koje na našu radost, vidimo kao svagdanje suradnike i snažne pomagače na ovom velikom djelu. Mislimo, drage naše sinove, *što se uvrstaše u Katoličku Akciju, te zajedno s Nama, posvećuju naročitu pomnu brigu socijalnim prilikama, koliko ove potpadaju Crkvi po samom njezinom Božanskom ustanovljenju. Njih sve opominjemo ponovno i ponovno u Gospodinu, da ne štede napora, da se ne dadu slomiti nikakvim poteškoćama, nego da se iz dana u dan sve više jačaju i budu snažni.* Doduše teško je djelo koje im stavljamo u ruke, da ga se late. Naime dobro znamo da će se na obje strane, i u višim i u nižim društvenim klasama, namjeriti na premnoge zapreke, koje će trebati nužno nadvladati. Neka ipak ne klonu duhom, jer je svojstvo kršćana, da se izlažu ogorčenim borbama, a svojstvo onih koji kao dobri vojnici Kristovi, Njega iz bliza slijede, da podnose teške napore«.

U ovoj papinoj napomeni čuju se jake odlučne riječi sv. Pavla: »*Labora sicut bonus miles Christi Jesu*« (Tim. II, 3). Ove se riječi čine kao lozinka Katoličke Akcije.

[17]) Pismo Pape Pija XI Kardinalu Bertramu.

[18]) Pisali smo o ovome već pod naslovom *o superijornosti* Kat. Akcije u poredbi sa strankama, u pogl. IX. Upozoravamo da bi ekonomsko-socijalna djela, morala Katol. Akciji dati svoje najbolje *izgrađene članove*. Budući one nemaju za cilj *apostolat*, mogu da primaju svoje članove slobodnije negv Katol. Akcija. Ali i ta sloboda u primanju ne smije da bude pretjerana, jer i ove institucije imaju kršćanske ciljeve, moraju da služe na čast našoj vjeri.

Poglavlje XII

Povijesni preteče Katoličke Akcije

1. Papa je Pijo XI više puta ustvrdio, da Katolička Akcija nije novotarija naših dana. Da je ona *»obnova i nastavak onoga, što je postojalo već od prvih vjekova Crkve, u danima prvog navještavanja katoličke istine«* (1).

Doista, ako je promatramo, kao *apostolat svjetovnjaka* koji pomaže Crkvenoj Hijerarhiji, moramo kazati, da je Katolička Akcija uvijek postojala u Crkvi i ako u *različitim oblicima* više ili manje potpuna, već prema prilikama i potrebama vremena (2).

Tako se razumije kako Katolička Akcija opstoji od starine.

2. Ako je promatramo kao *socijalnu akciju* i kao sredstvo kršćanske civilizacije i tada Katolička Akcija ima za preteče različite institucije. Ove je kroz vjekove osnivao plodni duh Crkve, oni tvore najsjajnije naslove njezinih socijalnih dobročinstva i ujedno su znakovi njezine trajne slave.

1) Govor predstavnicima Katol. Saveza Francuske (12 lipnja 1929).

2) Vidi pogl. V: *Potrebitost Katol. Akcije.*

Katolička je Crkva u svim vremenima živjela dvostrukim životom *vanjskim* i *unutrašnjim*. Prvi, *neposredno* vjerski i duhovan niče i dozrijeva u zatvorenom svetištu savjesti i izražava se u bogoslužnim činima. Drugi, spontana emancija prvog, razvija se u širokom društvu neprekidnim djelovanjem civilizacije. U tome se sastoji *socijalni život* Crkve. Onaj život po kojem je ona kroz vjekove postala i stvarno bila majka, haniteljica i čuvarica civilizacije koja se punim pravom naziva *kršćanskom.*

3. Katolička Akcija ima povijesnih preteča i ako je posmatramo u svijetlu *organizacijske djelatnosti.* Crkvena povijest pokazuje nam kako su se često svjetovnjaci u službi Crkve organizirali i ako su te organizacije drukčije od onih, koje su karakteristične za današnju Katoličku Akciju.

Ovdje ćemo ukratko napomenuti najvažnije *povjesne preteče* Katoličke Akcije. Upozoravamo, da izbjegnemo nesporazumke da nijedna od ovih institucija nema sve one karakteristike koje posjeduje Katolička Akcija naših dana, ali svaka ima nešto što je bitno za Katoličku Akciju.

Uvjereni smo, da će ovaj veoma kratak povjesni pregled, biti koristan našim čitaocima jer se ovdje više nego igdje obistinjuje ona izreka, da je povjest učiteljica života (3).

3) Da opsežnije upoznamo povjesne preteče Kat. Akcije, dobro je pogledati: Mons. U. Benigni: *Storia sociale della chiesa* (Ed. Vallardi). Crkvena povijest od Rohrbacher i Hergenröther i Jelenić.

I.

U starom vijeku

Apostolat svjetovjaka na pomolu Crkve

1. Prve klice apostolata svjetovnjaka nalazimo u samom Evanđelju. Oko osobe Otkupitelja ne nalazimo samo *dvanaestoricu* koju je on izričito pozvao na apostolsko djelovanje, već i druge osobe koje, premda nijesu bile pozvane za apostolsko poslanje, ipak propovijedaju Mesiju i pomažu ga u njegovom spasonosnom djelovanju. Ovi prestavljaju svjetovnjake u službi Krista Otkupitelja i mogu da se drže počecima Katoličke Akcije.

Između mnogih, spominjemo Geranseca koji, pošto je čudom oslobođen od đavla, »*otide i poče propovijedati u deset gradova šta mu učini Isus i svi su se divili*« (Mark. V, 20). Spominjemo Samaritanku koja je nakon razgovora sa Isusom na Jakovljevom zdencu, otišla u grad, da Ga najavi kao očekivanog Mesiju tako, da su »*iz onoga grada mnogi od Samaritanaca vjerovali u Njega, poradi izjave žene*« (Iv. IV, 39). Spominjemo pobožne žene koje su slijedile Isusa u njegovim apostolskim putovanjima i »*služile mu svojim imanjem*« (L. VIII, 3).

2. »*Sami su Apostoli* — kaže Pijo XI — *udarili temelje Katoličkoj Akciji, jer su na svojim putovanjima za širenje Evanđelja tražili suradnju onih svjetovnjaka, muževa i žena, činovnika i vojnika — mladića i staraca — koji su vjerno primili riječ života, što im se navjestila u ime Božje*« ([4]).

[4]) Govor hodočasnicima iz Jugoslavije (18. svibnja 1929).

Spomenut ćemo ovdje nekoja od mnogih djela što ih navodi sveto Pismo. Nakon progonstva u Jerusolimu, u kojem je bio mučen sveti Stjepan, mnogi su kršćani svjetovnjaci bili rastjerani. Tada su »*išli od mjesta do mjesta navještavajući riječ Božju*«. U Antiohiji »*su poducili toliko mnoštvo, da su se po prvi put u tom mjestu sljedbenici Kristovi* prozvali kršćanima«. Apostoli-svećenici su ovamo došli mnogo kasnije. Svjetovnjaci su vjernici posijali prvo sjeme, kršćanstvo duguje njima prva osvajanja.

3. Sveti Pavao u svojim pismima, imenuje mnogo svjetovnjaka muževa i žena, koji su bili njegovi saradnici u širenju evanđelja.

U pismu Rimljanima kaže: »Preporučujem vam Febu, sestru našu, koja je *službenica kod crkve u Kenkreji*... i da joj pomognete u svakoj stvari, koju od vas zatreba; *jer je i ona postala zaštitnica mnogima i samomu meni*... Pozdravite Prisku i Akvilu, *suradnike moje u Kristu Isusu*... Pozdravite Trifenu i Trifozu, *koje se trude u Gospodinu*«. Uz ove spominje još mnoge druge (XVI, 1-16).

U pismu Filipljanima, Apostol hvali Epafodrita »*suradnika i suborca svojega*«, koji je »*za djelo Kristovo došao čak do smrti*« (II, 25-30); a nešto naprijed spominje i druge: »*zauzmi se za njih, koji se u Evanđelju bore sa mnom i s Klementom i s ostalim suradnicima mojima, kojih su imena u knjizi života*« (IV, 3).

Isti apostol piše Solunjanima: »*Vi postadoste izgled svim vjernicima u Macedoniji i Ahaji, jer se od vas ori riječ Gospodnja, ne samo u Mace-*

doniji iAhaji, nego se po svakom mjestu razglasi vjera vaša u Boga tako, da nam ne treba ništa govoriti« (I Sol. I. 7-8).

Ne može biti jasnijih i auktoritativnijih svjedočanstva od ovih, o apostolatu svjetovnjaka u apostolsko doba ([5]).

U doba progonstava

1. Djelovanje svjetovnjaka za širenje Evanđelja među poganima bilo je vrlo živo u svim prvim vjekovima kršćanstva, a osobito u junačko doba progonstva.

U ovo slavno doba živa vjera i duh apostolata oduševljava sve vjernike koji se trude, pate i umiru za širenje i obranu Kristove vjere.

Vjera nema građansko pravo: često je držana kao zločinstvo protiv Domovini; još nema svojih crkava; ne smije se javno ispovjedati; njezini svećenici ne mogu propovijedati otvoreno masama; ipak se širi; prodire u sve društvene slojeve, u sve društvene okoline i svuda osvaja ([6]).

Kako da se protumači ovaj čudni pojav? Samo izravnim Božjim posredovanjem? Ne, već

---

[5]) Vidi: Mons. G. Garollo: *L' apostolato dei laici nei libri del Nuovo Testambito* (A. V. E; Roma); O. G. Will S. J.: *L' azione Cattolica* (Roma, Civ. Cattolica); P. Paul Dabin S. J.: *L' apostolat laigne* (Bloud i Gay — Paris).

[6]) Dobro su poznate riječi što ih je apologeta *Tertulijan* upravio poganima koncem II vijeka: »Mi (kršćani) smo tek jučer nikli, a već smo ispunili sve vaše kuće: gradove, otoke, tvrđave, općine, mjesta vaših sastanaka, vojničke tabore, plemena, dekurije, kraljevski dvor, senat, forum, ostavili smo Vam samo hramove« (Apol. 37).

i duhom proselitizma prvih kršćana i njihovom srčanom propagandom.

Gdje je bio samo jedan kršćanin, skoro uvijek ih se stvaralo više, bilo to u potleušici siromaha, kao i u carskim dvorima; bilo to na trgovačkom pazaru ili u vojničkim logorima ili po sudovima.

Djela mučenika i povijesni rukopisi onih vremena svjedoče ovu utješljivu istinu, punu slave i pouke.

2. Kristova vjera — kazali smo — nije imala svojih crkava; a bogatiji vjernici nudali su svoje vlastite kuće za liturgijske službe i za gostoprimstvo Papama i svećenicima. Ovi nijesu mogli javno propovijedati, zato su vjernici njih nadomještali propovijedajući oni sami privatno Isusa Krista, onda je razboritost i ljubav savjetovala ovakvu vrst apostolata. Svećenstvo nije moglo prodirati u mnoge društvene sredine, vjernici su ih nadomještavali, ulazeći čak u tamnice, da tješe svoju braću utamničenu zbog Krista, i nosili su im Euharistijsku pobudbinu za utjehu.

Zar ovo nije zadaća Katoličke Akcije, da nadomještava nedostatak svećenika? ([7]).

3. Vjera je Kristova bila znakom klevete i objeda svake vrste. Sada se dižu apologete da je javno brane u snažnim knjigama, koje su samo djelomično do nas doprli. Tko su ovi junaci, koji brane vjeru Kristovu uz pogibelj života? Dobrim dijelom su svjetovnjaci i zovu se: Aristid,

---

[7]) Vidi pogl. V: *Svećenstvo ne dostaje.*

Egesip, Justin, Atenagora, Milcijas, Latancije i t. d.

Prva klica socijalne djelatnosti

1. Katolička Akcija u apostolsko doba ima i u pogledu *socijalne djelatnosti* nekoje preteče. Znademo još, da su apostoli, zajedno sa strogim vjerskim radom, radili istodobno karitativno. U početku su taj rad obavljali sami, a kasnije preko Kolegija Đakona, kojima je bila dužnost *»da služe stolovima«* siromaha i udovica (Dj. Ap. VI, 1-4).

Poznato je da ova institucija Đakonata nije ostala ograničena na samu jeruzolimsku zajednicu, već se je proširila po svim kršćanskim pćinama, premda u različitim oblicima. Đakone su u ovoj njihovoj službi pomagali vjernici.

2. Ovo je prva klica socijalnog života Crkve koji se je razvio iz žive vjere i bratske ljubavi prvih zajednica onih koji bijahu posvećeni od Krista. Javna je dobrotvornost (koja je tako efikasno sredstvo socijalnog apostolata) već od ovih vremena svijetla prednost Kristove Crkve.

Jasno je da se socijalna djelatnost Crkve nije mogla razvijati u potpunosti, dok je ova bila u verigama, bez nužne slobode. Ali kad joj se napokon priznala sloboda, Crkva je mogla da osvaja u svim smjerovima, osnivajući brojne zaslužne ustanove koje su ponos kršćanskog srednjeg vijeka.

O ovim ćemo ustanovima sada govoriti.

II.

U srednjem vijeku

Civilizatorno djelovanje samostanaca

1. Plemenita institucija, koja je u prvim vjekovima srednjeg vijeka omogućila Crkvi da vanrednom efikasnošću razvije svoje civilizatorno djelovanje, bilo je *monaštvo* kojega je na zapadu osnovao Otac Sveti Benedikt.

Monaštvo koje je u prvim kršćanskim vjekovima živjelo u skromnom *pustinjačkom* obliku, polagano sve više poprima organizacijske i kolektivne oblike, poprima čvrst i jaki oblik *cenobitizma*, koji je najčistiji i najsjajniji vjersko-socijalni pojav ranijeg srednjeg vijeka. Brojni samostani i povjesne opatije koje su svugdje u Evropi, a i kod nas Hrvata, cvijetale u tim tamnim vjekovima. U ovim se samostanima sakupljalo sve najbolje što je tada ljudstvo moglo da pruži, bijahu kao luke spasa, svetionici u tami, moćna središta u kojima je bujno cvao i iz njih se širi ne samo vjerski već i kulturni, društveni i politički život čitavih naroda.

Crkva se je tada mogla suprotstaviti i pobijediti strahovitu navalu barbara na vjeru, i civilizacije, a to je postigla najviše brojnom vojskom samostanaca.

2. Sjajne su zasluge postigli na polju poljodjelstva, a isto makar i u manjoj mjeri, u obrtu i trgovini. Znademo da su pod njihovim marljivim i strpljivim vodstvom i njihovim neumornim radom — jer su znali dobro baratati s plu-

gom i motikom — ogromne ledine bile obrađene, bare isušene, šikare posječene i pretvorene u plodna polja, sagrađene ceste, iskopani kanali za natapanje...

Ovi su pobožni i radeni samostanci dijelili svoj kruh s gladnima. Njihovi su samostani postali besplatne gostione za hodočasnike, a bogate nadarbine njihovih opatija, baštinom siromaha ([8]).

Zbog svega ovoga, t. j. zbog ovog velikog i mnogostručnog *socijalnog djelovanja*, monaštvo, koje je u većini bilo predstavljano od laika, može da se drži povjesnim pretečom Katoličke Akcije, na nekrvnim poljanama *pro aris et focis*, t. j. za kršćansku civilizaciju.

Križarske vojne i Viteštvo

1. Poslije najezde barbara dolazi najezda muslimana. I ona je bila protiv vjere i civilizacije. Crkva opet nadahnjuje nove pothvate i nove ustanove u kojima su svjetovnjaci igrali glavnu ulogu.

Između pothvata s kojima se proslavio kršćanski srednji vijek, moramo spomenuti *Križarske vojne*, u kojima su sudjelovali milioni katolika, iz svih društvenih slojeva. Križarske vojne po sebi nijesu imale cilj samo oslobođenje svete Zemlje i Kristova groba od Turaka, već i obranu vjere od njenih neprijatelja.

[8]) Vidi: Montalambat: *I monaci d' occidente*, Siena — Katić: *Povijest Crkve*, Split — Bulić-Katić: *Stopama Hrvatskih vladara:* Sv. Jerolim Zagreb — J. Felicinović: *Predavanja* — Felicinović: *Savremena pitanja.*

Po ovome se mogu Križarske vojne s jednog izvjesnog gledišta držati djelom svjetovnjaka kao pretečom Katoličke Akcije, koje se često nazivlje *moderna Križarska vojna.*

2. Od doba Križarskih vojna, cvatu na istoku one institucije koje su preteče Katoličke Akcije, a to su *Viteški Redovi* i *vjersko-vojnički redovi*, kojima je bila zadaća obrana Svete Zemlje, svetih ustanova i u opće Crkve.

To je bilo doba kad je vladala sila nad pravom, i prijetila da uništi idealizam i kršćanske institucije, na kojima se bazirala civilizacija. Crkva je bila prisiljena da pomaže organizaciju drugih sila i da ih stavi u službu obrane vjere i civilizacije, koje su nedužne bile u pogibelji. Svjetovnjaci bijahu pozvani za taj pothvat.

Viteštvo se odmah na početku predstavlja puno, čisto idealizma i ako u obliku ratnika. Viteštvo je predstavljalo junaštvo, živu vjeru, nesebičnu požrtvovnost, sve posvećeno najsvetijoj pravdi ([9]).

[9]) Povijest ovih vremena napominje nam da su se kandidati za viteštvo, u oči svečane investiture, okupali, u znak očišćenja, zatim bi obukli dugu bijelu haljinu, znak čistoće, i kraće crveno odijelo, u znak krvi što je mora proliti na obranu vjere, a po tom kratki crni haljetak, u znak smrti kojoj nitko ne može izbjeći. Zatim je proveo u crkvi čitav dan i noć, u strogom postu i žarkoj molitvi. Sutradan bi se ispovijedio i pričestio, te bi se praćen od viteza i štitonoša približavao oltaru sa ne zapasanim mačem. Tada bi svećenik blagoslovio mač i pred njegovim gospodarom koji ga je oboružao, kleo bi se nad blagoslovljenim mačem, da ulazi u Viteški red, da časti Boga, Vjeru i Viteštvo. Dužnosti su viteza uglavnom bile ove: Vjerovat ćeš u ono što naučava Crkva i opsluživat ćeš njezine zapovijedi; štitit ćeš Crkvu; imat ćeš obzira sa svim slaboćama i

3. Kad su se promjenila vremena i prilike koje su je stvorile, (t. j. kad je prestala nadmoć oružane snage, i društvo započelo da živi mirnijim životom), Viteštvo je izgubilo uzrok opstanka i degeneriralo se često u tip dokonog i putenog života. Pošto vetezovi nijesu imali prilike za ozbiljnu borbu tražili su prazne i fantastične avanture i postali smiješni, praznovjerni i lutaoci.

Danas su vetiški redovi samo povjesna uspomena ([10]).

Sveučilišta

1. Nakon ovih borba u kojima su bile smirene provale barbara sa sjevera, Crkva je konačno mogla da proširi i produbi civilizatorni rad na korist društva, koje je u većini bilo već kršćansko, i ako je još u sebi sadržalo mnogo poganskih elemenata. U slavnim vjekovima kasnijeg srednjeg vijeka Crkva postaje moćna zaštitnica znanosti i umjetnosti, ona podiže glasovita svjetska *sveučilišta,* koja su kasnije laičke vlade, sa mnogo nezahvalnosti njoj oduzele iz ruku, kao djecu iz majčinog krila.

»Nitko — piše papa Pijo XI — makar i osrednje naobrazbe, ne će zanijekati da je Crkva svagdje i uvijek bila zaštitnica svih znanosti i umjetnosti i da su nerijetko jedino njezinom pro-

---

branit ćeš ih; ljubit ćeš svoj zavičaj; nećeš bježati pred neprijateljem; vršit ćeš točno sve feudalne dužnosti ako se ne protive Božjim zapovijedima; ne ćeš nikada lagati i bit ćeš od riječi; bit ćeš širokogrudan sa svima; bit ćeš uvijek i svagdje branioc prava i dobra, neprijatelj nepravde i zla.

[10]) Opširnije obavijesti o viteškim redovima, nalaze se kod Chateaubriand: *Le génie du Christianisme.*

tekcijom i vlašću nastale i napredovale različite više škole« ([11]).

Povjesničari su dobro ustanovili, da su najstarija sveučilišta izišla iz episkopalnih ili samostanskih škola, i gotovo sve su prije ili poslije tražile papi priznanje, ili barem sudjelovanje crkvene vlasti u najsvečanijim činima, kao n. pr. u dijeljenju doktorata, koje se obično vršilo u crkvi ([12]).

2. Ne smije se zaboraviti, da su *Universitates studiorum* u ono vrijeme dobile od Svete Stolice — a također i od političkih vlasti — toliko povlastica, da su izgledale i živjele kao prave korporacije (cehovi).

Kao što su postojali *Universitates* ili korporacije zanatlija i umjetnika, tako su postojale i *universitates* naučenjaka, profesora i đaka, upravljene istim normama, i zadojene istim duhom kršćanske solidarnosti, a ne kao danas u mnogim mjestima, gdje su postale hladni birokratski organizmi i tvornice akademskih naslova.

Socijalni apostolat vjerskih Redova

1. U ovim vjekovima obnove kršćanskog života, osnivaju se mnogi vjerski Redovi, između kojih se ističu prosjački redovi sv. Franje Asiškog i sv. Dominika Gusman.

---

[11]) *Pismo biskupu u Padovi* (4 svibnja 1922) prigodom sedamstogodišnjice Univerze u Padovi.

[12]) N. pr. Sorbona u Parizu — najglasovitija univerza svijeta, koju posjećuje 20.000 studenata— ima svoj početak u samostanu Notre Dame, a bila je kanonički podignuta od Pape Inocenta III god. 1215.

Često je Kancelir ili Arcikancelir Sveučilišta bio Biskup.

Ove plemenite vjerske vojske, razlikuju se od predhodnih samostanskih (monaških) redova, što su uz strogu klaustralnu askezu spojili i vanjski trud *socijalnog apostolata.*

Sveti Franjo nije bio samo kako nekoji drže sveti pjesnik brata sunca i mjeseca, sestara zvijezda, strastveni ljubitelj prirode; nije se samo razgovarao s pticama, družio golubovima i janjadi, on je još bio svetac ljubavi prema čovječanstvu, socijalni apostol, kršćanski obnovitelj svoga vremena, branitelj poniznih, u kratko bio je prethodnik Katoličke Akcije. Sretna je bila namisao, da ga se izabere njezinim zaštitnikom u Italiji i u još drugim zemljama.

2. Vremena Franje Asiškog u mnogome sliče našim: vrijeme vjerskog i ćudorednog popuštanja i velikih socijalnih kriza. S jedne se strane radnički narod željan slobode, organiziran u slobodnim općinama, udružuje i nastoji da strese sa sebe stari jaram aristokratskog feudalizma, ovaj drugi nastoji svim silama da sačuva stoljetne privilegije i da priječi težnje puka.

Upravo u ovoj burnoj okolini Sv. Franjo započinje svoj apostolat, govoreći svuda neprestano — javno i privatno, po crkvama i trgovima, pred gospodom i kmetovima — o riječima mira i evanđeoskoj ljubavi. Većina pak njegovih drugova, kad su započeli svoj smioni apostolat, bili su jednostvani svjetovnjaci.

Iza sebe ostavlja tragove novog duhovnog proljeća. Obnavlja se vjera, poboljšava se ćudoređe, ljubav i pravda postaju norme društvenog života, i malo po malo stvaraju nove odnošaje, nove uređaje, ljudskije, civiliziranije, kršćanskije.

Nešto kasnije Svetac puka, da bolje ostvari svoj plan vjerske i društvene obnove, udara temelj *Trećem Redu,* velikoj obitelji koja će morati da primi u svoje krilo svjetovnjake svih društvenih slojeva, oživotvorujući time veliki ideal kršćanskog bratstva.

3. Nisu manje dragocijene socijalne zasluge *reda svetog Dominika,* i ako možda, površnom čovjeku, teže upadaju u oko.

Veoma učeni Dominik Gusman, dao je svome redu smjer eminentno kulturan. Dominikanci prije svega moraju se posvetiti nauci svetog Pisma i svjetovnim znanostima, ne zbog čisto znanstvenih i ljudskih ciljeva, već zbog vjerskih i društvenih, t. j. zbog apostolata.

To je stvarnost. Širenje i obrana svetih istina, od najezda pokvarenosti i krivovjerstva, bila je uvijek posebna zadaća sinova sv. Dominika, čuvara i širitelja Božjih istina, i to ne samo u zatvorenim samostanima gdje pišu svoje učene rasprave, ne samo po propovijedaonicama, gdje se čuje njihov glas koji podučava vječne istine protiv drzovitog krivovjerja, već i po sveučilišnim stolicama, po javnim trgovima, pred mnoštvom učenih i nepismenih. U tom apostolatu slijede duh svog osnovatelja, koji je bio neumorni širitelj Evanđelja protiv albigenskog krivovjerja, koje je istodobno prijetilo vjeri, Državi i socijalnom poredku, a koji su u mnogo čemu bili slični današnjim komunistima. Zato je sv. Dominik izabran za zaštitnika *Katoličkih agitatora.*

Mi koji cijenimo socijalnu vrijednost ćudorednih i vjerskih kršćanskih načela, možemo da

procjenimo javnu korist kulturne i apologetske misije dominikanskog reda, koji je čuvajući i oplođujući blago božanskih istina, branio temelje civilizacije i socijalnog poredka.

4. U srednjem vijeku sjajno cvatu još drugi vjerski Redovi skoro svi, posvećeni radu za socijalno dobro, prema potrebama vremena i različitim prilikama.

Napomenut ćemo dva reda: *Mercedare* i *Trinitarce*, koji su osnovani u svrhu da oslobode kršćanske robove, i koji su vršili svoju junačku i divnu misiju osobito onamo gdje su vladali Mauri u Španjolskoj. Zatim *Bolničarski redovi* koji su se posvetili njegi bolesnika i drugim djelima tjelesnog milosrđa (kao što su *Bolničarska braća; Kamilijanci)*.

U XVI vijeku, vječno mlad duh Crkve, da spriječi štetne posljedice protestanske Reforme i ogradi širenje nećudorednosti, podiže brojne nove vjerske kongregacije, među kojima stoji na prvom mjestu *Družba Isusova* osnovana od sv. Ignacija. Nemoguće je opisati sav utjecaj što ga je Družba vršila i vrši na vjerski, kulturni i socijalni život naroda. Zagrižena i nepravedna borba koja se neprestano vodi protiv ove Družbe sa strane neprijatelja Kristove vjere, najbolji je dokaz njezinih zasluga. Tko bi pak izbrojio moderne muške i ženske kongregacije za razne socijalne potrebe naroda, kao za odgoj djece, za odgoj radničke mladeži, za bolesnike i t. d.

Cehovi (korporacije zanatlija)

1. Pod uplivom kršćanskih ideja pojavljuju se od XI vijeka, glasovite *korporacije zanatlija (cehovi)* najljepše plodove što su u srednjem vijeku dozreli na socijalnom polju. Njihov duh, njihovi glavni ciljevi, a djelomično i njihov ustav, čine ih predhodnicima modernih kršćanskih korporacija.

Svijest dostojanstva radnika, do koje je došlo radništvo, u svijetlu kršćanske ideje; potreba da brane prava rada, u režimu ropstva premda umjerenog; osnutak slobodnih sredovječnih općina bio je razlogom da su nikle i tako divno cvale ove korporacije zanatlija, s kojima se je s pravom ponosila čitava Evropa, a napose naši gradovi po Dalmaciji i Hrvatskoj ([13]).

Ove su korporacije bile udruženja ljudi istog zanimanja, koji su branili svoje ne samo ekonomske već i političke i socijalne interese.

U početku ulaz je bio svakome slobodan. Članovi su se dijelili u tri grupe: *šegrti* ili *naučnici, drugovi* (ili pravi radnici) i *majstori* (ili vlasnici radiona). Ovi su se zadnji morali isticati osobito u tehničkoj spremi, zatim u vjeri i ćudoređu. Naučnici su obično živjeli u kući majstora i uživali njihovu protekciju.

Svaki ceh bi izabirao svake godine svog poglavara (u različitim mjestima, različito naziva n. pr. u Kotoru, kod ceha mornara *Admiral;* pa *konsul, rektor, starješina, kapetan* i t. d.) i još druge

---

[13]) Vidi: E. Martin Saint Leon: *Histoire des Corporations de Metiers* — Librairie Felis Alcan — Paris — Dr. Kosta Vojnović: *Bratovštine i obitne Korporacije u repub. Dubrovačkoj,* Zagreb, Jugoslav. Akad. — Olgiati-Felicinović: *Socijalno pitanje,* Zagreb.

odbornike *(gaštalde)* i suce za riješavanje eventualnih sukoba ([14]).

2. Velike su bile *ekonomske koristi* što bi cehovi pružali svojim članovima. Između najglavnih ćemo napomenuti:

a) *pravedna podjela rada,* prema tehničkim sposobnostima, i fizičkim snagama pojedinih radnika.

b) *Natjecanje eliminirano ili barem ograničeno,* a po tome radna snaga nije bila izrabljena.

c) *Određene nadnice i satove rada,* kao što i odnošaji između radnika i majstora ([15]).

d) *Moralna i ekonomska pomoć* u slučaju bolesti, siromaštva, pače, dao bi se i miraz kćerima siromašnih članova i t. d.

e) *Korist od zajedničkog dobavljanja sirovina.* Oni su također zajednički prodavali produkte.

Korporacije su imale veliku političku važnost tako da ako se htjelo sudjelovati u javnom životu i dobiti javnu službu u nekojim mjestima moralo se biti član koje korporacije. Ima slučajeva da su općine bile sastavljene od zastupstva korporacija ([16]).

---

[14]) Radnik (drug) nije mogao biti otpušten ako razlozi nijesu bili priznati od jedne posebne komisije, u kojoj je bla nekolicina drugova.

[15]) Bio je zabranjen noćni i nedjeljni rad. Rad je prestao u subotu o podne. Dakle je *engleska subota,* za koju kažu da je moderni ili socijalistički izum, bila u praksi već u srednjem vijeku u kršćanskim korporacijama.

[16]) Dakle već se u staro doba divno provelo *zastupstvo staleža i zanata.* Prava radnika su bila više zaštićena nego danas, jer samo rad bi davao politička prava.

3. Ove čisto demokratske institucije koje su cvale u srednjem vijeku, živile su jakim kršćanskim životom. U to doba, uz svaku ekonomsku korporaciju nikla je *vjerska bratovština,* sa svojim svecem zaštitnikom, koja je o svom trošku uzdržavala oltar, pozivala sve članove na vjerske obuke, davala čitati sv. Mise za pokojne članove i t. d.

Ovaj je vjerski duh čuvao pojedince i društvo od pokvarenosti, a istodobno bio jako sredstvo zdravog civilnog odgoja.

4. Ali na žalost, stvari su se prebrzo izmjenile.

Širenje poganskog *humanizma* oslabilo je vjerski duh korporacije, i u njima se porodila klica pokvarenosti, koje su se pojavile koncem srednjeg vijeka i sve se jače razvijale do potpunog uništenja.

Ali *neposredni* uzroci propadanja ovih divnih kršćanskih institucija, nijesu bili samo vjerski i ćudoredni, već i ekonomski.

Francuska je revolucija, u ime socijalne slobode i individualizma, dala smrtni udarac korporacijama, koje su bile zabranjene 4 kolovoza 1789, a kasnije 14 lipnja 1791 Konstituanta zabrani obnovu pod bilo kojim oblikom.

Kasnije je ova zabrana prešla i u druge krajeve Evrope na veliku štetu radništva, koje se našlo sada osamljeno pred moćnim i sebičnim kapitalizmom, pa osjećao potrebu da se opet organizira. Istina, da su cehovi bili izgubili svoj prvobitni značaj. Trebalo ih je reformirati, ali nipošto ukidati. To je bila fatalna greška francuske

revolucije, a istodobno velika socijalna nepravda i to je baš jedan od prvih uzroka početka socijalnog i radničkog pitanja.

Ulagaonice (Mons pietatis)

1. *Ulagaonice* ili *Apostolska skladišta ili još Kristova brda* važne su socijalne institucije koje su nastale koncem srednjeg vijeka, a prvi osnovatelj je bio franjevac O. Mihael iz Milana, a veliki širitelj te institucije je bio O. Bernardin iz Feltra.

U XV vijeku neprestani ratovi, kuge, glad, povećani porezi i još drugi socijalni uzroci dali su jaki udarac ekonomskim prilikama Italije i našoj obali na Jadranu. Širio se *pauperizam*. Židovi, istjerani iz drugih krajeva dolazili na jug izrabljuju pomanjkanje novaca i na nečovječni način bave se lihvarstvom. Glavne njihove žrtve bijaše prosti narod koji je živio u bijedi.

Franjevci, uvijek spremni, da dijele s narodom nade i boli, bijahu prvi koji su čuli jek samilosti tih nesretnika, pa su da ih oslobode od lihvarstva podizali i širili *ulagaonice (Monti di pietà* ([17]).

Ove bi se institucije osnivale velikodušnim darovima bogataša, i time bi se stvarali fondovi, iz kojih bi se *posuđivao novac* pod korisnim uslovima. Potrebni bi iz ovih ulagaonica dobivali zajam pošto bi ostavili zalog, plaćajući male postotke (dok bi kod Židova plaćali 50% i više) za

[17]) Mnogi su naši gradovi Dalmacije dobili ovu korisnu pučku instituciju. U Zadru n. pr. još i danas živi i mnogima pomaže.

vođenje te institucije. U određeno vrijeme, moralo se povratiti posuđeni novac i time bi se zalog dobio natrag. U protivnom slučaju, predmet bi se stavio na dražbu, a suvišak bi se dobivenog novca predao vlasniku, ako ga se nije moglo naći, tada bi se podijelio među siromahe.

2. I ova korisna institucija naišla je na mnoge neprijatelje, osobito kod Židova i kod svih prijatelja lihvarstva, koji malo skrupulozno barataju s novcem. Ipak su Pape odobrili ovu instituciju i preporučivali kao zgodno sredstvo kršćanske ljubavi da se olakšaju boli i otkloni bijeda puka ([18]).

III.

Novi vijek

Bratovštine

1. U ovom kratkom pregledu ustanova koje su prethodile Katoličkoj Akciji, spomenut ćemo *Bratovštine* (Confratriae, Sodalitates, Scholae, Congregationes i t. d. U Dalmaciji: škule), koje su u prošlim vjekovima vršili važnu misiju i na socijalnom polju.

Počele su se osnivati u doba barbara, a najbolje su cvale početkom novog vijeka. U Dalmaciji ih nalazimo već u IX vijeku po svim grado-

[18]) Inocent je VIII god. 1486 obdario duhovnim oprostima pomagače ove institucije. Tridentinski je crkveni Sabor odredio Biskupima da pregledaju — uz ostale dobrotvorne i kulturne institucije — i ulagaonice, premda su vođene od svjetovnjaka. Dakle već onda se naređivalo svećenstvu *»da iziđe iz sakristije i pomaže puku«*.

vima i varošicama. Bilo je različitih tipova tih bratovština, koje su imale svoju upravu svjetovnjaka.

2. Cilj im je bio *vjerski* (jer su nastojale oko duhovnog usavršavanja članova, zajedničkih službi Božjih, vanjskog sjaja u službama i t. d.). Ali istodobno su obično imale i *karitativno-socijalnu* svrhu, posvećujući se djelima duhovnog i tjelesnog milosrđa, borbi proti opačina i javnih nereda. Bile su smatrane kao *juridična tijela* i zato su dobivale dozvolu osnivanja od Biskupa koji su preko župnika nadzirali njihov rad. Mnoge su od ovih bratovština posjedovale lijepe imetke za podmirivanje svojih dobrotvorno-karitativnih akcija, ali su ih francuska Revolucija i laicizam oduzeli i inkamerirali. Kod nas je to učinio Napoleon, kad je osvojio našu zemlju tako, da su bratovštine postale nemoćne i bave se samo Bogoslužjem i nešto karitativnim radom, pa danas nijesu ni sjena starih bratovština te bi ih u mnogim župama trebalo reformirati.

Dobrotvorne institucije

1. Kršćanska je ideja kroz vjekove poticala na osnivanje brojnih *dobrotvornih institucija*, pogotovo u novom vijeku i dan danas.

Bolnice, orfanotrofiji, brefotrofiji, zavodi za bijednike svake vrsti, pa za slijepe, gluhonijeme, za nerazvijene, za zapuštenu djecu i t. d. sve ove brojne institucije, koje su nastale u krilu Crkve svjedoče za njezinu neprestanu, divnu plodnost *i* ustrajnu njezinu vjersko-karitativno-socijalnu misiju.

2. Ovdje ćemo istaknuti duhovne koristi ovih institucija.

Crkva se tokom vijekova, nije ograničila, samo na propovijedanje dužnosti tjelesnog milosrđa, već je nastojala, da osniva djela i ustanove, koje će to milosrđe ostvarivati, svijesna koristi što ih pruža organizirani rad dobrotvornosti. Nijesu to samo ekonomske, već i vjerske i ćudoredne koristi, ne samo za one kojima se čini dobro, već i za one koji čine dobro.

Ovakva dobrotvornost, pomažući tijelo, nastoji da prodre do duše i da je podigne i udruži s Bogom. Ovo je oznaka kršćanske dobrotvornosti. *»Treba iz ljubavi prema duši raditi oko tjelesnog dobra,* — kaže Pijo XI — *treba preko tijela, tražiti duše«* ([19]).

Kršćanska dobrotvornost ne stavlja u službu bijede i boli samo novac, već i osobu dobročinitelja, koji iz ovoga crpi korist, profinjujući duh i oplemenjujući srce svetim osjećajima, vježbajući ga u krepostima poniznosti i žrtve.

Tako je dobročinstvo istodobno sredstvo apostolata i škola savršenstva.

3. Iz ovih razloga zaslužuju ove dobrotvorne institucije da ih se uvrsti u niz djela koja prethode Katoličku Akciju.

Kad ne bi bilo drugih dokaza, da dokažemo njihov cilj apostolata, bilo bi dostatno pogledati kolikim su marom neprijatelji Kristovi nastojali,

---

[19]) Govor Međunar. Savezu Ženskih Katol. Organizacija (6 travnja 1934).

da ih istrgnu iz ruku Crkve, služeći se vladama njima sklonim, pa su ih sekularizirali i protiv svete volje i oporuka njihovih utemeljitelja ([20]).

Društvo Svetoga Vinka Paulskoga — Apostolatus maris

1. Između brojnih dobrotvornih ustanova, ne možemo a da posebno ne spomenemo zbog njezine proširenosti i uspjeha *Društvo Svetog Vinka Paulskoga*, koje je osnovao god. 1833 u Parizu veliki Fridrich Ozanam.

Ispočetka je grupa sveučilištaraca pod vodstvom Ozanama osnovala, t. zv. *Prosvjetna predavanja* namjerom, da usklade i u sebi ojačaju vjeru sa znanjem. Poslije su uvidjeli, da je bolje, »*staviti vjeru pod okrilje ljubavi*«, i tada su dalje održavali svoja predavanja, ali su se još napose sastajali sa svrhom da se dogovaraju o karitativnom radu, i te su sastanke nazivali *Konferencijama*. Ove su kasnije postale prave i istinske organizacije milosrđa i raširile su se po cijelom svijetu, a i među nama Hrvatima, i nose ime jednoga od najvećih dobročinitelja čovječanstva: Svetoga Vinka Paulskoga.

2. Dvije su osnovne svrhe društva Sv. Vinka Paulskoga: pomagati potrebne, osobito kućnim posjećivanjem i kršćanski usavršavati članove.

Pijo XI je pohvalio ovu ustanovu ovim riječima: »Nemože se zamisliti pametnije i bolje djelo od ovoga, jer u njemu leži tajna one socijalne akcije, koja jedino stvarno može da približava srca, uklanja neizbježive razlike, popunjuje praznine koje su stvorile mržnja, slabi odgoj i pokvarenost strasti između pojedinih društvenih klasa« ([21]).

[20]) Bogato vrelo povjesnih podataka dobrotvornom djelovanju Crkve jeste Chateaubriand: *Le génie du Christianisme*, knjiga VI.

Ne manje zaslužna od Konfereencija Sv. Vinka jest *Apostolatus maris* osnovano god. 1920. koje je rašireno po cijelom svijetu i radi za duhovno i socijalno dobro svih mornara, povezujući ih međusobnim prijateljstvom i štiteći njihove vjerske i socijalne interese. Ova međunarodna pomorska institucija osnovana je i u Gružu kod OO. Dominikanaca u crkvi Sv. Križa.

Vrijedno je još spomenuti zbog njezinog karitativno-apostolskog djelovanja, *Međunarodnu Katol. Organizaciju Društva za zaštitu djevojaka* koja je osnovana god. 1897 sa centralnim tajništvom u Friburgu u Švajcarskoj, a raširena je po cijelom svijetu pa i kod nas Hrvata u Zagrebu i u Splitu. Ova organizacija upozoruje katolike na vjerske i ćudoredne opasnosti kojima su izvrgnute djevojke na putovanjima. Organizira u svom savezu ili osniva nova društva da zaštiti djevojke koje su same na svijetu, bilo to u gradovima, bilo to na putovanjima. *Apostolatus Maris* je kao što i *Međunar. Organiz. za Zaštitu djevojaka* blagoslovljen i preporučen od zadnjih Papâ.

[21]) Govor muškoj Katol. mladeži T. K. A. (15 studeni 1931).

SADRŽAJ

Poglavlje V
NUŽNOST KATOLIČKE AKCIJE

Poglavlje VI
DUH KATOLIČKE AKCIJE

II DIO: KATOLIČKA AKCIJA U SVOJIM ODNOŠAJIMA

Poglavlje VII
KATOLIČKA AKCIJA I CRKVENA HIJERARHIJA

Poglavlje VIII
KATOLIČKA AKCIJA I SVEĆENSTVO

Poglavlje IX
KATOLIČKA AKCIJA I POLITIKA

Poglavlje X

KATOLIČKA AKCIJA I POMOĆNA DJELA

Str.

Poglavlje XI

KATOLIČKA AKCIJA I EKONOMSKO - SOCIJALNA DJELA

Poglavlje XII

POVIJESNI PRETEČE KATOLIČKE AKCIJE

Tiskara „Jadran" — Preko